

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่

ปริญญาานิพนธ์

ของ

สุภาพร ชินชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

เมษายน 2551

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่

ปริญญาานิพนธ์

ของ

สุภาพร ชินชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

เมษายน 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่

บทคัดย่อ
ของ
สุภาพร ชินชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

เมษายน 2551

สุภาพร ชินชัย. (2551). *การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ : กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม : อาจารย์ ดร.ยุพธนา ไชยจุฑกุล, รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม, รองศาสตราจารย์ ดร.อัครังค์ อุดมไพจิตรกุล.

การวิจัยเรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2) ส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และ 3) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคการระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference : F.S.C.) ทำการศึกษาในโรงเรียนวัดกุฎีคำ (เมธาวิสัยคณาทร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เครื่องมือวัดในเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึกและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เครื่องมือวัดเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามวัดความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ แบบวัดความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และแบบวัดเจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน กระบวนการวิจัยแบ่งเป็น 4 ระยะ คือ ระยะเตรียมการ ระยะกำหนดแนวทางและวางแผน แก้ไขปัญหา ระยะดำเนินการและระยะประเมินผล

ผลการวิจัยที่ได้มีดังนี้

1. โรงเรียนยังมีปัญหาในการจัดการเรียนรวมในส่วนของการขาดความรู้ของครูในเรื่องการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทมีความบกพร่องทางด้านการเรียนรู้และสมาธิสั้นชน ผิดปกติ ความรู้ในเรื่องเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ความรู้เรื่องของการกระตุ้น พัฒนาการเบื้องต้น เด็กนักเรียนปกติมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเองยังปฏิเสธความบกพร่องของตัวเองอยู่ทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลือ และผู้ปกครองที่ยังขาดการเอาใจใส่ช่วยเหลือบุตรหลานของตนเองอย่างเต็มที่
2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนาวิธีการที่เหมาะสมสามารถแก้ไขปัญหาได้จริงตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง สนับสนุนส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวมเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การคิดค้นหาปัญหา

การหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดจากปัจจัยภายในและภายนอกโรงเรียน เกิดเป็นโครงการในการแก้ปัญหา 7 โครงการ ได้แก่ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้สัมผัสและการใช้กล้ามเนื้อ ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาปัจจัยภายในโรงเรียน และโครงการผู้ปกครองสอนลูก ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาปัจจัยภายนอกโรงเรียน ในการดำเนินโครงการทุกโครงการมีการประเมินผลร่วมกันระหว่างผู้วิจัยและผู้รับผิดชอบโครงการในระหว่างการดำเนินงาน 3 รอบ เพื่อนำปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงแก้ไข และนำไปปฏิบัติใหม่จนบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

3. การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเทคนิค F.S.C. สามารถสนับสนุนส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่การค้นหาปัญหาและความต้องการ การกำหนดแนวทางและวางแผนในการแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติและการประเมินผล ทำให้ฝ่ายต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาการจัดการเรียนรวมในชุมชนของตนเองอย่างยั่งยืน

4. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนกรณีศึกษา คือ APACP Model

DEVELOPMENT OF COLLABORATIVE INCLUSION MODEL FOR STUDENTS
WITH SPECIAL NEEDS: A CASE STUDY OF AN INCLUSIVE SCHOOL
IN CHIANGMAI PROVINCE

AN ABSTRACT

BY

SUPAPORN CHINCHAI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Doctor of Philosophy degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

April 2008

Supaporn Chinchai. (2008). *Development of collaborative inclusion model for students with special needs: A case study of an inclusive school in ChiangMai province*. Dissertation, Ph.D. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Yutthana Chaijukul, Assoc. Prof. Dr. Orapin Chuchom, Assoc. Prof. Dr. Tumrong Udompijitkul.

The main purposes of this research were to 1) investigate problems of collaborative inclusion model in school for students with special needs; 2) encourage all stakeholders, both on-institution and off-institution, involved in process of provision of special education for students with special needs; 3) develop collaborative inclusion model for students with special needs on basis of situational contingency, in both schools and community. Research design was Participatory Action Research (PAR), and applied Future Search Conference technique (F.S.C.) for encouraging subjects' participation in searching and identifying their problems. Data collection site was at Wat Gookum School (Mathawisaikanathorn), Sanpatong district, Chiang Mai province. Data collection was gathered by both qualitative and quantitative methods. Qualitative techniques used in this study were focus-group, in-depth interview, participatory and non-participatory observation. Measures used in quantitative part were questionnaires concerning students' knowledge on friends with special needs, teachers' knowledge in teaching students with special needs, regular students' attitude toward friends with special needs, and teachers' attitude toward acceptance of students with special needs to study in school. There were four stages in the study-process which comprised; 1) preparation phase, 2) designation and planning of problem-solving phase, 3) operation phase, and 4) assessment phase. Results were as follows;

1. There were several problems of collaborative inclusion model in the school which were as follows; teachers lacked of knowledge in screening students with special needs, especially in group of students with learning disabilities, attention deficit and hyperactivity disorder, teachers lack of knowledge in selecting a teaching technique, and in stimulating rudimentary developmental for those students . In addition, students in school had negative attitude towards friends with special needs. Moreover, students with special

needs themselves refused their impairment, which led to unhelpful from relevant personal. Finally, parents of these children were unaware of their children.

2. Development of collaboration inclusion model in this study was pertinent to solving problems in actual situation and encouraged all stakeholders to participate in the operation process, at the starting point, from identifying problems, to searching for guidelines or techniques of problem-solving derived by both on-school and off-school. Then, these collaboration led to 7 projects which comprised; 1) project for screening children with special needs, 2) project for selecting a teaching techniques appropriate for each children with special needs, 3) a “friends-help friends” project, 4) project for development of good attitude toward students with special needs for regular students, 5) project for educating students with special needs about the development of self-control, 6) project for encouraging developmental aspect in sensory motor program for students with special needs, and 7) a parent-teaches-children project. All of these projects were about project for the development of school's external and internal factors; by which project 1- project 6 were external-factor development project, and project 7 which was a parent-teaches-children project was internal-factor development project. In implementing all projects, the assessment was jointly employed by researcher and individual project head in order that they would bring difficulties, then review and improve them, and adopt them to achieve goal of projects.

3. The operation of participatory action research, together with F.S.C. technique encouraged all stakeholders to participate in implementation, at the beginning, from search for problems and needs, identify guidelines or ways and planning for problem-solving, provide intervention, and to make an assessment. By doing this, all stakeholders learnt about process of sustainable development of collaborative inclusion model for students with special needs in their community.

4. After studying this research, researcher came up with the new model of collaborative inclusion pertinent to students with special needs which was called “APACP” model.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่.

ของ

สุภาพร ชินชัย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่ เดือน เมษายน พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.ยุทธนา ไชยจุฑกุล)

(อาจารย์ ดร.มนัส บุญประกอบ)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชูชม)

(อาจารย์ ดร.ยุทธนา ไชยจุฑกุล)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล)

(รองศาสตราจารย์ ดร. อรพินทร์ ชูชม)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ อุดมไพจิตรกุล)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. บุปผา อนันต์สุชาติกุล)

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่งจาก อาจารย์ ดร. ยุทธนา ไชยจุฑกุล ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.อรพินทร์ ชูชม และ รองศาสตราจารย์ ดร. อัมรงค์ อุดมไพจิตรกุล กรรมการ ซึ่งท่านทั้งสามได้เสียสละเวลาอันมีค่า ในการให้คำแนะนำปรึกษา ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่อง เป็นพลังผลักดันและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง และขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.มนัส บุญประกอบ ที่ได้กรุณาเป็นประธานในการสอบครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณกรรมการแต่งตั้งเพิ่มเติม ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร. บุษผา อนันต์สุชาติกุล ภาควิชาวัดและประเมินผลการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบปากเปล่า ได้กรุณาให้คำแนะนำในการแก้ไขงานวิจัยฉบับนี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์สร้อยสุดา วิทยากร อาจารย์ประจำภาควิชา กิจกรรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ และรองศาสตราจารย์รัชนิกร ทองสุขดี อาจารย์ประจำภาควิชา มัธยมศึกษา หัวหน้าฝ่ายการจัดการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทนา ภาคบังกช อาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และให้คำแนะนำในการแก้ไขข้อบกพร่อง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตรดุษฎีบัณฑิตเน้นวิจัย สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้กระบวนการในการทำวิจัยและนำมาประยุกต์ใช้ในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมฉบับนี้

ขอขอบคุณผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์สุนทรี ศรีสังวาลย์ คณะครูอาจารย์ และนักเรียนทุกคนของโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) ศึกษานิเทศน์ เขตการศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ตลอดจนผู้ปกครองนักเรียนทุกคน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือซึ่งมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานวิจัยฉบับนี้ ขอขอบคุณคุณพรชัย เต็มทรัพย์สิน ผู้อำนวยการบริษัทบราโว่ คิวส์ จำกัด คุณอภาวี วังตระกูล ผู้จัดการบริษัทสเปเชียลชาวด์ เซ็นเตอร์ (ไทยแลนด์) จำกัด ที่กรุณาบริจาควัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการกระตุ้นพัฒนาการแก่โรงเรียน

ท้ายสุดขอขอบคุณเพื่อน ๆ และคนในครอบครัวทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือสนับสนุนให้งานวิจัยเล่มนี้สำเร็จได้ด้วยดี

สุภาพร ชินชัย

สารบัญ

บทที่		หน้า
1	บทนำ.....	1
	ภูมิหลัง.....	1
	คำถามในการวิจัย.....	5
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
	ขอบเขตของการวิจัย.....	6
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	6
	นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดในการวิจัย.....	10
	การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.....	10
	รูปแบบการจัดการเรียนรวม.....	15
	รูปแบบการจัดการเรียนรวมในประเทศไทย.....	15
	การบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท.....	15
	การเรียนร่วมแบบรวมพลัง.....	24
	การจัดการเรียนรวมในต่างประเทศ.....	25
	ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มี ความต้องการพิเศษ.....	28
	หน่วยวิเคราะห์.....	32
	แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	33
	แนวคิดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน.....	33
	แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการรวมกลุ่ม.....	34
	แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	35
	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	41
	เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน.....	48
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
	แนวคิดในการวิจัย.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
	กลุ่มเป้าหมาย.....	64
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	66
	ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย.....	72
	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
4	การนำเสนอผลการวิจัย.....	90
	ข้อมูลบริบทของโรงเรียนและชุมชน.....	90
	ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน.....	90
	ข้อมูลทั่วไปของชุมชน.....	94
	ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ.....	96
	การจัดการเรียนรวมในปัจจุบันของโรงเรียน.....	98
	ความสำเร็จ.....	98
	ปัญหาในการจัดการเรียนรวม.....	99
	การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม.....	103
5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	128
	การสรุปและอภิปรายผล.....	128
	ขอบเขตของการนำผลการวิจัยไปใช้.....	148
	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	149
	ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	150
	บรรณานุกรม.....	151

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก.....	161
ภาคผนวก ก	162
เครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย.....	163
แบบบันทึกที่ใช้ในการวิจัย.....	196
ภาคผนวก ข.....	203
โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน.....	204
ตัวอย่างกิจกรรมผู้ปกครองสอนลูก.....	212
ตัวอย่างแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล.....	213
ตัวอย่างแผนการสอนเฉพาะบุคคล.....	223
ภาคผนวก ค.....	225
ภาพกิจกรรมในการดำเนินงานวิจัย.....	226
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	231

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1	จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ..... 97
2	ผลการคัดกรองปัญหาเด็กที่มีความต้องการพิเศษแยกตามชั้นเรียน..... 108
3	รายชื่อเด็กนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เข้ารับการกระตุ้นพัฒนาการ..... 114
4	เปรียบเทียบเจตคติของครูต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวม ในโรงเรียนความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมใน โรงเรียน (จำนวน 22 คน) ก่อนและหลังการดำเนินโครงการวิจัยด้วยการทดสอบ t-test..... 120
5	เปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ ความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ (จำนวน 60 คน) ก่อนและหลังการดำเนินโครงการวิจัย ด้วยการทดสอบ t-test..... 121

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 การบริหารจัดการเรียนรวมในโครงสร้างซีท.....	17
2 ขั้นตอนในการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	26
3 ขั้นตอนในการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศอังกฤษ.....	27
4 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	42
5 กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน.....	50
6 แสดงลักษณะของการประชุม F.S.C.....	54
7 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	63
8 สาเหตุปัญหาการจัดการเรียนรวมและแนวทางในการแก้ปัญหา.....	73
9 แผนผังบริเวณโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร).....	91
10 พื้นที่เขตบริการการศึกษา โรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร).....	93
11 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวม.....	124

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ปัจจุบันประเทศไทยอยู่ในยุคของการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งมีรูปแบบการจัดการศึกษาที่แตกต่างไปจากอดีต ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 10 วรรคสอง กำหนดว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” วรรคสาม “การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” มาตรา 8(2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (2) ให้มีการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ มาตรา 9 (3) กล่าวว่า “มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษา” มาตรา 22 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้” และในปี พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นปีการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีนโยบายว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน” นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2543 ได้มีนโยบายและเจตนารมณ์ที่จะขยายโอกาสและบริหารการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ทั่วถึงและมีคุณภาพเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีมติคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษา เพื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ ได้มีนโยบายว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนต้องได้เรียน โดยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545) จากสาระดังกล่าวข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า รัฐฯ กล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษาในมิติใหม่ คือ การกำหนดสิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย การเปิดโอกาสให้บุคคลครอบครัวยุคใหม่และมีสิทธิเสรีภาพ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐเพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ของตน

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ถ้าได้รับโอกาสในการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความพิการของเขา แนวทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่สำคัญ คือ ให้โอกาสเด็ก

ที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับคนปกติในโรงเรียนปกติและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนร่วมกับบุคคลอื่น ๆ การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนจึงนับเป็นก้าวสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทย (ดารณี อุทัยรัตนกิจและคณะ. 2546: 53-58) ในการจัดการเรียนรมนั้น เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เข้าเรียนรมนั้นใช้เวลาส่วนใหญ่ในห้องเรียนปกติร่วมกับเพื่อนปกติ แต่ไม่ได้หมายความว่าเด็กทุกคนได้เรียนรู้ด้วยหลักสูตรเดียวกัน แต่เด็กเรียนรวมกันด้วยการปรับหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการเฉพาะคน เพื่อให้ทุกคนได้รับการศึกษาตามความต้องการและความจำเป็นของแต่ละคน (Stainback & Stainback. 1996: 87-96.) เนื่องจากผลการศึกษาวิจัยในต่างประเทศยืนยันว่า การศึกษาแบบการเรียนรมนั้นให้ประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและสังคมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Baker, Wang & Walberg. 1994: 33-35, Stainback & Stainback. 1992: 45-47) และเป็นประโยชน์ต่อเด็กปกติด้วย (Staub & Peck. 1994: 36-40)

ความคิดรวบยอดของการจัดการเรียนรวมในประเทศไทยเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ และเพิ่งจะได้รับความสนใจในวงการศึกษาเป็นอย่างมากในช่วงการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนั้นการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนจึงเชื่อมโยงกับความเคลื่อนไหวในการปฏิรูปการศึกษา ในอดีต เด็กที่มีความต้องการพิเศษในประเทศไทยส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนพิเศษสำหรับความพิการเฉพาะด้าน เช่น โรงเรียนสอนบุคคลปัญญาอ่อน คนตาบอด คนหูหนวก และคนที่มีความพิการทางร่างกาย แต่จากผลการศึกษาวิจัยที่ยืนยันว่า การจัดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพสูงสุดของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประกอบกับการรวมพลังเรียกร้องของผู้ปกครอง องค์กรเอกชนที่เป็นผู้แทนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (กองทุนรัฐวัฒนต้นมณีเพื่อสิทธิคนออทิสติก. 2548: ออนไลน์) และการสนับสนุนด้วยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จึงเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญที่ทำให้โรงเรียนต่าง ๆ ในประเทศไทยรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ตั้งแต่ระดับอนุบาลศึกษาขึ้นไป แต่โรงเรียนเหล่านี้ยังขาดการเตรียมความพร้อมทั้งด้านระบบการจัดการ บุคลากร และแหล่งสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน (ระริน สุรวุฒนานันท์.2542, อุบล เล่นวารี. 2542, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545, ดารณี อุทัยรัตนกิจและคณะ. 2546) ในปัจจุบันนี้เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความพิการมีอยู่ประมาณร้อยละ 10-15 ของเด็กวัยเรียน ส่วนใหญ่ขาดโอกาสทางการศึกษา รัฐสามารถจัดให้ได้เรียนเพียงร้อยละ 5.43 เท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื. 2547) ส่วนเด็กที่มีโอกาสทางการศึกษาส่วนใหญ่ก็ได้รับการศึกษาที่ไม่เหมาะสมกับความพิการ หรือไม่ตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของเขา ทำให้เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเหล่านี้ไม่สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ ไม่สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นอิสระ พึ่งตนเองได้และเป็นสมาชิกที่ทำ

คุณประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติ แต่กลับกลายเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นภาระกับครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ ที่ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายมากมายในการดูแลบุคคลเหล่านี้ไปตลอดชีวิต (ดารณี อุทัย-รัตนกิจ และคณะ. 2546) ซึ่งจากการวิจัยทั้งภาคทฤษฎีและภาคสนามทั่วโลกยืนยันว่า การจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้ผลและมีประสิทธิภาพสูงสุด ต้องจัดให้ตั้งแต่วัยต้น ๆ ของชีวิต คือ ตั้งแต่แรกเกิดหรือทันทีที่ค้นพบความพิการ (Strain, Wolery & Izeman. 1998) ดังนั้น การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในระดับอนุบาลศึกษาและประถมศึกษาจึงมีความสำคัญมากที่สุด และเป็นช่วงสำคัญที่เด็กและผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องจะได้ค้นพบความสามารถเด่น และข้อบกพร่อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาเด็กได้ตามศักยภาพในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาต่อไป

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า โรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการเรียนรวม การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ขาดประสิทธิภาพเป็นผลจากความเข้าใจผิด และกลไกที่เป็นปัญหาหลายประการที่มาจากทั้งปัจจัยภายในโรงเรียนเองและปัจจัยภายนอกโรงเรียน โดยปัจจัยภายในโรงเรียน เช่น ขาดบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าใจการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างแท้จริง ทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครูขาดความรู้ความเข้าใจลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการเรียนการสอน และที่สำคัญทั้งครูและผู้บริหารจำนวนมากมีทัศนคติในทางลบต่อการนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษมาเรียนร่วมกับเด็กปกติ นอกจากนี้เกิดความเข้าใจผิดที่ว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้จำกัด การลงทุนทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายหัวกับเด็กปกติ ต้องใช้งบประมาณ บุคลากร และแหล่งสนับสนุนมากกว่า แต่พัฒนาได้น้อยกว่า จึงเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545, ดารณี อุทัยรัตนกิจ และคณะ. 2546) และจากการศึกษาของสุภาพร ชินชัย (2550) พบว่า ปัจจัยภายในโรงเรียนที่ส่งผลต่อความพร้อมของครูในการจัดการเรียนร่วมนั้น คือ ความพร้อมของโรงเรียนทางด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรและหลักสูตรของโรงเรียนมีระดับความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ รวมทั้งความพึงพอใจของครูอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จได้ทั้ง ๆ ที่เป็นโรงเรียนแกนนำเรียนรวม สำหรับปัจจัยภายนอกโรงเรียนนั้น พบว่าเป็นปัญหาจากการที่พ่อแม่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความพิการประเภทต่าง ๆ โดยเฉพาะเด็กที่มีความพิการเพียงเล็กน้อย เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กปัญญาอ่อนเล็กน้อย หรือเด็กออทิสติกที่มีความสามารถสูง เด็กสมาธิสั้น ทำให้เด็กไม่ได้รับการวินิจฉัยและการบำบัด และขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตั้งแต่ระดับปฐมวัย ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของการศึกษา และการขาดบุคลากรทางการแพทย์และนักจิตวิทยาที่จะตรวจวินิจฉัย รวมทั้งให้

คำแนะนำแก่พ่อแม่และชุมชนในการพัฒนาช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (สุภาพร ชินชัย. 2548) จากการที่มีความจำกัดทางด้านทรัพยากรและองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจึงส่งผลให้เกิดปัญหาและความจำกัดด้านปริมาณและคุณภาพของบุคลากรงบประมาณ แหล่งสนับสนุน ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารและการจัดโครงการ การทำงานร่วมกันของนักวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความพิการ เทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เครื่องมือและกระบวนการตรวจวินิจฉัย และองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการพิเศษของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท

จากปัญหาที่เกิดขึ้นอันมีสาเหตุมาจากปัจจัยภายในและภายนอกโรงเรียนนั้นทำให้เด็กรวมทั้งพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความสิ้นหวังในระบบการศึกษา เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีศักยภาพสูงจำนวนมาก ต้องออกจากระบบโรงเรียนโดยไม่จบชั้นมัธยมศึกษาสูงสุดทั้ง ๆ ที่เขามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ (กองทุนรัฐวัฒนรัตน์เพื่อสิทธิคนออทิสติก. 2548: ออนไลน์) การสร้างความตระหนักของบุคคลในสังคม ถึงความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะก่อให้เกิดความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพขององค์กรต่าง ๆ ในสังคม ความรู้และทักษะในเรื่องกระบวนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษของคุณครู ผู้บริหารโรงเรียน เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดและส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดการฝึกอบรมครูและผู้บริหารโรงเรียนให้มีสมรรถนะ (Competencies) ที่สำคัญคือ มีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท กระบวนการจัดการเรียนรวม การปรับหลักสูตรการเรียนการสอน และการทำงานเป็นทีมกับนักวิชาชีพสาขาอื่น ๆ จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้สูงสุดของนักเรียน (ดารณี อุทัยรัตนกิจและคณะ. 2546, สุภาพร ชินชัย. 2550) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จได้นั้นต้องการการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในการพัฒนา จึงเป็นทางเลือกที่ผู้วิจัยคาดว่าจะสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวมแห่งหนึ่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ โรงเรียนวัดคู่อำ (เมธาวิสัยคุณาทร) ทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีโครงการจัดการเรียนรวมภายในโรงเรียน เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรวมและยินดีเข้าร่วมวิจัย จากการสำรวจเบื้องต้นโดยการเข้าพบกับอาจารย์ผู้มีส่วนรับผิดชอบโครงการเรียนรวมของโรงเรียน พบว่ามีเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทบกพร่องทางการมองเห็น บกพร่องทางการได้ยิน บกพร่องทางสติปัญญาและบกพร่องทางการเรียนรู้เรียนรวมในโรงเรียน ถึงแม้จะมีหน่วยงานราชการที่เข้าไปให้ความรู้เบื้องต้นในการดูแล และการจัดการ

เรียนการสอนในโรงเรียนแล้ว แต่ยังประสบปัญหาในเรื่องของครูที่ทำการสอนนักเรียนปกติเรียนรวมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังไม่เข้าใจการจัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน คงมีแต่ครูที่ผ่านการอบรมทางการศึกษาพิเศษเท่านั้นที่มีความเข้าใจในเด็กกลุ่มนี้ ขาดการประสานงานอย่างเป็นรูปธรรม และเนื่องจากเป็นโรงเรียนขนาดกลางจึงมีโอกาสมันจะมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ยังไม่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์เข้าไปเรียนรวม และโรงเรียนยังไม่สามารถที่จะคัดกรองเด็กกลุ่มนี้ได้อย่างชัดเจนทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กกลุ่มนี้ ส่งผลกระทบไปสู่เด็กปกติที่ต้องเรียนรวมชั้น สำหรับกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ได้รับการวินิจฉัยแล้วนั้น เมื่อเกิดปัญหาพฤติกรรมที่ส่งผลกระทบต่อการเรียน ครูที่ไม่มีความรู้ทางการศึกษาพิเศษที่ต้องสอนเด็กกลุ่มนี้ด้วยนั้น ไม่ทราบวิธีการที่จะจัดการกับพฤติกรรมนั้นในห้องเรียนได้ส่งผลให้เกิดความวุ่นวายในชั้นเรียน นอกจากนี้ครูยังขาดความรู้เรื่องการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านทักษะพื้นฐานต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเรียน เช่น การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กที่จำเป็นต่อการเขียน เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังให้ความร่วมมือในเรื่องการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่มากนัก ทอดถาวรจัดการการศึกษาให้กับโรงเรียน ทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรในการจัดการเรียนการสอน จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference: F.S.C.) ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง นักเรียน ชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ เช่น ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 และภาควิสาหกิจกรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในการทำงานร่วมกันภายใต้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ เพื่อส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อให้ได้รูปแบบการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จได้ตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง

คำถามการวิจัย

1. ปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในสภาพจริงคืออะไร
2. ทำอย่างไรจึงจะส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. ทำอย่างไรจึงจะสามารถพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จ ได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. เพื่อศึกษาวิธีการส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ประสบความสำเร็จภายใต้สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) และเทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.) ที่นำเอาผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษมาร่วมกันพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเป็นกรณีศึกษาในโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนรวมแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ยังมีปัญหาในด้านต่าง ๆ มาก แต่ทางโรงเรียนให้ความสำคัญและตระหนักถึงปัญหาในการจัดการเรียนรวมและยินดีเข้าร่วมการวิจัย อันได้แก่โรงเรียนวัดคู่อำ (เมธาวิสัยคุณาทร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้รูปแบบการจัดการเรียนรวมที่เป็นการนำเอาฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เข้ามา่วมกันคิดวิเคราะห์ถึงปัญหา ข้อขัดแย้งที่มีจากการปฏิบัติ และปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบและกำหนดปัญหาได้ชัดเจน นำไปสู่การวางแผนการเพื่อให้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตรงตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงในโรงเรียน คาดว่าจะก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่ต่อเนื่องระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่
2. ได้องค์ความรู้ที่ชัดเจนของรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีสภาพแวดล้อมและบริบทที่ใกล้เคียงกัน
3. เป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเครือข่ายการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วยนักเรียน ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ภายใต้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป
4. ได้ประโยชน์ต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครู ผู้ปกครองและชุมชนในเรื่องการจัดการเรียนรวมภายใต้ทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างยั่งยืนต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

รูปแบบการเรียนรวม หมายถึง การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในลักษณะที่เรียนรวมกับเด็กปกติในโรงเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลศึกษาจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งได้นำเอาฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้แก่ ตัวเด็กเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมกันดำเนินงานในการจัดการเรียน การสอนให้ประสบความสำเร็จ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง เด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควรจาก การเรียนการสอนตามปกติ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความบกพร่องหรือความแตกต่างทางร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ อันได้แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ทางการได้ยิน ทาง สติปัญญาระดับเรียนรู้ได้และบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กสมาธิสั้นและชนผิดปกติ ในการศึกษา ครั้งนี้ไม่รวมเด็กที่มีความสามารถพิเศษหรือเด็กปัญญาเลิศ

เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน หมายถึง การดำเนินงาน ร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ปฏิบัติซึ่งเป็นฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการ พิเศษในพื้นที่ ได้แก่ ตัวเด็กเอง ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในการ ร่วมกันพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ในการ 1) วิเคราะห์สภาพปัญหาในอดีตที่ผ่านมา ตรวจสอบสภาพความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับปัญหา นั้นในปัจจุบัน แนวคิดที่จะแก้ไขหรือพัฒนาให้เกิดในอนาคต หาข้อสรุปในทางปฏิบัติและในขั้นตอน สุดท้ายคือวางแผนงานเพื่อการปฏิบัติจริง

เจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง ความคิดเห็นของนักเรียนปกติที่มีต่อเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษผ่านองค์ประกอบ ในด้านความรู้หรือความเชื่อ ซึ่งเป็นการเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการที่มีเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มี ความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ด้านความรู้สึกหรือการประเมิน ซึ่งเป็นความรู้สึกิริยาทำที่ ของนักเรียนที่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อการที่มีเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน และพฤติกรรมของตนเองที่มีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการ พิเศษ ซึ่งเป็นความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน หรือต่อต้าน ไม่ช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียนผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย ข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก การให้คะแนนเป็น 4 ถึง 0 คะแนน จากมาตร วัด เห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถ้าเป็นข้อความเชิงลบ การให้คะแนนเป็น 0 ถึง 4 คะแนน จากมาตรวัดเห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามีเจตคติทางบวกต่อเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่ามีเจตคติทางลบต่อเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนปกติที่มีต่อเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทผ่านองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ความสามารถที่ยังเหลืออยู่ ความสามารถทางด้านการเรียนที่นักเรียนปกติสามารถช่วยเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบให้เด็กเลือกทำเครื่องหมายถูกในช่องที่ตนเองเห็นว่าใช่หรือไม่ใช่ ถ้าตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน และตอบผิดได้ 0 คะแนน

ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามีความรู้ความเข้าใจดีในลักษณะความพิการ ความสามารถที่เหลืออยู่และการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่ามีความรู้ความเข้าใจไม่ดีในลักษณะความพิการ ความสามารถที่เหลืออยู่และการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เจตคติของครูต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน หมายถึง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียนในด้านความรู้หรือความเชื่อต่อการที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ด้านความรู้สึกหรือการประเมินซึ่งเป็นกิริยาท่าทีหรือความรู้สึกของครูที่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน รวมทั้งพฤติกรรมของครูที่มีต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน ซึ่งเป็น ความพร้อมของครูที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการสอน หรือไม่ช่วยเหลือ ไม่พร้อมต่อการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประเมินค่า 5 ระดับ หมายถึง มีระดับความเห็นด้วยน้อยที่สุดถึงมีระดับความเห็นด้วยมากที่สุด ประกอบด้วยข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ถ้าเป็นข้อความเชิงบวก การให้คะแนนเป็น 4 ถึง 0 คะแนน จากมาตราวัด เห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถ้าเป็นข้อความเชิงลบ การให้คะแนนเป็น 0 ถึง 4 คะแนน จากมาตราวัด เห็นด้วยอย่างยิ่ง-ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามีเจตคติทางบวกต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่ามีเจตคติทางลบต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของครูที่มีต่อการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเอง ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบให้ทำเครื่องหมายถูกในช่องที่ตนเองเห็นว่าใช่และไม่ใช่ ถ้าตอบถูกต้องได้ 1 คะแนน และตอบผิดได้ 0 คะแนน

ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่ามีความรู้ความเข้าใจดีในการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการ
พิเศษ ผู้ที่ได้คะแนนต่ำแสดงว่ามีความรู้ความเข้าใจไม่ดีในการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการ
พิเศษ

บทที่ 2

เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 1.1 เด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - 1.2 การจัดการศึกษา
2. รูปแบบการจัดการเรียนรวม
 - 2.1 การจัดการเรียนรวมในประเทศไทย
 - 2.1.1 การเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท
 - 2.1.2 การเรียนร่วมแบบรวมพลัง
 - 2.2 การจัดการเรียนรวมในต่างประเทศ
 - 2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ
3. หน่วยวิเคราะห์
4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 แนวคิดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน
 - 4.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการรวมกลุ่ม
 - 4.3 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
 - 4.4 แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 4.5 เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. แนวคิดในการวิจัย

1. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

1.1 เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Children with Special Needs) หมายถึง เด็กที่ไม่อาจพัฒนาความสามารถได้เท่าที่ควรจากการเรียนการสอนตามปกติ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพความบกพร่องหรือความแตกต่างทางร่างกาย สติปัญญาและอารมณ์ และรวมถึงเด็กที่มีความสามารถพิเศษอีกด้วย

(ดารณี ศักดิ์ศิริผล. 2546) สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่มีความพิการ คณะอนุกรรมการคัดแยกผู้พิการเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดบุคคลที่มีความต้องการพิเศษไว้ 9 ประเภทดังนี้ 1) เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน (Children with Hearing Impairment) หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยินในระดับหูตึงหรือหูหนวก ซึ่งอาจจะสูญเสียการได้ยินมาแต่กำเนิดหรือภายหลังก็ตาม แบ่งเป็น 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับหูตึงน้อยไปจนถึงหูหนวก 2) เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา (Children with Mental Retardation) หมายถึง เด็กที่สติปัญญาต่ำกว่าเด็กปกติทั่วไป เมื่อวัดสติปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน และมีข้อจำกัดในด้านทักษะการปรับตัว การสื่อความหมาย ทั้งนี้ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี ซึ่งสามารถจัดระดับความบกพร่องทางสติปัญญาได้เป็น 4 ระดับ คือ ระดับเล็กน้อยจนถึงขั้นรุนแรงมาก 3) เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น (Children with Visual Impairment) หมายถึงเด็กตาบอดหรือเด็กที่มีสายตาเหลืออยู่น้อยมาก 4) เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ (Children with Physical Impairment) หมายถึง เด็กที่มีอวัยวะไม่สมบูรณ์ อวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนขาดหายไป กระดูกและกล้ามเนื้อพิการ เจ็บป่วยเรื้อรังรุนแรง มีความพิการของระบบประสาท (nervous system) มีความลำบากในการเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการศึกษาในสภาพปกติ ทั้งนี้ไม่รวมพวกพิการทางประสาทสัมผัส เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรือเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 5) เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม (Children with Behavior Disorders) หมายถึง เด็กที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ เด็กที่ไม่สามารถเรียนหนังสือได้เช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไป แต่ไม่ได้มีสาเหตุมาจากองค์ประกอบทางสติปัญญา การรับรู้ ความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ ไม่สามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศและวัย มีปัญหาทางอารมณ์ หรือแสดงอาการเจ็บป่วย โดยมีสาเหตุมาจากจิตใจ ได้แก่ ความวิตกกังวลหรือหวาดกลัว เป็นต้น ลักษณะของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมอาจจะปรากฏเพียงลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือมากกว่านั้นก็ได้ แต่ต้องเกิดขึ้นเป็นเวลานานพอสมควรซึ่งจะต้องหาสาเหตุ 6) เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ (Children with Learning Disabilities) หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในขบวนการทางจิตวิทยาทำให้มีปัญหาทางด้านการใช้ภาษา ด้านการฟัง การพูด การอ่าน การเขียนและการสะกดคำ หรือมีปัญหากการเรียนคณิตศาสตร์ ซึ่งปัญหาดังกล่าวไม่ได้มีสาเหตุมาจากความบกพร่องทางร่างกาย ทางการเห็น ทางการได้ยิน ทางสติปัญญา อารมณ์และสภาพแวดล้อม 7) เด็กสมาธิสั้น (Children with Attention Deficit/Hyperactivity Disorders) หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติทางพฤติกรรมชนิดหนึ่ง ได้แก่ การขาดสมาธิ (inattention) พฤติกรรมซุกซนอยู่ไม่นิ่ง (hyperactivity) ขาดความยับยั้งชั่งใจหุนหันพลันแล่น ทำอะไรไม่คิดให้รอบคอบ (impulsivity) และพฤติกรรมที่แสดงออกไม่เหมาะสมกับวัยหรือระดับพัฒนาการ และต่อเนื่องนานเกิน 6 เดือนขึ้นไป พฤติกรรมเหล่านี้ปรากฏก่อนอายุ 7 ปี และมีความรุนแรงส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน การ

เรียน การปรับตัวในสังคม พฤติกรรมเหล่านี้ต้องเกิดอย่างน้อยในสองสถานการณ์ขึ้นไป เช่น ที่บ้านและโรงเรียน เป็นต้น 8) เด็กที่มีความบกพร่องทางการสื่อความหมาย (Children with Communication Disorders) หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องในการเข้าใจ หรือการใช้ภาษาพูดจนไม่สามารถสื่อความหมายกับผู้อื่นได้ตามปกติ เช่น การพูดไม่ชัด จังหวะการพูดไม่ดี คุณภาพของเสียงผิดปกติ ตลอดจนการพูดผิดปกติที่เกิดจากการมีพยาธิสภาพของระบบประสาทส่วนกลาง หรือระบบประสาทส่วนปลาย รวมทั้งอะเฟเซีย ซึ่งมีความบกพร่องในด้านการรับรู้ และการแสดงออกทางภาษา เป็นต้น 9) เด็กออทิสติก (Children with Autism) หมายถึง เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าหรือถดถอย แสดงปฏิกริยาตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะแปลก ๆ เช่น หลีกเลี่ยงการมองหน้าผู้อื่น ไม่สบตา การแสดงปฏิกริยาตอบสนองต่อเสียงที่ได้ยิน การสัมผัส หรือความเจ็บปวดในลักษณะที่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป หรือไม่แสดงปฏิกริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าใด ๆ ทั้งสิ้น แสดงอาการสนใจต่อตนเอง หรือการกระตุ้นตนเอง โดยไม่สนใจต่อสิ่งแวดล้อม มีปัญหาด้านการพูดและภาษาไม่สามารถแสดงปฏิกริยาตอบโต้กับคนสิ่งของ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ (ดารณี ศักดิ์ศิริผล. 2546)

ในปัจจุบันเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้ง 9 ประเภทนี้มีเพียง 4 ประเภทที่ได้รับการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ มีการจัดการศึกษาในโรงเรียนเฉพาะและมีการส่งเสริมในเรื่องการเรียนรวม ส่วนเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่นนั้น ยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในการจัดการศึกษา

1.2 การจัดการศึกษา

การเรียนร่วม (Integration) หมายถึง การเรียนร่วมบางเวลาหรือบางวิชา และยังหมายรวมถึงการจัดชั้นเรียนเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กที่รับบริการในลักษณะนี้มักเป็นเด็กและมีความพิการในระดับปานกลางถึงระดับมาก จึงไม่อาจเรียนร่วมเต็มเวลาในทุกวิชาได้ ต้องมีการจัดทำแผนการจัดการศึกษาพิเศษเฉพาะบุคคลให้กับเด็ก จัดให้มีห้องเสริมวิชาการ (Resource Room) และมีอุปกรณ์พิเศษในการให้บริการ ส่วนการเรียนร่วมเต็มเวลา ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Mainstreaming หมายถึง การให้เด็กเข้าไปเรียนในโรงเรียนปกติในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา เด็กจะได้รับบริการทางการศึกษา เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ทุกประการ เด็กที่เข้าเรียนรวมแบบนี้จะต้องเป็นเด็กที่มีความพิการมาหนัก มีระดับสติปัญญา และความพร้อมด้านการเรียน ตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมสมวัย (อาพร ศรีนุเดช, พรหมณี หาญหัก, ปรีศนา สันคำ. 2551: ออนไลน์) ส่วน Inclusion ใช้คำภาษาไทยว่า การเรียนรวม และที่ใช้กันมากคือ Inclusive education หมายถึง การจัดการศึกษาโดยวิธีเรียนรวมระหว่างเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ผดุง อารยะวิญญู. 2537) เป็นแนวคิดทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่ว่าโรงเรียนจะต้องจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคน โดยไม่มี

การแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กปกติหรือเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กทุกคนที่ผู้ปกครองพามาเข้าโรงเรียน ทางโรงเรียนจะต้องรับเด็กไว้ และจะต้องจัดการศึกษาให้เขาอย่างเหมาะสม การเรียนรวมยังมีความหมายไปถึงการศึกษาที่ไม่แบ่งแยกตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ตลอดจนการดำรงชีพของคนในสังคม หลังสำเร็จการศึกษาต้องดำเนินไปในลักษณะ “รวมกัน” ที่ทุกคนต่างเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทุกคนยอมรับฟังซึ่งกันและกัน ทุกคนยอมรับว่ามี “ผู้พิการ” อยู่ในสังคม และเขาเหล่านั้นต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ที่ต้องใช้ชีวิตร่วมกับคนปกติโดยไม่มี การแบ่งแยก (ผดุง อารยะวิญญู. 2537) แนวคิดนี้ต่างกับแนวคิดสองแบบแรกคือ แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า ไม่ว่าจะเด็กจะมีความพิการรุนแรงมากมาแค่ไหน ก็ต้องได้รับการศึกษาแบบที่จัดในชั้นเรียน นักเรียนต้องการวิธีสอนแบบพิเศษ เทคโนโลยีที่จะอำนวยความสะดวก การบำบัดหรือการช่วยเหลือเฉพาะตัว เป็นสิ่งที่ต้องจัดให้ในชั้นเรียนปกติ ซึ่งแนวคิดนี้จะสะท้อนให้เห็นถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กพิการที่จะได้รับความเสมอภาคทางการศึกษา อย่างไรก็ตามการเรียนรวมจะต้องพิจารณาถึงประเภท และความรุนแรงของความบกพร่อง เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายส่วนใหญ่อยู่ในโรงเรียนเด็กพิเศษ มีเข้าเรียนในโรงเรียนเรียนรวมบ้างแต่ไม่มากนัก เด็กที่มีความบกพร่องในระดับปานกลางให้เข้าเรียนรวมมากที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีปัญหาในการเรียน เด็กที่มีความบกพร่องทางระดับสติปัญญาในระดับเรียนได้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมไม่รุนแรงเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเข้ารับการศึกษานในโรงเรียนปกติ (Baker, Wang&Walberg. 1994: 33-35)

โดยสรุปปัจจุบันการศึกษาสมัยใหม่มีความเชื่อว่าการให้เด็กพิเศษได้เรียนร่วมหรือเรียนร่วมกับเด็กปกติ จะช่วยให้เด็กเหล่านี้มีการพัฒนาทางสมอง อารมณ์ และสังคมดีกว่าการแยกเด็กไว้ต่างหาก จึงได้มีการผลักดันให้เด็กพิเศษเข้าสู่ระบบโรงเรียนปกติให้มากที่สุด (สาวิตรี รุญเจริญ, เบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ. 2549: ออนไลน์)

สำหรับแนวโน้มของการเรียนรวมนั้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาได้มีการพัฒนารูปแบบการเรียนรวมไปในหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการในการสอนนักเรียนที่เรียนรวมให้ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยเป็นไปในลักษณะลดบทบาทของห้องเสริมวิชาการ (Resource room) ให้น้อยลง เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง มีปัญหาในการบริหาร ดังนั้น การจัดการเรียนรวมจึงเปลี่ยนจากการดึงเด็กออกมาสอนในห้องเสริมวิชาการมาเป็นให้เด็กเรียนในห้องปกติและนำทรัพยากรมาให้บริการในห้องปกติแทน เช่น อาจมีครู 1 หรือ 2 คน ตามเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปคอยช่วยเหลือเด็กในห้องเรียนรวม เป็นต้น มีการปรับสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ (Adaptive Learning Environment: ALEM) คือ ทำการศึกษาลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษา เป็นการศึกษาความสามารถของเด็ก จุดอ่อนของเด็ก อาจได้ข้อมูลมาจากการทดสอบทั้งแบบทดสอบมาตรฐานและแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น หรือจากการสัมภาษณ์ผู้ปกครอง จากนั้นกำหนดแนวการเรียน โดยครูจะต้องศึกษาหลักสูตรและการจัดหลักสูตรให้

เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของเด็กที่พบ จะต้องวางแผนการจัดชั้นเรียนให้มีขนาดเหมาะสม วางแผนการจัดพฤติกรรมของเด็ก จัดหรือปรับปรุงสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เช่น สภาพการจัดโต๊ะเรียน การจัดห้องเรียนให้สวยงาม การจัดครูเข้าสอน การให้ความรู้แก่ครูผู้สอน การบริการเสริมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการให้ผู้ปกครองมีบทบาทในการเรียนการสอน จัดขอบเขตของการดำเนินการ หมายถึง การดำเนินการเรียนรวมในโรงเรียนว่าจะทำเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องเรียนรวมห้องเดียว หรือดำเนินการสำหรับเด็กทุกคนในโรงเรียน เป็นต้น ดำเนินการสอน ซึ่งดำเนินไปตามแผนที่กำหนด เด็กทุกคนที่เข้าร่วมโครงการจะต้องมีแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ไม่ว่าจะเป็เด็กปกติหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูจะต้องแสดงพฤติกรรมการสอนที่พึงประสงค์ตามแผนที่กำหนด และจะต้องจัดการกับพฤติกรรมของเด็กตามวิธีที่ถูกต้อง ในส่วนของการประเมินผล ซึ่งส่วนมากพิจารณาตามผลงานของเด็ก จากทักษะที่เด็กแสดงออก จากทัศนคติที่เปลี่ยนไปของนักเรียน ของครู ของผู้บริหาร และของผู้ปกครอง ซึ่งการจัดการเรียนรวมในรูปแบบดังกล่าวประสบความสำเร็จด้วยดี แต่มีขั้นตอนในการดำเนินงานค่อนข้างมาก ครู นักเรียน และผู้บริหารต้องร่วมกันทำงานอย่างหนัก (ผดุง อารยะวิญญู. 2537) หรือมีการจัดการร่วมสอน (Co-teaching) ซึ่งหมายถึงการที่ครู 2 คน ร่วมกันสอนชั้นเดียวกัน ในวิชาเดียวกันและในเวลาเดียวกัน การสอนเด็กเรียนรวมนั้นไม่จำเป็นต้องดึงเด็กออกจากห้องเรียนปกติไปเรียนในห้องเสริมวิชาการในบางเวลา แต่จัดให้ครูเสริมวิชาการหรือครูการศึกษาพิเศษที่สอนห้องพิเศษในโรงเรียนปกติ มาสอนในห้องปกติ โดยร่วมกันสอนกับครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชา ในบางชั่วโมงครูคนหนึ่งอาจสอนเด็กทั้งชั้น ในขณะที่ครูอีก 1 คน อธิบายให้เด็ก 2-3 คนเข้าใจในเนื้อหาเดียวกัน หรือครูอาจสอนเด็กเป็นรายบุคคลในห้องเดียวกันก็ได้ หรือครูคนหนึ่งอาจเป็นผู้สอน ครูอีกคนหนึ่งอาจตรวจดูว่าเด็กตั้งใจฟังและเข้าใจหรือไม่ เป็นต้น (ผดุง อารยะวิญญู. 2537) นอกจากนี้โรงเรียนอาจจัดการเรียนให้ครอบคลุมถึงการประสานงานกับหน่วยงานทางการแพทย์ จัดโปรแกรมการให้การช่วยเหลือเบื้องต้น (Early intervention) เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพความพิการแต่แรกเริ่มและเตรียมเด็กในการเข้าเรียน และอาจประสานงานกับหน่วยงานจ้างงาน เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ (Vocational rehabilitation) เพื่อให้เด็กเรียนมีอาชีพที่เหมาะสม (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2544)

นอกจากนั้นหลักการที่ส่งเสริมการเรียนรวมควรมีลักษณะการใช้หลักสูตรแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Curriculum) คือ จัดให้มีกิจกรรมในหลายสาขาวิชาในเรื่องเดียวกัน เช่น การสอนเรื่องต้นไม้ ครูอาจต้องนำวิชาศิลปะมาใช้ เช่น ให้เด็กวาดภาพพระบายสี หรือ ประดิษฐ์ต้นไม้แสดงส่วนต่าง ๆ ตามที่ครูสอน อาจนำวิชาคณิตศาสตร์เข้ามาใช้ในการคำนวณ ขนาดของลำต้น ใบ และ ดอก อาจนำวิชาพลศึกษาเข้ามาช่วยโดยให้เด็กร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายและแปรรูปเป็นรูปดอกไม้ อาจนำวิชาภาษาไทยเข้ามาบรรยายความงามของดอกไม้ เป็นต้น เด็กที่มีความต้องการ

พิเศษที่เรียนรวมกับเด็กปกติมักมีปัญหาในการเรียน อาจสอบตกเพราะหลักสูตรที่เน้นเนื้อหามากเกินไป เด็กไม่อาจเรียนทันเด็กอื่น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตร โดยการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมและเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการเสาะแสวงหาความรู้มากกว่าเน้นที่เนื้อหาวิชา ทำการประเมินผลความสามารถที่แท้จริงของนักเรียน (Authentic Assessment of Student Performance) ในขณะที่การเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง การวัดและประเมินผลควรเน้นที่ความสนใจของเด็ก ผลของการเรียนรู้ โดยวัดจากผลงานของเด็กซึ่งแสดงถึงความสามารถที่แท้จริง อันเป็นผลจากการเรียนรู้ของเขา มีการเรียนโดยอาศัยเพื่อน ๆ (Peer-Mediated Learning) การที่เพื่อนนักเรียนด้วยกันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในการเรียนอาจจะเป็นการสอนเพื่อน หรือให้คำแนะนำแก่เพื่อนโดยตรง หรืออาจเป็นการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มนี้ได้ ดังนั้นในการจัดโครงการเรียนรวมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเชื่อในสิ่งเดียวกัน เชื่อในปรัชญาของการอยู่ร่วมกันและเท่าเทียมกันของผู้คนในสังคม หากทุกคนเข้าใจไปในคนละทิศละทางแล้ว การจัดการเรียนรวม ไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ผดุง อารยะวิญญู. 2537) นอกจากนี้ White and Wehlage (1995) Riley (1997) Hite, Taylor and Moss (1992) ได้สรุปรายงานการวิจัยว่าการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนมีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินงานของโรงเรียนและศูนย์เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การพัฒนาทางร่างกาย อารมณ์และสังคมของเด็กดีขึ้น เด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากโรงเรียนกลางคืนน้อยลง และจบการศึกษามีงานทำมากขึ้น ดังนั้นจึงควรมีการรวมพลังในการทำงานของครู บุคลากรและผู้รู้ ครอบครัว และชุมชน เพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพและการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2544)

2. รูปแบบการจัดการเรียนรวม

สำหรับการจัดการเรียนรวมที่มีในประเทศไทยและในต่างประเทศนั้น มีผู้ที่พัฒนาหรือกำหนดรูปแบบมาตรฐานในการจัดการศึกษาน้อยมาก จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 รูปแบบการจัดการเรียนรวมในประเทศไทย

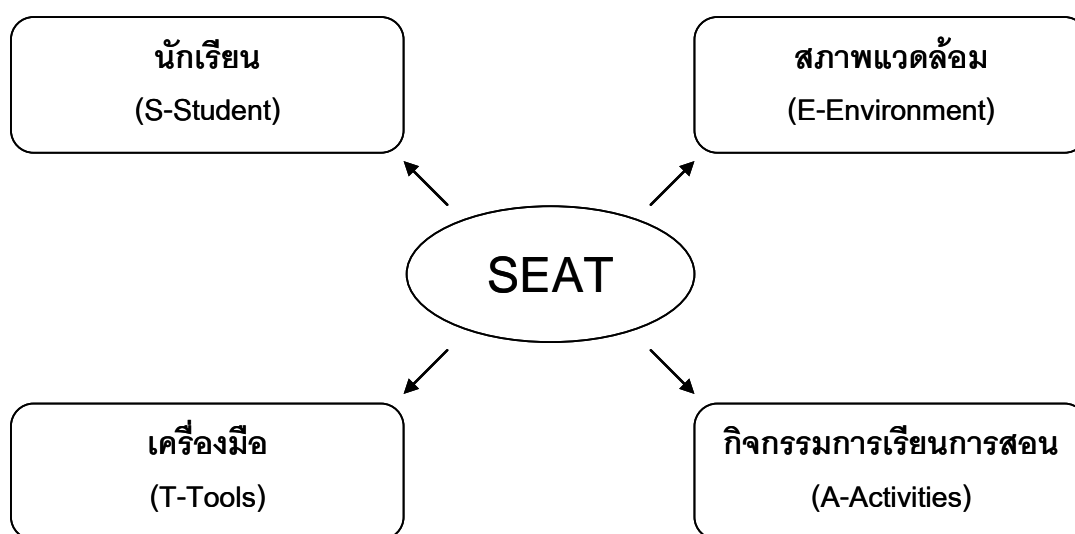
2.1.1 การบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework)

ในการจัดการเรียนรวมจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหาร ทั้งนี้เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม จึงทำให้การพัฒนาแบบการบริหารจัดการเรียนรวมมีความสำคัญยิ่ง นักการศึกษาและครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนทั่วไปกังวลว่าหากนำเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่องเข้าเรียนรวมแล้ว อาจเกิดผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน และทำให้เห็นความแตกต่างระหว่างนักเรียนทั่วไปกับนักเรียน

พิการหรือที่มีความบกพร่องมากยิ่งขึ้น แต่ในความเป็นจริงทั้งผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย จะต้องร่วมกันรับผิดชอบและปฏิบัติงานในลักษณะการประสานความร่วมมือกัน (Collaboration) ที่จะสนับสนุนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดที่มีผลกระทบต่อโรงเรียน คือ การเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่และเพิ่มความรับผิดชอบต่อให้กับครูและบุคลากรอื่น ในปัจจุบันนี้ ครูจำเป็นต้องมีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนนักเรียนทั่วไปควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในลักษณะของการจัดการเรียนรวม

นอกจากนี้โรงเรียนต้องตอบสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง โดยมีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) เป็นตัวกำหนดและเปิดโอกาสให้พ่อแม่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลทางโรงเรียนต้องจัดให้มีคณะกรรมการในโรงเรียนประกอบด้วย บุคคลในชุมชน ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับชุมชน ซึ่งทางโรงเรียนต้องมีบทบาทในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนรวมให้แก่คณะกรรมการโรงเรียนและชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนรวมในโรงเรียน และเข้าใจเนื้อหาสาระในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับการให้สิทธิและโอกาสแก่เด็กทุกคน ให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งเด็กพิการหรือเด็กที่มีความบกพร่อง จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตั้งแต่แรกเกิดหรือทันทีที่พบความพิการ นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องกำหนดบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติของบุคลากรอย่างชัดเจนด้วย (เบญญา ชลธาร์นนท์. 2546 หน้า 1 – 2)

เบญญา ชลธาร์นนท์ (2546) ได้พัฒนาโครงสร้างการบริหารการจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างสี่ท เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำไปบูรณาการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป แนวทางการบริหารจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างสี่ท ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 การบริหารจัดการเรียนรวมในโครงสร้างสี่ท

(ที่มา: ดัดแปลงจาก เบญจา ชลธารันนธ์. 2546:3)

โรงเรียนต้องบริหารองค์ประกอบหลัก 4 ประการตามโครงสร้างสี่ท เพื่อให้การ จัดการเรียนรวมสำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ดังมี รายละเอียดดพอสั่งเขปในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

1. นักเรียน (S : Student)

1.1. *เตรียมความพร้อมนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในด้านร่างกาย วิชาการ อารมณ์และสังคม และการช่วยเหลือตนเอง* หากพิจารณาตั้งแต่แรกเกิดจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือเตรียมความพร้อมทันทีที่พบความพิการเพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้าน ซึ่งในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้นเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดที่เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อม เพราะช่วงอายุ 0 – 3 ปี เป็นช่วงที่สมองเจริญเติบโตมากที่สุด การเตรียมความพร้อมทำได้โดยกระตุ้นพัฒนาการในส่วนที่เหลืออยู่ เมื่อได้รับการพัฒนา ระดับการทำงานต่าง ๆ (functional level) จะยิ่งสูงขึ้น ในทางกลับกัน หากไม่ได้รับการพัฒนาการกระตุ้นหรือการส่งเสริมส่วนที่เหลืออยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานต่าง ๆ จะเลือนหายไป ทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้ทันที ดังนั้น การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ยิ่งทำได้ทัน่วงที่ตั้งแต่เมื่อแรกเกิดและทำได้ถูกต้องจะสามารถฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการได้อย่างเห็นผลชัดเจน (เบญจา ชลธารันนธ์. 2546) นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษเอง เนื่องจาก เด็กได้มีโอกาสเรียนรู้ในสถานการณ์จริงได้อยู่ร่วมกับเด็กปกติวัยเดียวกัน ไม่ได้ถูกแบ่งแยกออกจากสังคม (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2544) ซึ่งจากข้อมูลของกระทรวงศึกษาธิการที่ได้สำรวจจำนวนคนพิการในวัยเรียนหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ปี 2548 มีจำนวน 1.54 ล้านคน จำแนกเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่เข้ารับการศึกษา

ร้อยละ 6.23 บุคคลที่ยังไม่ได้เข้ารับการศึกษานับจนวนร้อยละ 93.77 บุคคลออทิสติกที่เข้ารับการศึกษาร้อยละ 32.19 บุคคลที่ยังไม่ได้เข้ารับการศึกษานับจนวนร้อยละ 67.81 และบุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์และสมาธิสั้นที่เข้ารับการศึกษาร้อยละ 10.50 บุคคลที่ยังไม่ได้เข้ารับการศึกษานับจนวนร้อยละ 89.50 (ภารกิจโครงการและประสานงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2549: 2) ดังเห็นได้ว่าจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีโอกาสได้รับการศึกษาตามวัยนั้นมีปริมาณน้อยกว่าเด็กที่ได้รับการศึกษา ทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพ จึงควรให้โอกาสทั้งทางด้านกายภาพและการศึกษาแก่เด็กโดยเร็วที่สุด

1.2. *เตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไป* ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปในโรงเรียน โดยการให้ข้อมูลเพื่อให้นักเรียนทั่วไปมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดการยอมรับ และสามารถช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องอย่างถูกวิธีและเท่าที่จำเป็น ที่ผ่านมามีพบว่า การที่คนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงลบต่อคนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น สมเพช เวทนา สงสาร กลัว ไม่ไว้วางใจ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542: 197) ซึ่งมักเกิดจากความไม่รู้หรือมีข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ดังนั้นครูควรทำความเข้าใจและอธิบายเกี่ยวกับลักษณะความพิการให้นักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนได้รู้จัก และควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังเช่นการศึกษาของจิตติรัตน์ พุกจินดาและคณะ (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อพัฒนาการทักษะทางสังคมของนักเรียนออทิสติกในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีการจัดกิจกรรมให้เด็กออทิสติกทำกิจกรรมร่วมกันกับเด็กปกติในห้องเรียน เมื่อสิ้นสุดกิจกรรม เด็กปกติให้ความสนใจและช่วยเหลือเด็กออทิสติกมากขึ้น หรือครูอาจจัดสถานการณ์จำลองให้นักเรียนทดลองเป็นคนพิการและทำกิจกรรมต่าง ๆ จากนั้นให้อภิปรายถึงความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคน กิจกรรมเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปได้เข้าใจถึงความคับข้องใจ ความไม่สะดวก และความลำบากของเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องมากขึ้น กิจกรรมอื่นที่ช่วยให้นักเรียนทั่วไปเข้าใจและยอมรับเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องมากขึ้น เช่น การเชิญผู้ที่ทำงานกับเด็กพิการมาบรรยายให้ฟังพร้อมทั้งให้ดูภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นภาพ บทความ และสื่ออื่น ๆ ประกอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามปัญหาต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ หนังสือและเรื่องราวเกี่ยวกับคนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เพื่อให้ นักเรียนในชั้นเรียนและนักเรียนทุกคนในโรงเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ การทัศนศึกษาสถานที่ดูแลคนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เพื่อให้ นักเรียนได้เห็นและเรียนรู้ว่าคนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นอยู่อย่างไร นอกจากนี้ควรสอนทักษะการช่วยเหลือเบื้องต้นในการช่วยเหลือเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องเบื้องต้นให้กับนักเรียนทั่วไปด้วย

2. **สภาพแวดล้อม** (E : Environment) สภาพแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1. *สภาพแวดล้อมทางกายภาพ* ควรจัดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment: LER) โรงเรียนควรพยายามให้เด็กได้เรียนรวมในชั้นเรียนทั่วไปมากที่สุด หากไม่สามารถจัดให้เด็กเรียนรวมได้เต็มเวลาก็อาจจัดเป็นบางเวลาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคล โดยทั่วไป ควรจัดให้นักเรียนทุกคนเข้าเรียนในชั้นเรียนทั่วไป โดยแยกนักเรียนออกไปจากเพื่อนทั่วไปให้น้อยที่สุด โรงเรียนควรปรับสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักวิชาการ คือ พิจารณาถึงสภาพความบกพร่องของนักเรียนแต่ละประเภท

2.2. *บุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก* ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูและบุคลากรอื่นในโรงเรียน โรงเรียนทั่วไปที่มีการจัดการเรียนรวม ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่สำคัญยิ่งในโรงเรียนที่จะเป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนรวมในโรงเรียน หากทางโรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียนไว้แล้ว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเสนอเรื่องการจัดการเรียนรวมให้คณะกรรมการโรงเรียนทราบ และพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนรวมประจำโรงเรียน ซึ่งควรประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ครูทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรภายนอก เพื่อกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนรวม แนวทางการดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณ บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน และรูปแบบในการจัดการเรียนรวม เมื่อคณะกรรมการจัดการเรียนรวมประจำโรงเรียนประชุมกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานในการจัดการเรียนรวมเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนต้องจัดการประชุมชี้แจงถึงนโยบายของโรงเรียนและมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยให้ถือเป็นปริมาณงาน พร้อมทั้งให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมเป็นเจ้าของโครงการ นอกจากนี้โรงเรียนต้องจัดทำป้ายประกาศนำเสนอในลักษณะของโปสเตอร์ แผ่นพับ วีดีโอ หรือจัดป้ายนิเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้บุคคลที่เกี่ยวข้องรับทราบเกี่ยวกับนโยบาย ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องอาสาเป็นวิทยากร หรือหากมีกิจกรรมการดำเนินงานด้านคนพิการในสังคมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรวมจะได้เผยแพร่ให้ทุกคนรับทราบ ครูทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษต้องเป็นที่ปรึกษาซึ่งกันและกัน โดยทำงานรวมกันเป็นทีม (ผดุง อารยะวิญญู, 2542) นอกจากนี้โรงเรียนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดให้มีการอบรม ประชุมสัมมนา ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่อง ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการพิเศษของนักเรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งโรงเรียนต้องมีการวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง เพื่อพิจารณาความพร้อมของเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สำหรับเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามศักยภาพและความต้องการพิเศษของแต่ละคน นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องมีการประสานงานในการส่งต่อเด็กที่มีความ

บกพร่องในระดับมากหรือรุนแรงไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ เพื่อเข้ารับการพัฒนา บำบัดตามสภาพความบกพร่องของแต่ละคน ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดในการได้รับการ พัฒนาอย่างเหมาะสม(วิเชียร แดงสาย. 2545) ซึ่งในสภาพการณ์ของความเป็นจริงพบว่าบุคลากรที่ เกี่ยวข้องกับการให้บริการทางการศึกษาพิเศษในประเทศไทยยังขาดแคลนอยู่มาก มีการผลิตครู การศึกษาพิเศษ ในสาขาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็ก ปัญญาเลิศ และการศึกษาพิเศษทั่วไป (การเรียนร่วม) ยังไม่มีการผลิตในสาขาเด็กออทิสติก เด็กที่มีความ บกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กสมาธิสั้น เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม และเด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน (ผดุง อารยะวิญญู. 2544: ออนไลน์)

นางลักษณ์ วิรัชชัย (2544) กล่าวว่า หลักการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ การยอมรับและการใช้ประโยชน์จาก ความแตกต่างที่หลากหลายระหว่างเด็กทุกคน โดยเฉพาะความแตกต่างเนื่องจากความพิการ เพื่อให้ เด็กทุกคนเกิดการเรียนรู้และพัฒนา พื้นฟูสมรรถภาพทุกด้าน ทั้งทางวิชาการ ทางสังคม ทางกายภาพ และทางอาชีพ สามารถเรียนรวมกันได้อย่างพึ่งพาอาศัยกัน โดยมีความร่วมมือในการจัดการศึกษาของ เด็กจากบุคลากรทุกคนในโรงเรียน จากครอบครัวและจากชุมชน นอกจากนี้จากเหตุผลเรื่องความ จำเป็นด้านทรัพยากร การจัดการศึกษาแบบแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติ นั้น ต้องใช้ ทรัพยากรและบุคลากรจำนวนมาก ซึ่งเมื่อเทียบสัดส่วนของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กที่มีความต้องการ พิเศษกับปริมาณทรัพยากรที่จะต้องใช้จ่ายดำเนินงานนั้นแทบจะเป็นไปไม่ได้ ดังนั้นถ้าลงทุนเพิ่มเฉพาะ ส่วนของครูการศึกษาพิเศษและบุคลากรเสริมที่ต้องทำงานร่วมกัน และเสริมพลังอำนาจให้กับครูปกติ บิดามารดาของเด็ก ให้มีความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น และระดมทรัพยากรที่มีอยู่ แล้วในครอบครัวและชุมชนเข้ามาช่วยจัดการศึกษา โดยที่ทั้งนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความ ต้องการพิเศษมีโอกาสได้รับบริการทั่วกัน (Dettmer, Dyck and Thurston. 1996) ก็จะสามารถทำให้ การจัดการเรียนร่วมดำเนินไปอย่างประสบความสำเร็จได้มากขึ้น

3. กิจกรรมการเรียนการสอน (A: Activities)

กิจกรรมการเรียนการสอน คือ กิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน เป็นส่วน หนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความ บกพร่องได้รับการพัฒนา ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งประกอบด้วย

3.1. การบริหารจัดการหลักสูตร ควรมีการปรับหลักสูตรทั่วไป คือการปรับ หลักสูตรที่ใช้กับนักเรียนทั่วไปมาใช้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง มีการจัดทำหลักสูตร เฉพาะ คือหลักสูตรที่เป็นแนวทางการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งถือเป็น หลักสูตรเฉพาะบุคคล โดยพิจารณาจากระดับของความพิการจากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ของนักเรียน โรงเรียนอาจประยุกต์ตามแนวทางของกรมวิชาการ ซึ่งในสภาพปัจจุบันการเรียนการสอนยังไม่เหมาะสมกับเด็กแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง (บังอร ต้นปาน.2539) และมีการจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมสอนทักษะเฉพาะที่จำเป็นให้แก่เด็กนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะทางสังคมสำหรับเด็กออทิสติก

นอกจากนั้นสิ่งที่เป็นส่วนสำคัญคือ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) เป็นแผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ในการจัดทำควรได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง บุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถของเด็ก และช่วยให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตามสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียนและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน และเป็นแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ มีข้อมูลในการจัดเด็กเข้ารับบริการการศึกษา บริการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542, เบญจาชลธารินทร์. 2546, จรี ทองคำ. 2548: ออนไลน์) รวมทั้งยังทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการประเมินผลสำหรับใช้ในการกำหนดความก้าวหน้าของเด็กว่าเป็นไปตามโปรแกรมที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. 2549) สำหรับขั้นตอนในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลนั้นจะเริ่มจากการทำความเข้าใจและขออนุญาตผู้ปกครองของเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจและร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและสถานศึกษาในการช่วยเหลือ พัฒนาส่งเสริม ความก้าวหน้าของเด็ก จากนั้นทำการรวบรวมข้อมูลและประเมินเกี่ยวกับเด็ก และทำการประชุมจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยมีกลุ่มรับผิดชอบซึ่งจะเป็นผู้เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือพัฒนาเด็กโดยตรง ได้แก่ ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทน ครูผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัดและนักเรียน (กรณีที่สามารถเข้าร่วมประชุมได้) โดยผู้รับผิดชอบเหล่านี้จะประชุมร่วมกันเขียนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เมื่อเสร็จเรียบร้อยแล้วมีการลงนามของผู้รับผิดชอบ จากนั้นเริ่มใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยยึดจุดมุ่งหมายระยะยาวเป็นหลักนำไปกำหนดจุดมุ่งหมายระยะสั้น และนำจุดมุ่งหมายระยะสั้นไปจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized Implementation Plan : IIP) (สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. 2549) และขั้นตอนสุดท้ายคือขั้นการติดตามและประเมินผล โดยคณะผู้จัดทำจะมีการประชุมประเมินความก้าวหน้า เพื่อปรับแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษคนนั้นใหม่ เมื่อเด็กคนนั้นพัฒนามาจนบรรลุจุดมุ่งหมายระยะยาวที่วางไว้แล้ว โดยปกติจะมีการติดตามประเมินผลปีละ 1 ครั้ง (สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. 2549) (แสดงในภาคผนวก)

นอกจากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแล้ว ยังต้องจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan: IIP) ซึ่งเป็นแผนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะเจาะจงสำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องคนนั้น ๆ ในวิชาหรือทักษะที่เป็นจุดอ่อน แผนการสอนเฉพาะบุคคลนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน IEP ซึ่งจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายระยะยาว/สั้น วิธีการสอน สื่อ กระบวนการประเมินที่ใช้และเกณฑ์การประเมิน ระยะเวลาและผลการประเมิน รวมทั้งเขียนแผนการสอนแต่ละเรื่อง และจัดการเรียนการสอนและการบำบัดฟื้นฟูตามที่กำหนดพร้อมทั้งประเมิน ติดตามความก้าวหน้าของเด็กเป็นระยะเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายระยะยาวที่กำหนดไว้ใน IEP (สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์, 2549) เกณฑ์การวัดและประเมินผลควรมีอย่างน้อยปีละ 1-2 ครั้ง หรือภาคเรียนละ 1 ครั้งหรือมากกว่านั้นตามความเหมาะสมของเด็ก (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2545) (แสดงในภาคผนวก)

3.2. *การตรวจสอบทางการศึกษา (Educational Implementation)* หมายถึง กระบวนการที่ใช้วิธีการต่าง ๆ หลายวิธี ในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ในการที่จะกำหนดปัญหาและข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ พฤติกรรมและร่างกาย รวมทั้งตัดสินใจเกี่ยวกับนักเรียนในเรื่องการส่งต่อ การตัดแยก การกำหนดประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การวางแผนการสอน และการประเมินความก้าวหน้าของนักเรียน

3.3. *เทคนิคการสอน* โดยมีเทคนิคการสอนที่หลายรูปแบบ คือ การวิเคราะห์งาน การสอนโดยใช้ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน

3.4. *การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน* การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนในปัจจุบันใช้วิธีการทบทวนและปรับ IEP ปีละอย่างน้อย 2 ครั้ง รวมทั้งมีการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนโดยสรุปจาก IIP ที่ใช้สอนเด็กในแต่ละสาระการเรียนรู้ ทักษะและกิจกรรมต่าง ๆ

3.5. *การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียนและชุมชน* นอกจากกิจกรรมการเรียนการสอนที่ต้องจัดในห้องเรียนแล้วและภายในโรงเรียนแล้ว ยังมีกิจกรรมนอกโรงเรียน ซึ่งทางโรงเรียนควรมีการบริหารจัดการในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัย ยานพาหนะ ที่พักรถ เพื่อช่วยให้การเข้าร่วมกิจกรรมนอกสถานที่ของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3.6. *การประกันคุณภาพ* ทางโรงเรียนควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการจัดการเรียนรวมขึ้น

3.7. *การรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเข้าเรียน* โดยมีปฏิทินการรับคนพิการอย่างชัดเจน

3.8. การจัดการตารางเวลาให้บริการสอนเสริม จำนวนเด็กที่ครูสอนเสริมจะต้องให้บริการควรเริ่มจากจำนวน 5 – 6 คน ในสัปดาห์แรก ๆ แล้วค่อย ๆ เพิ่มจำนวนเด็กขึ้นในสัปดาห์ต่อมาที่ละสัปดาห์ แต่ควรจัดให้บริการตามจำนวนที่ต้องรับผิดชอบภายใน 6 สัปดาห์ การค่อย ๆ ทะยอยจัดบริการให้แก่เด็กเช่นนี้ จะช่วยผ่อนคลายความยุ่งยากในการที่จะต้องจัดการตารางเวลาให้บริการแก่เด็ก ครูสอนเสริมจะต้องประสานงานกับครูทั่วไปทุกชั้นเรียนที่เด็กกระจายอยู่ และจัดเวลาในแต่ละวันให้กับตนเองให้มีเวลาสำหรับเตรียมการก่อนเด็กมารับบริการที่ห้องสอนเสริมหรือก่อนที่ครูสอนเสริมจะเข้าไปให้บริการในชั้นเรียน จัดให้มีเวลาที่จะใช้ในการตรวจสอบเด็กบางกรณี และจัดให้มีเวลาที่จะให้คำแนะนำปรึกษาหารือกับครูคนอื่น ๆ การจัดการตารางเวลาที่จะทำให้ทุกฝ่ายยอมรับเป็นสิ่งที่ยาก ฉะนั้นครูสอนเสริมจึงต้องคำนึงถึงเด็กว่าตารางเวลาที่จัดให้กับเด็กที่รับผิดชอบแต่ละคนนั้นเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเด็ก รวมทั้งตัวครูด้วย

4. เครื่องมือ (T : Tools)

หมายถึง สิ่งที่น่ามาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนรวมช่วยให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเกิดการเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ อันได้แก่ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณ ระบบการบริหารจัดการ กฎกระทรวง เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อทางการศึกษา เช่น อุปกรณ์ สื่อสิ่งพิมพ์อักษรเบรลล์ หนังสือเสียงสำหรับเด็กตาบอด หนังสือตัวพิมพ์ใหญ่ สำหรับนักเรียนที่เห็นเลือนราง บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนสำหรับนักเรียนออทิสติก บริการต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาของคนพิการแต่ละประเภท เช่น บริการสอนเสริม เช่น การเขียนและอ่านอักษรเบรลล์ การสอนภาษามือ การฝึกพูด รวมทั้งการสอนเสริมวิชาการต่าง ๆ ตำรา ความช่วยเหลืออื่น ๆ ทางการศึกษา เช่น กิจกรรมบำบัดและกายภาพบำบัดสำหรับเด็กที่มีความต้องการบกพร่องทางด้านสติปัญญา เด็กออทิสติก การแก้ไขการพูดสำหรับเด็กออทิสติก (ภารกิจโครงการและประสานงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2549: 63-64)

จากการประมวลผลการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยใช้โครงสร้างซีทีนั้น จะเห็นว่ามีการให้ความสำคัญกับตัวนักเรียนทั้งที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอนและเครื่องมือ โดยขณะนี้มีการนำไปใช้ในโรงเรียนแกนนำเรียนรวม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในการจัดการศึกษาในสภาพปัจจุบันนี้นั้นโรงเรียนที่เป็นแกนนำจัดการเรียนรวมที่สามารถจัดการเรียนรวมได้อย่างประสบความสำเร็จยังมีจำนวนน้อยมาก โดยเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในต่างจังหวัดเนื่องจากมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณที่ได้รับ (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2544: 6-11, พวงทอง ศรีวิสัย. 2544, สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่. 2545) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะดำเนินการศึกษาวิจัยในโรงเรียนที่เป็นแกนนำ

เรียนรวมแต่มีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรวมได้ประสบความสำเร็จตามบริบทที่โรงเรียนเป็นอยู่

2.1.2 การเรียนร่วมแบบรวมพลัง

นางลักษณะ วิรัชชัย (2544) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ซึ่งครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม ให้ได้รูปแบบที่สอดคล้องกับสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 โดยแนวคิดในการพัฒนารูปแบบได้มาจากการศึกษาสภาพและแนวโน้มการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการของประเทศไทยและต่างประเทศ ร่วมกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ และจากการวิจัยรายการกรณีโครงการฟื้นฟูเด็กพิการ โดยชุมชน มูลนิธิเพื่อเด็กพิการ จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยที่สำคัญสรุปผลได้ 4 ประการคือ **ประการแรก** การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในต่างประเทศมีแนวโน้มเป็นรูปแบบการเรียนรวมชั้น และรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการฝึกอาชีพ **ประการที่สอง** กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของไทยกำหนดให้รัฐสนับสนุนทุกคนให้ได้รับสิทธิทางการศึกษาทุกรูปแบบ ปริมาณคนพิการที่ต้องจัดบริการการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นมาก และรัฐจำเป็นต้องจัดการศึกษาแบบเรียนรวม **ประการที่สาม** การวิจัยรายการกรณีโครงการฟื้นฟูเด็กพิการโดยชุมชน พบว่า โครงการฯ มีวัตถุประสงค์ให้ความรู้ด้านการป้องกัน การบำบัดรักษาและการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานประกอบด้วยโครงการย่อยรวม 12 โครงการ แต่ละโครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ บุคลิกภาพและความสามารถของหัวหน้าหน่วยฟื้นฟูเด็กพิการเป็นปัจจัยสำคัญทำให้โครงการประสบความสำเร็จ ทำงานได้ตามเป้าหมาย ใช้งบประมาณไม่มากนัก และได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี **ประการที่สี่** ตามหลักการศึกษา รูปแบบการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรวม ได้แก่ รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบอิงครอบครัวและชุมชน รูปแบบการสอนตามบทบาทหน้าที่ รูปแบบการสอนเป็นรายบุคคล รูปแบบการทำงานเป็นทีม การร่วมมือร่วมใจและการให้คำปรึกษา จากองค์ความรู้ที่ได้ทั้งสี่ประการนำมาเป็นกรอบพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียกว่า รูปแบบการเรียนร่วมแบบรวมพลัง (Collaborative Inclusion Model: CIM) รูปแบบการจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลังนี้มีประโยชน์ต่อบุคคลหลายฝ่าย ดังนี้คือ

1) **ประโยชน์ต่อตัวเด็กพิการ** มีโอกาสเรียนรู้ในโลกและสภาพการณ์ที่เป็นจริง เนื่องจาก มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านและมีโอกาสมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กปกติ มีเพื่อน และมีสังคม มิใช่ถูกแยกออกไปเป็นประชากรชั้นสอง 2) **ประโยชน์ต่อครูผู้สอน** ทั้งครูผู้สอนปกติและครูการศึกษาพิเศษมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นทีม เรียนรู้จากกัน ทำทลายความสามารถของครูที่ไม่เคยสอนเด็กพิการมาก่อน มีโอกาสเรียนรู้ ยอมรับและเข้าใจเด็กพิการ เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่จะนำให้เด็ก

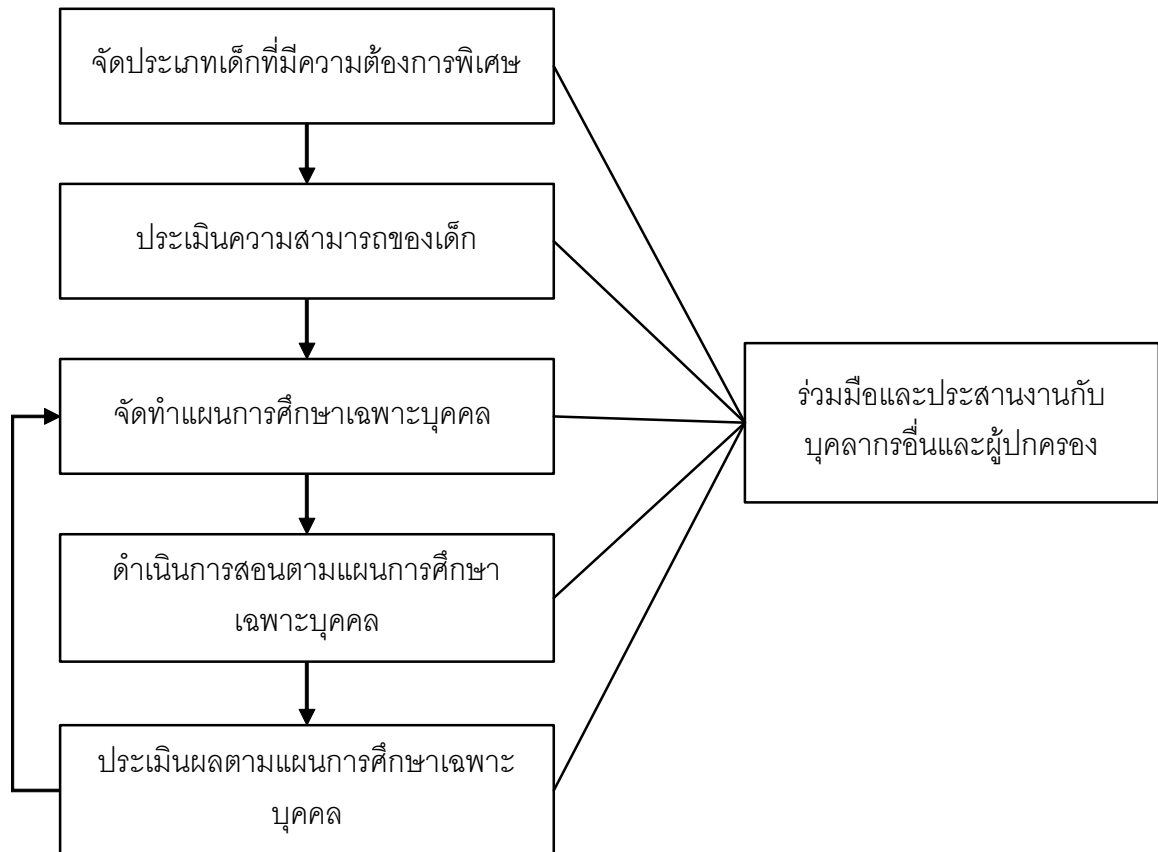
ปกติในชั้นเรียนยอมรับและเข้าใจเด็กพิการได้ มีโอกาสติดต่อประสานงานกับองค์กร หน่วยงานในชุมชนและครอบครัวมากขึ้น รู้จักเด็กและครอบครัวมากขึ้น ภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่ครูอย่างสมบูรณ์ เรียนรู้จากชุมชน นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ 3) **ประโยชน์ต่อตัวเด็ก** มีโอกาสได้พบกับสภาพที่แท้จริงของโลก เข้าใจสภาพความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยเฉพาะในเรื่องความพิการ มีโอกาสพัฒนาคุณธรรมด้านความเมตตา กรุณา การให้ความช่วยเหลือ การทำงานเป็นทีม และความไม่เอารัดเอาเปรียบ 4) **ประโยชน์ต่อโรงเรียน** ได้ทำหน้าที่บทบาทในการพัฒนาเด็กนักเรียนครบทุกด้านตามที่กำหนดไว้เป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง โดยมีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า 5) **ประโยชน์ต่อครอบครัว** หน่วยงานและองค์กร ได้ขยายขอบข่ายการดำเนินงาน มีผลทำให้การดำเนินงานตามภาระหน้าที่ที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และ 5) **ประโยชน์ของรัฐบาล** ประหยัดงบประมาณในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในสิ่งอื่นที่จำเป็นและรีบด่วน

จากรายละเอียดของงานวิจัยดังกล่าวสรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จนั้นจำเป็นต้องมีการรวมพลังจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถได้รับการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพอันจะนำไปสู่ความเป็นอิสระในตนเองไม่เป็นภาระของสังคมต่อไป นอกจากนี้ยังส่งผลต่อคนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นเด็กปกติที่อยู่ในโรงเรียน ครอบครัว เพื่อนบ้านที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจในลักษณะเฉพาะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท มีทัศนคติที่ดีขึ้นและให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดในสังคมได้ทางหนึ่ง รวมทั้งเป็นการประหยัดงบประมาณของรัฐได้ส่วนหนึ่ง ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบการเรียนรวมแบบรวมพลังเป็นรูปแบบที่เป็นประโยชน์จึงได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ โดยพยายามที่จะนำเอาบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวมผ่านเทคนิคการประชุมระดมแนวคิด

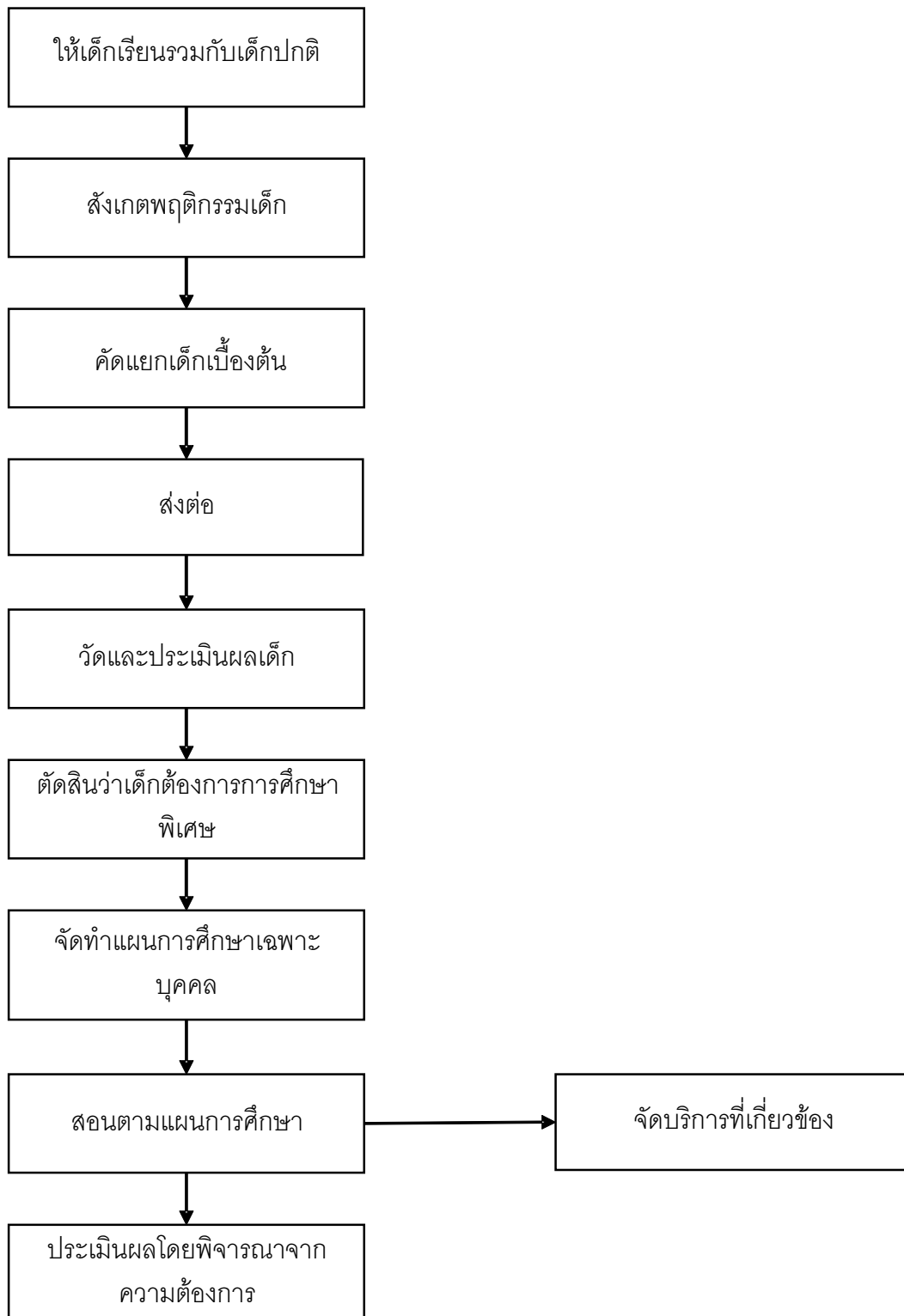
2.2 การจัดการเรียนรวมในต่างประเทศ

สำหรับต่างประเทศนั้น การจัดการศึกษาพิเศษเริ่มต้นตั้งแต่การสำรวจเด็กว่ามีเด็กที่มีความต้องการพิเศษกี่คนที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านในปีการศึกษาหน้า แต่ในบางครั้งอาจไม่ทราบแน่ชัด ยกเว้นเด็กที่มีความบกพร่องที่เห็นได้ชัดเจนจากการสังเกตภายนอก เช่น เด็กตาบอด เป็นต้น เมื่อเด็กเข้าเรียน ครูอาจสังเกตได้ว่าเด็กมีปัญหาในการเรียน ครูอาจพยายามช่วยเหลือ หากสุดความสามารถครูอาจส่งเด็กไปทดสอบ เพื่อจัดประเภทเด็ก ในการทดสอบครูจะทราบความสามารถของเด็กด้วย ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนควรมีแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลทุกคน ครูเริ่มลงมือสอนตามแผนที่กำหนดนี้และประเมินผลตามที่กำหนดไว้ เมื่อสิ้นภาคการศึกษาจะมีการประเมินผลตามที่ระบุไว้ในแผนนี้ หาก

วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ไม่เหมาะสม ให้ปรับวัตถุประสงค์เสียใหม่ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542) ดังตัวอย่างใน ภาพประกอบ 2 และ 3

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอนในการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศสหรัฐอเมริกา
(ที่มา: ผดุง อารยะวิญญู. 2542)

ภาพประกอบ 3 ขั้นตอนในการจัดการศึกษาพิเศษของประเทศอังกฤษ
(ที่มา: ผดุง อารยะวิญญู, 2542)

มีการปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้การเรียนรู้รวมประสบผลสำเร็จ เช่น จัดให้มีครูผู้ช่วย จัดวัสดุการสอน เนื้อหาในการอ่านให้มีความหลากหลายและให้มีความยากง่ายแตกต่างกันหลายระดับ เพื่อให้เด็กเลือกเรียนตามความสนใจ มีการปรับกลยุทธ์ด้านการทดสอบ เช่น อนุญาตให้เด็กสอบในห้องเสริมวิชาการได้ ซึ่งจะมีครูการศึกษาพิเศษคอยอธิบายความหมายของคำศัพท์บางคำหรือบางข้อความที่เด็กไม่เข้าใจ ขยายเวลาในการทำข้อสอบ โดยให้เวลาในการทำข้อสอบนานขึ้น ใช้การสอบปากเปล่าแทนการสอบข้อเขียน เพราะเด็กบางคนไม่มีปัญหาในการพูด แต่มีปัญหาในการเขียน เป็นต้น มีการปรับกลยุทธ์ในการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนขณะที่อยู่ในชั้นเรียน เช่น นำระบบเบี้ยอรรถกร (Token economy) มาใช้กับนักเรียนทั้งชั้น เพื่อเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือนำวิธีการขอเวลานอก (Time-out) มาใช้ในการจัดการกับพฤติกรรมเด็ก เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาถึงการจัดห้องเรียน การจัดวางตำแหน่งโต๊ะ เก้าอี้ ตลอดจนอุปกรณ์บางอย่างในห้องเรียนให้เหมาะสม เพื่อให้ส่งเสริมการเรียนรู้ เด็กที่เสียสมาธิง่าย ไม่ควรให้นั่งใกล้หน้าต่างหรือประตู เพราะเด็กอาจมองไปทางหน้าต่างหรือประตู เมื่อมีสิ่งเร้าจากภายนอกมากระทบเด็ก (ผดุง อารยะวิญญู. 2537)

2.3 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จึงควรให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ทุกฝ่าย และประชาสัมพันธ์ให้ทุกคนเข้าใจเหมือนกันหมด บุคคลที่เกี่ยวข้องควรให้ความร่วมมือ (ผดุง อารยะวิญญู. 2533, 2542) ดังนี้

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ และผู้ช่วยทั้งหลายจะต้องเห็นด้วยกับโครงการเรียนรวม รัฐควรสร้างระบบแรงจูงใจให้ผู้บริหารโรงเรียนเห็นคล้อยตามและยินดีจัดการเรียนรวม หากผู้บริหารโรงเรียนไม่เห็นด้วยแล้วยากที่โครงการเรียนรวมนั้นจะประสบความสำเร็จ ผู้บริหารที่ไม่เคยพบเห็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษมาก่อนเลยมักไม่เข้าใจ และมักจะปฏิเสธเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จากผลการวิจัย (ระริน สุรวัฒนนานันท์. 2542: 80 อ้างถึงใน อุไรวรรณ เจริญถาวรพานิช. 2545) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียน ร้อยละ 61.4 ไม่ทราบว่า มีเด็กออทิสติกในโรงเรียนและยังไม่มี การจัดประเภทว่าเป็นเด็กออทิสติก ร้อยละ 77.2 ไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับเด็กออทิสติก และไม่เคยมีประสบการณ์ทางด้านวิชาการ ด้านสัมมนาอบรม และดูงานเกี่ยวกับเด็กออทิสติกมาก่อน แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนอีกเป็นจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กออทิสติก แม้ว่าจะมีเด็กออทิสติกเรียนอยู่ในโรงเรียนแล้วก็ตาม ซึ่งการขาดความรู้ความเข้าใจของผู้บริหารนี้อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จึงควรมีการแนะนำ เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาทางการศึกษาพิเศษ และแนะนำให้ผู้บริหารเข้าใจความต้องการพิเศษทางการศึกษาของเด็ก เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีภาระ

ความรับผิดชอบกว้างขวาง หากผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนเต็มที่ โครงการเรียนรวมอาจประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง แต่หากผู้บริหารโรงเรียนไม่สนับสนุนและไม่เห็นด้วยกับโครงการเรียนรวมก็ไม่ควรจัดโครงการเรียนรวมในโรงเรียนนั้น (ศรียา นิยมธรรม.2531: 38-39, ผดุง อารยะวิญญู. 2533: 201-202, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2543) ผู้บริหารควรมีความยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถปรับการใช้ทรัพยากรสำหรับการสอน การสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและชุมชน เพื่อการทำงานเป็นทีม รับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษแทนที่จะเป็นความรับผิดชอบของครูเพียงคนเดียวคนหนึ่งเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2543)

ครูที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนจะต้องมีครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียน ถ้าโรงเรียนจะจัดกิจกรรมการเรียนรวมสำหรับเด็กประเภทใด ควรมีครูที่สำเร็จการศึกษาในการสอนเด็กประเภทนั้น เช่น เปิดโครงการเรียนรวมเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะต้องมีการศึกษาพิเศษที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หากรับเด็กประเภทนี้มากขึ้น จะต้องมีครูหลายคน หรืออาจมีครูพี่เลี้ยงด้วย ซึ่งมีหน้าที่ช่วยครูการศึกษาพิเศษ หากเปิดรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายประเภทจะต้องมีครูการศึกษาพิเศษมีความรู้และประสบการณ์กับเด็กแต่ละประเภทในหลายประเภทด้วย ครูการศึกษาพิเศษนอกจากมีหน้าที่ในการสอนและให้ความช่วยเหลือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษแล้ว ยังควรมีหน้าที่ในการให้ข้อมูลแก่ครูปกติตลอดจนบุคลากรอื่นของโรงเรียน ตลอดจนให้ข้อมูลแก่เด็กปกติด้วย เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ วิถีปฏิบัติต่อเด็ก สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติต่อเด็ก แนวคิดและปรัชญาของการศึกษาพิเศษ เป็นต้น (สุภาพร ชินชัย. 2550, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2543) แต่จากสภาพปัจจุบันนี้ ครูที่ทำการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังมีความคิดที่ว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีหลายประเภทเตรียมการสอนยากและซับซ้อน และมีหลายระดับชั้นเป็นปัญหาในการเตรียมการสอน ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กปกติขาดความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ในการสอนเด็ก การสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องสอนเด็กเป็นรายบุคคล ต้องใช้เวลามากในการสอน ทำให้ครูผู้สอนมีเวลากับเด็กปกติน้อยลง ไม่มีเครื่องมือในการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และการประเมินผลเด็กพิเศษต้องใช้เวลามากกว่าเด็กปกติ (ทัศนีย์ สิทธิวงศ์. 2544, สุภาพร ชินชัย. 2550) จากเหตุผลต่าง ๆ ดังกล่าวจึงส่งผลให้ครูที่ทำการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถทำการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ครูที่สอนเด็กปกติ ครูจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อเด็ก (ศรียา นิยมธรรม. 2531: 38 - 39, ผดุง อารยะวิญญู. 2533: 201-202, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. 2543) ในปัจจุบันครูที่สอนเด็กปกติจำนวนมากมีทัศนคติในทางลบต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษทาง

การศึกษา ไม่เข้าใจระบบการศึกษาพิเศษหรือเข้าใจคลาดเคลื่อน ไม่เข้าใจปรัชญาการศึกษา ความเข้าใจผิดและทัศนคติที่ไม่ดีเหล่านี้ ล้วนเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนรวม ทางโรงเรียนควรจะต้องร่วมมือกันหาทางขจัดสิ่งเหล่านี้ให้หมดไป ครูปกติเกือบทั้งหมดไม่รู้วิธีปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนรวม บางคนพูดจาให้เด็กท้อแท้หมดกำลังใจ บางคนแสดงความรังเกียจจนออกนอกหน้า บางคนเอาใจเด็กจนเกินไป ทั้งหมดที่กล่าวมานี้เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ทางโรงเรียนจึงควรประชุมปรึกษาหารือ หากลยุทธ์และแนวทางการขจัดสิ่งเหล่านี้ให้หมดไปก่อนการจัดการเรียนรวม จึงจะทำให้การเรียนรวมประสบความสำเร็จ ฉะนั้นก่อนเริ่มโครงการเรียนรวม ควรมีการประชุมครูทุกคนในโรงเรียนให้ทราบ นอกจากครูแล้วบุคลากรทุกคนในโรงเรียนทุกคนควรทราบเกี่ยวกับโครงการเรียนรวม และทุกคนควรทราบว่าจะปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนอย่างไร สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ ครูที่สอนเด็กเรียนรวมนอกจากจะทราบวิธีปฏิบัติต่อเด็กโดยทั่วไปแล้วยังควรรู้วิธีสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย นอกจากนี้จากการศึกษาถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของครูในการสอนเด็กออทิสติกเรียนรวมกับเด็กปกติในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ของสุภาพร ชินชัย (2549) พบว่า ความพึงพอใจในการทำงานของครู และการรับรู้ของครูด้านลักษณะและความสามารถในการเรียนของนักเรียนออทิสติกอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น ดังนั้นผู้บริหารจึงควรส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะและความสามารถของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้มากขึ้นรวมทั้งควรส่งเสริมปัจจัยต่าง ๆ ที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจแก่ครูมากขึ้นในการทำงาน โดยเฉพาะด้านนโยบายและการบริหารงาน ความก้าวหน้า ลักษณะงาน สภาพการทำงาน และการนิเทศงาน อันจะส่งผลต่อการเรียนการสอนที่ดีมากขึ้นต่อไป

นักเรียนปกติ ก่อนเริ่มโครงการเรียนรวม ควรมีการประชุมนักเรียน เพื่อชี้แจงให้เข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ ตลอดจนมีมาตรการในการให้รางวัล และการลงโทษนักเรียนที่ปฏิบัติไม่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย เด็กที่เรียนห้องเดียวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรได้รับการเน้นเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มาก ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อเด็กเรียนรวม จะช่วยให้เด็กปกติปรับทัศนคติที่เหมาะสมต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การพัฒนาให้เกิดระบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการช่วยเหลือในการเรียนจากเด็กนักเรียนปกติ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนที่ดีขึ้นของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (นางลักษณ วัชรชัย.2544, วิไล พิพัฒน์มงคลพร. 2535, Anne and Kroeger. 2004: 18, Maheady, Harper & Mallette. 2001: 4-14)

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ก่อนส่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมกับเด็กปกติ ครูควรให้ความรู้แก่เด็กเหล่านี้เสียก่อน เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในชั้นเรียนรวม สิ่งที่น่าคาดหวังว่าจะได้รับจากเพื่อน และครูปกติในชั้นเรียนรวม ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดหวังหรือความไม่เข้าใจกันที่อาจ

เกิดขึ้นในชั้นเรียนรวม เด็กที่จะเข้าเรียนรวมในชั้นปกติ ควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรวม (ผดุง อารยะ-
วิญญู. 2533)

ผู้ปกครอง ทางโรงเรียนควรให้ความรู้และข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับการเรียนรวม ระหว่าง
เด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ เช่น ประโยชน์ที่เด็กจะได้รับจากการเรียนรวม วิธีเรียนรวม
ปรัชญาของการศึกษาพิเศษและการเรียนรวม วิธีปฏิบัติต่อเด็กที่บ้าน ลักษณะของเด็กที่มีความ
ต้องการพิเศษ แนวทางการอบรมเลี้ยงดูที่ถูกต้อง เป็นต้น การเรียนรวมจะประสบผลสำเร็จได้ดี ควร
ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง และผู้ปกครองควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรวม (ศรียา นิยมธรรม.
2531: 38-39, ผดุง อารยะวิญญู. 2533: 201-202, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนัก
นายกรัฐมนตรี. 2543)

ความพร้อมของโรงเรียน จากการศึกษาถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของครูใน
การสอนเด็กออทิสติกเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ของสุภาพร ชินชัย (2550)
พบว่า ความพร้อมของโรงเรียนด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากรและหลักสูตรมีผลต่อความ
พร้อมของครูในการสอนเด็กออทิสติกเรียนร่วมกับเด็กปกติ เมื่อพิจารณารายด้านและภาพรวมจะมี
ระดับความพร้อมอยู่ในระดับที่น้อยที่สุด ดังนั้นผู้บริหารจึงควรจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาปัจจัย
ด้านต่าง ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น เพื่อเอื้อให้ครูที่มีหน้าที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมสามารถทำ
การสอนเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น สำหรับด้านบุคลากรนั้น จากการศึกษาของผดุง อารยะ-
วิญญู (2544) พบว่า มีการผลิตครูการศึกษาพิเศษ ในสาขาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเด็กที่
มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กปัญญาเลิศ และการศึกษาพิเศษทั่วไป (การเรียนรวม) แต่ยังไม่
มีการผลิตในสาขาเด็กออทิสติก เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา
เด็กสมาธิสั้น เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม และเด็กที่มีความบกพร่อง
ซ้ำซ้อน ทั้ง ๆ ที่ครูเป็นบุคลากรหลักในการจัดการเรียนการสอน

บริการสนับสนุนจากภายนอก ศูนย์การศึกษาพิเศษ โรงเรียนการศึกษาพิเศษ
บุคลากรที่ทรงความรู้ในสถาบันและองค์กรท้องถิ่น เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด นักแก้ไข
การพูด สมาคมตัวแทนต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น สามารถให้การช่วยเหลือเพื่อให้โรงเรียน
สามารถเข้าถึงการบริการได้ เช่น การให้การอบรมความรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการจัดการศึกษา
เครื่องมือ การคัดกรองพัฒนาการของเด็ก การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการที่เป็นปัญหาในการเรียน
การจัดการให้ความรู้ในเรื่องทักษะอาชีพแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2543) แต่เนื่องจากการผลิตบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
พิเศษ ยังผลิตได้ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ต้องให้บริการ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาจิตเวชศาสตร์ กิจกรรมบำบัด กายภาพบำบัด การแก้ไขการพูด โสตสัมผัส

วิทยา ล่ามภาษามือ และยังไม่มีการผลิตบุคลากรในด้านดนตรีบำบัด พุทธกรรมบำบัด หากไม่สามารถผลิตบุคลากรดังกล่าวได้ทันความต้องการในอนาคต หน่วยงานบางแห่งได้เสนอแนะให้อบรมครูประจำการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการสอนและช่วยเหลือเด็ก (ผดุง อารยะวิญญู. 2544)

จากการประมวลองค์ประกอบต่าง ๆ ที่จะส่งผลให้การจัดการเรียนรวมประสบความสำเร็จได้นั้น สรุปได้ว่า จะต้องเกิดจากความร่วมมือของบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนเด็กออทิสติก ครูที่สอนเด็กปกติ เพื่อนร่วมชั้นเรียนของเด็กออทิสติก นักวิชาชีพต่าง ๆ รวมทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองและคนในชุมชน ซึ่งทุกฝ่ายต้องมีการวางแผน แนวทางต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็ก ซึ่งอาจมีการริเริ่มโครงการนำร่องในบางพื้นที่เพื่อให้ได้ความเชี่ยวชาญอย่างเพียงพอสำหรับการขยายตัวต่อไป จึงจะทำให้การจัดการเรียนรวมประสบความสำเร็จได้ในที่สุด ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจึงคำนึงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นโดยพยายามที่จะดึงบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งเป็นลักษณะของการรวมพลังของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

3. หน่วยวิเคราะห์

โรงเรียนที่เป็นหน่วยวิเคราะห์ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้แก่ โรงเรียนวัดกุฎ้ำ (เมธาวิสัย-คณาทร) ตั้งอยู่เลขที่ 41 หมู่ 12 ตำบลยุหว่า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 มีเขตบริการหลายหมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 12 ของตำบลยุหว่า ลักษณะของชุมชนส่วนใหญ่ ประชากรมีอาชีพรับจ้าง รายได้ไม่แน่นอน เช่น แกะสลัก ทำกระดาษสารับจ้างทั่วไป ทำนา ทำสวน เป็นต้น ทางโรงเรียนได้ดำเนินการสนองนโยบายของรัฐบาลและกระทรวงศึกษาธิการอย่างต่อเนื่อง และได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ให้เป็นตัวแทนในการประกวดโครงการและกิจกรรม โดยมีโครงการต่าง ๆ ที่ได้รับรางวัลมากมาย โรงเรียนได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 คือ นางสุนทร ศรีสังวาลย์ โดยโครงการที่เกี่ยวกับการเรียนร่วมนั้นได้รับรางวัลชนะเลิศโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวม ระดับ สพท.เชียงใหม่ เขต 4 และชนะเลิศอันดับ 2 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 ภาคเหนือ ปี พ.ศ. 2547 และรางวัลโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมดีเด่นอันดับภูมิภาค ปี พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ยังมีครูที่ได้รับรางวัลการจัดการเรียนรวมดีเด่นของศูนย์การศึกษา เขตการศึกษา 8 และรางวัลเกียรติยศแห่งชาติ สาขาเด็กพิเศษ ปี พ.ศ. 2546 คือ นางสาวพิณ ธวัศ ปัจจุบันมีครูทั้งสิ้น 22 คน ครูอัตราจ้างเอง 6 คน นักการภารโรง 2 คน ทำการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีนักเรียนทั้งหมดประมาณ 600 คน โรงเรียนมองว่าปัญหาและอุปสรรคที่โรงเรียนมีคือ สถานที่คับแคบ และห้องปฏิบัติการไม่ได้มาตรฐาน เพราะไม่ได้

รับงบประมาณจากทางราชการ ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนนี้เป็นกรณีศึกษาเนื่องจาก เป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในเรื่องการจัดการเรียนรวมดีมาก และมีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดีขึ้นกว่าปัจจุบัน จากการเข้าพูดคุยกับผู้อำนวยการโรงเรียนและอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการเรียนรวมพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังไม่มีความเข้าใจในการคัดกรองลักษณะของเด็กที่จัดอยู่ในกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (Learning Disability) เด็กสมาธิสั้น รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนในเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ ทำให้การจัดการเรียนการสอนยังพบอุปสรรคในหลายด้าน โดยเฉพาะการปรับพฤติกรรมของเด็กในชั้นเรียน

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

4.1 แนวคิดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน

โรงเรียนถือเป็นชุมชนลักษณะหนึ่ง ซึ่งเป็นชุมชนที่เน้นการเรียนรู้ การที่องค์กรชุมชนจะมีความเข้มแข็งพอที่จะต่อสู้กับปัญหาในชุมชนของตนเองนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าองค์กรชุมชนนั้นจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่องและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้สามารถเผชิญกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนของตนเองการพัฒนาองค์กรไปสู่ความเข้มแข็งนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายร่วมกันให้ชัดเจน ผู้นำต้องมีความรู้ในเรื่องการบริหาร การจัดการ มีความตั้งใจจริง องค์กรชุมชนจำเป็นต้องคิดค้นและพัฒนาให้เกิดทางเลือกในการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมหนุนเนื่องซึ่งกันและกันในองค์กร และได้รับการพัฒนาทั้งระบบองค์กรอย่างไม่แยกส่วนรวมทั้งเปิดโอกาสรับการฝึกฝนและอบรม ซึ่งจะเป็นอีกประเด็นหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุชาติ ทวีสิทธิ์ (วันทนีย์ จันทรเยี่ยม.2543, หน้า 41) ได้ให้ความคิดเห็นว่า องค์กรชุมชนนั้นเปรียบเสมือนสิ่งมีชีวิต มีสถานะขึ้นลง คือ เจริญสูงสุดและเสื่อมสลาย ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าทำอะไรจึงจะรักษาองค์กรชุมชนนั้นไว้ เพื่อให้การพัฒนาจากรากแก้วบนพื้นฐานความต้องการของประชาชนนั้นคงอยู่ นักพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาโดยองค์กรชุมชนได้วิเคราะห์ปัจจัยที่จำเป็นที่จะช่วยในการดำรงอยู่อย่างมีประสิทธิภาพไว้ดังนี้ คือมีการให้การศึกษาระดับประถมศึกษาอย่างเจาะลึกและต่อเนื่องแก่องค์กรชุมชน มีการดำเนินกิจกรรมและโครงการอย่างต่อเนื่องและชัดเจน อีกทั้งกลุ่มทำงานควรมีแรงจูงใจ และมีจิตสำนึกการเป็นผู้นำและพร้อมจะนำเสนอความต้องการของคนในชุมชนให้ผู้นำได้รับรู้ มีการสร้างความสัมพันธ์และเครือข่ายระหว่างองค์กรชุมชนด้วยกันเอง พร้อมทั้งกำหนดเป้าหมายในอนาคตขององค์กรชุมชนไว้อย่างชัดเจน

ในการทำงานเดียวกันประเวศ วะสี (2534) กล่าวว่า ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนนั้นอยู่ที่ความมีลักษณะร่วมกันภายในชุมชน คือ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการกระทำ

ร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำนั้น ๆ รวมถึงความมีจิตวิญญาณในชุมชน มีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นในชุมชน และมีการจัดการในองค์กรชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยความสำเร็จของชุมชนอยู่ที่กระบวนการในการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อสนองตอบต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ การวัดความเข้มแข็งของชุมชนจึงควรพิจารณากระบวนการที่ชุมชนจะดำรงรักษาความเป็นกลุ่ม และพลังในการแก้ปัญหาเอาไว้ (สีลาภรณ์ นาคทรพร. 2539 : 116) อย่างไรก็ตามในกระบวนการดำรงรักษาความเป็นกลุ่มนั้น ชุมชนได้อาศัยภูมิปัญญาที่มีอยู่ปรับตัวไปตามสภาพเงื่อนไข ปัจจัย และมีข้อจำกัดในการปรับตัว ดังที่ สุรินทร์ กิจนิตชีวิ (2540) กล่าวว่า การปรับตัวของกลุ่มต่าง ๆ ยังต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น ความรู้ทางวิชาการ การปรับบทบาทของหน่วยงาน ดังนั้นหน่วยงานภายนอกจะมีแนวทางอย่างไรในการเข้าไปเสริมกระบวนการปรับตัวของกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งหาแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มให้อยู่อย่างยั่งยืน

ลักษณะความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนวัดกุฎีคำ (เมธาวิสัยคณาธร) มีความเข้มแข็งในระดับที่ดีมาก เนื่องจากผู้บริหารเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการพัฒนาทั้งระบบขององค์กรอย่างไม่แยกส่วน รวมทั้งเปิดโอกาสให้บุคลากรรับภาระฝึกฝนและอบรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดกระบวนการในการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อสนองตอบต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ จึงเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง จึงเป็นแหล่งของการศึกษาดูงานของโรงเรียนทั่วประเทศที่อยากจัดการเรียนรวม ซึ่งถือว่าเป็น Best Practice อยู่แล้ว ซึ่งถ้าผู้วิจัยสามารถเข้าไปพัฒนาการจัดการเรียนรวมในส่วนที่เป็นปัญหาที่โรงเรียนยังตระหนักอยู่ได้เป็นผลสำเร็จนั้นก็ส่งผลประโยชน์ต่อโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศที่จะเข้ามาศึกษาดูงานที่โรงเรียนนี้ โดยถ้ามีบริบทของโรงเรียนที่คล้ายคลึงกันก็สามารถปรับประยุกต์ไปใช้ได้เ็นวงกว้างมากขึ้น

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มและการรวมกลุ่ม

การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนนั้นจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวแทนในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งถือเป็นกลุ่มทางสังคมลักษณะหนึ่ง สุพัตรา สุภาพ (2541. หน้า 11) ให้คำจำกัดความว่า กลุ่มหรือกลุ่มทางสังคมประกอบด้วยปัจเจกชนที่มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอและคนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะมีความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน โดยที่ขนาดของกลุ่มจะมีผลต่อความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม กลุ่มขนาดเล็ก เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อนและกลุ่มเพื่อนบ้านจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด กลุ่มขนาดใหญ่ ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมากขึ้นและมีความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ ไม่ใกล้ชิดสนิทสนม เช่น ชุมชนเมือง ส่วน กาญจนา แก้วเทพ (2538. หน้า 61) พูดถึงการรวมกลุ่มเป็นองค์กรว่า การสังกัดกลุ่มหรือองค์กรเดียวกันนั้น บุคคลทุกคนในกลุ่มนั้นจะเข้าร่วมในทุกอย่างพร้อมกันหมด อยู่ภายใต้

กฎเกณฑ์เดียวกัน รับผิดชอบทรัพย์สินร่วมกันในช่วงเวลาทราบเท่าที่ยังเป็นสมาชิกอยู่ร่วมกัน นอกจากนี้พิทยา สายหนู (2540. หน้า91) ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกลุ่มว่า กลุ่มคนมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ กลุ่มบังคับและกลุ่มสมัครใจ กลุ่มบังคับเป็นกลุ่มทางชาติกำเนิด เชื้อชาติ ศาสนา ภาษาและสถาบัน สมาชิกไม่มีโอกาสเลือกสังกัดเพราะสังคมเป็นผู้กำหนดให้เอง ส่วนกลุ่มสมัครใจจะเป็นกลุ่มที่สมาชิกเลือกเข้ากลุ่มตามความสมัครใจ เช่น กลุ่มเพื่อนสโมสร สมาคม กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ

ฉะนั้นในการแก้ปัญหาของโรงเรียนซึ่งถือเป็นชุมชนนั้น ควรกระทำอย่างมีส่วนร่วมจะต้องดำเนินการในรูปขององค์กร/กลุ่ม เพราะจะทำให้เกิดพลังและพลังกลุ่มจะต้องเกิดจากกระบวนการกลุ่มที่ดี โดยเฉพาะการแบ่งปันความรู้ประสบการณ์และการกระทำร่วมกันอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ในการดำเนินการวิจัยผู้วิจัยจะสังเกตและส่งเสริมช่วยเหลือให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่และอย่างเสมอภาคมากที่สุด

4.3 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ในปัจจุบันมีการนำแนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Mobilization) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ในระบบโรงเรียน ดังเช่น โครงการวิจัย การเสริมสร้างความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็กศูนย์นโยบายสาธารณะ (อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. 2547: ออนไลน์) และโครงการการขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. 2549: ออนไลน์) เป็นต้น แนวคิดหลักนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นได้ทั้งโดยการวางแผนและไม่มีการวางแผนมาก่อน ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม วัฒนธรรม การเมือง เทคโนโลยีและเศรษฐกิจ และมีการใช้ยุทธศาสตร์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ โดยอาศัยความเป็นเหตุเป็นผล การให้การศึกษาซ้ำ การใช้อำนาจบังคับ หรือแบบผสมผสานกันระหว่างยุทธวิธีต่าง ๆ ซึ่งผลการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทยทั้งในเมืองและในชนบทนั้น มีทั้งในเชิงบวกและลบ การเปลี่ยนแปลงในที่นี้หมายถึง การปรับเปลี่ยนด้านพฤติกรรม ทักษะสติ ความรู้ และความพึงพอใจของบุคคลที่เป็นผลมาจากการเรียนรู้ร่วมกันภายในชุมชน การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นโดยมี การวางแผนหรือปราศจากการวางแผนก็ได้ (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. 2548 หน้า 98-99.)

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวางแผนมาก่อนนั้น เป็นความพยายามอย่างจริงจัง ละเอียดอ่อนและร่วมมือร่วมใจกันของกลุ่มคนที่ปรับปรุงความเป็นอยู่ของตน ไม่ว่าจะระบบของตนเอง ของสังคม หรือวัฒนธรรมก็ตาม โดยผ่านการระดมพลังสมองและความรู้ของกลุ่มคนดังกล่าว (Bennis และคณะ. 1976 อ้างถึงใน อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. 2548) Lippit (1973) ได้ให้คำนิยามไว้ว่าเป็นความพยายามที่ได้มีการวางแผนกำหนดขั้นตอนไว้ โดยปัจเจกบุคคลทั้งหลาย หรือสถาบัน หรือระบบสังคม ในการสร้างอิทธิพลโดยตรงต่อสถานภาพทางสังคมของคน จากแนวคิดของนักปราชญ์ทั้งหลาย จึงพอสรุปได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในที่นี้ หมายถึง กระบวนการปรับเปลี่ยนที่มีขั้นตอนสำคัญ ๆ

4 ขั้นตอน คือ 1) มีการตระหนักถึงความต้องการที่จะเสริมสร้างประสบการณ์ใหม่และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม 2) มีการวางแผนก่อนที่จะยอมรับหรือปฏิเสธประสบการณ์และสภาพการณ์ดังกล่าว 3) มีการเคลื่อนตัวไปสู่ทิศทางที่ปรารถนา และ 4) มีการระดมพลังงานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการเปลี่ยนแปลงนั้นมาใช้ในการสร้างโครงการที่สามารถปฏิบัติงานได้ (อนุรักษ์ ปัญญา-นุวัฒน์. 2548 หน้า 100)

ประเภทของการเปลี่ยนแปลง

การวางโครงการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมุ่งหมายจะนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงของปัจเจกชนและระบบสังคมที่บุคคลเหล่านั้นเป็นสมาชิกอยู่ อาจเกิดขึ้นได้หลายระดับและหลายรูปแบบ แนวคิดของการเปลี่ยนแปลงที่ใช้ในกระบวนการวิชาการศึกษาและการพัฒนาชุมชนนี้ไม่จำเป็นต้องเฉพาะเจาะจงเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในเชิงก้าวหน้า การพัฒนา การก้าวไปสู่ความเป็นสังคมที่ทันสมัยหรือแม้แต่ในลักษณะของการประเมิณผล แต่อาจเป็นลักษณะการปกป้องสิ่งแวดล้อมก็ได้ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจึงอาจเกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล เป็นการเปลี่ยนแปลงที่รวมไปถึงการรับรู้ ทักษะคิด ความเชื่อ ความพึงพอใจและทักษะของบุคคลที่เป็นสมาชิกในระบบสังคมนั้น ๆ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบสังคมหรือองค์ประกอบทางด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมืองของชุมชน เพราะว่าหน่วยพื้นฐานของชุมชนนั้น คือ ปัจเจกบุคคลผู้สร้างระบบดังกล่าวขึ้น 2) การเปลี่ยนแปลงของกลุ่มที่เกิดขึ้นได้ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อรูปแบบของการรวมตัวของกลุ่มคนที่จะมุ่งพัฒนา หรือจัดกิจกรรมเพื่อปรับเปลี่ยนแนวทางดำเนินงานของกลุ่มและสมาชิกในชุมชนต่อไป 3) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ความเชื่อ บรรทัดฐานทางสังคมหรือขนบธรรมเนียมประเพณีในระบบสังคมนั้น ๆ ซึ่งนักทฤษฎีทางการเปลี่ยนแปลงบางท่านมักกล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้เกิดขึ้นได้แบบค่อยเป็นค่อยไป และชี้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี 4) การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมักเกี่ยวกับการออกตัวบทกฎหมายที่มีอิทธิพลเบื้องต้นต่อระบบสังคม 5) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี เป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตในระบบสังคม และ 6) การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของระบบเศรษฐกิจในสังคมที่จะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ (อนุรักษ์ ปัญญา-นุวัฒน์. 2548 หน้า 101-101)

การเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้ง 6 ประการดังกล่าวข้างต้นภายในระบบสังคมหนึ่ง ๆ นั้น ย่อมมีส่วนสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ ในระบบสังคมด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงประเภทใด ๆ ก็ตามในสังคมย่อมเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบย่อยในระบบใหญ่ของสังคมนั้น ที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงระบบย่อยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ส่วนจะ

ส่งผลกระทบเล็กน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นกับระดับความรุนแรงของการเปลี่ยนแปลงหรือการกระทบที่เกิดขึ้นจากปัจจัยอื่นตามช่วงเวลาที่แตกต่างกันด้วย

ยุทธศาสตร์และรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

นักคิดนักวางแผนจำนวนมากได้กำหนดรูปแบบและยุทธศาสตร์มากมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Boyle. 1981, Lippit. 1973, Thomas and Harries-Jerkins. 1975) รูปแบบที่มีแนวคิดเป็นแบบกลาง ๆ สากล พอจะประยุกต์ได้กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมขนาดเล็กจนถึงใหญ่ก็ตาม ในที่นี้พอจะสรุปประยุกต์ตามแนวทางของ Chin and Benne (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. 2548 หน้า 103-109) ได้เป็น 4 กลุ่มยุทธศาสตร์ คือ

1. รูปแบบที่อาศัยความเป็นเหตุเป็นผล (Empirical – rational strategies) รูปแบบนี้มีความเชื่อพื้นฐานว่า บุคคลแต่ละคนย่อมมีเหตุมีผลและเตรียมตัวที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมใดก็ตาม ที่ตอบสนองความสนใจและความต้องการของตน บุคคลเหล่านั้นจะเข้าร่วมกระบวนการเปลี่ยนแปลงโดยวิธีใดวิธีหนึ่ง ถ้าพวกเขาารู้สึกว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นมีผลต่อพวกเขาและมีความหมาย ในทางกลับกันถ้าพวกเขาคิดว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่จำเป็นและไม่มีความสำคัญแล้ว บุคคลเหล่านี้ย่อมแสดงพฤติกรรมในเชิงต่อต้านและขัดขวางการเปลี่ยนแปลงนั้นได้เช่นเดียวกัน ซึ่ง อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์ (2548) เห็นว่าถ้าจะใช้รูปแบบนี้ให้ได้ผลดีในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ควรอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมคิดริเริ่ม วางแผนร่วมดำเนินการ แบ่งปันผลประโยชน์ที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนามธรรมและรูปธรรมระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และให้โอกาสพวกเขาได้ติดตามประเมินผล การเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้วยกลยุทธ์นี้ มักมีความยั่งยืน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการจัดการกิจการที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างมีเหตุผล

2. รูปแบบการให้การศึกษาซ้ำ (Normative – re – educative strategies) รูปแบบนี้เป็นสัมพันธภาพระหว่างประชาชนกับสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางธรรมชาติ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม ทักษะปัจเจกชนรวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้และการปฏิบัติตัว (อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. 2548 หน้า 104) ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบนี้จึงเน้นความสำคัญอยู่ที่ การให้ความรู้และทักษะที่สามารถนำไปใช้ตามความต้องการและแก้ปัญหาของบุคคลนั้น ๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบนี้จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับบทบาทสถาบันทางสังคม เศรษฐกิจและสัมพันธ์กับระบบการเรียนรู้และรับรู้ของสมาชิกในสังคมเป็นสำคัญ การเปลี่ยนแปลงตามรูปแบบนี้ต้องอาศัยแนวคิด “การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย” เป็นเสมือนสื่อกลางที่สำคัญในกระบวนการเปลี่ยนแปลง (change agents) ที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งขององค์กรภายนอกหรือภายในชุมชน หรือเกิดขึ้นโดยการยอมรับของสมาชิกในชุมชน ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบนี้จำเป็นต้องอย่างยิ่งที่นักพัฒนาทั้งหลาย คง

ต้องให้ความสำคัญกับระบบความเชื่อ ค่านิยม ปัญหาและความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ และควรต้องพยายามเลี่ยงการบังคับขู่เข็ญหรือใช้มาตรการที่ส่อไปในทางเผด็จการ รูปแบบการให้การศึกษาซ้ำที่ใช้ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ จะช่วยให้บุคคลหรือชุมชนมีความรู้สึก ร่วมในกิจกรรมนั้น อย่างจริงใจและจริงจัง อย่างไรก็ตามมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการในการเปลี่ยนแปลงรูปแบบนี้ คือ 1) การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกิจกรรมที่ริเริ่มสร้างสรรค์โดยกลุ่มบุคคล โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาตนเอง ในขณะที่เดียวกันตัวบุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นแกนประสาน เพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น จะมีบทบาทเน้นหนักเป็นผู้ฝึกอบรมโดยตรงหรือโดยอ้อม เป็นทั้งผู้อำนวยความสะดวกหรือเพื่อนที่จะช่วยชี้แนะประเด็นปัญหาให้กลุ่มพิจารณาแก้ไขตนเอง 2) ปัญหาของกลุ่มอาจเกิดขึ้นไม่เพียงแต่จากสมาชิกกลุ่มเท่านั้น แต่จะมาจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ทักษะคติ ค่านิยม บรรทัดฐาน หรือการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในสังคม สมาชิกกลุ่มอาจจำเป็นต้องหาความรู้ทักษะ หรือข้อมูลเพิ่มเติมโดยวิธีการศึกษาซ้ำเพิ่มเติม เพื่อให้ประกอบการพิจารณาแก้ปัญหาได้ 3) แกนนำในการพัฒนา ควรประยุกต์ใช้เทคนิคในการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา 4) การแก้ปัญหาควรจะได้รับ การพิจารณาอย่างระมัดระวัง โดยตรวจสอบเชื่อมโยงกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงที่วางแผนกันอยู่ และ 5) แกนนำในการพัฒนาและกลุ่มคนผู้ร่วมพัฒนา ควรเลือกสรรวิธีการและแนวคิดที่เหมาะสมที่สุดในด้าน พฤติกรรมการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

3. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงโดยการใช้อำนาจ (Power – coercive approach) รูปแบบนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะบีบบังคับให้บุคคลแต่ละคนยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยใช้ความกดดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจที่มีโดยการใช้อำนาจ กฏหมาย การข่มขู่ หรือแม้แต่ความรู้สึกเกรงใจของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการเปลี่ยนแปลงนั้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปได้มากหรือน้อยประการใดนั้นจะขึ้นกับปัจจัยภายในหรือภายนอก ได้แก่ พื้นฐานความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ความพึงพอใจ ความต้องการและความจำเป็น ความแตกต่างด้านแนวคิด และระดับของความอิสระ เสรีภาพในการคิด ตลอดจนเสรีภาพในการแลกเปลี่ยนและแพร่ขยายความคิดเห็น ระหว่างสมาชิกและมวลชนในสังคมและระหว่างสังคม ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ อิทธิพลและผลกระทบที่เกิดจากการกระทำจากภายนอกชุมชน ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ในระบบสังคม เป็นต้น

4. รูปแบบของวิธีการแบบผสมผสานตามความเหมาะสม (Appropriately integrated approaches) ยุทธวิธีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยมีการวางแผนล่วงหน้ามาแล้วนั้น แสดงให้เห็นถึงระดับความแตกต่างกันถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการตัดสินใจเพื่อดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ละรูปแบบหรือยุทธวิธีนั้นอาจนำมาใช้ประยุกต์กับการวางแผนและวางโครงการในสถานการณ์และห้วงเวลาที่แตกต่างกันได้ตามความเหมาะสม ในกรณีนี้

นักพัฒนาชุมชนจะอยู่ในตำแหน่งใดของทางราชการหรือองค์กรเอกชนหรือแม้แต่องค์กรประชาชนเองก็ตาม อาจเลือกใช้ยุทธวิธีใดวิธีหนึ่งก็เป็นได้ในการวางแผนพัฒนาชุมชน ถ้าหากนักพัฒนาผู้นั้นนิยมใช้ปรัชญาการศึกษาผู้ใหญ่แบบมานุษยนิยมในกระบวนการพัฒนา ก็อาจใช้รูปแบบที่อาศัยความเป็นเหตุผล บางคนอาจใช้รูปแบบการศึกษาซ้ำ เพื่อเผยแพร่ความรู้หรือเทคโนโลยีที่เป็นของแปลกใหม่ต่อชุมชน เพื่อให้เกิดการยอมรับผ่านกระบวนการเรียนรู้ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยมและพฤติกรรมได้ ส่วนนักพัฒนาที่ใช้รูปแบบวิธีการใช้อำนาจในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก็อาจดำเนินการโดยอาศัยวิธีการจัดการศึกษาหรือการฝึกอบรมปลูกฝังอิทธิพลทางความคิดและแนวทางดำเนินการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ต่อชุมชนเป้าหมาย

แนวคิดการใช้รูปแบบผสมผสานของรูปแบบการใช้เหตุและผลกับรูปแบบการศึกษาซ้ำหรือรูปแบบการใช้อำนาจในการวางแผนวางโครงการพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น อาจเหมาะสมสำหรับสังคมบางสังคม แต่ถ้าหากมีการใช้รูปแบบเพียงรูปแบบเดียวโดยตลอด ก็อาจเหมาะสมเพียงบางช่วงหนึ่ง เช่น รูปแบบการใช้อำนาจบีบบังคับนั้นอาจได้ผลมากในระยะยาว แต่มักได้รับการต่อต้านเสมอ ฉะนั้นการเลือกใช้รูปแบบใดผสมผสานกับรูปแบบใดย่อมขึ้นกับการใช้วิจารณ์ญาณและประมวลประสบการณ์ของนักพัฒนา ที่อาศัยความรอบคอบและแนวคิดที่มองการณ์ไกลเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงในชุมชนหนึ่งนั้น ย่อมเกิดขึ้นได้ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน ตัวอย่างอาจพบได้จากงานวิจัยของ อติศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์ (2547) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างกระบวนการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็กที่ครอบคลุมตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน จนถึงชุมชนสาธารณะ นั้นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างราบรื่น องค์กรรัฐเป็นผู้ดำเนินการเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยองค์กรชุมชนโดยรอบ องค์กรพัฒนาเอกชน และนักวิชาการจากสถาบันต่าง ๆ เข้ามาช่วยและให้ความร่วมมือ การเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็กนั้นต้องอาศัยพลังภายในชุมชนเป็นสำคัญ และเป็นการประยุกต์แนวคิดของรูปแบบการผสมผสานของรูปแบบการใช้เหตุและผล กับรูปแบบการศึกษาซ้ำ หรือรูปแบบการใช้อำนาจในการวางแผนโครงการพัฒนาเพื่อการเปลี่ยนแปลงนั้น

การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมทางการศึกษา

การทำงานทางการศึกษาอาจนำวิจัยเชิงปฏิบัติการมาประยุกต์ใช้อาจทำได้หลายลักษณะ เช่น การนำวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้แก้ปัญหาเฉพาะหน้า การนำวิจัยเชิงปฏิบัติการมาช่วยพัฒนาทฤษฎีสู่การปฏิบัติ หรือการนำวิจัยเชิงปฏิบัติการมาเพื่อพัฒนาวิชาชีพครู ระดับของการมีส่วนร่วมของผู้ร่วมวิจัยในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้น มักจะถูกกำหนดโดยรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้น ๆ (คงศักดิ์ ธาตุทอง, 2549) ดังนั้น ถ้าใช้ระดับของการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการวิจัย

เป็นเกณฑ์ในการแบ่งรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จะสามารถแบ่งได้เป็น 3 แบบดังนี้ (Zuber-Skerritt, 1992)

ประเภทที่ 1 การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ยึดเทคนิค (Technical Action Research)

โครงการที่ใช้วิธีของวิจัยเชิงปฏิบัติการที่ยึดเทคนิคนั้น ดำเนินการโดยบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีประสบการณ์สูงหรือมีคุณสมบัติที่จัดว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ งานวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้งานที่ปฏิบัติมีทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากขึ้น การปฏิบัติมุ่งโดยตรงไปที่ผลการวิจัย แต่ในขณะเดียวกัน ผู้ปฏิบัติการวิจัยเองเป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมแบบเป็นกันเองในกระบวนการของการปรับปรุงการวิจัยแบบนี้มีผลทำให้เกิดการสะสมของการทำนายความรู้ ความสำคัญอยู่ที่การตรวจสอบความตรงและการทำให้ทฤษฎีที่มีอยู่ละเอียดมากขึ้น และให้ความสำคัญของการพิจารณาจากทฤษฎีนำไปสู่เรื่องเฉพาะของการปฏิบัติงาน หรือ คือการนำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบนี้ครูคือผู้นำข้อค้นพบหรือผลของการวิจัยของบุคคลภายนอกไปใช้ในชั้นเรียนภายใต้ความช่วยเหลือของนักวิจัยภายนอกเท่านั้น

ประเภทที่ 2 การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่เกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติ (Practical Action Research)

โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการประเภทนี้ ผู้วิจัยในฐานะนักปฏิบัติงานกับผู้เกี่ยวข้องหรือผู้วิจัยกับผู้ปฏิบัติงาน ช่วยกันกำหนดปัญหาและเป็นเหตุให้เกิดการลองใช้วิธีการต่าง ๆ เข้าไปเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุง การกำหนดปัญหาเกิดหลังจากการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้เกี่ยวข้อง หรือผู้วิจัยกับผู้ปฏิบัติงานต่างก็เข้าใจกัน การวิจัยเชิงปฏิบัติการประเภทนี้แสวงหาหนทางเพื่อการปรับปรุงการปฏิบัติ โดยใช้สติปัญญาของผู้ร่วมปฏิบัติงานเป็นสำคัญ ทำไปแก้ไขไปแล้วแต่สถานการณ์ เป้าหมายสำคัญของนักวิจัยแบบ Practical Action Research คือ เข้าใจการปฏิบัติงานและแก้ปัญหาเฉพาะหน้า (McKernan, 1991) วิจัยเชิงปฏิบัติการประเภทนี้ช่วยพัฒนาการทางวิชาชีพ โดยเน้นที่การตัดสินใจของผู้วิจัยเองที่มุ่งเพื่อให้เกิดสิ่งดี ๆ กับงานของตนและผู้เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการประเภทนี้ นักวิจัยที่เป็นคนภายนอกจะเสนอแนะให้ครูผู้สอนนำแนวคิดของเขาไปใช้ นักวิจัยที่เป็นคนภายนอกจะศึกษาเหตุและผลของการปฏิบัติ โดยนักวิจัยจะเรียนรู้จากการสะท้อนผลด้วยตนเอง

ประเภทที่ 3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการที่อิสระปลดปล่อยจากพันธนาการทั้งปวง (Emancipatory Action Research) หรือ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

การวิจัยประเภทนี้ ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติเป็นไปอย่างอิสระ โดยผู้ปฏิบัติงานทุกคนต่างมีความสามารถ มีจิตสำนึก มีวิจารณ์ญาณส่วนตนในตัวเองที่จะผลักดันให้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง เป้าหมายสำคัญ 2 ประการของวิธีการประเภทนี้ คือ ประการแรก การทำให้

เกิดความใกล้เคียงกันมากขึ้นระหว่างปัญหาที่เกิดขึ้นจริง (กับผู้ปฏิบัติงานในเฉพาะแห่งเฉพาะที่) กับ ทฤษฎีที่ใช้อธิบายและใช้แก้ปัญหา ประการที่สอง เพื่อช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถกำหนดการ แก้ปัญหาได้เอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบนี้เน้นความเท่าเทียมกันของผู้ร่วมงานในทุก ๆ ประเด็นที่ เกี่ยวข้องกับการวิจัย ครูต้องเป็นผู้รับผิดชอบงานวิจัยของเขาเอง นักวิจัยที่เป็นคนภายนอกให้ความ ช่วยเหลือโดยการกระตุ้นเพื่อให้ครูสามารถสร้างกลุ่มสะท้อนความคิดเห็นของเขาเองได้ โดยลักษณะ รายละเอียดการทำวิจัยได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

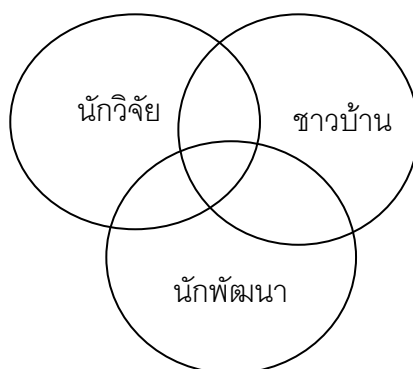
สำหรับในการวิจัยครั้งนี้เน้นเป็นลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เนื่องจากผู้วิจัยมีทั้งบุคคลากรในโรงเรียนแต่เป็นบุคคลภายนอกที่ ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รับทราบและมองเห็นปัญหาในการจัดการเรียนรวมมา โดยตลอด มีความต้องการให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้นในการจัดการเรียนรวม อีกทั้งบุคคลากรโรงเรียนวัด- กู่คำ (เมธาวิสัยคณาธร) มีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรวมให้ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงเข้าร่วม แสวงหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมกับผู้ปฏิบัติงานในโรงเรียนโดยตรง อันจะ ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการศึกษาที่ดีขึ้น

4.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็น เสมือนเครื่องมือเพื่อใช้ในกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่การแก้ปัญหาแบบยั่งยืน ทั้งนี้แนวคิดคือทำ อย่างไม่ให้ผู้ที่อยู่กับปัญหามีบทบาทในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ ค้น หาทางแก้ที่ปฏิบัติได้และแก้ปัญหาได้จริง ให้เขาได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาแบบทำไปเรียนรู้ไป (Kemmis and McTaggart, 1990: 5) โดยที่นักวิชาการและนักพัฒนาเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ที่ช่วย สร้างกระบวนการนี้ให้เกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการวิจัยนี้ได้มีผู้นำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้นใน หลายวงการรวมทั้งในวงการด้านการศึกษา (สุภาวศ์ จันทวานิช, 2531) การวิจัยเชิงปฏิบัติการเริ่มเข้า มามีบทบาทในแวดวงการศึกษาไทยเป็นเวลาเกือบทศวรรษแล้ว แต่ก็นับว่ายังอยู่ในขั้นเริ่มต้นเมื่อ เปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีการนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในกระบวนการผลิตครู ของสถาบันฝึกหัดครูตั้งแต่ปี ค.ศ. 1950 หรือกว่า 50 ปีมาแล้ว โดยเน้นการพัฒนาทักษะ “การทบทวน ไตร่ตรอง (Reflection)” เพื่อเตรียมความพร้อมของนักศึกษาฝึกสอนก่อนออกไปปฏิบัติงานในสภาพ จริง (บุบผา อนันต์สุชาติกุล, 2549)

สุภาวศ์ จันทวานิช (2531) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง วิธีการ ที่ให้ผู้ถูกวิจัย (ชาวบ้าน) เข้ามามีส่วนร่วมวิจัยเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วม อย่างแท้จริงจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการ การช่วยให้ ข้อมูล และช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหาก็หรือส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ ในการวิจัย

แบบ PAR ผู้วิจัยถือว่าชาวบ้านเป็นผู้รู้ดีเท่า ๆ กับนักวิจัยหรือนักพัฒนาในการกำหนดปัญหาและการเลือกปฏิบัติการใด ๆ ก็ตามที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัญหาของการวิจัยเริ่มจากชาวบ้านด้วย ไม่ใช่จากสมมติฐานของผู้วิจัยหรือนักพัฒนาแต่ฝ่ายเดียว จะเห็นว่าทั้ง 3 ฝ่าย คือ ชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนาต่างก็มีบทบาทเท่าเทียมกันในการร่วมกำหนดปัญหา และเลือกแนวทางปฏิบัติการ การวิจัยนี้จะเป็นผลผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีของนักวิจัย เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของนักพัฒนา และความต้องการกับความรอบรู้ของชาวบ้าน (สุริยา วีรวงศ์. ม.ป.ป.) ดังภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
(ที่มา : สุริยา วีรวงศ์. ม.ป.ป.)

อมรา พงศาพิชญ์ (2537) ได้ให้คำนิยามของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชุมชน โดยนักวิจัยและชาวบ้านร่วมกันศึกษา ชาวบ้านตั้งคำถาม ช่วยให้ข้อมูลและอยู่ในที่วิจัยด้วย เน้นการให้ความสำคัญกับข้อมูลและความคิดชาวบ้าน การเก็บข้อมูลเป็นการแลกเปลี่ยนข่าวสารแบบ Two-way Communication และการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นักวิจัยและชาวบ้านศึกษาสภาพชุมชนร่วมกัน รวมทั้งแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหา ในการศึกษาชุมชนจึงศึกษาชุมชนโดยเน้นการศึกษาปัญหา และศึกษาทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อช่วยแก้ปัญหา

อุทัย ดุลยเกษม (2536) กล่าวถึงการวิจัยเชิงปฏิบัติการโดยประชาชนมีส่วนร่วม ว่าเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนผู้เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัย กลับบทบาทเปลี่ยนเป็นผู้ร่วมในการทำวิจัยนั่นเอง โดยการมีส่วนร่วมนี้จะต้องมีตลอดกระบวนการวิจัย นับแต่การตัดสินใจ ควรมีการริเริ่มศึกษาวิจัยในชุมชนนั้นหรือไม่ การประมวลเหตุการณ์ หลักสูตรและข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหาวิจัย การเลือกกระบวนการแก้ปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูล วิเคราะห์และเสนอสิ่งที่ค้นพบ จนกระทั่งถึงการกระจายความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การลงปฏิบัติ

ขนิษฐา กาญจนรังสี (2544) ได้สรุปว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการรวมทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน กล่าวคือ เป็นการวิจัยที่พยายามศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางแก้ปัญหา วางแผนดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา ปฏิบัติตามแผน และติดตามประเมินผล โดยทุกขั้นตอนมีสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมด้วย

Grundy and Kemmis (1981) กล่าวว่า ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คนที่ร่วมวิจัยต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ และลักษณะการดำเนินงานในการวิจัยอย่างเหมาะสม โดยมีการร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ วางแผน การกระทำตามแผน และประเมินผลทุกกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการประเมินตัวเองไปพร้อมกับการรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงาน เมื่อเวลาที่ดำเนินงานอาจขยายแวงวงของผู้ร่วมวิจัยในโครงการไปอีก แต่ก็ต้องมีกระบวนการที่พยายามรักษาการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันระหว่างทีมงานทุกคนไว้ให้ได้

หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

จากการทบทวนวรรณกรรมสามารถสรุปหลักการได้เป็นสามประการดังนี้

ประการแรก การมีส่วนร่วม (Participation) ของสังคมเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา และการแสวงหาองค์ความรู้ การมีส่วนร่วมในที่นี้หมายถึงการที่ทั้งฝ่ายนักวิจัย ฝ่ายเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาหรืออาจเรียกว่านักพัฒนา และประชาชนที่อยู่กับปัญหา ทั้งสามฝ่ายมีส่วนร่วมกันอย่างเป็นกระบวนการเพื่อทำให้ปัญหานั้นคลี่คลายและได้รับการแก้ไขในกรอบปฏิบัติที่ยอมรับได้ของทุกฝ่าย (McKernan, 1991: 4; citing Rapoport, 1970: 499)

ประการที่สอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจำเป็นต้องมีการกระทำ (Action) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งแตกต่างจากการวิจัยทั่วไปที่สร้างองค์ความรู้ก่อนแล้วมีการกระทำทีหลัง โดยที่นักวิจัยจะรวบรวมสร้างองค์ความรู้ทางทฤษฎีขึ้นมา ในขณะที่นักปฏิบัติก็มุ่งแต่การพัฒนา ซึ่งวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงดูเสมือนเป็นการเชื่อมต่อระหว่างองค์ความรู้กับการปฏิบัติที่เรียกว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ของคนที่ต้องการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาแบบคิดไปทำไปคิดเพิ่มเติมทำเพิ่ม การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเน้นที่กระบวนการ หรือตามที่ทั่วไปเรียกว่า “ถอดประสบการณ์” (สิทธิธัญ ประพุกนิตติสาร, 2546 หน้า 41) ซึ่งในตัวของมันเองก็เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญคือต้องการสร้างศักยภาพให้กับคนที่อยู่กับปัญหาให้สามารถจัดการกับปัญหาของตนให้ได้ (Wilkinson, 2002)

ประการที่สาม เป็นเรื่องของ “กระบวนการเรียนรู้” การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบที่สำคัญคือเป็นการเรียนรู้ร่วมกันของนักวิชาการ นักพัฒนา และคนในชุมชน ที่เข้ามาสู่กระบวนการด้วยกัน ผ่านการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน การปฏิบัติการและการติดตามผล เป้าหมายหลักจึงอยู่ที่ความสามารถในการเรียนรู้และแก้ปัญหา ซึ่งทำให้คนที่มีส่วนร่วมมีการคิดอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีวิถีปฏิบัติที่เป็นระบบขึ้น มีวิถีจัดการที่วิเคราะห์หาได้ร่วมกัน ซึ่งความสามารถนี้เกิด

ขึ้นกับแกนนำจำนวนหนึ่งของผู้ที่อยู่กับปัญหาและเชื่อว่าจะมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นในแต่ละจังหวัดของ
กระบวนการ

จากหลักการที่ได้รวบรวมมาทำให้เห็นจุดเน้นของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่
ประกอบไปด้วย

1. เน้นการศึกษาชุมชน ให้ความสำคัญกับข้อมูลและความคิดของคนในชุมชน การเก็บ
ข้อมูลจึงเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการ ซึ่งตรง
กับขั้นตอนแรกของการพัฒนาหลักสูตรที่เรียกว่า need assessment and analysis

2. เน้นการหาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา
ศึกษาทรัพยากรในท้องถิ่นว่ามีอะไรบ้างเพื่อที่จะนำไปสู่วิธีการแก้ไข

3. เน้นให้คนในองค์กร/ชุมชนนั้นมีส่วนร่วมในการคัดเลือกโครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ
ซึ่งหากมีหลายปัญหา หลายแนวทาง จะต้องพิจารณาร่วมกันว่าปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนทั้งนี้ต้อง
คำนึงถึงความเหมาะสมกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรมและบริบทของสังคมชุมชนนั้นด้วย

4. เน้นให้คนในองค์กร/ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนและสามารถ
ดำเนินงานต่อเองได้หลังสิ้นสุดการวิจัยหรือเมื่อนักวิจัยออกจากพื้นที่แล้ว

วิธีดำเนินการวิจัย

ในแง่ของระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น นักวิชาการได้เสนอว่าเป็น
วิธีการที่ไม่ยึดติดรูปแบบอันเป็นมาตรฐานใด ๆ อย่างเคร่งครัด (สิทธิรัฐ ประพุทธินิติสาร. 2546,
สุภางศ์ จันทวานิช. 2532) เป็นการพัฒนาระบบการที่ส่งเสริมให้คนคิดเป็นทำเป็นและนำไปสู่การ
พึ่งตนเองในที่สุด (อมรา พงศาพิชญ์. 2546) โดยมากมักจะใช้วิธีการเดียวกันกับวิธีการวิจัยเชิง
คุณภาพ แต่จะมีขั้นตอนที่มากกว่า เพราะมีการปฏิบัติการและกิจกรรมที่เพิ่มเข้ามาตลอดจนการ
ติดตามประเมินสถานการณ์และปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความเหมาะสม (กิตติพร ปัญญาภิบาล. 2549)
อย่างไรก็ดีกระบวนการในการทำกิจกรรมและการติดตามยังคงใช้วิธีการเดียวกันกับการวิจัยเชิง
คุณภาพ การรวบรวมข้อมูลจึงเริ่มจากการเข้าสนาม การสร้างสัมพันธภาพ การสังเกต สัมภาษณ์ และ
การวิเคราะห์ (Cameron.1983) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร/ชุมชน ส่วนวิธีการเก็บข้อมูลทำ
ได้หลายวิธี เช่น การตะล่อม (probe) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) การสัมภาษณ์ การ
อภิปราย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) เป็นต้น

การวิจัยนี้จึงเป็นการผสมผสานความรู้เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีของนักวิจัย เป้าหมาย
และวัตถุประสงค์ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เข้ากับความต้องการและภูมิปัญญาของคนในชุมชน/
องค์กรโดยนักวิจัยมีบทบาทที่มากกว่าคนภายนอกแต่จะมีสถานภาพเป็นทั้งผู้มีส่วนร่วม (Participant)
และผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ในกิจกรรมทั้งปวง คือ เป็นผู้กระตุ้นให้กิจกรรมดำเนินไปได้

ด้วยดี ดังนั้นจึงต้องมีคุณลักษณะเฉพาะตัว มีประสบการณ์การทำงานภาคสนาม มีมนุษยสัมพันธ์ และมีเจตคติสร้างสรรค์ในการทำงานร่วมกับคนในชุมชนท่ามกลางความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้

กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ (สิทธิรัฐ ประพูนนิติศาสตร์. 2546 หน้า 30, สุริยา วีรวงศ์. ม.ป.ป.)

1. ระยะก่อนทำวิจัย (Pre-research phase) ได้แก่

การคัดเลือกชุมชนและการเข้าถึงชุมชน การบูรณาการตัวนักวิจัยกับชุมชน ทั้งนี้การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนที่จะทำให้นักวิจัยรู้จักและเข้าใจในบริบทของชุมชนได้ ตลอดจนการเผยแพร่แนวคิดของการมีส่วนร่วมเพื่อให้ชุมชนตระหนักอันจะนำสู่ความร่วมมือในขั้นตอนต่อไป ซึ่งในขั้นตอนนี้ในการรวบรวมข้อมูลดังกล่าวควรรวบรวมทั้งข้อมูลที่เป็นเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สำหรับแหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้จะเป็นแหล่งข้อมูลจากหน่วยงานราชการ และข้อมูลองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อวิจัยและพัฒนาที่กำหนดไว้ หรือนักวิจัยจะดำเนินการจัดเก็บเองโดยการสำรวจชุมชน (Survey) มีการติดต่อกับผู้นำและบุคคลสำคัญในชุมชนเป็นเบื้องต้นไว้

นอกจากนี้ในระยะนี้นักวิจัยยังมีการสร้างความสัมพันธ์ (Building-up Rapport) อีกด้วย การเริ่มวางโครงการวิจัยและพัฒนาในชุมชนมิได้ขึ้นอยู่กับเจตจำนงของผู้วิจัยฝ่ายเดียว ย่อมต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยความพร้อมของชุมชนด้วย นักวิจัยจะต้องเริ่มดำเนินการสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน ด้วยการแนะนำตนเอง ซึ่งแจ้งวัตถุประสงค์ของโครงการทั้งในรูปของการพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการจัดประชุมกึ่งทางการ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์โครงการให้ชุมชนได้รับรู้

การไปพักอาศัยอยู่กับชาวบ้านเป็นวิธีสร้างความสัมพันธ์ขั้นต้นที่ดีที่สุด ประเด็นสำคัญคือ การปฏิบัติตนของนักวิจัยต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน นักวิจัยควรร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชน โดยไม่แสดงความรังเกียจหรือไม่เต็มใจ การกระทำดังกล่าวเป็นเครื่องช่วยให้นักวิจัยเข้าใจโลกทัศน์ของชาวบ้านได้เร็วขึ้น และพร้อมกันนั้นชาวบ้านก็ยอมรับนักวิจัยเป็นสมาชิกของชุมชนได้โดยสนิทใจ เมื่อนักวิจัยได้สร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านแล้ว จะวางตัวเป็นคนนอกไม่ยุ่งเกี่ยวกับชีวิตของชุมชนไม่ได้ เพราะชาวบ้านจะคาดหวังให้เข้ามามีส่วนร่วม ถ้าไม่ทำจะขาดความศรัทธาและไม่ตรี นักวิจัยต้องแสดงความเป็นผู้มีน้ำใจที่เอื้ออาทรต่อชาวบ้าน เช่น รับปากทำภารกิจที่ชาวบ้านขอรับ ฟังเรื่องราวทุกข์ร้อน ให้คำปรึกษาในเรื่องที่ชาวบ้านต้องการ สิ่งเหล่านี้ช่วยโครงการพัฒนาดำเนินไปด้วยดี แต่นักวิจัยก็ต้องระมัดระวังในสองเรื่อง คือ ระวังมิให้ตนมีบทบาทเกินกว่าที่ควรจะเป็น และระวังมิให้เกิดความลำเอียงในการดำเนินงาน

ในบางกรณีนักวิจัยอาจสร้างความสนิทสนมกับคนในชุมชนคนใดคนหนึ่ง เป็นพิเศษ และให้คนนั้นเป็นกุญแจแนะนำคนอื่น ๆ ต่อไป นักสังคมวิทยาเรียกวิธีการนี้ว่า Snow Ball Sampling

Technique นั่นคือ การเริ่มจากคน ๆ หนึ่งไปสู่กลุ่มคนที่ศึกษาค่อย ๆ พอกพูนขึ้นเหมือนก้อนหิมะที่กลิ้งไปแล้วมีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อย ๆ การเข้ากลุ่มตามเพศและวัย เช่น กลุ่มแม่และเด็ก กลุ่มคนชรา กลุ่มสมาชิกสภาקהาแพ ก็ช่วยให้สร้างความสัมพันธ์ได้ดีและได้ข้อมูลที่ดี โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับการเมืองในท้องถิ่นและโครงสร้างความสัมพันธ์ในชุมชนนั้น ๆ

2. ระยะเวลาของการทำวิจัย (Research phase)

ระยะนี้เป็นขั้นตอนของการวิเคราะห์ปัญหาพร้อมกับชุมชน โดยการระดมปัญหาแยกแยะ จัดลำดับวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ทั้งนี้อาจรวมถึงการฝึกอบรมที่วิจัยท้องถิ่น (Community Education Participation – CEP) โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการฝึกปฏิบัติ วิธีการจะเป็นการอภิปรายถกปัญหา (Dialogue) เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับกลุ่ม เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Needs Assessment) พร้อมกันไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource Assessment) ที่มีอยู่ในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เพื่อจะได้นำทรัพยากรต่าง ๆ ดังกล่าวมาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อการจัดทำโครงการต่อไป

3. ระยะเวลาจัดทำแผน (Planning phase)

เมื่อได้ปัญหาที่ต้องการแก้ไขและแนวทางแก้ไขแล้ว ในขั้นตอนนี้จะเป็นการกำหนดโครงการหรือกิจกรรม ศึกษาความเป็นไปได้ แสวงหางบประมาณและหน่วยงานสนับสนุน ตลอดจนการวางแผนเพื่อติดตาม ดังนั้นเมื่อมีการวิเคราะห์โดยการประเมินจากความต้องการของชุมชน และการประเมินทรัพยากรชุมชนจะทำให้ชาวบ้านและนักวิจัยได้ทางเลือกหรือโครงการที่ควรดำเนินการในเงื่อนไขของทรัพยากรที่มีอยู่ อย่างไรก็ตาม การหาแนวทางแก้ไขปัญหานี้ในความเป็นจริงจะมีหลายแนวทาง เพราะปัญหาในชุมชนมักมีอยู่หลายปัญหาซ้อนกันอยู่ ซึ่งสภาพเช่นนี้เป็นสภาพปกติธรรมดาของปรากฏการณ์สังคม ชาวบ้าน และนักวิจัยจึงจำเป็นต้องพิจารณาร่วมกันว่า ปัญหาใดเร่งด่วนกว่ากัน และวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าววิธีใดจึงเหมาะสมกับพื้นที่ ความเข้ากันได้กับขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน โครงการพัฒนาที่เหมาะสมกับปัญหาได้ แต่ต้องลงทุนสูงมากก็อาจถือเป็นโครงการที่ไม่เหมาะสมหรือมีความเป็นไปได้น้อย โครงการที่ขัดต่อค่านิยมของชาวบ้านก็จะเป็นไปได้เล็กน้อยเช่นกัน การพิจารณาในขั้นตอนนี้จึงเป็นการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ เงื่อนไขอีกประการหนึ่งที่สำคัญมากคือ ชาวบ้านควรมีบทบาทเป็นตัวหลักในการเลือกกำหนดลำดับความสำคัญของปัญหาแนวทางแก้ไข และกำหนดโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาที่จะทำ หน่วยงานใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชนที่ได้เข้ามาถึงหมู่บ้านจะพยายามชักจูงชาวบ้านให้ร่วม กิจกรรมพัฒนาที่หน่วยงานนั้นกำหนดไว้แล้ว โดยไม่สนใจกับปัญหาที่แท้จริง หรือความสอดคล้องกับสภาพของชุมชนนั้น ๆ ไม่นับว่า

เป็นโครงการที่ชาวบ้านมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ในขั้นตอนนี้ควรให้ชาวบ้านจัดให้มีแกนนำเป็นกลุ่มทำงานหรือองค์กรเพื่อรองรับการทำโครงการหรือกิจกรรมการพัฒนาและมีการสร้างข้อตกลงระหว่างชาวบ้าน หรือกลุ่มทำงานและอบรรมการปฏิบัติให้ด้วย

4. ระยะเวลาการนำไปปฏิบัติ (Implementation phase)

ในขั้นตอนนี้เป็นการดำเนินงานตามแผน ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง คำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้ถามกันในกลุ่มหรือคณะทำงานเพื่อการดำเนินงานขั้นนี้ คือ ทำอะไร ที่ไหน ใครทำ ทำเมื่อไร และทำอย่างไร เนื่องจากขั้นตอนนี้เป็นการตัดสินใจปฏิบัติงานตามโครงการซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับควมรับผิดชอบด้านการเงิน วัสดุ และเทคนิค ฯลฯ ซึ่งเป็นปัจจัยนำเข้าของโครงการตามที่ได้มีการติดต่อเจรจาต่อรองขอมาเพื่อการทำโครงการ

5. ระยะเวลาติดตามและประเมินผลงาน (Monitoring and Evaluation phase)

ระยะนี้เป็นการติดตามผลการปฏิบัติงานตามที่ได้วางแผนร่วมกันไว้ ซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดในระหว่างการดำเนินงานและเมื่อสิ้นสุดโครงการ ต้องมีการเสนอผลการประเมินให้ที่ประชุมรับทราบและร่วมสะท้อนคิดเพื่อหาทางปรับปรุงหรือวางแผนการดำเนินงานในประเด็นอื่น ๆ ต่อไปด้วย สำหรับกลไกในการติดตามประเมินผลนั้นอาจจะเป็นทั้งลักษณะของการติดตามประเมินผลในรูปแบบที่มีการกำหนดระยะเวลา วิธีการ หรือมีแบบฟอร์มเพื่อใช้ในการตรวจสอบงานอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นแนวทางให้ชาวบ้าน องค์กรชาวบ้านนำไปใช้ได้ หรือเป็นการติดตามประเมินผล โดยการจัดกลุ่มอภิปรายถึงกระบวนการของการดำเนินโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องจะได้แก้ไขได้ทันการ และในขณะเดียวกันก็เพื่อจะหาข้อดี ซึ่งจะได้เป็นบทเรียนในการที่จะนำไปปฏิบัติในโครงการเดิมที่จะทำต่อไป หรือโครงการใหม่ นักวิจัยภายนอกควรกระตุ้นด้วยการเสนอให้ชาวบ้านจัดตั้งกลุ่มทำงานติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของหมู่บ้านขึ้นมา และถ้าทางกลุ่มทำงานขาดความรู้และทักษะในด้านนี้ และร้องขอว่าเป็นความจำเป็นที่จะต้องหาความรู้ในวิธีการดังกล่าว นักวิจัยก็ควรจะต้องประสานและจัดหาผู้มีความรู้มาจัดฝึกอบรมให้กับกลุ่มทำงานเพื่อให้มีความรู้ความสามารถนำไปปฏิบัติได้ งานการติดตามประเมินผล เป็นงานสำคัญงานหนึ่งในการวัดผลสำเร็จของโครงการ หากโครงการใดไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องภายในระยะเวลา 3-5 ปี ก็อาจเป็นข้อพิสูจน์ถึงความไม่ประสบผลสำเร็จของโครงการ และเป็นการแสดงให้เห็นถึงความย่อหย่อนด้านความสามารถของชุมชนหรือองค์กรชุมชนในการสานต่อโครงการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการแสดงถึงการไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย จุดประสงค์การพัฒนาที่มุ่งเน้นให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้

จากหลักการ แนวคิด และกระบวนการตามที่ได้เสนอมานี้ จึงเห็นว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการวิจัยที่ใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยการมองถึงศักยภาพของคนในชุมชนนั้น และเป็นวิธีในการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างการดำเนินงานตาม

กระบวนการวิจัย อย่างไรก็ตามขั้นตอนตามที่กล่าวมานี้ สิทธิรัฐ ประพุทธินิติศาสตร์ (2546. หน้า 17-37) ได้ให้ข้อคิดว่าอาจมีการปรับยืดหยุ่นได้บ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชาวบ้าน และวัฒนธรรมชุมชนได้อย่างเป็นธรรมชาติกลมกลืนกัน บางครั้งอาจต้องเริ่มขั้นหนึ่งก่อน แล้วจึงจะเริ่มขั้นต่อไปได้ และบางครั้งอาจต้องย้อนกลับไปทำขั้นตอนต้น ๆ ใหม่ ทั้งนี้เพราะในกระบวนการทำงานวิจัยและพัฒนา ร่วมกับชาวบ้าน โดยเฉพาะในรูปแบบที่เป็นการสร้างเสริมและสนับสนุนประชาชนและหรือองค์กรชาวบ้านให้เข้มแข็งนั้น ไม่สามารถที่จะทำให้สำเร็จเป็นขั้นเป็นตอน ภายในระยะเวลาอันรวดเร็วได้ เนื่องจากมีเงื่อนไขหลายประการที่จะต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะในด้านความพร้อม ความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของประชาชนและปัญหาสภาพพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่น

โดยสรุปการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่ง ในองค์กรหรือชุมชน เข้ามาร่วมศึกษาปัญหาโดยกระทำร่วมกับนักวิจัย ผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นการเสนอผลและการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการเริ่มต้นของคนที่อยู่กับปัญหาค้นหาปัญหาที่ตนเองมีอยู่ร่วมกับนักวิชาการ จึงเป็นกระบวนการที่คนในองค์กร/ชุมชนมิใช่ผู้ถูกกระทำแต่มีอำนาจร่วมกันในการวิจัย เน้นการทำงานเป็นทีมโดยความช่วยเหลือของผู้นำและอาศัยทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ (สุรวุฒิ ปัดไธสง. 2547) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการวิจัยที่เชื่อมช่องว่างระหว่างทฤษฎี การวิจัย และการปฏิบัติ ตลอดจนกระบวนการวิจัยตั้งแต่การกำหนดปัญหาการวิจัย การประสานงานความร่วมมือกัน พัฒนารูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการนำไปปฏิบัติในพื้นที่ ความรู้ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นความรู้ที่เป็นรากฐานในสถานการณ์ปฏิบัติจริง ทำให้สามารถนำไปปรับปรุงและดัดแปลงความรู้พื้นฐานที่มีอยู่เดิมได้ และยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตของการใช้ความรู้ในการปฏิบัติด้วย การวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงเป็นวิธีการที่มีคุณค่าในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง (พันธุทิพย์ รามสูตร. 2540: 13)

4.5 เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (Future Search Conference: F.S.C.) (ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. 2546)

F.S.C. เป็นเทคนิคการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้แทนกลุ่มหลายประเภท หลายระดับซึ่งต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ มาร่วมกันทำงานโดยนำประสบการณ์ของแต่ละคนมาสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในเรื่องนั้นและได้แผนหรือแนวทางในการปฏิบัติให้ไปถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ใช้ออนาคตเป็นจุดประสงค์ในการทำงานแทนการใช้ปัญหาและการแก้ปัญหาเป็นตัวตั้งในการทำงานซึ่งมักทำให้เกิดการขัดแย้ง F.S.C. ช่วยทำให้เป้าหมายและแนวทางของกลุ่มมีความชัดเจนมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. ร่วมกันทำความเข้าใจสถานการณ์ในอดีตและปัจจุบันที่มีความเชื่อมโยงกัน ซึ่งจะมีผลกระทบในอนาคต
2. เพื่อเสนอภาพรวมของสถานการณ์ปัจจุบัน
3. เพื่อลงมติและสร้างพันธสัญญาในการมีวิสัยทัศน์ของอนาคตร่วมกัน พร้อมกับสร้างพันธสัญญาที่จะร่วมกันพัฒนาไปสู่วิสัยทัศน์ดังกล่าว
4. เพื่อรวบรวมแนวคิด ความเข้าใจ ข้อมูลพื้นฐาน แผนปฏิบัติการที่จะใช้ในการสร้างอนาคตร่วมกัน

ประโยชน์ของกระบวนการ F.S.C.

กระบวนการนี้ทำให้เกิดความเข้าใจ ปัจจัย องค์ประกอบ เหตุการณ์ในอดีตที่มีผลกระทบต่อสภาพปัจจุบันและแนวโน้มที่มีผลต่ออนาคต ทุกคนเห็นภาพรวมเป็นภาพเดียวกันหมด เกิดวิสัยทัศน์ในอนาคตร่วมกัน เป็นการขยายเครือข่ายมีสัมพันธภาพที่ดี เข้าใจและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ความคิดทุกอย่างอยู่ในสมองของทุกคนและตระหนักว่าทุกคนลงเรือลำเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายปลายทางร่วมกัน มีแผนงานที่ชัดเจนร่วมกัน

ลักษณะการประชุม

การประชุม F.S.C. เต็มรูปแบบจะใช้เวลา 2-3 วัน จำนวนคนที่พอเหมาะประมาณ 50-60 คนถ้าน้อยเกินไป ความหลากหลายทางความคิดและประสบการณ์จะน้อย ถ้าคนมากเกินไปจะทำให้ใช้เวลามาก ควบคุมได้ยาก การบริหารจัดการประชุมไม่สะดวก วิทยากรดูแลกระบวนการได้ไม่ทั่วถึง กระบวนการประชุมจะเริ่มจากการแบ่งผู้เข้าร่วมประชุมออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละไม่เกิน 10 คน กลุ่มย่อยที่แบ่งมี 2 ลักษณะด้วยกันคือ 1) *กลุ่มผสม* สมาชิกในกลุ่มมีความหลากหลาย มีพื้นฐานและสถานะทางสังคมที่แตกต่างกัน 2) *กลุ่มเฉพาะ* สมาชิกในกลุ่มมีลักษณะเฉพาะบางประการร่วมกัน เช่น มีสถานะทางสังคมระดับเดียวกัน มีเพศเดียวกัน มีอาชีพเดียวกัน มีพื้นฐานความรู้ใกล้เคียงกัน เป็นต้น ในบางกิจกรรมจะใช้กลุ่มใหญ่ทั้งหมด กระบวนการสนับสนุนให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ข้อมูลในอดีตในประเด็นต่าง ๆ สรุป/ตรวจสอบสภาพเหตุการณ์ปัจจุบันให้ชัดเจนแล้ว ร่วมกันหาอนาคตที่กลุ่มพึงปรารถนาาร่วมกัน สุดท้ายการประชุมจะมุ่งไปสู่แผนยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี แผนปฏิบัติการสำหรับอนาคตขององค์กรหรือกลุ่ม ผู้เข้าร่วมประชุมควรมีความหลากหลาย คือจากทุก ๆ หน่วยงานหรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

บทบาทของผู้เข้าร่วมประชุม

1. เป็นผู้ค้นหาข้อมูล ให้ข้อมูล ประสบการณ์ วิเคราะห์ข้อมูล
2. ช่วยกันทำงานภายในกลุ่มตามที่ได้รับมอบหมายให้ทันเวลาที่กำหนด
3. ช่วยกันสร้างภาพของอนาคตที่พึงปรารถนา

4. ค้นหา “ความคิดเห็นร่วม” ของกลุ่ม

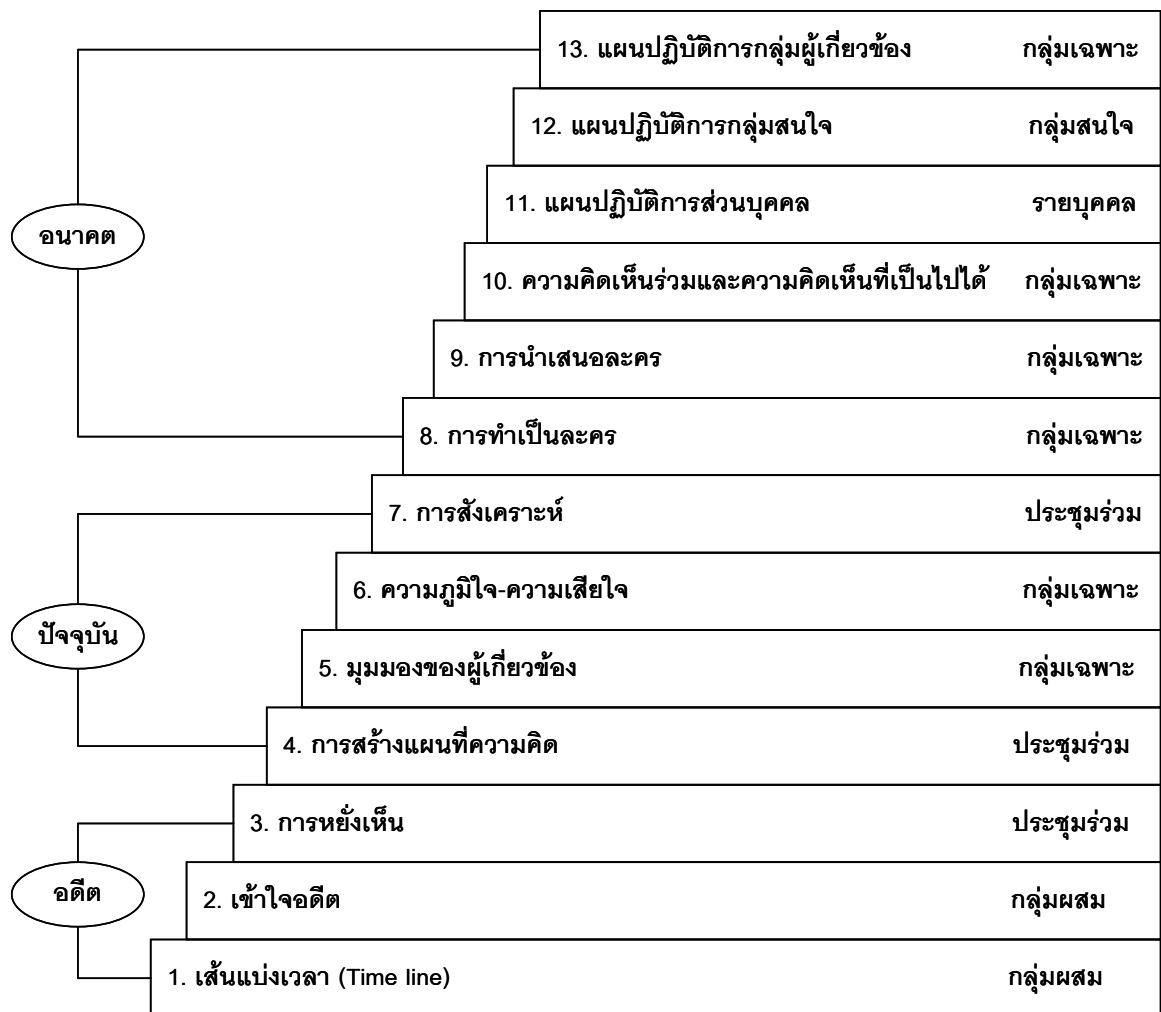
5. ช่วยกันกำหนดกิจกรรมที่จะนำ “ความคิดเห็นร่วม” ไปสู่การปฏิบัติ

ในกลุ่มย่อยให้มีการแบ่งหน้าที่เป็นผู้นำสนทนา (พยายามกระตุ้นให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น) ผู้บันทึก ผู้ควบคุมเวลา ผู้ช่วยในการจัดการประชุม

กระบวนการ F.S.C. ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน (ภาพประกอบ 5)

ได้แก่

- การวิเคราะห์เหตุการณ์ในอดีต เพื่อเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และแนวโน้มในปัจจุบัน
- การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบัน เพื่อความเข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลในประเด็นหลักของการประชุม
- การสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในประเด็นหลักของการประชุม เพื่อร่วมกันกำหนดความคิดเห็นร่วมและสร้างแผนปฏิบัติการไปสู่อนาคตร่วมกัน

ภาพประกอบ 5 กระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน
(ที่มา: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.2549: ออนไลน์)

อดีต

1. เส้นแบ่งเวลา (Timeline)

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้ทุกคนได้สะท้อนข้อมูล (ประสบการณ์ในอดีตที่ตนเองมีอยู่)

วิธีการ : ผู้เข้าร่วมประชุมจะนั่งรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มผสม แต่ละคนจะนั่งทบทวนข้อมูลหรือ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีต โดยมีประเด็นหลัก 4 ประเด็นด้วยกันคือ

- การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญของโลก
- สภาพเหตุการณ์ในประเทศไทยที่เกี่ยวกับหัวข้อของการประชุมครั้งนี้
- การเปลี่ยนแปลงของชุมชน
- การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิตแต่ละคน

แต่ละคนจะนำสิ่งที่ตนเองทบทวนได้ทั้ง 4 ประเด็น ไปเขียนบนแผ่นกระดาษที่ติดไว้บนฝาผนังห้องประชุม ข้อมูลนี้จะใช้เป็นฐานข้อมูลที่แต่ละคนจะนำไปใช้ในการทำงานในช่วงต่อไป

2. การวิเคราะห์ (เข้าใจ) อดีต

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้สมาชิกแต่ละกลุ่ม นำข้อมูลจากเส้นแบ่งเวลา (Timeline) มาวิเคราะห์ หาความสัมพันธ์เชื่อมโยงและตอบคำถาม ที่แต่ละกลุ่มได้รับมอบหมาย

วิธีการ : ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนดูข้อมูลที่ได้จากการทำเส้นแบ่งเวลาแล้วร่วมกันวิเคราะห์ และตอบคำถามที่วิทยากรมอบให้ ซึ่งวิทยากรจะเป็นผู้เตรียมจำนวนคำถามเท่ากับจำนวนกลุ่มที่จัดไว้ ประเด็นคำถามจะสัมพันธ์กับหัวข้อหลักของการประชุมและประเด็นหลักของเส้นแบ่งเวลา

3. การหยั่งเห็น (การสะท้อน)

วัตถุประสงค์ : ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีโอกาสเสนอความคิดเห็นและวิจารณ์ผลการวิเคราะห์ของกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งสะท้อนสิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับอดีตที่ผ่านมา

วิธีการ : วิทยากรเชิญชวนให้สมาชิกเสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากการนำเสนอผลการวิเคราะห์ของกลุ่มต่าง ๆ ในขั้นตอนการวิเคราะห์อดีต ปัจจุบัน

4. จัดทำแผนที่ความคิด

วัตถุประสงค์ : เพื่อสร้างภาพรวม ทิศทางแนวโน้มและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อหัวข้อหลักของการประชุมในสถานการณ์ปัจจุบัน

วิธีการ : ให้สมาชิกทุกคนเสนอความคิดที่ตั้งใจไว้ อาจกำหนดกติกาให้เสนอเพียงคนละหัวข้อก่อนเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม ทุกความคิดที่เสนอขึ้นมาวิทยากรจะจดบันทึกด้วยคำสั้น ๆ เขียนตัวโต ๆ ให้ทุกคนมองเห็น พร้อมทั้งโยงเส้นเข้ากับกิ่งต่าง ๆ ของผู้เสนอ วิธีนี้ทำให้ได้ความคิดที่หลากหลาย การมองเห็นความคิดของผู้อื่นที่ถูกบันทึกไว้ทำให้คนอื่น ๆ เกิดความคิดใหม่ต่อไปได้ เปรียบเสมือนการต่อภาพ Jigsaw นั่นเอง วิทยากรมีหน้าที่กระตุ้นให้สมาชิกอธิบายความคิดให้กลุ่มฟัง

จนเข้าใจความหมายที่สมาชิกอภิปรายเอาไว้ การจัดความสำคัญ ความสัมพันธ์ และความเป็นไปได้ ตามความเห็นของสมาชิก กระทำได้โดยแจก Sticker สีให้คนละ 5-8 แด้มเท่า ๆ กันเพื่อให้สมาชิก นำไปติดข้างคำที่สมาชิกให้ความสนใจซึ่งอาจให้มากกว่า 1 แด้ม ต่อ 1 คำได้

5. มุมมองของผู้ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้สมาชิกแต่ละคนรับรู้ถึงมุมมองของกลุ่มเฉพาะที่มีต่อประเด็นของแผนที่ความคิด ทำให้มีการพิจารณาวิเคราะห์ได้ลึกซึ้งขึ้น

วิธีการ : สมาชิกในกลุ่มเลือกประเด็นที่วิทยากรจัดลำดับ สรุปและนำเสนอไว้แล้วจากแผนที่ความคิด นำมาพิจารณาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นต่าง ๆ เสียใหม่ แล้วนำมาเสนอในที่ประชุม

6. ทบทวนกิจกรรมที่เคยทำในอดีต ความสำเร็จและความล้มเหลว

วัตถุประสงค์ : เปิดโอกาสให้สมาชิกในแต่ละกลุ่มทบทวนผลงานที่ผ่านมาของตนเอง ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทำให้แต่ละคนรับรู้เข้าใจถึงสภาวะ ความสามารถ และขีดจำกัดซึ่งกันและกัน

วิธีการ : สมาชิกในกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็น และร่วมกันคัดเลือกเอาหัวข้อที่สำคัญของข้อมูลที่ตนมีความภูมิใจและความเสียใจอย่างละ 3 ลำดับ นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยนในที่ประชุมร่วมกัน

7. การสังเคราะห์

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้สมาชิกได้สะท้อนความรู้สึกเมื่อได้รับรู้ขีดจำกัดและความเสียใจของกลุ่ม เป็นการเปิดใจและยอมรับซึ่งกันและกัน เพื่อเตรียมทุกคนเข้าสู่อนาคตร่วมกัน และเกิดกำลังใจเมื่อรับรู้ถึงความภูมิใจ

วิธีการ : วิทยากรเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนได้แสดงความรู้สึกหลังจากที่ได้รับรู้ความภูมิใจและเสียใจของกลุ่ม

อนาคต

8. การนำเสนอเหตุการณ์ในอนาคตด้วยการทำเป็นละคร

วัตถุประสงค์ : เพื่อให้สมาชิกร่วมกันจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในหัวข้อหลักของการประชุมโดยนำข้อมูลที่ได้เรียนรู้จากอดีตและปัจจุบันมาจินตนาการสร้างภาพอนาคต

วิธีการ : ให้ผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนา โดยการระดมสมองหรือให้แต่ละคนวาดภาพจินตนาการของตน แล้วนำภาพจินตนาการของแต่ละคนมา ร่วมกันเป็นภาพจินตนาการของกลุ่มจากนั้นจึงถ่ายทอด ออกมาในรูปของการแสดงสั้นให้กลุ่มอื่นชม โดยใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที ขณะที่กลุ่มกำลังแสดงอยู่ ผู้ชมทุกคนต้องจับประเด็นความคิด และสาระต่าง ๆ ที่บทละครกล่าวถึงแล้วบันทึกเป็นข้อมูลของตนเพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำงานกลุ่มช่วงต่อไป

9. ความคิดเห็นร่วม

วัตถุประสงค์ : เพื่อแลกเปลี่ยนและค้นหาแนวความคิดในอนาคตที่พึงปรารถนา

วิธีการ : ผู้เข้าร่วมประชุมรวมกลุ่มกันเพื่อร่วมกันพิจารณาค้นหา “ความคิดเห็นร่วม” และ “ความคิดเห็นที่เป็นไปได้” จากประเด็นความคิดและสาระที่บทละครกล่าวถึง ความคิดเห็นร่วม และความคิดเห็นที่เป็นไปได้ ที่รวบรวมได้จากสมาชิกทั้งห้องประชุมจะถูกเขียนไว้บนแผ่นพลิก สมาชิกทุกคนจะทำการลงคะแนนตามความคิดเห็นที่ตนเห็นว่าสำคัญ

10. แผนการปฏิบัติการส่วนบุคคล

เลือกประเด็นที่ตนสนใจจากความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ ที่ผ่านการลงมติทั้งห้องประชุมแล้วสมาชิกแต่ละคนจะเลือกประเด็นที่ตนสนใจและให้ความสำคัญมากเพียงประเด็นเดียว โดยตอบคำถามว่า ตนและองค์กรที่สังกัดจะมีส่วนร่วมในการประสานงานต่อหัวข้อนั้นอย่างไร เพื่อเข้าร่วมพิจารณาและทำงานกับสมาชิกที่เลือกประเด็นเดียวกัน

11. แผนปฏิบัติการที่กลุ่มสนใจ

วัตถุประสงค์ : เพื่อกำหนดกลยุทธ์ที่ทำให้เกิดอนาคตที่พึงปรารถนา

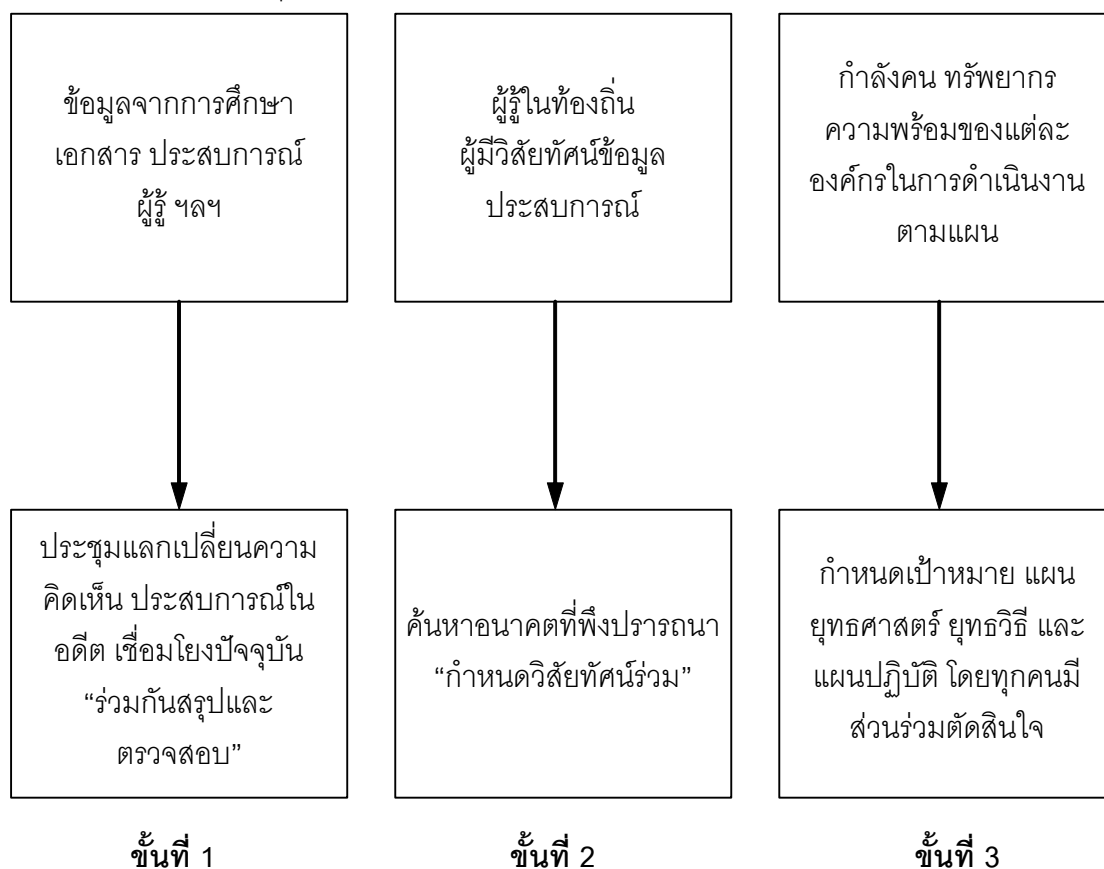
วิธีการ : ผู้สนใจประเด็นเดียวกันจากความคิดเห็นร่วม และความคิดเห็นที่เป็นไปได้ รวมกลุ่มเป็นกลุ่มสนใจในเรื่องนั้นเพื่อพิจารณาสภาพที่เป็นอยู่ กลยุทธ์หรือแนวทางและกิจกรรมหรือขั้นตอนพร้อมทั้งระบุปัญหา อุปสรรคข้อจำกัดที่มีอยู่ การนำเสนอในที่ประชุมรวมใช้เวลาประมาณกลุ่มละ 3 นาที

12. แผนปฏิบัติการกลุ่มเฉพาะ

วัตถุประสงค์ : เพื่อกำหนดแผนปฏิบัติงานเฉพาะภายใต้เงื่อนไขที่สมาชิกกลุ่มเฉพาะมีศักยภาพในการนำไปปฏิบัติ สนับสนุน

วิธีการ : กลุ่มเฉพาะร่วมกันค้นหาและวางกลยุทธ์ที่จะนำไปสู่วิสัยทัศน์ที่กลุ่มพึงปรารถนาในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับการประชุมนี้ โดยเน้นประเด็นที่สำคัญและมีโอกาสเป็นไปได้จริงเพียง 3 ประเด็น จากความคิดเห็นรวมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ พร้อมทั้งระบุปัจจัยสนับสนุน ปัญหา อุปสรรค และแนวทางข้อจำกัด

ฉะนั้นโดยสรุป F.S.C. มีขั้นตอนของกระบวนการที่สำคัญดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 แสดงลักษณะของการประชุม F.S.C.

(ที่มา: ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. 2546: 180)

ดังนั้นกิจกรรมต่าง ๆ ในกระบวนการประชุม F.S.C. อาจปรับปรุงหรือตัดทอน เพื่อให้สามารถทำงานได้ภายใต้ข้อจำกัดของเวลาและจำนวนบุคลากรที่เข้าร่วม เช่น ในขั้นที่ 9 การทำเป็นละครของแต่ละกลุ่มเพื่อนำเสนอนั้น หากทำได้และมีเวลาเพียงพอก็จะเป็นเรื่องที่ดีมาก เพราะจะทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมและร่วมกันจินตนาการจนแสดงออกมาเป็นละคร หากไม่มีเวลาพอก็อาจให้ชุมชนหรือกลุ่ม จินตนาการด้วยการวาดภาพแล้วนำเสนอต่อกลุ่มต่าง ๆ โดยให้หมุนเวียนเข้ามารับฟังการอธิบายภาพวาด และเพิ่มเติมข้อมูลให้ภาพวาดนั้นสมบูรณ์ เป็นต้น ความสำเร็จของกระบวนการส่วนหนึ่ง จึงขึ้นอยู่กับคณะทำงานและวิทยากรกระบวนการที่จะต้องอาศัยการเรียนรู้และประสบการณ์เพื่อประสานและจัดการประชุมให้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี (ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. 2546: 163-181)

ผู้วิจัยจะได้นำกระบวนการประชุม F.S.C. นี้มาเป็นเทคนิคในการระดมแนวคิดเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งจะเป็นการนำเอาบุคคลในฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยประชุม อันได้แก่ ตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กนักเรียนปกติ ผู้ปกครองของ

เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้บริหารและครู ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ในการช่วยกันมอง ปัญหาในอดีตที่ผ่านมาของการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และแนวโน้มในปัจจุบัน การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความเข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลในประเด็นหลักของการประชุม และสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในประเด็นหลักของการประชุม เพื่อร่วมกันกำหนดความคิดเห็นร่วมและสร้างแผนปฏิบัติการไปสู่อนาคตร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดโครงการต่าง ๆ ที่จะดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับรูปแบบของการวิจัยนั้นเนื่องจากการดึงเอาบุคคลในส่วน ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยกันปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในงานที่ทำอยู่ ผู้วิจัยเห็นว่ารูปแบบการวิจัยที่เหมาะสมได้แก่รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจึงได้นำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการประมวลผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วมนั้นมีทั้งรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิไล พิพัฒน์มงคลพร (2535) ทำการศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนโดยวิธี "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน" กับการสอนปกติ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย และศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนโดยวิธี "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน" กับการสอนปกติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2534 จำนวน 48 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียน ที่สอนโดยวิธี "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน" สูงกว่าการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยวิธี "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน" พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนเป็นกลุ่ม รู้สึกชอบ ตื่นเต้นและสนุกในการเรียน นักเรียนร่วมมือทำกิจกรรมกลุ่มเพราะอยากช่วยเหลือเพื่อนให้เข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ส่วนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนปกติ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนเป็นกลุ่ม รู้สึกเฉย ๆ ต่อวิธีสอนที่ได้รับ นักเรียนร่วมทำกิจกรรมกลุ่มเพราะเกรงคะแนนกลุ่มของตนไม่ดี

ไฉยนา ทองอยู่ (2543) ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษเรียนรวมในโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้รับการประเมินผลการดำเนินงานดังกล่าว และสรุปปัญหา อุปสรรค สรุปไว้ 10 ประการ ดังนี้ 1) บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ ยังขาดประสบการณ์และทักษะความชำนาญในการจัดการศึกษาพิเศษเท่าที่ควร 2) ไม่มีบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทางการศึกษาพิเศษ 3) ครูที่ผ่านการอบรมมีจำนวนน้อยมากและยังไม่ทั่วถึง คือ

อบรมเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในโครงการ พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ โรงเรียนละ 1 คนเท่านั้น

4) ในชั้นเรียนปกติมีนักเรียนจำนวนมาก ไม่สามารถดูแลเอาใจใส่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เพียงพอ

5) ไม่สามารถคัดแยกเด็กได้แน่นอน เครื่องมือการคัดแยกเด็กมีจำนวนจำกัด

6) หน่วยงานและบุคลากรที่สามารถตรวจวัดและวินิจฉัยเด็กมีจำนวนน้อยมาก โดยเฉพาะในต่างจังหวัด เช่น การวัด IQ

7) การวัดและประเมินผลการตัดสินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สอดคล้องกับระเบียบวิธีการประเมินผลที่ใช้ในปัจจุบัน

8) ครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนยังให้ความสนใจกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษค่อนข้างน้อย จึงไม่ได้รับการสนับสนุนเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร

9) ครูผู้สอนยังขาดความมั่นใจในการปรับจุดประสงค์และการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และ

10) การนิเทศติดตามผลยังทำได้ไม่ทั่วถึงและขาดความต่อเนื่อง จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประสบปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

อุไรวรรณ เจริญถาวรพานิช (สาวิตรี รุญเจริญ, เบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ. 2549) ทำการสำรวจผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารการจัดการเรียนร่วม และครูผู้สอนเด็กออทิสติก ระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 222 คน พบว่าโรงเรียนหลายแห่งยังขาดการบริหารจัดการเรียนร่วมที่เหมาะสมสำหรับเด็กออทิสติกในหลายๆ ด้าน โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน คือ **ด้านการบริหาร** พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้นำนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการมาวางแผนการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กออทิสติก และมีการประชาสัมพันธ์การจัดการเรียนร่วม สนับสนุนให้เด็กออทิสติกร่วมกิจกรรมทั้งในและนอกโรงเรียน ตลอดจนมีการจัดสัมมนาให้ความรู้แก่บุคลากรภายนอกและผู้ปกครองของเด็กออทิสติก แต่พบว่าโรงเรียนมีปัญหาขาดแผนดำเนินงานการบริหารจัดการเรียนร่วมที่ชัดเจน โดยส่วนใหญ่การวางแผนดำเนินงานในระยะสั้นเป็นแผนปฏิบัติการประจำปี ในขณะที่คณะกรรมการการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียนเป็นส่วนใหญ่ ยังไม่เห็นด้วยกับการวางแผนดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมอย่างเพียงพอด้านการเรียนการสอน **ด้านหลักสูตร** พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง 2533) มาใช้กับเด็กออทิสติกในโรงเรียน แต่โรงเรียนมีปัญหาเรื่องการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับเด็กออทิสติก โดยพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่ใช้หลักสูตรเฉพาะสำหรับเด็กออทิสติกเพียงร้อยละ 7 และใช้หลักสูตรของโรงเรียนร้อยละ 54 อีกทั้งโรงเรียนยังขาดการประสานงานร่วมกันระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตร และขาดผู้นิเทศเกี่ยวกับการเรียนการสอนสำหรับเด็กออทิสติก ซึ่งขัดแย้งกับหลักสูตรที่จำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมสำหรับเด็กออทิสติก **ด้านการจัดการเรียนการสอน** พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่

รูปแบบการจัดการเรียนร่วมไม่เหมาะสมกับเด็กออทิสติกในโรงเรียนโดยใช้รูปแบบการเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับเด็กออทิสติกทุกคน ควรมีการคำนึงถึงระดับความสามารถ สติปัญญา ความรุนแรงของอาการ และพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กออทิสติกแต่ละคนเป็นสำคัญ รวมทั้งโรงเรียนควรให้การช่วยเหลือเด็กออทิสติกให้มีทักษะพร้อมมากขึ้นก่อนพิจารณาให้เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ นอกจากนี้โรงเรียนยังขาดการวัดและประเมินผลที่ไม่เหมาะสมกับเด็กออทิสติก เนื่องจากโรงเรียนรูปแบบการจัดการเรียนร่วมในลักษณะเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา การดำเนินการวัดและประเมินผลจึงใช้รูปแบบเดียวกันกับเด็กปกติ โรงเรียนจึงควรพัฒนารูปแบบการวัดและประเมินผลเด็กออทิสติก โดยจะต้องค้นหาและคัดแยกเด็กออทิสติก ทั้งก่อนการเข้าเรียน ระหว่างการเรียน และภายหลังจากการเรียนแล้ว รวมทั้งการตรวจวินิจฉัยว่าอาการอยู่ระดับใด เพื่อทำการประเมินโปรแกรมการเรียนการสอน รวมทั้งการวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสมกับเด็กออทิสติก โดยแยกการวัดและการประเมินผลระหว่างเด็กออทิสติกกับเด็กปกติของโรงเรียน **ด้านสถานที่ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสนับสนุน** พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาที่จำเป็นสำหรับเด็กออทิสติกหลายอย่างตามที่กระทรวงศึกษาธิการระบุไว้ เช่น โต๊ะเรียนแบบเดียวกับเด็กหูหนวก เครื่องป้องกันศีรษะกระแทก เป็นต้น รวมทั้งขาดบริการสนับสนุนหลายอย่าง เช่น การบริการและแก้ไขการพูดไม่เพียงพอ และไม่เหมาะสมกับเด็กออทิสติกในโรงเรียน รวมทั้งการบริการกิจกรรมบำบัดและดนตรีบำบัด ทั้งที่มีการกำหนดให้บริการกิจกรรมบำบัดและดนตรีบำบัด เป็นการบริการทางการศึกษาที่จำเป็นสำหรับบุคคลออทิสติก ดังนั้นโรงเรียนจึงควรจัดบริการส่งเสริมเพิ่มเติมจากในปัจจุบันโดยประสานงานกับหน่วยงานภายนอกหรือจัดหาบุคลากรที่มีความชำนาญเชี่ยวชาญพิเศษ เพื่อช่วยเหลือด้านบริการส่งเสริมและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการศึกษาในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น **และด้านบุคลากร** พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กออทิสติกด้วยการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการสัมมนา แต่กลับพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาเรื่องบุคลากรขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กออทิสติกและการจัดการเรียนร่วม แสดงให้เห็นว่า วิธีการพัฒนาบุคลากรด้วยการอบรม สัมมนา อาจไม่สามารถช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจต่อเด็กออทิสติกและการจัดการเรียนร่วมได้อย่างเพียงพอ เพราะตามหลักการบริหารงานบุคลากรเรียนร่วม ต้องมีการเตรียมบุคลากรด้วยการสร้างทัศนคติต่อการเรียนร่วม การสร้างขวัญกำลังใจ รวมทั้งการนิเทศตามผลการทำงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังพบว่าโรงเรียนขาดบุคลากรที่เชี่ยวชาญและการประสานงานในการจัดการเรียนร่วม และขาดการจัดทำเอกสารแนะนำการปฏิบัติงานและการประสานงานเผยแพร่แก่บุคลากรที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาและชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญสาขาให้มากขึ้น โดยการจัดกิจกรรมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เช่น ทำเอกสารเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องเด็กออทิสติก การประชุมอบรม

สัมมนากิจกรรมสัมพันธ์ชุมชน เป็นต้น เพื่อรับการช่วยเหลือด้านบุคลากรจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็ก ออทิสติกของโรงเรียน

ดารณี อุทัยรัตนกิจและคณะ (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนและการพัฒนาของครูเพื่อการเรียนรู้สูงสุดของนักเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) ประเมินการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 2) ศึกษากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนและการจัดการในชั้นเรียนรวม 3) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนดีในชั้นเรียนรวม และ 4) เสนอแนะโปรแกรมการฝึกอบรมครูผู้สอนในชั้นเรียนรวม สำหรับโครงการย่อยที่ 2 เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนและการจัดการในชั้นเรียนรวม และเพื่อสร้างเสริมศักยภาพของอาจารย์ในการพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์นักวิจัยร่วมจำนวน 25 คน โดยมีการวิจัยย่อยจำนวน 12 เรื่อง เป็นการศึกษาในชั้นเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับนักเรียนออทิสติกระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 และชั้นเรียนรวมที่มีนักเรียนออทิสติก ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 กลุ่มนักเรียนที่ศึกษาเป็นนักเรียนปกติจำนวน 370 คน นักเรียนออทิสติกจำนวน 43 คน นักเรียนสมาธิสั้นจำนวน 55 คน และนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้จำนวน 1 คน เป็นการศึกษาปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนปกติและนักเรียนออทิสติกในชั้นเรียนรวมจำนวน 4 เรื่อง ปัญหาพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนจำนวน 4 เรื่อง ปัญหาความสามารถในการเรียนรู้ทางวิชาการของนักเรียนออทิสติกจำนวน 2 เรื่อง และปัญหาพัฒนาการทางสังคมของนักเรียนออทิสติกจำนวน 2 เรื่อง ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติในชั้นเรียนในลักษณะร่วมคิดร่วมทำกับกลุ่มเพื่อนอาจารย์ไปพร้อม ๆ กับการเข้ารับการฝึกอบรมวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนรวมอย่างต่อเนื่อง โดยมีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย และมีนักจิตวิทยาโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนออทิสติกมาเป็นเวลามากกว่า 10 ปี และคณะผู้วิจัยหลักเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ทำให้อาจารย์นักวิจัยดำเนินการวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ทำให้อาจารย์ส่วนใหญ่กระตือรือร้นในการที่จะปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนรวม อาจารย์มีการพัฒนาทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนและการจัดการในชั้นเรียนรวม และทักษะการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน จึงนับได้ว่าเมื่ออาจารย์ได้ทำการวิจัยในชั้นเรียนรวมควบคู่ไปกับการปฏิบัติการสอนอย่างเหมาะสมแล้ว ได้ก่อให้เกิดผลดีต่อวงการศึกษาในเรื่องการจัดการเรียนรวมและวิชาชีพครู คือนักเรียนมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อค้นพบเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนและการจัดการในชั้นเรียนรวมจะเป็นประโยชน์ต่อเพื่อครูที่ทำการสอนนักเรียนออทิสติกในชั้นเรียนรวม และอาจารย์นักวิจัยร่วมมีการพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพมากยิ่งขึ้น นั่นคือ อาจารย์นักวิจัยมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีชีวิตชีวา จนในที่สุดก็จะเป็น

ผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจที่กว้างขวางและลึกซึ้งเกี่ยวกับการสอนนักเรียนนอกทิสติกในชั้นเรียนรวมและในศาสตร์การสอนอื่น ๆ ผลการศึกษาครั้งนี้ยืนยันอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาของครูไปสู่ความเป็นมืออาชีพในแวดวงวิชาการของวิชาชีพครู (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม. 2540)

จินตนา แยกแก้ว (2545) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองด้านการสนับสนุนการศึกษาโดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของผู้ปกครองด้านการสนับสนุนการศึกษามีการพัฒนาขึ้นในระดับหนึ่ง โดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสนับสนุนการศึกษาที่ถูกต้องชัดเจนกว่าเดิม มีทัศนคติที่ดีต่อการสนับสนุนการศึกษา และมีแนวโน้มของพฤติกรรมในการสนับสนุนการศึกษาที่พึงประสงค์ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองด้านการสนับสนุนการศึกษามีประสิทธิภาพจริง โดยสามารถระดมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดท่าต้นจิ้ง ได้แก่ คณะครู คณะกรรมการโรงเรียน เจ้าหน้าที่อนามัย ผู้ใหญ่บ้านและกำนันของหมู่ที่ 2, 3 และ 4 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปากป่อง กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน และผู้ปกครองของนักเรียนวัดท่าต้นจิ้งทุกคน โดยมีการยอมรับผลที่เกิดจากกระบวนการฯ ไปปฏิบัติและเห็นประโยชน์ของการนำกระบวนการฯ ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น

จาโรจน์ วงศ์กระจ่าง (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญของครูโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยลักษณะนี้ส่งผลให้ครูส่วนใหญ่ได้รับสาระความรู้ มีความตระหนักและสามารถจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญได้ดีขึ้นในระดับหนึ่ง ส่วนในการนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ ทำให้คณะครูได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

สุดา สุคำวัง (2538) ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพผลของการพัฒนาโครงการโภชนาการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผลการศึกษาพบว่า ภายหลังจากดำเนินการพัฒนาโครงการโภชนาการ โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของครูและชุมชน ตำบลพระบาทนั้น ก่อให้เกิดโครงการอาหารกลางวัน และโครงการเกษตรแบบยั่งยืนในโรงเรียน โดยทั้งครูและชุมชนมีเจตคติที่ดีขึ้นกว่าก่อนดำเนินโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีการปฏิบัติตัวการดำเนินโครงการอาหารกลางวัน และโครงการเกษตรแบบยั่งยืนในโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่มีน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานนั้นมีแนวโน้มของการมีระดับภาวะโภชนาการที่ดีขึ้น จากผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาโครงการโภชนาการโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมระหว่างครูและชุมชนมาประยุกต์ใช้ สามารถทำให้เกิดโครงการอาหารกลางวันและโครงการเกษตรแบบยั่งยืนใน

โรงเรียนได้ โดยส่งผลกระทบไปถึงระดับภาวะโภชนาการของเด็กนักเรียนที่มีแนวโน้มในทางที่ตีเพิ่มขึ้น ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมระหว่างครูและชุมชนในการแก้ปัญหาทุพโภชนาการในครั้งนี้ ควรได้รับการพิจารณานำไปใช้กับโรงเรียนที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกันต่อไป

สุพรรณิ คงกะนันท์ (2545) ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมการตั้งใจเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนรวม ระดับประถมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า ในชั้นเรียนที่ศึกษามีนักเรียนออทิสติก นักเรียนสมาธิสั้นและนักเรียนปกติจำนวนหนึ่งที่มีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน คือ เล่นคนเดียว เหม่อ ทำงานช้า คุยกับเพื่อน พูดคนเดียว ลูกจากที่นั่งโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่งเสียงดังในเวลาเรียน ทำงานไม่เสร็จและไม่ติดตามงานที่ค้าง อาจารย์นักวิจัยได้ร่วมกับนักเรียนสร้างข้อตกลงในการเรียน เขียนข้อตกลงติดไว้หน้าห้อง มีการทบทวนข้อตกลงก่อนทำการเรียนการสอนทุกครั้ง ให้แรงเสริม ชมเชยและตักเตือนนักเรียน และใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ พบว่า นักเรียนออทิสติกมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลง ในด้านการพูดคุยกับเพื่อน พูดคนเดียว ส่งเสียงดังในเวลาเรียน และลูกจากที่โดยไม่ได้รับอนุญาต นักเรียนสมาธิสั้นมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลงในด้านการพูดคุยกับเพื่อน พูดคนเดียว เหม่อ เล่นกับเพื่อน เล่นคนเดียว ทำงานช้า ทำงานไม่เสร็จ ไม่ส่งการบ้านและไม่ติดตามงานที่ค้าง นักเรียนปกติมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลดลงในด้านการทำงานช้า เหม่อ เล่นคนเดียว พูดคุย ไม่ส่งการบ้าน คุยกับเพื่อน การส่งเสียงดังในเวลาเรียน และนักเรียนในห้องเรียนมีความเห็นว่า การใช้ข้อตกลงในการเรียนที่นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดขึ้นทำให้บรรยากาศในการเรียนดีขึ้น นักเรียนได้พัฒนาพฤติกรรมการตั้งใจเรียนดีขึ้น

สมศักดิ์ ชัยะพิพัฒน์และคณะ (2546) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การส่งเสริมสุขภาพชุมชน และอนามัยสิ่งแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอน ในโรงเรียน ซึ่งเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ครูผู้สอนสามารถใช้แผนการสอนนี้ได้ แม้บางท่านจะรู้สึกว่าเป็นหัวข้อค่อนข้างใหม่ก็ตาม ครูพบว่า แผนการจัดการเรียนการสอนนี้ ช่วยให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมนอกโรงเรียน ส่วนการประเมินผลด้านนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่พอใจ เพราะรู้สึกว่าได้เรียนรู้จากของจริง โรงเรียน 3 แห่งจาก 6 โรงเรียน มีการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ร่วมกับชุมชน เช่น ปัญหาและการกำจัดขยะ การกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์ยุง การใช้ยา และการสำรวจมลพิษทางน้ำ เป็นต้น ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ จากการใช้แผนการเรียนการสอนที่สร้างขึ้น คือ เรื่องการขาดวัสดุอุปกรณ์ และเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมทั้งในระดับมัธยมปลายควรเพิ่มกิจกรรมให้มากขึ้น ในแผนการสอนที่สร้างขึ้นนี้

หฤทยา อาริวงศ์และคณะ (2545) ทำการศึกษาวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียน เรื่อง กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนปกติและนักเรียนออทิสติก ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนปกติไม่ยอมรับนักเรียนออทิสติกให้เข้ากลุ่มทำงานด้วย ไม่อยากนั่งใกล้และไม่ให้ความ

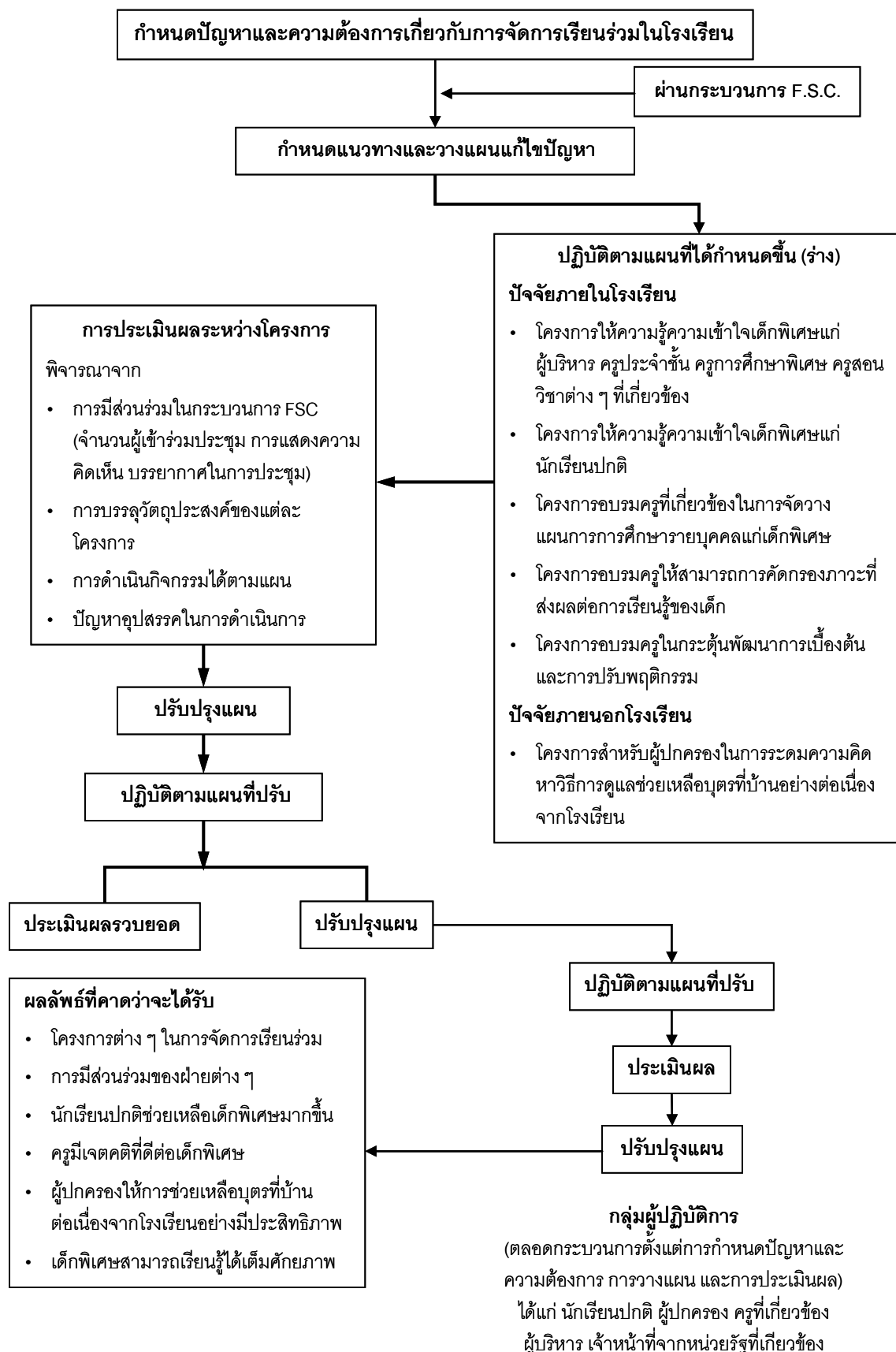
ช่วยเหลือ อาจารย์นักวิจัยได้พูดคุยกับนักเรียนปกติ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนออทิสติก บอกลักษณะงานที่นักเรียนออทิสติกทำได้ และขอความร่วมมือในการยอมรับนักเรียนออทิสติกให้ร่วมงาน หลังจากนั้นจัดหาสถานการณ์ให้นักเรียนออทิสติกได้แสดงความสามารถเมื่อร่วมทำกิจกรรมกับนักเรียนปกติ อาจารย์นักวิจัยพบว่า นักเรียนออทิสติกได้รับการยอมรับให้เข้าร่วมกลุ่มทำงานมากขึ้น ได้รับมอบหมายหน้าที่ในการทำงาน นักเรียนปกติให้ความช่วยเหลือ ตอบข้อซักถาม และชวนนักเรียนออทิสติกพูดคุยมากขึ้น

จิรัชย์ นูรณะฤทธิ์ทวี (2546) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความสามารถในการวิจัยของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนตำบลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากระบวนการและผลการใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่ใช้ในการพัฒนาความสามารถในการวิจัยของครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ตำบลแม่ฟ้าหลวง โดยกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครูอาสาสมัครนอกโรงเรียน ซึ่งปฏิบัติงานในเขตตำบลแม่ฟ้าหลวง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย ระหว่างเดือนตุลาคม 2545 ถึงเดือนมกราคม 2546 กระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาความสามารถในการวิจัยของครูอาสาสมัครในครั้งนั้น ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม บูรณาการเข้ากับทฤษฎีการสร้างสรรค์ด้วยปัญญา โดยออกแบบเป็น 4 ขั้นตอนหลักคือ การศึกษาสภาพปัญหา การจัดทำแผนการพัฒนาความสามารถในการวิจัย การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และการนิเทศติดตามและประเมินผล ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความสามารถในการวิจัย ใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริงโดยเทียบกับเกณฑ์ประเมินความสามารถในการวิจัยของครูอาสาสมัครที่ร่วมกันสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการวิจัยที่ใช้ในครั้งนั้นใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนหลักดังกล่าวข้างต้น ปรับเข้ากับสถานการณ์ ในขณะที่ดำเนินการวิจัย ซึ่งเป็นผลให้สามารถพัฒนาความสามารถในการวิจัยของครูอาสาสมัครสูงขึ้น โดยมีเปอร์เซ็นต์เท่ากับ 66.08 ซึ่งจัดได้ว่า มีการพัฒนาค่อนข้างมาก

จากการประมวลเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่ารูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการวิจัยที่เหมาะสม ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action research) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เนื่องจากเป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าแบบสองสะท้อนตนเองเป็นหมู่คณะของกลุ่มผู้ปฏิบัติงานในสถานการณ์ทางสังคม เพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานในโรงเรียนและในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานการเรียนรวมให้สอดคล้องกับภาวะของสังคมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง (ส.วาสนา ประวาลพฤกษ์. 2538)

6. แนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการในรูปแบบการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในโรงเรียนและชุมชน อันได้แก่ ผู้บริหาร ครู นักเรียนปกติ นักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครอบครัว และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง โดยฝ่ายต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมตามขั้นตอนของการพัฒนา ตั้งแต่ 1) กำหนดปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน 2) กำหนดแนวทางและการวางแผนแก้ปัญหา 3) ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดขึ้น ซึ่งมีการประเมินผลในระหว่างการดำเนินการตามแผนและการปรับเปลี่ยนแผนอย่างต่อเนื่อง 4) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งทางบวกและทางลบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ นำกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิค Future Search Conferences: F.S.C. (Weisbord & Janoff. 2000) ซึ่งเป็นเทคนิคที่พัฒนาขึ้นสำหรับพัฒนาการทำงานในองค์กรต่าง ๆ โดยดึงเอาบุคคลต่าง ๆ ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ต้องการพัฒนานั้นหรือผู้เกี่ยวข้อง (Stakeholders) เข้ามาทำการประชุมร่วมกันเพื่อคิดวิเคราะห์ วางแผน ให้โอกาสบุคคลต่าง ๆ เหล่านั้นได้มีโอกาสที่จะแสดงออกถึงความคิดของตนเองอย่างที่ต้องการ จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์ถึงความคิดของแต่ละบุคคลในการที่จะนำมาพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาขององค์กรอันจะนำไปสู่การปฏิบัติจริง โดยจะช่วยกันมองถึงปัญหาในอดีตที่ผ่านมา ตรวจสอบสภาพความเป็นจริงที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นในปัจจุบัน แนวคิดที่จะแก้ไขหรือพัฒนาให้เกิดในอนาคต หาข้อสรุปในทางปฏิบัติและในขั้นตอนสุดท้ายคือวางแผนงานเพื่อการปฏิบัติจริง ในทุก ๆ กิจกรรมที่ปฏิบัตินั้นจะมีการสรุปเป็นเอกสารอย่างชัดเจน เทคนิค F.S.C. นี้ก่อให้เกิดความร่วมมือกันของทุกฝ่าย ลักษณะการดำเนินการของโครงการเป็นลักษณะที่มีความต่อเนื่องเป็นวงจร ซึ่งในการประชุมจะเกิดโครงการที่ฝ่ายต่าง ๆ เห็นร่วมกันว่าจะส่งผลต่อการจัดการเรียนรวมให้พัฒนาดีขึ้นจากเดิมและเกิดความสำเร็จได้ โดยอาจมีโครงการต่าง ๆ ที่แตกต่างจากโครงการที่ผู้วิจัยเสนอเป็นแนวทางไว้ ซึ่งสรุปเป็นแนวคิดในการวิจัยดังภาพประกอบ 7

ภาพประกอบ 7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. กลุ่มเป้าหมาย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบความสำเร็จได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยในโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งเป็นโรงเรียนแกนนำเรียนรวมแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่โรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) เนื่องจากเป็นโรงเรียนที่ทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีโครงการจัดการเรียนรวมภายในโรงเรียน และเป็นโรงเรียนที่ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรวมและยินดีเข้าร่วมวิจัย ซึ่งจากการสำรวจ โรงเรียนมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 535 คน พบว่ามีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในภาคการศึกษาที่ผ่านมา มีจำนวนทั้งสิ้น 13 คน โดยมีความพิการทางด้านการบกพร่องทางการได้ยิน 2 คน ทางด้านการมองเห็น 1 คน ทางด้านสติปัญญา 8 คน ทางด้านการเรียนรู้ 2 คน และได้จากโครงการคัดกรองในปีการศึกษา 2550 เมื่อผู้วิจัยเริ่มเข้าไปดำเนินการวิจัย แต่มีเด็กจบการศึกษาจากโรงเรียนไปในปีการศึกษาที่ผ่านมา จึงมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษในปีการศึกษาปัจจุบันรวมจำนวนทั้งสิ้น 28 คน แต่จากข้อจำกัดทางด้านความเข้าใจ การรับรู้และการสื่อสารของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในระดับอนุบาลซึ่งมีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาด้วยนั้น เป็นการยากต่อการสื่อสารกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเด็กที่เรียนรวมในระดับประถมศึกษาขึ้นไปเท่านั้น

ดังนั้นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้จึงได้แก่

1. นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษจำนวนทั้งสิ้น 27 คน ซึ่งกำลังศึกษาในระดับชั้นดังต่อไปนี้

1.1	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 คน	มีความบกพร่องทางการได้ยิน 1 คน
มีพฤติกรรมด้านสมาธิสั้นชนิดปกติ 1 คน
1.2	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 4 คน	มีพฤติกรรมด้านสมาธิสั้นชนิดปกติ 2 คน
มีปัญหาทางด้านสติปัญญา 2 คน
1.3	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 คน	มีปัญหาทางการเรียนรู้ 1 คน
มีปัญหาทางด้านสติปัญญา 2 คน
1.4	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 7 คน	มีปัญหาทางการเรียนรู้ 3 คน
มีปัญหาทางด้านสติปัญญา 3 คน
พิการซ้ำซ้อน 1 คน
1.5	ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 5 คน	มีปัญหาทางการเรียนรู้ 4 คน
มีปัญหาทางด้านสติปัญญา 1 คน
1.6	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 คน	มีปัญหาทางการเรียนรู้ 1 คน
มีปัญหาทางด้านสติปัญญา 2 คน
1.7	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3 คน	มีปัญหาทางการเรียนรู้ 2 คน
มีปัญหาทางด้านสติปัญญา 1 คน

การที่ต้องศึกษาเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนที่เรียนในโรงเรียนนั้น เนื่องจากในปี พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เป็นปีการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยมีนโยบายว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน” นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2543 ได้มีนโยบายและเจตนารมณ์ที่จะขยายโอกาสและบริหารการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ทั่วถึงและมีคุณภาพเป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีมติคณะกรรมการการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ด้อยโอกาสและผู้มีความสามารถพิเศษ ได้มีนโยบายว่า “เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนต้องได้เรียน โดยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม” (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545) ดังนั้นเพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนในระบบการศึกษาของโรงเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนอย่างเท่าเทียมกัน จึงนำเข้าเป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา

2. ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องที่มีส่วนในการพัฒนาการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน ซึ่งเริ่มตั้งแต่กำหนดปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน กำหนดแนวทางและการวางแผนแก้ปัญหา ปฏิบัติตามแผนที่ได้กำหนดขึ้น การประเมินผลในระหว่างดำเนินการตามแผน และการปรับเปลี่ยนแผนอย่างต่อเนื่อง (เบญจมา ชลธารินทร์. 2546) ประกอบด้วยกลุ่มต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ตัวแทนนักเรียนปกติที่เรียนร่วมชั้นกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้อาสาสมัคร เพื่อเป็นพี่เลี้ยงแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในขณะทำกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องจากเพื่อนสอนเพื่อนเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการนำมาใช้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ผดุง อารยะวิญญู. 2537) รวมทั้งตัวแทนเด็กนักเรียนปกติที่เรียนในโรงเรียนเดียวกัน ซึ่งใช้วิธีการอาสาสมัครเช่นเดียวกัน เนื่องจากทางโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปในโรงเรียน โดยการให้ข้อมูลเพื่อให้นักเรียนทั่วไปมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดการยอมรับและสามารถช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องอย่างถูกวิธีและเท่าที่จำเป็น (ผดุง อารยะวิญญู. 2537, เบญจา ชลธารันนท์. 2546: 5-6) รวมตัวแทนจากกลุ่มนี้ 56 คน

2.2 ตัวแทนของทางโรงเรียน เนื่องจากผู้บริหารจะเป็นผู้ที่สำคัญยิ่งในโรงเรียนที่จะเป็นผู้นำ และสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนรวมในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเสนอเรื่องการจัดการจัดการเรียนรวมให้คณะกรรมการโรงเรียนทราบ และพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนรวมประจำโรงเรียน (เบญจา ชลธารันนท์. 2546) ประกอบด้วยตัวแทนครูจากฝ่ายบริหารตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร 2 คน ตัวแทนจากครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 12 คน ตัวแทนครูในโรงเรียนที่ไม่ได้ทำการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 4 คน รวมตัวแทนในกลุ่มนี้ 18 คน

2.3 ตัวแทนของครอบครัว ซึ่งได้แก่ผู้ที่ให้การดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นหลัก ครอบครัวละ 1 คน รวมตัวแทนในกลุ่มนี้ 13 คน

2.4 ตัวแทนของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่ เช่น ผู้นำชุมชน คณะกรรมการของชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข รวมตัวแทนในกลุ่มนี้ 2 คน

2.5 ตัวแทนของเจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องซึ่งอยู่ในชุมชน ซึ่งได้แก่ ตัวแทนฝ่ายการแพทย์ เช่น นักกิจกรรมบำบัด จำนวน 1 คน ตัวแทนจากฝ่ายการศึกษา ได้แก่ ศึกษานิเทศน์ เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 จำนวน 1 คน รวมตัวแทนในกลุ่มนี้ 2-3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ดังนี้

เครื่องมือวัดข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

1. แบบบันทึกปัญหาของครู เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้ครูใช้ในการระบุปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในการเรียนการสอนในภาคเรียนที่ผ่านมา โดยให้ครูคัดเลือกและจัดเรียงความสำคัญของปัญหาที่เห็นว่าต้องการแก้ปัญหานั้นอย่างเร่งด่วน

2. แบบบันทึกประเด็นต่าง ๆ ที่เกิดจากการใช้เทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.) ทั้งในด้านปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต แนวทางการแก้ปัญหา รวมทั้งโครงการที่จะทำเพื่อให้บรรลุถึงการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขณะประชุมระดมแนวคิด ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการและการประเมิน

3. แบบสังเกตพฤติกรรมของการปฏิบัติงานของครู (เยี่ยมชั้นเรียน) เป็นแบบสังเกตที่ผู้วิจัยใช้ในการบันทึกพฤติกรรมของครูในขณะที่ผู้วิจัยเข้าไปเยี่ยมชั้นเรียนของครูในด้านของวิธีการจัดการกับพฤติกรรมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนร่วมในชั้น หรือการจัดการกับนักเรียนปกติในชั้นเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4. แบบบันทึกการมีแผนการสอนรายบุคคลของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน ซึ่งสรุปถึงสาระสำคัญของปัญหาของเด็กแต่ละคน การประเมินผล วันที่เริ่มและสิ้นสุดการใช้แผนของเด็กแต่ละคน

5. แบบบันทึกแผนการสอนรายบุคคลของเด็ก (IIP)

6. แบบบันทึกแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)

7. แบบบันทึกการสังเกตเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน

8. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus group) เป็นแบบบันทึกที่ผู้วิจัยใช้ในการบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มระหว่างกลุ่มเป้าหมายกับผู้วิจัย ผู้วิจัยจะใช้ในการสรุปประเด็นหรือสาระสำคัญที่เกิดจากการอภิปราย การเสนอแนะ การแสดงความคิดเห็น หรือข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยมีแนวคำถามในแต่ละกลุ่มดังนี้

นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (ทำการสนทนากลุ่มกับเด็กนักเรียนทุกคน 1 กลุ่ม)

1. นักเรียนมีความยากลำบากในเรื่องการเรียนให้ทันเพื่อนในวิชาใดบ้าง หรือไม่เข้าใจเนื้อหาวิชาใด

2. นักเรียนต้องการอุปกรณ์ช่วยพิเศษอย่างไรบ้างที่คิดว่าจะทำให้ตนเองมีความสามารถในการเรียนดีขึ้น

3. นักเรียนคิดว่าต้องการให้ทางโรงเรียนมีแนวทางการสอนอย่างไรจึงจะเป็นการช่วยให้ตนเองเรียนได้ดีมากขึ้น

4. นักเรียนมีความยากลำบากหรือมีปัญหาอะไรในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากด้านวิชาการในโรงเรียน เช่น การเล่นกับเพื่อน การไปทัศนศึกษา หรือการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามวาระที่โรงเรียนจัดขึ้น

5. นักเรียนต้องการได้รับการช่วยเหลืออย่างไรบ้างจากบุคคลรอบข้าง เช่น ครู เพื่อน ผู้ปกครอง เป็นต้น

นักเรียนปกติ (ทำการสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่เป็นตัวแทนของนักเรียน โดยเป็นนักเรียนที่เรียนห้องเดียวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 8 คน ที่ได้จากการอาสาสมัคร และนักเรียนที่ไม่ได้เรียนร่วมชั้นกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ที่ได้จากอาสาสมัคร 2 คน จำนวน 10 คน)

1. นักเรียนทราบและเข้าใจปัญหาทางด้านความพิการของเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือไม่ อย่างไร
2. นักเรียนมีความเห็นอย่างไรในการที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมในโรงเรียน
3. นักเรียนคิดว่าจะสามารถให้การช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านการเรียนในชั้นเรียนได้อย่างไร
4. นักเรียนคิดว่าจะสามารถให้การช่วยเหลือเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษในด้านการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียนได้อย่างไร

โรงเรียน (สนทนากลุ่มกับตัวแทนครู จำนวน 1 กลุ่ม จำนวน 10-12 คน)

1. ครูมีความรู้ความเข้าใจในสภาพความพิการและปัญหาที่เกิดจากความพิการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือไม่ อย่างไร
2. ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทที่มีในโรงเรียนอย่างไร
3. ครูทราบวิธีการในการจัดทำแผนการสอนรายบุคคลหรือไม่ อย่างไร
4. ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดในการจัดการเรียนการสอนคืออะไร และท่านคิดว่าจะมีแนวทางอย่างไรในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

ครอบครัว (สนทนากับตัวแทนผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษครอบครัวละ 1 คน จำนวน 22 คน 2 กลุ่ม)

1. ท่านมีความรู้ความเข้าใจปัญหาความพิการของบุตรหลานหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านคิดว่าจะให้การช่วยเหลือสนับสนุนบุตรหลานในเรื่องการเรียนได้อย่างไร
3. ท่านคิดว่าจะประสานงานกับทางโรงเรียนเพื่อให้บุตรหลานมีความสามารถในการเรียนดีขึ้นได้อย่างไร
4. ท่านคิดว่าปัจจุบันนี้หน่วยงานทางด้านการศึกษา สาธารณสุขได้ให้ความช่วยเหลือแก่บุตรหลานของท่านเพื่อให้สามารถศึกษาได้ดีมากน้อยเพียงใด ท่านต้องการความช่วยเหลือใดอีกบ้าง

ชุมชน (สนทนากับตัวแทนของแต่ละกลุ่มจำนวน 2-3 คน 1 กลุ่ม)

1. ท่านคิดว่าชุมชน เช่น เพื่อนบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน เป็นต้น มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะความพิการ รวมถึงปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดจากความพิการนั้นในเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชุมชนของท่านหรือไม่ อย่างไร
2. ท่านคิดว่าจะมีแนวทางในการดูแล ช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในหมู่บ้านให้มีความสามารถทางการเรียนได้ตามศักยภาพได้อย่างไร
3. ท่านคิดว่ามีปัญหาอุปสรรคใดที่ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถศึกษาได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ และมีแนวทางใดในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

เจ้าหน้าที่ภาครัฐ (สนทนากับตัวแทนของแต่ละกลุ่มจำนวน 1 คน)

1. ท่านคิดว่ามีปัญหาอุปสรรคใดที่ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถศึกษาได้เต็มตามศักยภาพที่มีอยู่ และมีแนวทางใดในการแก้ปัญหาเหล่านั้น
2. ท่านคิดว่าโรงเรียนและชุมชนของนักเรียนควรมีการจัดกิจกรรมอะไรบ้างเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียนได้ตามศักยภาพ
3. ท่านคิดว่าตัวท่านเองและหน่วยงานของรัฐควรมีบทบาทอย่างไร หรือควรให้การสนับสนุนอย่างไรบ้างเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียนได้ตามศักยภาพ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยนำแนวคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ที่ได้แก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไข
2. การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้ในลักษณะการตรวจสอบสามเส้า คือข้อมูลที่ได้ตามแหล่งเวลา สถานที่ และบุคคล ว่าถ้ามีความแตกต่างกันในเวลา สถานที่และบุคคล จะมีความแตกต่างของข้อมูลหรือไม่ รวมทั้งตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล ซึ่งใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมร่วมด้วย ในทำที่ ตลอดจนสนทนา ทำทาง ปฏิบัติที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำควบคู่ไปกับการพูดคุย สนทนา สัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมกับศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบร่วมด้วย เพื่อการทดสอบให้แน่ใจว่าการวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยถูกต้องหรือไม่

เครื่องมือวัดข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่

1. แบบบันทึกประวัติของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคน โดยครอบคลุมด้านประวัติของครอบครัว ความพิการที่ส่งผลต่อการศึกษา ความต้องการทางการศึกษาพิเศษที่ส่งผลต่อความสามารถในการเรียน ความช่วยเหลือที่ได้รับจากโรงเรียนในปัจจุบัน เป็นต้น

2. แบบวัดความรู้และเจตคติ โดยเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทำการวัดก่อนเริ่มโครงการและเมื่อสิ้นสุดโครงการ

2.1 แบบวัดความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ เกี่ยวกับลักษณะความพิการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท ความสามารถที่ยังเหลืออยู่ ความช่วยเหลือทางด้านการเรียนที่นักเรียนปกติสามารถช่วยได้

2.1.1 ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบให้เด็กเลือกทำเครื่องหมายถูกหน้าข้อที่ตนเองเห็นด้วย และทำเครื่องหมายผิดหน้าข้อที่ตนเองไม่เห็นด้วย

2.1.2 เกณฑ์ในการให้คะแนน คำตอบที่นักเรียนตอบได้ถูกต้องให้ 1 คะแนน และคำตอบที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน

2.2 แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นการประเมินความคิด ความเชื่อ ความรู้สึกที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.2.1 ลักษณะของเครื่องมือ เป็นมาตราประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างมาก เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างมาก ประกอบด้วยข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

2.2.2 เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าคำตอบเป็นข้อความเชิงบวก การให้คะแนน 0 ถึง 4 คะแนนจากมาตรวัด ไม่เห็นด้วยอย่างมาก-เห็นด้วยอย่างมาก แต่ถ้าคำตอบเป็นข้อความเชิงลบ การให้คะแนน 0 ถึง 4 คะแนนจากมาตรวัด เห็นด้วยอย่างมาก-ไม่เห็นด้วยอย่างมาก

2.3 แบบวัดความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน เป็นแบบวัดความรู้ความเข้าใจของครูที่มีต่อการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่างๆ

2.3.1 ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบให้เลือกทำเครื่องหมายถูกหน้าข้อที่ตนเองเห็นด้วย และทำเครื่องหมายผิดหน้าข้อที่ตนเองไม่เห็นด้วย

2.3.2 เกณฑ์ในการให้คะแนน คำตอบที่ครูตอบได้ถูกต้องให้ 1 คะแนน และคำตอบที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน

2.4 แบบวัดเจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน เป็นแบบวัดความคิดเห็นและความเชื่อของครูที่มีต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน

2.4.1 ลักษณะของเครื่องมือเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างมาก เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างมาก ประกอบด้วยข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

2.4.2 เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าคำตอบเป็นข้อความเชิงบวก การให้คะแนน 0 ถึง 4 คะแนนจากมาตรวัด ไม่เห็นด้วยอย่างมาก-เห็นด้วยอย่างมาก แต่ถ้าคำตอบเป็นข้อความเชิงลบ การให้คะแนน 0 ถึง 4 คะแนนจากมาตรวัด เห็นด้วยอย่างมาก-ไม่เห็นด้วยอย่างมาก

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหา จากนั้นแก้ไขปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการแก้ไขข้อความหรือคำที่ใช้ ให้มีความชัดเจนและตรงตามองค์ประกอบของเนื้อหาที่ต้องการวัด

2. หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความรู้และแบบวัดเจตคติ ที่ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาและได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกันกับตัวอย่างที่ศึกษา ได้แก่ นักเรียนระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา จำนวน 60 คน ในโรงเรียนวัดสวนดอก อำเภอเมือง และโรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีเด็กพิเศษเรียนร่วมเช่นกัน

แบบวัดความรู้ วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อของเครื่องมือ ระหว่างกลุ่มที่ได้คะแนนสูงกับกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ (จำนวนร้อยละ 25 ต่อกลุ่ม ของจำนวนทั้งหมด) โดยนำไปหาค่า t ซึ่งค่า t ที่มีค่า t ตั้งแต่ 1.75 ขึ้นไป ถือว่าข้อนั้นมีอำนาจจำแนกเหมาะสม โดยในส่วนของครุมีจำนวนข้อคำถาม 20 ข้อ และในส่วนของนักเรียนมีจำนวนข้อคำถาม 26 ข้อ จากนั้นหาความเชื่อมั่นเชิงความสอดคล้องภายใน (Internal consistency) ด้วยวิธีการของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) สูตร KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรู้ของครูและนักเรียนเท่ากัน เท่ากับ .71

แบบวัดเจตคติ วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ค่าความสัมพันธ์ ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของทุกข้อ ตรวจสอบความสอดคล้องของแต่ละข้อกับข้ออื่น ๆ โดยค่า t -test ระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ แล้วเลือกข้อที่มีอำนาจจำแนกเหมาะสม คือมีค่า t แสดงนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามไว้ทั้งหมด 18 ข้อทั้งในส่วนของครูและนักเรียน เนื่องจากมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อเหมาะสม และครอบคลุมตามองค์ประกอบโครงสร้างของเนื้อหาที่ต้องการวัดแต่ละด้านในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน นำไปหาความเชื่อมั่นเชิงความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ความพร้อมของครูที่จะ

ให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการสอน หรือไม่ช่วยเหลือ ไม่พร้อมต่อการสอนเด็กที่มีความต้องการ พิเศษเรียนรวมในโรงเรียน) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดเจตคติของครูเท่ากับ .89 และนักเรียน เท่ากับ .92

3. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

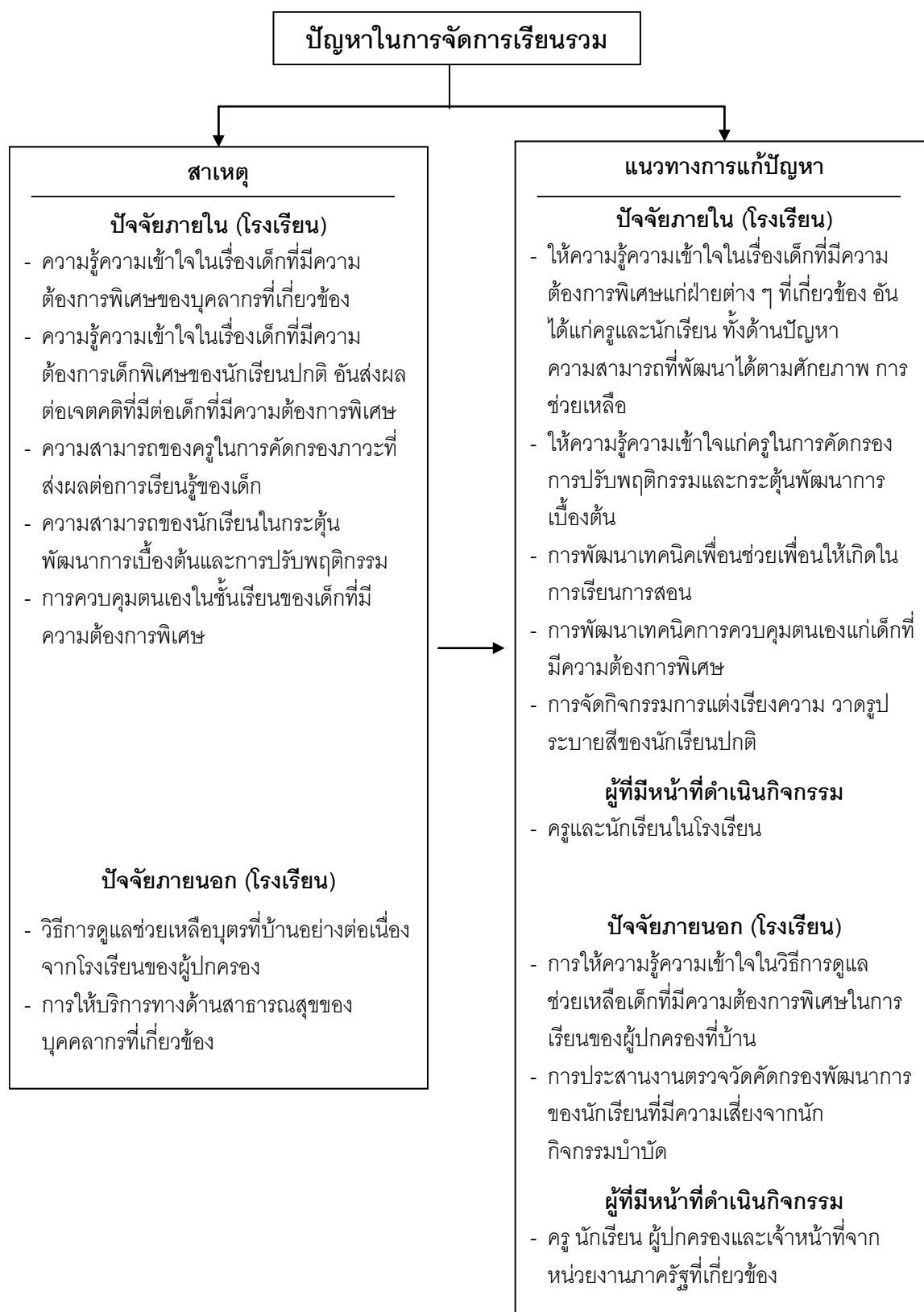
3.1. **ขั้นวางแผนการปฏิบัติงาน** (1 เดือน) เป็นการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะมีการ ดำเนินการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยมีการดำเนินการดังนี้

3.1.1 ติดต่อบริษัทงานกับทางโรงเรียน สร้างสัมพันธภาพกับบุคลากรต่าง ๆ ใน โรงเรียน นักเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย โดยผู้วิจัยทำการสร้างความสัมพันธ์ (Building-up Rapport) กับบุคลากรของโรงเรียนด้วยการแนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการทั้งในรูปของ การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการจัดประชุมกึ่งทางการ ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปในโรงเรียนทุกวันในช่วง 2 สัปดาห์แรก เพื่อจะได้มีโอกาสสร้างความคุ้นเคยกับคณะครู มีการรับประทานอาหารกลางวันร่วมกับ ครูในโรงอาหาร ซึ่งได้ถือโอกาสพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์โครงการให้ชุมชน ได้รับรู้ผ่านทางเครือข่ายเสียงของโรงเรียนในช่วงเช้าที่เป็นช่วงเวลาเช้าแถวเคารพธงชาติของ นักเรียน พยายามเข้าร่วมกิจกรรมทุกกิจกรรมของโรงเรียนทุกครั้งที่มีโอกาส และให้คำปรึกษาในเรื่อง เด็กนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในการเรียนที่ครูนำมาปรึกษา รวมทั้งให้คำปรึกษากับครูที่มีลูกมี ปัญหาทางด้านการศึกษา จากสิ่งเหล่านี้ช่วยทำให้คณะครูเกิดความคุ้นเคยและให้การยอมรับ ผู้วิจัยได้เร็ว ทำให้โครงการพัฒนาดำเนินไปด้วยดี แต่นักวิจัยก็ต้องระมัดระวังในสองเรื่อง คือ ระวังมิ ให้ตนมีบทบาทเกินกว่าที่ควรจะเป็น และระวังมิให้เกิดความลำเอียงในการดำเนินงาน

3.1.2 ติดต่อบริษัทงานกับตัวแทนของครอบครัว ชุมชน เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ซึ่งดูแลในพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่

3.1.3 ขอความร่วมมือ อาสาสมัครจากตัวแทนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจง วัตถุประสงค์ รายละเอียดของการทำวิจัย และขอความร่วมมือในการทำวิจัยจนสิ้นสุดโครงการวิจัย

3.1.4 ทำการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร รายงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในเรื่อง ของการจัดการเรียนรวม การกำหนดแนวคำถาม และรูปแบบของโครงการต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ดัง ภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 สาเหตุปัญหาการจัดการเรียนรวมและแนวทางในการแก้ปัญหา

3.1.5 อบรมผู้ช่วยวิจัย เพื่อช่วยเหลือผู้วิจัยในการดำเนินการจัดประชุมตามเทคนิค F.S.C. ซึ่งจะเป็นผู้ดำเนินการจัดประชุมกลุ่มย่อย เป็นผู้ช่วยวิจัยในการจัดประชุมกลุ่มใหญ่และเป็นผู้ช่วยในเรื่องการกระตุ้นพัฒนาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3.2 ขั้นการกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ไขปัญหา (1 เดือน) ในขั้นนี้เป็นการศึกษาบริบทของพื้นที่ที่ทำการศึกษารวมทั้งพัฒนาแนวทางในการจัดการเรียนรวมโดยส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ดังนี้

3.2.1 **ขั้นศึกษาบริบทของโรงเรียนและชุมชน** โดยการสนทนากลุ่มกับกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องตามแนวคำถามที่กำหนดไว้ เพื่อเป็นการทราบข้อมูลพื้นฐาน วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน บ้านและชุมชน

3.2.2 **ขั้นเตรียมการก่อนเริ่มการจัดประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน** ในขั้นนี้จะได้ทำการเชิญผู้เข้าร่วมประชุมซึ่งเป็นตัวแทนจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เตรียมและกำหนดวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมประชุม คือ การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และทำการแบ่งกลุ่มย่อยตามลักษณะของสมาชิกประเภทเดียวกัน คือ กลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 1 กลุ่ม (เฉพาะเด็กที่สามารถพูดคุยสื่อสารกันเข้าใจเท่านั้น) กลุ่มนักเรียนปกติ 1 กลุ่ม กลุ่มตัวแทนของโรงเรียน 1 กลุ่ม กลุ่มครอบครัว 1 กลุ่ม กลุ่มชุมชน 1 กลุ่มและกลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 1 กลุ่ม จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการประชุม

3.2.3 **ขั้นดำเนินการจัดประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วมโดยใช้เทคนิคระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน** เป็นการวิเคราะห์เหตุการณ์ในอดีต เพื่อเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และแนวโน้มในปัจจุบัน การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความเข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลในประเด็นหลักของการประชุม และสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในประเด็นหลักของการประชุม เพื่อร่วมกันกำหนดความคิดเห็นร่วมและสร้างแผนปฏิบัติการไปสู่อนาคตร่วมกัน มีระยะเวลาในการจัดประชุม 2 วัน การประชุมแบ่งเป็น 12 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1-3 เป็นการมองถึงอดีต ขั้นที่ 4-7 เป็นการมองสภาพปัจจุบัน และขั้นที่ 8-12 เป็นการมองถึงอนาคต (ธีระพงษ์ แก้วหา วงษ์.2546) มีผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มใหญ่ประมาณ 34 คน เมื่อแบ่งเป็นกลุ่มย่อยตามประเภทของสมาชิกแล้วจะได้กลุ่มย่อย 7 กลุ่ม ๆ ละประมาณ 3-13 คน โดยแต่ละกลุ่มย่อยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเป็นผู้นำกลุ่ม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนของการจัดประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม โดยใช้เทคนิคระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกันดังนี้

กำหนดการการประชุม

เรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ”

วันที่ 8 มิถุนายน 2550

เวลา	กิจกรรม
08.30-09.00 น.	ลงทะเบียน
09.00-09.45 น.	แนะนำวิทยากร/ชี้แจงวัตถุประสงค์การประชุม/แนะนำตนเอง
09.45-10.30 น.	<p>การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนของเราใน 5 ปีที่ผ่านมา (ชั้นที่ 1-3)</p> <p>(ผู้เข้าร่วมประชุมหนึ่งเป็นกลุ่มผสม กลุ่มละไม่เกิน 10 คน แต่ละคนทบทวนข้อมูลความรู้ประสบการณ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมาถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในด้านการศึกษาที่เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในประเทศไทยรวมถึงภายในโรงเรียน การดำเนินงานภายในโรงเรียนและชุมชนที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรวม และการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในชีวิตของตนเองที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรวม ให้ทุกคนนำความคิดของตนเองไปเขียนบนกระดาษแผ่นพลิกที่เตรียมไว้กับผนังห้องประชุม และให้ทุกคนได้อ่านสิ่งที่สมาชิกของกลุ่มเขียน รวมทั้งอ่านข้อมูลของกลุ่มอื่น ๆ ด้วยจนครบ จากนั้นแต่ละกลุ่มร่วมกันนำข้อมูลที่ได้รับมาช่วยกันวิเคราะห์และตอบคำถามที่วิทยากรมอบหมายให้กลุ่มละ 1 ประเด็น และออกมานำเสนอ ซึ่งวิทยากรจะเป็นผู้เตรียมจำนวนคำถามเท่ากับจำนวนกลุ่มที่จัดไว้ ประเด็นคำถามจะสัมพันธ์กับหัวข้อหลักของการประชุมและประเด็นหลักของสิ่งที่สมาชิกแต่ละกลุ่มเขียนไว้ จากนั้นวิทยากรเชิญชวนให้สมาชิกกลุ่มใหญ่เสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากการนำเสนอของแต่ละกลุ่ม)</p>
10.30-10.45 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
10.45-12.00 น.	<p>แผนที่ทางความคิด (Mind Map) ของการจัดการเรียนรวมภายในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ (ชั้นที่ 4)</p> <p>(วิทยากรนำกระดาษแผ่นพลิกแผ่นใหญ่ติดบนผนังแล้วเขียนหัวข้อหลัก จากนั้นให้สมาชิกทุกคนเสนอความคิดโดยเป็นการเสนอความคิดและอธิบายความคิดของตนให้ชัดเจน เพื่อให้กลุ่มรับทราบ โดยให้เสนอเพียงคนละหัวข้อก่อนเพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วม วิทยากรเขียนสรุปและบันทึกลงบนกระดาษด้วยคำสั้น ๆ และลากเส้นตามความเชื่อมโยงกับประเด็นที่บันทึกไว้ก่อนแล้ว จากนั้นแจกลูกโป่งสีคนละ 5 แต้ม ให้พิจารณาความเห็นที่บันทึกบนกระดาษ นำสติ๊กเกอร์สีที่ได้รับ</p>

- ติดขัดความคิดที่ตนเองเห็นด้วย วิทยากรนับคะแนนรวบรวมเป็นหมวดหมู่และจัดลำดับ เพื่อนำเสนอที่ประชุม)
- 12.00-13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00-14.00 น. วิเคราะห์ความคิดเห็นแต่ละกลุ่มในกิจกรรมด้านต่าง ๆ ของการจัดการเรียนรวมภายในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ และความภูมิใจ ความล้มเหลวในกิจกรรมการจัดการเรียนรวมที่ผ่านมา และร่วมกันกำหนดทิศทางที่จะดำเนินการในอนาคต (ชั้นที่ 5-7)
- (สมาชิกในกลุ่มเฉพาะที่อยู่ในประเภทเดียวกันเลือกประเด็นที่วิทยากรจัดลำดับสรุปและนำเสนอไว้แล้วจากแผนที่ความคิด นำมาพิจารณาเพื่อจัดลำดับความสำคัญของประเด็นต่างๆเสียใหม่ แล้วนำมาเสนอในที่ประชุม โดยสมาชิกกลุ่มเฉพาะต่าง ๆ ร่วมกันระดมความคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในอดีตและปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวม พิจารณาถึงผลงานหรือข้อมูลที่มีความภูมิใจ ความล้มเหลว แล้วร่วมกันคัดเลือกเอาหัวข้อสำคัญอย่างละ 3 ลำดับ นำเสนอที่ประชุมใหญ่ จากนั้นวิทยากรให้สมาชิกกลุ่มใหญ่ทั้งหมดแต่ละคนได้แสดงความรู้สึกและความคิดเห็นหลังจากได้รับรู้ ความภูมิใจและความล้มเหลวในการพัฒนาของกลุ่มเฉพาะต่าง ๆ)
- 14.00-15.30 น. นำเสนอเป็นละครหรือภาพวาด (ชั้นที่ 8)
- (ให้กลุ่มเฉพาะร่วมกันจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนา โดยการระดมสมองหรือให้แต่ละคนวาดภาพจินตนาการของตน แล้วนำภาพจินตนาการของแต่ละคนมารวมกันเป็นภาพจินตนาการของกลุ่ม จากนั้นจึงถ่ายทอด ออกมาในรูปของการแสดงสั้นให้กลุ่มอื่นชม โดยใช้เวลาประมาณ 5-10 นาที โดยเนื้อหาต้องมีความเฉพาะเจาะจง ชัดเจนเป็นรูปธรรมพูดถึงความสำเร็จ กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงความคิดที่เป็นรูปธรรม และจะเกิดขึ้นได้อย่างไรนับตั้งแต่ปัจจุบันเป็นต้นไป จนถึงภายใน 1 ภาคการศึกษา ซึ่งจะต้องครอบคลุมถึงกระบวนการ วิธีการ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ฯลฯ ไม่คำนึงถึงความยากง่ายของกระบวนการทั้งหมด ขณะที่กลุ่มกำลังแสดงอยู่ ผู้ชมทุกคนต้องจับประเด็นความคิด และสาระต่าง ๆ ที่บทละครกล่าวถึงแล้วบันทึกเป็นข้อมูล ของตนเพื่อนำไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการทำงานกลุ่มช่วงต่อไป)
- 15.30-15.45 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 15.45-16.00 น. เสนอความคิดเห็นร่วมกันเพื่อปรับปรุง

(กลุ่มใหญ่ร่วมกันเสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมถึงประเด็นต่าง ๆ ที่อาจปรับปรุงเพิ่มเติมได้จากรายละเอียดที่กลุ่มย่อยแต่ละกลุ่มได้แสดงออก โดยวิทยากรช่วยจดบันทึกไว้)

วันที่ 14 มิถุนายน 2550

08.30-08.45 น. ลงทะเบียน

08.45-09.00 น. ทบทวนผลการประชุมวันแรก

09.00-10.30 น. การจัดการเรียนร่วมภายในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จและการกำหนดภารกิจ (ชั้นที่ 9)

(ผู้เข้าร่วมประชุมรวมเป็นกลุ่มผสมเพื่อร่วมกันพิจารณาค้นหา “ความคิดเห็นร่วม” คือ ความคิดเห็นที่สมาชิกกลุ่มทุกคนเห็นชอบต่อความสำคัญของความคิดเห็นนั้น ด้วยมติเอกฉันท์ และ “ความคิดเห็นที่เป็นไปได้” คือ ความคิดเห็นที่สมาชิกบางคนเท่านั้นที่เห็นด้วย ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะร่วมกันพิจารณาทั้ง 2 ความคิดจากประเด็นความคิดและสาระที่ได้ถูกนำเสนอเป็นละครหรือภาพวาดที่กล่าวถึงลักษณะอนาคตในอนาคต ความคิดเห็นทั้ง 2 ประเภทจะบันทึกไว้บนแผ่นพลิกตามประเภทความคิดเห็นนั้น ซึ่งสุดท้ายจะได้ความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ที่เป็นมติของสมาชิกกลุ่มใหญ่ จากนั้นสมาชิกทุกคนได้รับแจกสติ๊กเกอร์สีคนละ 5 แต้มเพื่อทำการลงคะแนนตามความคิดเห็นที่ตนเห็นว่าสำคัญ เพื่อให้ผู้นำนักแก้ปัญหาต่าง ๆ และสามารถนำมาจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการก่อน-หลังได้

10.30-10.45 น. พักรับประทานอาหารว่าง

10.45-12.00 น. จัดทำแผน (ชั้นที่ 10-12)

(ให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนเลือกประเด็นที่ตนเองสนใจมากเพียงประเด็นเดียว จากความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ที่ผ่านการลงมติของที่ประชุมใหญ่แล้ว โดยตอบคำถามว่า ตนและองค์กรที่สังกัดจะมีส่วนร่วมในการประสานงานต่อหัวข้อนั้นอย่างไร เพื่อเข้าร่วมพิจารณาและทำงานกับสมาชิกที่เลือกประเด็นเดียวกัน จากนั้นผู้ที่สนใจประเด็นเดียวกันรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มสนใจในเรื่องนั้น เพื่อพิจารณาสภาพที่เป็นอยู่ กลยุทธ์หรือแนวทางและกิจกรรมหรือขั้นตอน พร้อมทั้งระบุปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดที่มีอยู่ นำเสนอในที่ประชุมใหญ่ ใช้เวลากลุ่มละ 3 นาที จากนั้นสมาชิกกลุ่มเฉพาะเลือกกิจกรรมกลุ่มที่ตนเองมีความสนใจ

และมีศักยภาพในการนำไปปฏิบัติ นำไปสู่การร่วมกันวางแนวทางในการแก้ไข ปัญหาและพัฒนา โดยเน้นประเด็นที่สำคัญและมีโอกาสเป็นไปได้จริงเพียง 3 ประเด็น พร้อมทั้งระบุปัจจัยสนับสนุน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางข้อจำกัด)

- 12.00-13.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00-14.00 น. นำเสนอแผนปฏิบัติ
- 14.00-15.00 น. จัดประชุมประสานแผน
- 15.00-15.15 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 15.15-15.45น. เตรียมกิจกรรมประชาพิจารณ์
(เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มใหญ่ทั้งหมดได้รับฟังการเสนอแนวทางในการ พัฒนาการเรียนรวมในโรงเรียนจากกลุ่มเฉพาะแต่ละกลุ่มที่จะนำแนวทาง โครงการที่ได้จากการประชุมไปปฏิบัติ และเป็นการเปิดโอกาสที่จะให้ ข้อเสนอแนะต่าง ๆ)
- 15.45-16.00 น. พิธีปิดการประชุม

3.3 ขั้นการปฏิบัติตามแผน (5 เดือน 15 วัน) เป็นการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบตาม โครงการต่าง ๆ ที่ได้จากการจัดประชุมวางแผนแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปเป็นปัญหาและแนว ททางการแก้ปัญหาคารเรียนรวมดังภาพประกอบ 8 โดยเริ่มตั้งแต่การเปิดภาคเรียนในเดือนพฤษภาคม 2550 และสิ้นสุดโครงการแต่ละโครงการเมื่อครบกำหนดปิดภาคเรียนในเดือนตุลาคม 2550

โครงการที่เป็นการพัฒนาปัจจัยภายในโรงเรียน

1. โครงการให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเด็กที่มีความต้องการพิเศษแก่ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาให้ครู บุคลากรและนักเรียนปกติในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง เด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทที่เรียนรวมในโรงเรียนอย่างถูกต้องทั้งด้านปัญหา ความสามารถที่พัฒนาได้ตามศักยภาพและการช่วยเหลือ
2. เพื่อพัฒนาให้ครูสามารถคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ ได้
3. เพื่อพัฒนาให้ครูสามารถปรับพฤติกรรมและกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้น
4. เพื่อพัฒนาให้ครูมีเทคนิคในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ
5. เพื่อพัฒนาให้นักเรียนปกติสามารถให้การช่วยเหลือทางด้านการเรียนแก่เพื่อนที่เป็น เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

6. เพื่อให้นักเรียนปกติมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

วิธีดำเนินงาน

ขั้นเตรียมการ

1. ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินงานต่อผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้ช่วยผู้อำนวยการที่ได้รับมอบหมายในการดูแลจัดการด้านการเรียนรวม รวมทั้งครูประจำชั้น

2. ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดวันของการจัดอบรมในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องที่คุณคณาจารย์ของโรงเรียนต้องการ โดยสามารถกำหนดวันดังรายละเอียดคือ

2.1. เตรียมครูผู้สอนหรือครูที่เกี่ยวข้องโดยการจัดอบรมครูประจำชั้น ครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้แก่ครูในเรื่องเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทที่เรียนรวมในโรงเรียนอย่างถูกต้องทั้งด้านปัญหา ความสามารถที่พัฒนาได้ตามศักยภาพและการช่วยเหลือ และการคัดกรอง โดยจัดการอบรมในวันที่ 8 พค. 2550 เวลา 13.00 – 16.30 น

2.2. จัดการอบรมเรื่องการปรับพฤติกรรมและกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้นและเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแก่คณะครู ในวันที่ 16 ก.ค. 2550 เวลา 9.00 – 16.00 น. โดยสาเหตุที่ทำให้การจัดการอบรมมีความล่าช้า นั้น เนื่องจากครูติดภาระงานเร่งด่วนเข้ามาตลอดเวลา ซึ่งผู้วิจัยปรึกษากับผู้อำนวยการโรงเรียนในเรื่องการจัดการอบรม ผู้อำนวยการอยากให้ครูทุกคนเข้ารับการอบรมพร้อมกัน เพราะถึงแม้ว่าในปีการศึกษานี้จะไม่ได้ทำการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องของตน แต่ก็อาจจะได้สอนในปีการศึกษาต่อไป จึงอยากขอให้เลื่อนการอบรมออกไปจนเพื่อให้ครูทุกคนสามารถเข้ารับการอบรมได้ จนในที่สุดสามารถอบรมได้ในวันเวลาดังกล่าว

2.3. ในเรื่องเทคนิคการควบคุมตนเองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษขณะที่อยู่ในชั้นเรียนทั้งทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม มีการดำเนินกิจกรรมตามแผนโดยผู้วิจัยร่วมกับอาจารย์ผู้รับผิดชอบ ซึ่งเป็นครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการโรงเรียนทำการให้ความรู้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกครั้งเป็นเวลาครั้งละ 15 นาที ก่อนที่จะเริ่มทำกิจกรรมการกระตุ้นพัฒนาการทุกวันอังคารและพฤหัสบดี

2.4. สอนเด็กปกติในเรื่องเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทที่เรียนรวมและการช่วยเหลือ โดยผู้วิจัยร่วมกับครูที่รับผิดชอบทำการอบรมเด็กปกติแยกแต่ละช่วงชั้นโดยป.4 – 6 (ช่วงชั้นที่ 2) ทำการอบรมในวันที่ 4 ก.ค. 2550 เวลา 14.00 – 16.00 น. มีนักเรียนเข้ารับการอบรม 103 คน และ ม.1 – 3 (ช่วงชั้นที่ 3) ทำการอบรมในวันที่ 11 ก.ค. 2550 เวลา 14.00 – 16.00 น. มีนักเรียนเข้ารับการอบรม 100 คน โดยใช้เวลาของวิชาหลัก 1 ชั่วโมง และชั่วโมงของวิชาชุมนุม 1 ชั่วโมง สำหรับนักเรียนชั้นป.1 – 3 (ช่วงชั้นที่ 1) เข้าทำการสอนในชั้นเรียนแต่ละชั้น วันที่ 5 ก.ค. 2550 เวลา 9.00 - 12.00 น

ขั้นตอนการ

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลก่อนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์และใน สัปดาห์สุดท้ายก่อนเริ่มทำการประมวลผลรวบยอดในด้านความรู้ วิธีการช่วยเหลือ การคัดกรอง การ ปรับพฤติกรรมและกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้นของครู รวมทั้งเจตคติของครูที่มีต่อการจัดการเรียนรวม เพื่อศึกษาว่าครูมีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ อย่างไร โดยใช้เทคนิคการสนทนาแบบกลุ่มและประเมินด้วย แบบวัดความรู้และแบบวัดเจตคติ ทำการประเมินนักเรียนปกติในความรู้เรื่องเด็กที่มีความต้องการ พิเศษแต่ละประเภทที่เรียนรวมและการช่วยเหลือ โดยการใช้เทคนิคการสนทนาแบบกลุ่มและประเมิน ด้วยแบบวัดความรู้และแบบวัดเจตคติก่อนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์และใน สัปดาห์สุดท้ายก่อนเริ่มทำการประมวลผลรวบยอดเช่นกัน ในส่วนเทคนิคการควบคุมตนเองของเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษขณะที่อยู่ในชั้นเรียนทั้งทางด้านอารมณ์และพฤติกรรมนั้น ใช้เทคนิคการสนทนา แบบกลุ่มก่อนที่จะเริ่มกิจกรรมการกระตุ้นพัฒนาการทุกครั้ง เป็นเวลาครั้งละ 15 นาที รวมทั้งสิ้น 14 ครั้ง ตั้งแต่วันที่ ตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม – 27 กันยายน 2550

โดยมีรายละเอียดของการให้ความรู้แก่นักเรียนปกติดังนี้

1. เรื่อง “รู้จักเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสายตาและการช่วยเหลือ” โดย ผู้วิจัยและครูถามตอบถึงลักษณะเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสายตาที่เด็กเคยพบเห็นบรรยายถึง ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสายตา ปัญหาที่ส่งผลต่อการเรียน การช่วยเหลือของเพื่อน นักเรียนที่จะเอื้อต่อการเรียนรวม โดยใช้สื่อการสอน ได้แก่ วีดิทัศน์และรูปภาพ เมื่อสิ้นสุดการสอน ผู้วิจัยและครูถามตอบ ความรู้เรื่องเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาที่ได้เรียนไป รวมทั้งฝึกปฏิบัติ วิธีการช่วยเหลือในเรื่องการนำทาง
2. เรื่อง “รู้จักเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและการช่วยเหลือ” โดย ผู้วิจัยและครูถามตอบถึงลักษณะเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เด็กเคยพบเห็น บรรยายถึง ลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ปัญหาที่ส่งผลต่อการเรียน การช่วยเหลือของ เพื่อนนักเรียนที่จะเอื้อต่อการเรียนรวม โดยใช้สื่อการสอน ได้แก่ รูปภาพ เมื่อสิ้นสุดการสอน ผู้วิจัยถาม ตอบ ความรู้เรื่องเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่ได้เรียนไป
3. เรื่อง “รู้จักเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาและการช่วยเหลือ” ผู้วิจัยและครูถามตอบถึงลักษณะเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาที่เด็กเคยพบเห็น บรรยาย ถึงลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ปัญหาที่ส่งผลต่อการเรียน การช่วยเหลือของ เพื่อนนักเรียนที่จะเอื้อต่อการเรียนรวม โดยใช้สื่อการสอน ได้แก่ รูปภาพ เมื่อสิ้นสุดการสอน ครูถาม ตอบ ความรู้เรื่องเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้เรียนไป

4. เรื่อง “รู้จักเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้และการช่วยเหลือ” ผู้วิจัยนำเข้าสู่บทเรียน โดยการสนทนาถึงลักษณะเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่เด็กเคยพบเห็น บรรยายถึงลักษณะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ ปัญหาที่ส่งผลต่อการเรียน การช่วยเหลือของเพื่อนนักเรียนที่จะเอื้อต่อการเรียนรวม โดยใช้สื่อการสอน ได้แก่ รูปภาพ เมื่อสิ้นสุดการสอน ผู้วิจัยถามตอบ ความรู้เรื่องเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่ได้เรียนไป

5. การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนรวมในโรงเรียน ด้วยการ จัดแสดงป้ายนิเทศ การเขียนเรียงความ การวาดภาพระบายสี โดยเด็กช่วงชั้นที่ 1 (ระดับป.1-ป.3) จัดประกวดการวาดภาพระบายสี เด็กช่วงชั้นที่ 2 (ระดับป.4-ป.6) และช่วงชั้นที่ 3 (ระดับม.1-ม.3) เป็นการประกวดเรียงความ ในหัวข้อเกี่ยวกับความตั้งใจในการช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กพิเศษที่อยู่ร่วมชั้นเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบวัดความรู้
2. แบบวัดเจตคติ

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

1. สื่อและอุปกรณ์ ได้แก่ รูปภาพ วีดิทัศน์
2. การประกวดเรียงความ การประกวดภาพวาดระบายสี

ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้วิจัยและครูประจำชั้น

การประเมินผล พิจารณาจากตัวชี้วัด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการทำกิจกรรมกลุ่ม
2. ผลการเรียงความและภาพวาดระบายสี
3. คะแนนก่อนและหลังสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรม
4. แบบสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนในแต่ละสัปดาห์และวิธีการแก้ปัญหาในด้านการอยู่ร่วมกันของเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2. โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กนักเรียนปกติมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. เพื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรวมได้อย่างเต็มศักยภาพและประสบความสำเร็จในการเรียนรวม
3. เพื่อให้เกิดมีระบบเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเกิดขึ้นในโรงเรียน

วิธีดำเนินงาน

ขั้นเตรียมการ

ครูประจำชั้นทำการเปิดรับสมัครนักเรียนที่ต้องการเป็นพี่เลี้ยง (Buddy) ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องของตน

ขั้นดำเนินการ

1. ทำการอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนอาสาสมัครในเรื่องของเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ ถึงเรื่องลักษณะความพิการ การช่วยเหลือในเรื่องการเรียน โดยใช้เวลาลงเลิกเรียน 1 ครั้ง

2. ในกรณีที่มีนักเรียนอาสาสมัครหลายคนในแต่ละห้องเรียน ให้หมุนเวียนกันทำหน้าที่คนละ 1 สัปดาห์ เป็นจำนวนทั้งสิ้น 10 สัปดาห์ (ภาคผนวก ข)

3. มีการประชุมอภิปรายถึงผลการปฏิบัติงาน สิ่งที่ได้เรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงทุกสัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบรายงานสรุปผลการปฏิบัติงาน สิ่งที่ได้เรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุงที่นักเรียนต้องบันทึกทุกวัน

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

สื่อการสอนต่าง ๆ ที่เห็นว่ามีประโยชน์ต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งสามารถเบิกได้จากครูประจำชั้น

ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้วิจัยและครูผู้สอน

การประเมินผล พิจารณาจากตัวชี้วัด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการทำกิจกรรม

2. แบบสรุปสรุปผลการปฏิบัติงาน สิ่งที่ได้เรียนรู้ ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการปรับปรุง

3. โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเองและการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้สีและการใช้กล้ามเนื้อ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถที่จะควบคุมตนเองได้ดีขึ้นขณะที่อยู่ในชั้นเรียนทั้งทางด้านอารมณ์และพฤติกรรม

2. เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถที่จะขอความช่วยเหลือจากเพื่อนและครูได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีระดับพัฒนาการทางด้านการรับรู้และการใช้กล้ามเนื้อดีขึ้น เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้ดีขึ้น

วิธีดำเนินงาน

ขั้นเตรียมการ

ทำการสำรวจว่ามีเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใดบ้างเรียนรวมในระดับชั้นใด รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในภาคการศึกษาที่ผ่านมา และทำการตรวจวัดพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคน นำมาวางแผนการสอนและการกระตุ้นร่วมกับครูจตุไรลักษณ์ คำภีระวงษา และครูสายพิณ ธิววงศ์

ขั้นดำเนินการ

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลก่อนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์และในสัปดาห์สุดท้ายก่อนเริ่มทำการประมวลผลรวบยอด ในเทคนิคการควบคุมตนเองของเด็กที่ใช้เวลาที่เกิดปัญหาต่าง ๆ ในชั้นเรียนหรือในโรงเรียน โดยให้การสนทนาแบบกลุ่มทุกครั้งก่อนการเริ่มกิจกรรมการกระตุ้นพัฒนาการ

แผนการสอนที่ 1 เรื่อง “การปฏิบัติตนในชั้นเรียนรวม” ใช้เวลา 15 นาที

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนในเรื่องการเรียนรวมในชั้นเรียนของเด็ก ๆ
2. ครูให้นักเรียนพูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการเรียนที่ได้เจอรวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาหรือจัดการกับปัญหาที่เด็กใช้ และแนะนำเทคนิคที่เหมาะสมให้ในกรณีที่วิธีการที่เด็กใช้ไม่เหมาะสม
3. ครูสมมติสถานการณ์และให้นักเรียนคิดวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นในรายชื่อที่สามารถสื่อสารได้ดี แต่ในรายชื่อที่ไม่สามารถสื่อสารได้ดี ครูอาจให้เล่นบทบาทสมมติถึงการแก้ปัญหาตามที่ครูแนะนำ

4. ครูให้นักเรียนพูดสรุปความรู้ที่ได้รับในวันนี้

แผนการสอนที่ 2 เรื่อง “สิ่งที่คาดหวังว่าจะได้รับจากเพื่อนและครู” ใช้เวลา 15 นาที

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนในเรื่องการเรียนรวมในชั้นเรียนของเด็ก ๆ
2. ครูให้นักเรียนพูดถึงสิ่งที่คาดหวังว่าจะได้รับจากเพื่อนและครูขณะที่อยู่ในโรงเรียน เมื่อครูพบประเด็นที่อาจจะเป็นความคาดหวังที่สูงมากเกินไปในขณะนั้น ครูชี้แนะแนวทางที่เป็นไปได้รวมทั้งวิธีการที่จะสามารถทำให้เป็นไปตามความคาดหวังได้

3. ครูให้นักเรียนพูดสรุปความรู้ที่ได้รับในวันนี้

สัปดาห์ที่ 1-11 แผนการสอนที่ 3 เรื่อง “เทคนิคการส่งเสริมพัฒนาการเพื่อพัฒนาศักยภาพในการเรียน” ใช้เวลา 14 คาบ คาบละ 50 นาที ตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม – 27 กันยายน 2550 ซึ่งมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งสิ้น 11 คน

1. ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยให้เด็ก ๆ ทำกิจกรรมวงกลม ทำการแนะนำตัวเอง และพูดถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะเรียนในวันนี้

2. ให้กิจกรรมการกระตุ้นพัฒนาการตามปัญหาที่พบในการตรวจวัดพัฒนาการของเด็กแต่ละคน โดยเน้นการกระตุ้นพัฒนาการที่ส่งเสริมด้านการรับรู้สัมผัสและการใช้กล้ามเนื้อทั้งกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก ซึ่งสามารถทำเป็นกลุ่ม หรือเป็นรายเดี่ยวตามปัญหาของแต่ละคนตามความเหมาะสม

3. ทำการสรุปกิจกรรมที่ได้เรียนในวันนี้ถึงชื่อกิจกรรมต่าง ๆ ประโยชน์ที่ได้จากแต่ละกิจกรรม

4. เขียนกิจกรรมกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการเป็นการบ้านให้แก่ผู้ปกครอง เพื่อทำการกระตุ้นทุกวันที่บ้าน อันเป็นการเพิ่มความถี่ในการกระตุ้นพัฒนาการให้มากขึ้น

5. นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ไม่ได้มีปัญหาในด้านการรับรู้สัมผัสและการใช้กล้ามเนื้อทั้งกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กนั้น ผู้วิจัยร่วมกับครูประจำชั้นจะทำการนัดสนทนากลุ่มแยกเป็นแต่ละช่วงชั้น ในวันที่ 6 ก.ค. 2550 เวลา 9.00 - 12.00 น. ในหัวข้อ การปฏิบัติตนในชั้นเรียนรวม สิ่งที่คาดหวังว่าจะได้รับจากเพื่อนและครู

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนในแต่ละสัปดาห์และวิธีการแก้ปัญหาในด้านการอยู่ร่วมกันของเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2. แบบคัดกรองพัฒนาการเบื้องต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

1. แผนการสอนที่ประกอบด้วยกิจกรรมและแผนการจัดกิจกรรมจำนวน 3 แผน

2. สื่อและอุปกรณ์ได้แก่ อุปกรณ์ในการกระตุ้นพัฒนาการเช่น ดินน้ำมัน กรรไกร กาว ทรายโฟม สี แทรมโพลีน กระดานทรงตัว กระดานโยก ลูกบอลขนาดใหญ่ ฯลฯ

ผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยและครูผู้สอนที่ได้รับมอบหมายในเรื่องการตรวจวัดคัดกรองพัฒนาการและการกระตุ้นพัฒนาการจากโรงเรียน

การประเมินผล พิจารณาจากตัวชี้วัด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการทำกิจกรรมกลุ่ม

2. แบบสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนในแต่ละสัปดาห์และวิธีการแก้ปัญหาในด้านการอยู่ร่วมกันของเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

3. คะแนนจากแบบคัดกรองพัฒนาการเบื้องต้น

โครงการที่เป็นการพัฒนาปัจจัยภายนอกโรงเรียน

1. โครงการการให้ความรู้ความเข้าใจในวิธีการดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในการเรียนของผู้ปกครอง คือ โครงการผู้ปกครองสอนลูก

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ครอบครัวเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
2. เพื่อให้ครอบครัวเกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทในเรื่องการเรียนและการกระตุ้นพัฒนาการบุรุษหลานที่บ้าน
3. เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการตรวจวัดคัดกรองพัฒนาการโดยเร็ว เพื่อจะได้รับความช่วยเหลือโดยเร็ว

วิธีการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ครูผู้ปกครอง ชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยแต่ละฝ่ายดำเนินกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบ โดยจะเริ่มดำเนินกิจกรรมหลังจากสิ้นสุดกระบวนการ F.S.C. ดังนี้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่ทราบแต่ว่าบุตรหลานของตนเองเป็นเด็กเรียนช้าไม่ทันเพื่อน แต่ยังไม่เข้าใจลักษณะความบกพร่องของบุตรหลานว่าจัดอยู่ในกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใด ทำให้การให้ความช่วยเหลือยังไม่ถูกต้องมากนัก จึงต้องการการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับลักษณะปัญหาของบุตรหลานและการดูแลช่วยเหลือเด็กแต่ละประเภท และหลังจากที่ได้กลุ่มที่มาเข้ารับการกระตุ้นพัฒนาการเสร็จสิ้นทุกครั้งแล้วนั้น ผู้วิจัยร่วมกับครูจตุรภัทรภักดิ์จะได้ให้ใบงานการบ้าน เป็นกิจกรรมที่ผู้ปกครองต้องให้ลูกทำที่บ้านพร้อมกับรายละเอียดการทำกิจกรรมที่บ้านด้านของพฤติกรรมของลูก และปัญหาที่เกิดขึ้นและลงลายมือชื่อกำกับ จากนั้นให้เด็กนำกลับมาส่งให้แก่ผู้วิจัยและครูผู้รับผิดชอบทุกครั้ง

กลุ่มผู้ปกครองและคนในชุมชน

1. จัดอบรมความรู้ในเรื่องลักษณะ ปัญหา การดูแลช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่ผู้ปกครอง ในวันที่ 8 มิถุนายน 2550 เวลา 16.00-17.00 น. ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้ปกครองมารอรับลูกกลับบ้าน
2. ให้การดูแล สอนการบ้าน ทบทวนบทเรียนแก่ลูกทุกวันหลังจากที่กลับบ้านจากโรงเรียน
3. จัดกิจกรรมกระตุ้นส่งเสริมพัฒนาการแก่ลูกทุกวัน วันละ 30 นาที ตามที่ครูได้เขียนเป็นการบ้านให้ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ 14 สิงหาคม – 27 กันยายน 2550
4. พาลูกออกงานสังคมตามวาระต่าง ๆ เพื่อให้ลูกได้มีโอกาสในการปรับตัวเข้ากับคนในชุมชน สังคมนอกโรงเรียน ซึ่งเป็นการฝึกหัดจากประสบการณ์จริง

กลุ่มตัวแทนของเจ้าหน้าที่และหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานด้านสาธารณสุขเข้าทำการตรวจวัดพัฒนาการเป็นประจำทุกปีการศึกษา เพื่อทำการแนะนำหรือส่งต่อในรายที่ต้องการการกระตุ้นพัฒนาการในระดับเข้มข้นก่อนที่จะสามารถเรียนรวมได้ ซึ่งได้ทำการติดต่อประสานงานกับภาควิชาชีพกิจกรรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ส่งบุคคลากรเข้าทำการตรวจวัดพัฒนาการทุกภาคการศึกษาใหม่

ในระหว่างการดำเนินการปฏิบัติตามแผนจะมีการประชุมเพื่อติดตามผลและประเมินผลเป็นระยะทุกสัปดาห์ โดยเป็นการประเมินผลที่เน้นกระบวนการทำงาน (Process evaluation) ซึ่งจะให้แก่แต่ละกลุ่มที่รับผิดชอบส่งตัวแทนเข้าร่วมประชุม รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ คือ การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดหรือผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นของแต่ละโครงการ ความสามารถในการดำเนินโครงการแต่ละโครงการที่กำหนดไว้ตามแผน ปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินโครงการ จากนั้นผู้วิจัยและตัวแทนของแต่ละกลุ่มที่ได้จากการปฏิบัติงาน มาวางแผนร่วมกันใหม่ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาจแก้ไขด้านรายละเอียดของกิจกรรมหรืออาจเป็นการปรับในด้านการใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น เป็นต้น ดังนั้นก่อนการดำเนินการประเมินผลรวบยอดในขั้นสุดท้าย จะมีการนำไปปฏิบัติและเก็บรวบรวมข้อมูลจากการติดตามประเมินผล สะท้อนผลที่ได้และนำมาวางแผนใหม่ ทำเช่นนี้จนกว่าจะบรรลุผลตามที่ตัวชี้วัดกำหนดไว้

3.4 ขั้นการประเมินผล เป็นการประเมินผลภายหลังจากสิ้นสุดโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินผลรวบยอด (Summative evaluation) โดยผู้วิจัยจะทำการประชุมกลุ่มย่อยในตัวแทนสมาชิกกลุ่มที่จัดเป็นบุคคลหลัก (Stakeholder) ในการดำเนินโครงการแต่ละโครงการ โดยพิจารณาถึงภายหลังเมื่อมีการดำเนินกลยุทธ์ต่าง ๆ แล้วก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างไรบ้างในการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษประสบความสำเร็จตามแผนการสอนรายบุคคลอย่างไร และผลกระทบที่ได้รับจากการจัดทำโครงการมีอย่างไรบ้าง ซึ่งผู้วิจัยทำการจัดกลุ่มสนทนากับผู้รับผิดชอบในแต่ละโครงการรวมทั้งตัวแทนจากแต่ละโครงการ เป็นกลุ่มย่อย เนื่องจากไม่สามารถจัดประชุมสรุปผลพร้อมกันทุกกลุ่มได้ในวันเดียวกัน โดยทำการประเมินผลทุกโครงการในเดือนตุลาคม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ ได้แก่

1. โครงการต่าง ๆ ในการส่งเสริมการจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จ
2. การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ตลอดกระบวนการตั้งแต่ การกำหนดปัญหาและความต้องการ การกำหนดแนวทางและการวางแผน การปฏิบัติตามแผนและการประเมินผล
3. บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดดังนี้

3.1 ครูที่ทำการสอนเด็กปกติ นักเรียนปกติ ครอบครัว ชุมชน มีความรู้ความเข้าใจ ในลักษณะการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนรวมได้

3.2 ครูสามารถคัดกรองเด็กที่มีภาวะเสี่ยงต่อความต้องการทางการศึกษาพิเศษได้

3.3 ครูสามารถปรับพฤติกรรมเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เป็นปัญหาในชั้นเรียนได้

3.4 ครูสามารถให้การกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้นได้

3.5 มีระบบเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเกิดขึ้นในโรงเรียน

3.6 เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถควบคุมตนเองในชั้นเรียนได้ ส่งผลให้มี ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนดีขึ้น

3.7 ครอบครัวสามารถให้การช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการเรียน ได้มากขึ้น เช่น สามารถสอนการบ้าน ทบทวนบทเรียนที่บ้านได้ การส่งเสริมพัฒนาการ เป็นต้น

3.8 ชุมชนมีความเข้าใจในความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เปิดโอกาส มากขึ้นในการยอมรับการร่วมกิจกรรมทางสังคมมากขึ้น

3.9 เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการกระตุ้นพัฒนาการหรือแก้ไขช่วยเหลือให้ สามารถเรียนได้เต็มศักยภาพ

ผลกระทบที่ได้รับจากโครงการ เช่น การตระหนัก ให้ความสำคัญของการจัดการเรียน รวมให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ให้สามารถเรียนได้ในระบบโรงเรียน กระบวนการเรียนรู้ด้วย ตนเอง การพัฒนาศักยภาพ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

1. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ทำการเปรียบเทียบความรู้และเจตคติของนักเรียนปกติกลุ่มที่เป็นอาสาสมัครก่อนและ หลังเสร็จสิ้นโครงการวิจัย โดยใช้การทดสอบที่แบบสองกลุ่มไม่เป็นอิสระต่อกัน (Paired t-test)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การบันทึก การสนทนากลุ่ม แผนการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคล มาจัดระบบข้อมูลเพื่อให้เข้าใจความหมายในสิ่งที่ได้เรียนรู้และปรากฏการณ์ที่ศึกษา

2. จัดประเภทหรือหมวดหมู่ สังเคราะห์ ค้นหาแบบแผน แปลความหมายและตีความข้อมูลที่ ได้รวบรวมมา

3. อธิบายนำเสนอภาพของปรากฏการณ์ในเชิงการสร้างข้อสรุปหรือให้เหตุผลแบบอุปนัย (Inductive reasoning) จากข้อมูลหรือข้อค้นพบย่อย ๆ รวบรวมมาอธิบายเป็นภาพรวมและเชื่อมโยงสิ่งที่ศึกษาไปยังเรื่องอื่น ๆ

โดยในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนแรกเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งกระทำภายหลังการสัมภาษณ์ทุก ๆ ครั้ง โดยผู้วิจัยได้ถอดเทปคำสัมภาษณ์ของผู้ถูกสัมภาษณ์แต่ละรายจากแถบบันทึกเสียง และทำการสร้างมโนทัศน์ของข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายกันหรือแตกต่างกัน และจัดหมวดหมู่ของมโนทัศน์เพื่อหาความสัมพันธ์ เชื่อมโยงเชิงเหตุผลที่จะช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจความหมาย หรือการตีความพฤติกรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แบบอุปนัย การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด โดยเอาข้อมูลทั้งหมดมาจัดแยกเป็นรหัสหมวดหมู่ตามหัวข้อที่ต้องการศึกษา โดยอาศัยความไวทางทฤษฎี (Theoretical Sensitivity) จากประสบการณ์ในการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัย และยึดหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้คำอธิบายกับข้อมูล แล้วเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้สำหรับนำไปสร้างข้อเสนอ (Proposition) ทั้งหมดนี้นำไปสู่การวิเคราะห์ผลการวิจัยซึ่งใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อหาข้อสรุปเชิงทฤษฎี (Theoretical Generalization) ในการนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ที่ศึกษาตามวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัยที่กำหนดไว้

ความน่าเชื่อถือของผลงานวิจัย (Trustworthiness of the result)

เพื่อให้การทำงานวิจัยครั้งนี้มีความน่าเชื่อถือ หรือหากเปรียบเป็นภาษาของงานวิจัยเชิงปริมาณแล้วคือ มีความเที่ยงตรงภายใน (internal validity) (ภัทรภรณ์ พุ่มปั้นคำ, คณินิจ ไชยลังการณ. 2546; อ้างจาก Sandeloski. 1986) ผู้วิจัยได้ปฏิบัติดังนี้

1. ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ด้วยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation. สุภางค์ จันทวานิช. 2545,129) เพื่อช่วยในการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องตรงกันหรือไม่ ซึ่งเป็นการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ได้แก่ แหล่งเวลา คือทำการสัมภาษณ์และสังเกตในเวลาที่แตกต่างกันเช่น โดยในครั้งแรกอาจทำการเก็บข้อมูลช่วงเวลาเรียนและเก็บข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติมในช่วงพักเป็นต้น แหล่งสถานที่คือ ทำการเก็บข้อมูลตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น ทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนและแหล่งบุคคล คือทำการเก็บข้อมูลทั้งจากตัวผู้ปกครองเองซึ่งเป็นบิดาหรือมารดาหรือจากครูผู้สอน ว่าข้อมูลมีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ รวมทั้งมีการตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation. สุภางค์ จันทวานิช. 2545:130) ซึ่งใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมร่วมด้วย ในท่าที่ ตลอดจนสิ้นหน้า ท่าทาง ปฏิกริยาที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษของนักเรียนปกติ ครูผู้ทำการสอนขณะที่สอน ทำควบคู่ไปกับการพูดคุย สนทนา สัมภาษณ์เชิง

ลึก พร้อมกับศึกษาข้อมูลจากเอกสารประกอบร่วมด้วย เพื่อการทดสอบให้แน่ใจว่าการวิเคราะห์และเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้วิจัยถูกต้องหรือไม่

2. การสัมภาษณ์แต่ละครั้ง ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกสนาม (Field note) ทุกครั้งหลังการสัมภาษณ์ในด้านของบรรยากาศของสถานที่ สีหน้าท่าทางของกลุ่มตัวอย่างที่แสดงออกในขณะสัมภาษณ์ ตลอดจนมีการบันทึกความรู้สึกส่วนตัวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Memo) เพื่อเป็นการรับรู้ความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้วิจัยเองที่มีต่อการสัมภาษณ์นั้น ๆ เป็นการลดอคติ (Bias) ต่อสิ่งที่ได้ยิน ได้เห็นและพยายามทำให้การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างเป็นกลางมากที่สุด โดยผู้วิจัยได้นำบันทึกสนามและบันทึกความรู้สึกเหล่านี้มาวิเคราะห์ร่วมกับบทสัมภาษณ์ที่ได้ในแต่ละกลุ่ม

3. ในขั้นตอนของการเตรียมบทสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการถอดเทปสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ โดยไม่มีการแปลความหมายของข้อมูลใด ๆ เพื่อคงไว้ซึ่งภาษาดั้งเดิม ตลอดจนความหมายของแต่ละคำพูด

4. จากนั้นผู้วิจัยนำบทสัมภาษณ์ที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์ไปตรวจสอบความหมาย (Content validity check) กับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นบุคคลสำคัญในแต่ละกลุ่ม (Stakeholders) อีกครั้ง และทำการแก้ไขจนได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน

บทที่ 4

การนำเสนอผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ : กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิจัยตามประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลบริบทของโรงเรียนและชุมชน
2. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ
3. การจัดการเรียนรวมในปัจจุบันของโรงเรียน
4. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

1. ข้อมูลบริบทของโรงเรียนและชุมชน

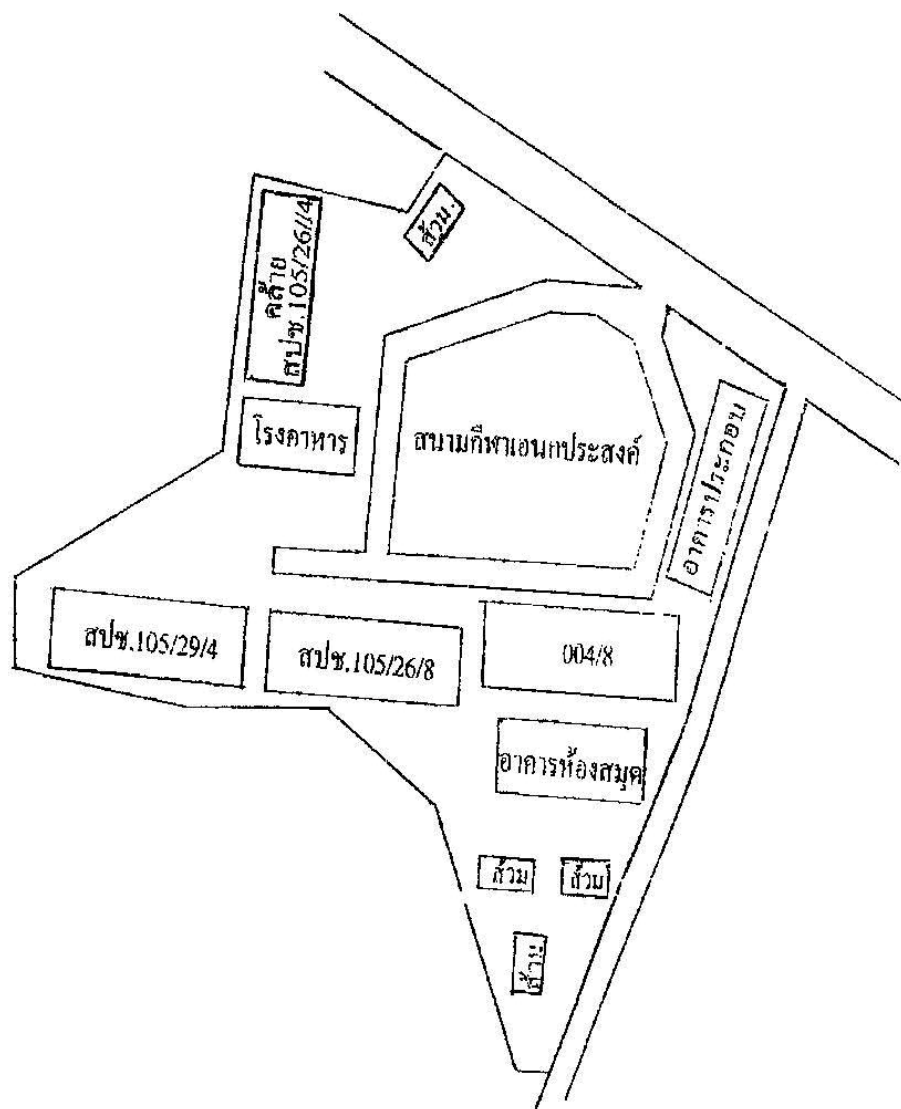
โรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) เป็นโรงเรียนแกนนำเรียนรวมแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากการสัมภาษณ์บุคคลผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง การสังเกตสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งเอกสารที่ได้จากโรงเรียน ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) ตั้งอยู่เลขที่ 41 หมู่ 12 บ้านดอนตัน ตำบลยู่หว้า อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ก่อตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2493 โดยอาศัยศาลาวัดกู่คำ เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 มีนักเรียน 59 คน ครู 2 คน ได้รับการบริจาคที่ดินจากผู้นำชุมชนรวมทั้งเงินบริจาคจากผู้ปกครองและชาวบ้านในชุมชนร่วมกับงบประมาณจากสพช. จนสามารถขยายอาณาเขตของโรงเรียนจนในปัจจุบันมีพื้นที่ 4 ไร่ 63.5 ตารางวา มีอาคารเรียน 4 หลัง จำนวน 18 ห้องเรียน อาคารประกอบ 3 หลัง ส้วม 5 หลัง (16 ที่นั่ง) ดงแผนผังในภาพประกอบ 9 โรงเรียนได้ปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้มีสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงาม สะอาด ร่มรื่นและปลอดภัย จัดทำศูนย์การเรียนรู้ในโรงเรียนตามบริเวณรอบ ๆ โรงเรียนเพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่ห้องเรียนทุกห้อง จัดหาสื่อเทคโนโลยีจนเกือบพอเพียงกับความต้องการ

แผนผังบริเวณโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร)
อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ทิศเหนือ
↑

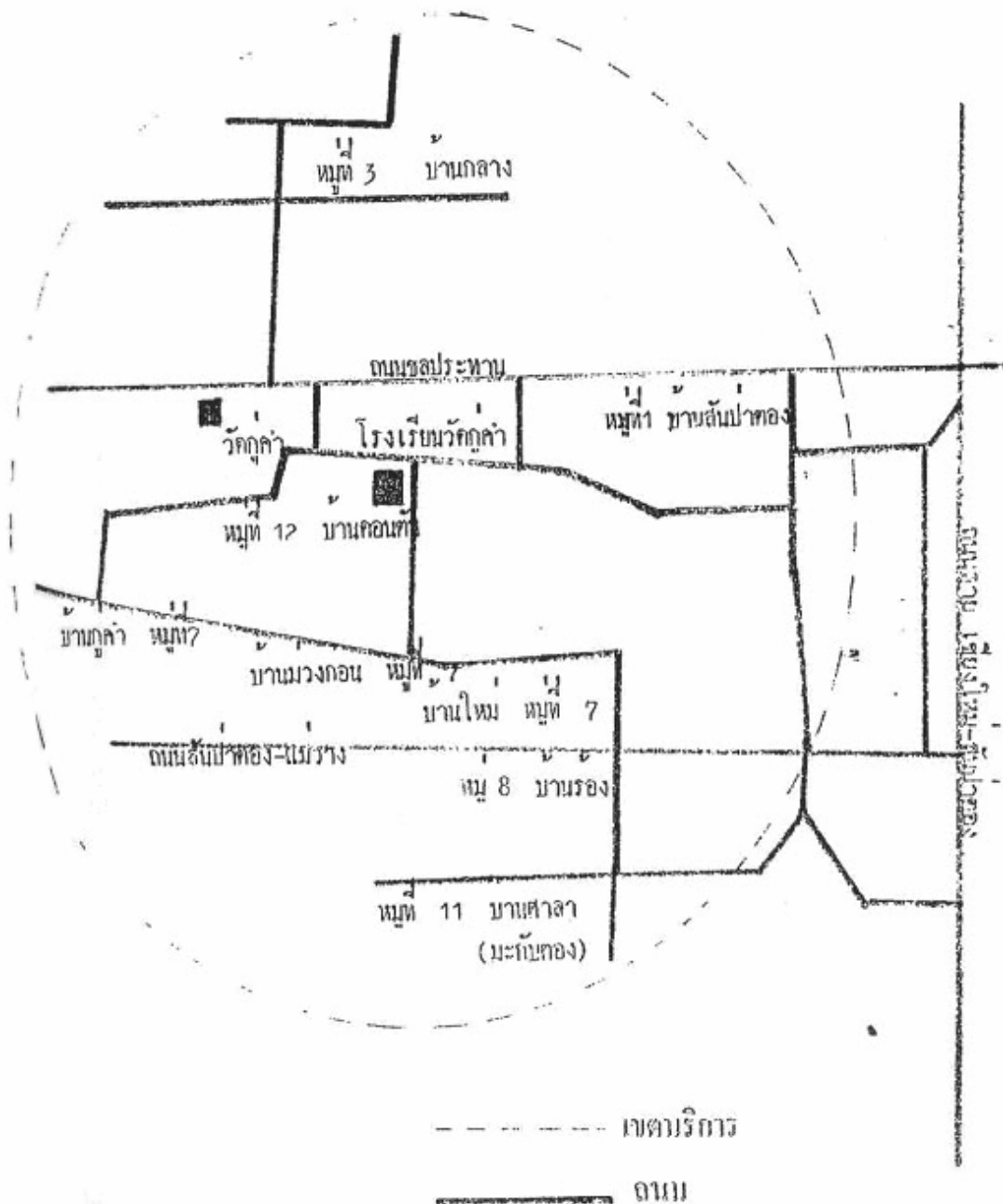

ภาพประกอบ 9 แผนผังบริเวณโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร)
(ที่มา : ธรรมนูญโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร))

โรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) เป็นโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนยุหว่า-ทุ่งด้อม อำเภอ สันป่าตอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 จังหวัดเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2543 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนขยายการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปี พ.ศ. 2544 และได้รับการคัดเลือกจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้เป็นโรงเรียนเครือข่ายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งได้จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นใช้เอง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปัจจุบันใช้หลักสูตรสถานศึกษาครบทุกชั้น โรงเรียนได้รับการคัดเลือกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 4 ให้เป็นตัวแทนในการประกวดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ หลายโครงการทั้งในส่วนที่เป็นสถานศึกษาและด้านบุคลากรและนักเรียนซึ่งได้รับรางวัลมากมาย โรงเรียนมีเขตบริการหลาย หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 7 หมู่ที่ 8 หมู่ที่ 12 ของตำบลยุหว่า (ดังภาพประกอบ 10) ปัจจุบันผู้ที่ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน คือ นางสุนทรี ศรีสังวาลย์ มีบุคลากรทั้งหมด 30 คน เป็น ข้าราชการครู 22 คน และครูอัตราจ้าง 6 คน และนักการภารโรง 2 คน จำนวนนักเรียนในปีการศึกษา 2550 มีจำนวน 535 คน เป็นนักเรียนชาย 321 คน เป็นนักเรียนหญิง 214 คน

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนคือ มุ่งมั่นจัดการศึกษาแก่เด็กทุกกลุ่มเป้าหมาย เพื่อพัฒนาให้เต็ม ตามศักยภาพ โดยใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยมีพันธกิจ ดังนี้ 1) ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสทางการศึกษา ได้เรียนรู้เต็มตามศักยภาพ เหมาะสมกับธรรมชาติและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน 2) ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะด้านคุณธรรมจริยธรรม ความมีระเบียบวินัย 3) ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรม อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี สามารถ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข 5) มุ่งพัฒนายกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาโดยใช้สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในโรงเรียน เป็นที่ยอมรับของสังคม ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษา

พื้นที่เขตบริการการศึกษา
โรงเรียนวัดคู์คำ (เมธาวิสัยคณาทร)

ภาพประกอบ 10 พื้นที่เขตบริการการศึกษา โรงเรียนวัดคู์คำ (เมธาวิสัยคณาทร)
(ที่มา : ธรรมนูญโรงเรียนวัดคู์คำ (เมธาวิสัยคณาทร))

1.2 ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ประวัติความเป็นมา ตำบลยุหว่า จัดตั้งเป็นตำบลเมื่อ พ.ศ.2482 โดยใช้ชื่อเขตการปกครองตามชื่อผู้เป็นกำนันคนแรก คือ "พ่อขุนยุหว่า" แต่เดิมหนองสระเรียมเป็นหมู่บ้านหนึ่งมีเนื้อที่ประมาณ 182 ไร่ ตามตำนานราษฎรมีอาชีพรับจ้างขุดดินที่บ้านร่องขุด ตำบลแม่ก้า ในขณะที่ขุดดินก็พบปลาไหลเผือกขนาดยักษ์ตัวหนึ่ง จึงได้นำมาทำอาหารแบ่งกันกินทั้งหมู่บ้าน มีเพียงหญิงหม้ายคนเดียวเท่านั้นที่ชาวบ้านไม่ชอบ และไม่ได้แบ่งเนื้อปลาไหลให้กิน แบ่งให้แต่เพียงน้ำแกงให้แม่หม้าย แม่หม้ายโกรธมากไม่ยอมกินและเทน้ำแกงทิ้ง พอตกเวลากลางคืนชาวบ้านที่กินปลาไหลต้องมีอันเป็นไปล้มหายตายจากไปหมด เนื่องจากแผ่นดินแยกทุดตัวลงทั้งหมู่บ้าน เหลือเพียงแต่บ้านหม้ายหญิงเพียงหลังเดียว ซึ่งเป็นที่ตั้งของ อบต.ยุหว่า ในปัจจุบัน คงมีเนื้อที่เป็นเกาะกลางน้ำของหนองสระเรียมประมาณ 10 ไร่

อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลน้ำบ่อหลวง สันกลาง ทิศใต้ ติดกับ ตำบล บ้านกลาง ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลทุ่งด้อม มาขามหลวง และทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบ้านแม่ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

สภาพทั่วไปของตำบล โดยทั่วไปตำบลยุหว่าเป็นที่ราบลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ทำการเกษตร ไม่มีเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือภูเขา เป็นพื้นที่ราบทั้งหมด

เส้นทางคมนาคมและการเดินทางเข้าสู่ตำบล เดินทางด้วยถนนสายเชียงใหม่ - ฮอด ทางหลวงหมายเลข 1099 ผ่านที่ว่าการอำเภอสันป่าตอง ประมาณ 3 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวขวาเข้าบริเวณอ่างน้ำหนองสระเรียมซึ่งเป็นที่ตั้งของ อบต.ยุหว่า ด้วยถนนลาดยางประมาณ 500 เมตร

จำนวนประชากรของตำบล มีจำนวนประชากรในเขต อบต. 10,666 คน และจำนวนหลังคาเรือน 3,468 หลังคา

อาชีพของประชาชน มีอาชีพหลัก คือ ทำนา ทำสวน ปลูกพืชไร่ อาชีพรองคือ การรับจ้างและการค้าขาย และอาชีพเสริม คือ เลี้ยงสัตว์ แกะสลักไม้ ทอผ้า ทำดอกไม้ ซึ่งประชากรส่วนใหญ่รายได้ไม่แน่นอน แต่ในปัจจุบัน อบต.ส่งเสริมกลุ่มอาชีพการแกะสลักไม้มากขึ้นจนเกิดกลุ่มแกะสลักไม้ขึ้นหลายกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแกะสลักบ้านกลาง หมู่ที่ 2 บ้านกลาง กลุ่มแกะสลักบ้านหนองหวาย หมู่ที่ 3 บ้านหนองหวาย กลุ่มแกะสลักไม้ตำบลยุหว่า หมู่ที่ 4 บ้านกิวแลหลวง กลุ่มแกะสลักไม้บ้านกู่คำ หมู่ที่ 7 บ้านกู่คำ กลุ่มพัฒนาอาชีพแกะสลักไม้ หมู่ที่ 3 บ้านหนองหวาย กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษ หมู่ที่ 3 บ้านหนองหวาย กลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าบ้านกลาง หมู่ที่ 2 บ้านกลาง

ระบบสาธารณูปโภค จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 2,524 ครัวเรือน จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 1,145 หลังคา

สถานที่สำคัญของตำบล ในตำบลยู่หว่ามีสถานที่สำคัญหลายแห่งคือ 1) วัดพระนอน ซึ่งมีพระนอนที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือประดิษฐานอยู่ มีความสูง 9.9 เมตร ยาว 69 เมตร และมีสถานที่ เป็นแหล่งสอนธรรมะ มีรูปปั้นและมีรูปวาดต่าง ๆ ในสมัยอดีต 2) วัดหนองพันเงินซึ่งเป็นที่ประดิษฐาน หลวงพ่อเพชรเป็นพระพุทธรูปที่ศักดิ์สิทธิ์ มีอายุเก่าแก่นับหลายพันปี มีถนนลาดยางเข้าถึงวัด โดยผ่าน หน้าโรงพยาบาลสันป่าตองไปประมาณ 5 กม. 3) อ่างเก็บน้ำหนองสระเรียม เป็นเกาะกลางน้ำ และเป็น ที่ตั้งขององค์การบริหารส่วนตำบลยู่หว่า เป็นป่าชุมชนที่ร่มรื่น มีเนื้อที่ทั้งหมด 182 ไร่ มีถนนลาดยาง เข้าถึง เหมาะสำหรับเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 4) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลยู่หว่า ได้ก่อตั้งมาขึ้น ในปี 2549 อยู่ที่ หมู่ 11 บ้านศาลา ตำบลยู่หว่า เปิดสอน 4 ระดับชั้น เตรียม อนุบาล, อนุบาล 1 - 3 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 122 คน และ 5) กาดสล่าแม่ครุคำ เป็นศูนย์รวมของช่าง แกะสลัก (สล่า) ฝีมือดีของเมืองล้านนา "จุดเด่น" คือพื้นที่ขนาด 6 ไร่ มีบ้านทรงไทย มีบึงน้ำขนาดใหญ่ รายรอบไปด้วยสถาปัตยกรรมล้านนา และสัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแท้จริง และมีการสาธิต การแกะสลักผลิตภัณฑ์สินค้า

การมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้ปกครองกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียน วัดคูคำ (เมธาวิสัยคณาทร) ได้ร่วมกับชุมชนตลอดจนผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดย 1) ร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างของโรงเรียน 3) ร่วมมือกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นวิทยากรภายนอกจัดสอนวิชาชีพแก่นักเรียน 4) เป็นแหล่งเรียนรู้ นอกโรงเรียน 5) ร่วมมือกับผู้นำชุมชนและผู้ใหญ่บ้าน ช่วยสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน ตลอดเวลา 6) จัดตั้งเครือข่ายผู้ปกครองชั้นเรียนเพื่อร่วมมือกันในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 7) มีการจัดตั้งคณะกรรมการการจัดการเรียนรวม ซึ่งประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ องค์การบริหารส่วน ตำบลยู่หว่า ตัวแทนศิษย์เก่า ตัวแทนผู้ปกครองเด็กปกติและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประธานกลุ่ม แม่บ้าน และคณะครูของโรงเรียน โดยมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือกิจกรรมของการ เรียนรวมให้ประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพต่อไป ดังที่ผู้ปกครองซึ่งเป็นกรรมการโรงเรียนท่านหนึ่ง กล่าวว่

“เพราะว่าบ้านกับโรงเรียนใกล้กัน เวลาตอนเช้าครูใหญ่หรือครูที่เขารับผิดชอบประกาศ ก็ จะคอยฟังเสมอ ก็ได้รู้ว่าที่โรงเรียนกำลังทำอะไรอะไร หรือตอนนี้อยากให้นักเรียนทำอะไร เราก็จะเน้น ลูกเราที่บ้าน”

ในประเด็นนี้นั้นสิ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นเมื่อเข้าสู่ภาคสนามแล้วมีโอกาสร่วมกิจกรรมของโรงเรียน หลายกิจกรรม โดยเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมวันกาดมั่ว ซึ่งเป็นกิจกรรมที่โรงเรียน ต้องการให้เด็กนักเรียนทั้งโรงเรียนได้ฝึกหัดในเรื่องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ สร้างรายได้ช่วย ครอบครัวได้ ในวันงานนอกจากนักเรียนจะนำเอาสิ่งของต่าง ๆ ที่ทำขึ้นเอง หรือปลูกขึ้นเองมาขายแล้ว

ผู้ปกครองของเด็กนักเรียนส่วนใหญ่ก็มาร่วมทำกิจกรรมกับบุตรหลานด้วยเช่นกัน หรือโรงเรียนมีโครงการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองที่มีความเชี่ยวชาญในงานฝีมือต่าง ๆ ให้มีส่วนในการเข้ามาสอนทักษะอาชีพแก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนในรายวิชาการงานอาชีพอีกด้วย เช่น การแกะสลักไม้ เป็นต้น หรือในส่วนของการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้เข้าร่วมสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมนั้น พบว่า โรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งประกอบด้วยคณะครู ผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งผู้ปกครองทุกคนเข้าร่วมในกิจกรรมดังกล่าวแทบทุกครอบครัว หรือในส่วนของจัดการเรียนรวมนั้น โรงเรียนมีคณะกรรมการจัดการเรียนรวม ที่ประกอบไปด้วยผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่ อบต.ยู่หว่า ตัวแทนผู้ปกครอง ประธานกลุ่มแม่บ้าน ตัวแทนศิษย์เก่า ตัวแทนผู้ปกครองเด็กที่มีความต้องการพิเศษและคณะครู ฉะนั้นการจัดการศึกษาของโรงเรียนนั้นจึงเป็นลักษณะของการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การสัมภาษณ์ผู้ปกครองและระเบียบประวัติของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน 27 คน มีรายละเอียดดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	11	40.74
หญิง	16	59.26
รวม	27	100.00
การอยู่ร่วมกันของคนในครอบครัว		
อยู่กับบิดามารดา	18	66.66
อยู่กับญาติ (ปู่ ย่า ตา ยาย ฯลฯ)	2	7.41
อยู่กับมูลนิธิหวังใยดูแลเด็กกำพร้า	7	25.93
รวม	27	100.00
ประเภทของความพิการ		
บกพร่องทางสติปัญญา	11	40.74
บกพร่องทางด้านการเรียนรู้	11	40.74
สมาธิสั้นจนผิดปกติ	3	11.12
บกพร่องทางการได้ยิน	1	3.70
พิการซ้ำซ้อน	1	3.70
รวม	27	100.00
ระดับชั้นเรียน		
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	2	7.41
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	4	14.81
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	3	11.12
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	7	25.90
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	5	18.52
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	3	11.12
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	3	11.12
รวม	27	100.00

จากตาราง 1 เด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นเพศชาย 11 คน คิดเป็นร้อยละ 40.74 และเป็นเพศหญิง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 59.26 เด็กส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 66.66 อยู่ร่วมกับบิดามารดา แต่มีเด็กถึงจำนวนร้อยละ 25.93 ที่เป็นเด็กกำพร้า และจำนวนร้อยละ 7.41 ที่อยู่อาศัยกับญาติ ลักษณะของความพิการนั้นจัดอยู่ในกลุ่มที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและบกพร่องทางการเรียนรู้มีจำนวนเท่ากันและเป็นส่วนใหญ่ของเด็กที่เรียนรวม คือ ร้อยละ 40.74 มีเด็กสมาธิสั้นชนิดปกติ ร้อยละ 11.12 นอกจากนี้ยังมีเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและเด็กที่มีความพิการซ้ำซ้อนเรียนรวมด้วยจำนวนเท่ากัน คือ ร้อยละ 3.70 โดยที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษส่วนใหญ่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 รองลงมาคือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และ 3 คือ ร้อยละ 18.52 และ 14.81 ตามลำดับ และมีจำนวนเท่ากันในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 คือ ร้อยละ 11.12 เท่ากัน แต่มีเพียงร้อยละ 7.41 เท่านั้นที่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3. การจัดการเรียนรวมในปัจจุบันของโรงเรียน

ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนนั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจในสภาพการณ์ด้านการจัดการเรียนรวมในปัจจุบันเสียก่อน เพื่อจะได้สามารถนำมาวางแผนในการแก้ไขหรือพัฒนาได้ตรงตามสาเหตุและสภาพการณ์ที่เป็นจริง โดยข้อมูลได้จากแบบสอบถามของคณะครู นักเรียน การสนทนากลุ่มในกลุ่มตัวแทนของครู นักเรียนปกติ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ปกครอง และชุมชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

3.1 ความสำเร็จ

โรงเรียนวัดกุฎ้ำ (เมธาวิสัยคณาทร) ได้เข้าเป็นโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนรวมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ทำการพัฒนาการจัดการเรียนรวมมาโดยตลอด ทางด้านสถานศึกษานั้นได้รับรางวัลชนะเลิศโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวม ระดับ สพท. เชียงใหม่ เขต 4 และชนะเลิศอันดับ 2 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 ภาคเหนือ พ.ศ. 2547 อีกทั้งยังเป็นโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมดีเด่นระดับภูมิภาค ปี พ.ศ. 2548 ส่วนทางด้านบุคคลากรมีครูได้รับรางวัลครูการจัดการเรียนรวมดีเด่นของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 คือ นางสาวพิณ ธิวงค์ รวมทั้งยังได้รับรางวัลเกียรติยศแห่งชาติ สาขาเด็กพิเศษในปี พ.ศ. 2546 อีกด้วย นางสาวสุนทรี ศรีสังวาลย์ ซึ่งเป็นผู้บริหารของโรงเรียนได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ในปี พ.ศ. 2548 อีกด้วย โรงเรียนได้จัดทำโครงการเรียนรวมเป็นโครงการพิเศษของโรงเรียนโครงการหนึ่งโดยมีนางสาวพิณ ธิวงค์ เป็นหัวหน้าโครงการ มีนางเมย์ณิศา พูลจันทร์ เป็นรองหัวหน้าโครงการ และนางจุไรลักษณ์ คำภีระวงษา เป็นครูสอนเสริมวิชาการ

โรงเรียนเปิดโอกาสให้เด็กทุกกลุ่มเป้าหมายโดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติทุกช่วงชั้น ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายที่ 3 ในพันธกิจที่ 1 ของโรงเรียนที่ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนได้มีโอกาสทางการศึกษา ได้เรียนรู้ตามศักยภาพเหมาะสมกับธรรมชาติและสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในเรื่องการชี้แจงนโยบายและให้ความรู้เรื่องการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยปี พ.ศ. 2548 ทำการจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำโครงการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ส่งครูเข้ารับการอบรมการสอน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล IEP (Individualized Education Program) รวมทั้งสำรวจเด็กในชุมชนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เริ่มทำแผนการสอนทดลองใช้พร้อมทั้งประเมินผล บันทึกข้อเสนอแนะ และดำเนินการตามแผนที่ได้ปรับปรุง ประเมินผล และจัดนำเสนอผลงาน ซึ่งดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด จากการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวมมาโดยตลอด ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐ คือ สำนักงานเขตการศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการเรียนรวมของโรงเรียนนั้นมีการจัดการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติของผู้บริหารและครูมาโดยตลอด ดังที่ได้ข้อมูลจากคุณภัทรพล ศึกษานิเทศน์ สำนักงานเขตการศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 กล่าวว่า

“ถ้ามองภาพรวมตัวบุคลากรเนี่ยสำคัญนะครับ เราพยายามที่จะอบรมพัฒนาเค้าทั้งประชุมปฏิบัติการ ทั้งการอบรมสัมมนาต่าง ๆ เพื่อให้เค้ามีความรู้ความเข้าใจ โดยเฉพาะเรื่องของเจตคติที่ไม่ดี เพราะอะไรรู้มั๊ย เพราะดูเหมือนว่า ผู้บริหารก็มีความสำคัญเหมือนกันนะครับ เพราะผมเกาะติดเรื่องนี้มาเป็น 10 ปี ตั้งแต่อยู่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ อยู่สันป่าตองมา ผมเกาะติดโรงเรียนกู่คำเนี่ยตั้งแต่ปี 42 มา ผมใกล้ชิดเค้ามา ผมรู้ว่ากระบวนการที่เค้าพัฒนาเป็นอย่างไร โรงเรียน ๆ ก็เหมือนกันเจตคติที่สำคัญนี้ สำคัญมากผู้บริหารบางโรงเรียนไม่ยอมรับ ๆ จนกระทั่งเราให้ความรู้ความเข้าใจเข้าไป”

จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นว่า บุคลากรมีเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และข้อมูลทางด้านเจตคติที่ได้จากแบบสอบถามรวมทั้งการสนทนากลุ่มในกลุ่มครูนั้น พบว่าครูมีเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ถึงแม้ไม่มีความเชี่ยวชาญในการสอนแต่ก็ต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือ จากปัจจัยเหล่านี้จึงส่งผลให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนรวมได้ประสบความสำเร็จ

1.2 ปัญหาในการจัดการเรียนรวม

จากคำแนะนำของอาจารย์ยุพิน คำปัน รองผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 (ขณะปีพ.ศ. 2549) เมื่อผู้วิจัยขอคำแนะนำเรื่องของการจัดการเรียนรวมที่จะทำการคัดเลือกเข้าสู่การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำว่า โรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัย-คณาทร) เป็นโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรวมระดับ

หนึ่งแต่ก็ยังประสบปัญหาในหลายด้านในส่วนของจัดการเรียนรวม อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาเป็น ผู้ที่มีวิสัยทัศน์ที่ดีในเรื่องของการจัดการเรียนรวม มีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรวมใน โรงเรียนให้มากขึ้นจากปัจจุบันอีก อาจารย์ยุพิน คำปัน จึงได้ทำการแนะนำผู้วิจัยกับอาจารย์จุไรลักษณ์ คำภีระวงษา ให้รู้จักกันครั้งหนึ่งก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้แนะนำตนเองเพื่อจะทำการติดต่อเข้าไปพูดคุยกับ ผู้อำนวยการโรงเรียนต่อไป หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ติดต่อเข้าพบผู้บริหารโรงเรียน คือ อาจารย์สุนทร ศรี-สังวาลย์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ทำการแนะนำตนเอง วัตถุประสงค์ ซึ่งผู้อำนวยการโรงเรียนยินดีให้ ความร่วมมือดีมาก จากการพูดคุยในครั้งแรกนั้น ผู้อำนวยการกล่าวถึงปัญหาในการจัดการเรียนรวม ของโรงเรียนในขณะนี้ว่า

“โรงเรียนยังขาดความเข้าใจในเรื่องของการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเด็กที่มีภาวะการเรียนรู้บกพร่อง และเด็กสมาธิสั้นจนผิดปกติ ซึ่งทำให้ปัญหาที่ ตามมาคือการจัดการเรียนการสอน”

และมีความยินดีที่จะให้ผู้วิจัยเข้ามาทำการศึกษาวิจัยเรื่องของการพัฒนารูปแบบการ จัดการเรียนรวมในโรงเรียนได้ พร้อมทั้งทำการแนะนำผู้วิจัยแก่อาจารย์สายพิณ ธิวงศ์ หัวหน้าโครงการ เรียนรวม เพื่อประสานงานกันต่อไป ซึ่งจากการพูดคุยกับอาจารย์หัวหน้าโครงการเรียนรวมของ โรงเรียนนั้น อาจารย์สายพิณกล่าวว่า

“ส่วนมากภาพที่ไม่เข้าใจเนี่ยคือไม่รู้ว่าจะสอนอย่างไร ถ้ามีเด็กอยู่ในห้องเนี่ยเค้าไม่รู้วิธี สอนเกือบทุกประเภทเลย ตั้งแต่สติปัญญา มา เด็กแอลดี เด็กสมาธิสั้น เพราะว่าส่วนมากที่อบรมมาก็ จะเป็นความรู้ว่า เด็กพิเศษมี 9 ประเภท แต่ไม่ได้อบรมในด้านเทคนิคการสอน นอกจากครูที่รับผิดชอบ เป็นทางการเท่านั้นที่ไปอบรม”

จึงเห็นได้ว่า โรงเรียนยังขาดความรู้ในเรื่องของการคัดกรองและการจัดการเรียนการสอน แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีปัญหาการเรียนรู้บกพร่องและกลุ่มสมาธิสั้นจน ผิดปกติ และจากการที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสร้างสัมพันธภาพในช่วงก่อนหน้านี้ดังได้กล่าวแล้ว คณะครูมี ความยินดีที่จะให้ผู้วิจัยเข้ามาทำการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนเป็นอย่าง ยิ่ง ซึ่งจากปัญหาเบื้องต้นที่ตรงกันของทั้งผู้บริหารและอาจารย์หัวหน้าโครงการเรียนรวมจากการพูดคุย กับผู้วิจัยเพียงระยะเวลาสั้น ๆ นั้น ประกอบกับท่าทีที่เปิดรับให้ผู้วิจัยเข้าทำการศึกษาวิจัยในเรื่องการ จัดการเรียนรวมของโรงเรียน จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะใช้โรงเรียนวัดกุฎ้ำ (เมธาวิสัยคณาทร) เป็น โรงเรียนเป้าหมายในการวิจัย และนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเข้ามาใช้เป็น รูปแบบในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ทั้งนี้โรงเรียนวัดกุฎ้ำ (เมธาวิสัยคณาทร) จัดว่าเป็นโรงเรียนแกนนำ ที่เป็นสถานที่ศึกษาดูงานของโรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวมอยู่แล้ว ถ้าสามารถพัฒนารูปแบบของ

การจัดการเรียนรวมให้เต็มศักยภาพอย่างแท้จริง ย่อมก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะเผยแพร่องค์ความรู้ไปสู่โรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในส่วนของความคิดเห็นเพิ่มเติมของครูในเรื่องระดับความพร้อมของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กปกติ ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิด พบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน แต่ครูมีภาระงานมากต้องสอนนักเรียนปกติ ซึ่งมีจำนวนมาก จึงไม่มีเวลามากพอที่จะมาสอนเสริมหรือให้การดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้มากเท่าที่ควร ดังเห็นได้จากคำกล่าวของครูท่านหนึ่งว่า

“ไม่ค่อยมีเวลาเต็มที่ จะสอนเด็กพิเศษในช่วงเวลา 15.00 – 15.30 น. บางวันถ้ามีงานอื่น นอกเหนือจากงานที่สอนก็จะนำมาทำในช่วงเวลานี้ ทำให้ไม่ได้สอนเด็กพิเศษ”

หรือ

“ความพร้อมในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กปกติน้อย เพราะต้องมีเวลาในการเตรียมและดูแลเอาใจใส่งานที่รับผิดชอบมาก แต่ก็พยายามเท่าที่ทำได้”

อีกทั้งบางท่านเขียนว่า “อยากให้ครูที่มีความรู้ในเรื่องการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษมาประจำในโรงเรียนทำการสอนแบบห้องเรียนคู่ขนาน และให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมาเรียนรวมในบางวิชาเท่านั้น” ส่วนข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามในเรื่องความรู้ในการจัดการเรียนการสอนเด็กนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษและจากการสัมภาษณ์ครูของโรงเรียน พบว่าครูไม่มีความรู้ในเรื่องการคัดกรองและการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยตรง รวมทั้งการจัดการพฤติกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียน ดังที่ครูท่านหนึ่งเขียนว่า

“เด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นเด็กที่น่าสงสาร ครูควรมีความรู้เรื่องการคัดกรองและเทคนิคการสอนเด็กลักษณะนี้ เพื่อจะได้ช่วยเหลือเด็กได้พัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างถูกต้อง”

หรือ

“ผู้สอนไม่มีความมั่นใจในการสอนเด็กพิเศษ เพราะไม่ได้จบการศึกษาพิเศษโดยตรง แต่ก็ไม่มีความเต็มใจที่จะช่วยให้เด็กได้มีพัฒนาการที่ดีขึ้น” รวมทั้ง “การมีเด็กเรียนรวมในชั้นเรียน ซึ่งเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ครูไม่มีความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอน จึงไม่รู้ว่าจะใช้วิธีใดสอนให้เด็กเกิดผลการเรียนรู้ได้ดีเท่ากับเด็กปกติ”

จากประเด็นของปัญหาด้านที่ครูไม่มีความรู้ความชำนาญในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้นและเป็นช่วงแรกที่ถูกวิจัยได้เข้าไปหาข้อมูลเบื้องต้นต่าง ๆ ก่อนที่จะเกิดโครงการต่าง ๆ นั้น สิ่งที่ผู้วิจัยเห็นสอดคล้องด้วยในการสังเกตบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียนในช่วงแรก ซึ่งเป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ มี ด.ญ. ชนานันท์ ซึ่งจัดเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านการเรียนรู้ร่วมกับสมาธิสั้น จะเดินอยู่รอบ ๆ ภายในบริเวณโรงเรียน เด็กจะไม่เข้าห้องเรียนเลย และครูก็ไม่

มีวิธีการที่จะทำให้เด็กอยู่ในห้องเรียนได้ เด็กจึงได้เรียนเฉพาะวิชาสอนเสริมกับอาจารย์โรลักษณะ ซึ่ง เป็นครูสอนเสริมสัปดาห์ละ 2 วัน ๆ ละประมาณ 1-2 ชั่วโมงเท่านั้น ซึ่งจะเป็นการสอนเฉพาะวิชา ภาษาไทยและคณิตศาสตร์เท่านั้น เป็นต้น นอกจากนี้เด็กนักเรียนปกติเองก็ยังมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีการล้อเลียนจนตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษเองปฏิเสธความช่วยเหลือจากครูในการที่จะได้รับการสอนเสริม ดังที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษกล่าวว่า

“ผมไม่ใช่เด็กพิเศษ ผมไม่ยอมมาหาครูจู่ไรหรอก พวกมันชอบล้อกัน”

นอกจากนี้ในส่วนของผู้ปกครองซึ่งเป็นคนดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้นยังไม่ค่อยสนใจในการช่วยเหลือบุตรหลานของตนเองเท่าที่ควร ผู้ปกครองมองว่าเรื่องของวิชาการนั้นควรเป็นเรื่องของทางโรงเรียนเท่านั้น ดังที่ท่านหนึ่งกล่าวว่า

“เรื่องการเรียนนะค่ะ ขอคุณครูทุกคนช่วยเน้นทุกอย่างค่ะ อยู่ชั้นใดก็ขอคุณครูเน้นช่วยเน้นให้ตลอดค่ะ”

หรือดังคำกล่าวของ อาจารย์โรลักษณะที่กล่าวว่า

“อีกส่วนหนึ่งเพราะผู้ปกครองไม่มีเวลาให้เด็กด้วย อย่างตัวอย่างน้องมินที่อาจารย์เห็นนะค่ะ น้องมินผู้ปกครองเค้าจะไม่มีเวลา หนูสัมภาษณ์แล้วผู้ปกครองจะกลับทุ่มหนึ่งค่ะ ทิ้งไว้ให้ยายแล้วน้องมินจะไม่พัฒนาขึ้น จะไม่ค่อยพัฒนาเลย เพราะฉะนั้นถ้าผู้ปกครองมากก็จะวางให้โรงเรียนหมดเลย ข้อเสียมันอยู่ตรงนี้ค่ะ”

จากการที่ผู้ปกครองมีความคิดทอดภาระให้กับทางโรงเรียนจึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การเรียนของเด็กกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจากข้อมูลที่ได้ จะเห็นว่าแม้เป็นโรงเรียนแกนนำเรียนรวมแต่ก็ยังมีบางด้านที่เป็นปัญหาในการจัดการเรียนการสอนอยู่ ทำให้ส่งผลต่อการจัดการเรียนรวมทำได้อย่างไม่เต็มประสิทธิภาพ

ฉะนั้นประเด็นที่ยังเป็นปัญหาในการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ครูขาดความรู้ในเรื่องการคัดกรองและการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษโดยตรง
2. ครูมีภาระงานมากต้องสอนนักเรียนปกติซึ่งมีจำนวนมาก จึงไม่มีเวลามากพอที่จะมาสอนเสริมหรือให้การดูแลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษได้มากเท่าที่ควร
3. เด็กนักเรียนปกติเองมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีการล้อเลียน
4. เด็กที่มีความต้องการพิเศษเองยังปฏิเสธความบกพร่องของตัวเองอยู่ทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลือ
5. ผู้ปกครองยังขาดการเอาใจใส่ช่วยเหลือบุตรหลานของตนเองอย่างเต็มที่

4. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

การจัดการเรียนรวมที่ผ่านมานั้น โรงเรียนต่าง ๆ รับนโยบายมาจากกระทรวงศึกษาธิการในการที่จะต้องรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กนักเรียนปกติ แต่ยังคงขาดความพร้อมในการจัดการทั้งด้านบุคคลากร สถานที่ รวมทั้งการเตรียมเด็กนักเรียนปกติ รวมทั้งผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและชุมชน ทำให้การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนต้องประสบกับปัญหามากมาย ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมให้มีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถแก้ไขปัญหาที่แท้จริงได้ตรงสภาพการณ์ บริบทที่แท้จริงให้สอดคล้องกับปัญหาที่แท้จริงของโรงเรียนในโรงเรียนที่ศึกษา โดยนำเอาทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมได้ ส่วนเสีย (stakeholder) อันได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้สอน นักเรียนปกติ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ผู้ปกครองของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ชุมชนและเจ้าหน้าที่รัฐผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเข้ามามีส่วนในการคิดค้นหาปัญหาของตนเอง หาแนวทางหรือวิธีการแก้ไขปัญหาที่เป็นไปได้ จากนั้นนำโครงการที่ได้ร่วมกันกำหนดขึ้นไปปฏิบัติ ติดตาม ประเมินผลและสะท้อนผลที่ได้ โดยมีการปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับความเป็นไปได้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ คือ การจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จในทุกด้าน ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยตามขั้นตอนของการดำเนินงานเพื่อให้เกิดความสำเร็จในการจัดการเรียนรวมของโรงเรียน ดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมของโรงเรียน

การกำหนดปัญหาและความต้องการ เป็นการใช้กระบวนการที่ใช้อนาคตเป็นจุดประสงค์ในการทำงานแทนการใช้ปัญหาและการแก้ปัญหาเป็นตัวตั้งในการทำงานซึ่งมักทำให้เกิดการขัดแย้ง ผู้วิจัยใช้เทคนิค F.S.C. ช่วยทำให้เป้าหมายและแนวทางของกลุ่มมีความชัดเจนมากขึ้น ซึ่งมีผู้แทนกลุ่มหลายประเภท หลายระดับซึ่งต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน มาร่วมกันทำงานโดยนำประสบการณ์ของแต่ละคนมาสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในเรื่องนั้นและได้แผนหรือแนวทางในการปฏิบัติให้ไปถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่ม ประกอบด้วย 1) ตัวแทนของกลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 3 กลุ่ม (เฉพาะเด็กที่สามารถพูดคุยสื่อสารกันเข้าใจเท่านั้น) จำนวน 19 คน ได้แก่ ป.3 – 4 จำนวน 4 คน ป.5 – 6 จำนวน 9 คน และ ม.1 – 3 จำนวน 6 คน 2) กลุ่มนักเรียนปกติ 1 กลุ่ม จำนวน 12 คน 3) กลุ่มตัวแทนของโรงเรียน 1 กลุ่ม จำนวน 19 คน 4) กลุ่มครอบครัว 1 กลุ่ม จำนวน 13 คน 5) กลุ่มชุมชน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ 1 กลุ่ม จำนวน 6 คน รวมทั้งสิ้น 66 คน มาร่วมกันวิเคราะห์เหตุการณ์ในอดีต เพื่อเชื่อมโยงกับสภาพการณ์และแนวโน้มในปัจจุบัน การวิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพการณ์ปัจจุบันเพื่อความเข้าใจในทิศทางและปัจจัยที่มีอิทธิพลในประเด็นหลักของการประชุม และสร้างจินตนาการถึงอนาคตที่พึงปรารถนาในประเด็นหลักของการประชุม เพื่อร่วมกันกำหนดความ

คิดเห็นร่วมและสร้างแผนปฏิบัติการไปสู่อนาคตร่วมกัน มีระยะเวลาในการจัดประชุม 2 วัน การประชุมแบ่งเป็น 12 ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่ 1-3 เป็นการมองถึงอดีต ขั้นที่ 4-7 เป็นการมองสภาพปัจจุบัน และขั้นที่ 8-12 เป็นการมองถึงอนาคต คือ ในวันที่ 8 มิย. 2550 เวลา 9.00 น. – 16.00 น. เป็นการประชุมในขั้นตอนที่ 1 – 8 และ 14 มิย. 2550 เป็นการประชุมในขั้นตอนที่ 9 – 12 รวมทั้งการเสนอแผนการปฏิบัติการ การที่ไม่สามารถจัดประชุมให้ต่อเนื่องได้ 2 วันติดกัน เนื่องจากเป็นช่วงเปิดภาคการศึกษาใหม่ ครูผู้สอนต้องทำการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งพ่อแม่ผู้ปกครองต้องทำงาน จึงต้องจัดแบ่งการประชุมเป็นแบบไม่ติดกัน แต่นัดตามวันเวลาที่สะดวกของทุกฝ่าย ในการจัดประชุมทั้ง 2 วันนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมทุกฝ่ายให้ความร่วมมือดีมาก มีการเสนอความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง สนุกสนาน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่าในกลุ่มของผู้ปกครองนั้น มีบางคนเท่านั้นที่เสนอความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ส่วนใหญ่เมื่อผู้วิจัยกระตุ้นให้เสนอความคิดเห็นก็จะเป็นการเสนอความคิดเห็นแบบคล้อยตาม สำหรับการเปิดประชุมนั้นเปิดประชุมโดยผู้อำนวยการโรงเรียนทำการกล่าวต้อนรับผู้เข้าประชุมและทำการแนะนำผู้วิจัยแก่ผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งคณะครูของโรงเรียนนั้นมีความคุ้นเคยกับผู้วิจัยอยู่แล้ว เนื่องจากคณะครูรับทราบถึงวัตถุประสงค์ในการเข้ามาในโรงเรียนของผู้วิจัยและผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนมาโดยตลอดตั้งแต่เดือนพฤษภาคม 2550

ข้อสรุปที่ได้จากการจัดประชุม นั้น สรุปได้ว่า ผลการดำเนินการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนที่ผ่านมานั้น มีผลงานที่ภาคภูมิใจซึ่งประสบความสำเร็จของโรงเรียนคือ ครูได้มีการช่วยแนะนำส่งเสริมให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีพัฒนาการที่ดีขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ใกล้เคียงเด็กปกติ เกิดกิจกรรมศิลปะดนตรี กีฬาที่นำมาเป็นการบำบัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ มีการฝึกด้านวิชาชีพสามารถนำไปเป็นพื้นฐานอาชีพได้ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีการพัฒนาทางสังคมสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ส่วนความล้มเหลวที่ทุกกลุ่มพบคือ เด็กนักเรียนในชั้นเรียนมีจำนวนมากทำให้ครูช่วยดูแลสอนเสริมไม่เต็มที่ ครูยังขาดความรู้ในการสอนวิชาการและการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านวิชาการอย่างเต็มที่ ในส่วนของผู้ปกครองนั้นยินดีทำตามที่โรงเรียนแนะนำ แต่จากปัจจัยด้านการศึกษาที่ไม่สูงของผู้ปกครอง หรือเด็กอาศัยกับปู่ย่าตายาย หรือเป็นเด็กกำพร้า ทำให้ไม่สามารถให้การสอนการบ้านหรือสอนเสริมให้แก่บุตรหลานเมื่อกลับมามีบ้านได้ จึงเหมือนกับเป็นการทอดภาระให้แก่ครูและโรงเรียนในการที่จะพัฒนานักเรียน ส่วนในด้านของชุมชนนั้น ทุกกลุ่มมีความเห็นตรงกันในเรื่องชุมชนให้การยอมรับ เปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอย่างเต็มที่ จึงไม่มีปัญหาในเรื่องของเจตคติในชุมชน แต่ยังพบปัญหาของเจตคติของนักเรียนปกติที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษอยู่ในระดับที่ไม่ดี ซึ่งสิ่งที่ทุกกลุ่มอยากให้เกิดขึ้นในอนาคตนั้น คือ ทุกกลุ่มอยากให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความสามารถทางการเรียน

พฤติกรรมที่ดีขึ้น สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้ใกล้เคียงเด็กปกติ ครูมีความสามารถในการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น และมีครูที่มีความสามารถด้านการจัดการเรียนรวมโดยเฉพาะมาสอนเสริมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น

4.2 การกำหนดแนวทางและการวางแผนแก้ปัญหา

จากการจัดประชุมโดยเทคนิค F.S.C. ซึ่งอยู่ในขั้นตอนที่ 9 – 12 นั้น ผู้เข้าร่วมประชุมได้ร่วมกันเสนอความคิดเห็นร่วมที่เป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาและช่วยกันจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินการก่อน-หลังได้ โดยผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนเลือกประเด็นที่ตนเองสนใจมากเพียงประเด็นเดียวจากความคิดเห็นร่วมและความคิดเห็นที่เป็นไปได้ที่ผ่านการลงมติของที่ประชุมใหญ่แล้ว โดยตอบคำถามว่า ตนและโรงเรียนจะมีส่วนร่วมในการประสานงานต่อหัวข้อนั้นอย่างไร เพื่อเข้าร่วมพิจารณาและทำงานกับสมาชิกที่เลือกประเด็นเดียวกัน จากนั้นผู้ที่สนใจประเด็นเดียวกันรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มสนใจในเรื่องนั้น เพื่อพิจารณาสภาพที่เป็นอยู่ กลยุทธ์หรือแนวทางและกิจกรรมหรือขั้นตอน พร้อมทั้งระบุปัญหาและอุปสรรคข้อจำกัดที่มีอยู่ นำเสนอในที่ประชุมใหญ่ ใช้เวลากลุ่มละ 3 นาที จากนั้นสมาชิกกลุ่มเฉพาะเลือกกิจกรรมกลุ่มที่ตนเองมีความสนใจและมีศักยภาพในการนำไปปฏิบัติ นำไปสู่การร่วมกันวางแผนแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา โดยเน้นประเด็นที่สำคัญและมีโอกาสเป็นไปได้จริงเพียง 3 ประเด็น พร้อมทั้งระบุปัจจัยสนับสนุน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางข้อจำกัด ซึ่งเมื่อนำเสนอในที่ประชุมใหญ่แล้วนั้นได้โครงการทั้งสิ้น 7 โครงการ คือ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน และโครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ และยังมีโครงการที่ผู้วิจัยได้ร่วมกับครูในการพัฒนาความสามารถเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้ความรู้สึกและการใช้กล้ามเนื้อ และโครงการผู้ปกครองสอนลูก ซึ่งในการจัดทำแผนนั้น ได้มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ วิธีการดำเนินกิจกรรม ระยะเวลาในการดำเนินการ วัสดุอุปกรณ์งบประมาณและการประเมินผล

4.3 ชั้นปฏิบัติตามแผนงาน

ในขั้นนี้เป็นการดำเนินงานของผู้รับผิดชอบกลุ่มต่าง ๆ ตามโครงการที่กำหนด โดยใช้ทรัพยากรต่างๆ ภายในโรงเรียน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ 15 พฤษภาคม – ตุลาคม 2550 เป็นเวลา 5 เดือน 15 วัน ซึ่งโครงการต่าง ๆ นั้นเป็นโครงการที่พัฒนาปัจจัยภายในโรงเรียน คือ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยเพิ่มความรู้แก่ครู อันส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ดีขึ้น โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน และโครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็ก

ปกติ เป็นโครงการที่ทำให้นักเรียนปกติเกิดเจตคติที่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษและให้การช่วยเหลือเพื่อนให้สามารถเรียนรวมกันได้อย่างเต็มศักยภาพ และโครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้ความรู้สึกและการใช้กล้ามเนื้อ โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง เป็นโครงการที่ดำเนินการกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยตรง เพื่อให้มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดีขึ้น สามารถเรียนรวมได้อย่างเต็มศักยภาพ บรรลุเป้าประสงค์ที่วางไว้ในแผนการศึกษารายบุคคลของแต่ละคน ส่วนโครงการที่เป็นปัจจัยภายนอกโรงเรียนนั้น คือ โครงการผู้ปกครองสอนลูก ซึ่งเป็นโครงการที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนในการส่งเสริมพัฒนาการของลูกที่บ้านอย่างเต็มที่ อันส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรวมได้ดีขึ้น

ในระหว่างการดำเนินโครงการตามแผนนั้น ได้มีการติดตามประเมินผลเป็นระยะ ๆ ซึ่งเป็นการประเมินผลที่เน้นกระบวนการทำงาน (Process evaluation) โดยมีโครงการที่ติดตามและประเมินผลแบบทุกสัปดาห์ คือ โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้ความรู้สึกและการใช้กล้ามเนื้อ โครงการผู้ปกครองสอนลูก โดยนำสมาชิกผู้ที่เป็นหลักในโครงการนั้น อันได้แก่ เด็กนักเรียนปกติ เด็กที่มีความต้องการพิเศษและผู้ปกครอง มาทำการพูดคุยหรือสื่อสารผ่านทางเอกสารที่ส่งไปที่บ้านทุกสัปดาห์ รวมทั้งการประเมินกับตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษเองในขณะที่มาทำกิจกรรมการกระตุ้นพัฒนาการ เนื่องจากเป็นโครงการในลักษณะที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงค่อนข้างรวดเร็ว กิจกรรมต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงต้องทำการติดตามผลทุกสัปดาห์ โดยทุกโครงการมีการประเมินผลในประเด็นต่าง ๆ คือ 1) การบรรลุจุดประสงค์ของโครงการ โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดหรือผลที่คาดว่าจะเกิดในแต่ละโครงการ 2) ความสามารถในการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ และ 3) ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยและสมาชิกของแต่ละโครงการจะร่วมกันนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนร่วมกันใหม่ เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนโครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง และโครงการที่ทำให้นักเรียนปกติเกิดเจตคติที่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ลักษณะของโครงการเป็นการให้ความรู้ การประเมินโครงการจึงทำในลักษณะก่อนและหลังการให้ความรู้ ร่วมกับการสังเกตการปฏิบัติตัวต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษตามบทบาทของแต่ละคน ซึ่งผลที่ได้จากการติดตามประเมินผลระหว่างการดำเนินของแต่ละโครงการ มีดังนี้

4.3.1 โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นโครงการแรกที่คณะครูของโรงเรียนต้องการให้เกิดขึ้นทันทีที่ผู้วิจัยเริ่มโครงการวิจัย เนื่องจากครูยังขาดความรู้ความเข้าใจในการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทการเรียนรู้บกพร่อง (Learning disability) และเด็กประเภทสมาธิสั้นชนิดผิดปกติ (Attention Deficit and Hyperactive Disorder) เด็กกลุ่มนี้ไม่แสดงความ

บกพร่องทางด้านร่างกายที่ชัดเจน และเป็นช่วงเปิดการศึกษาใหม่ มีเด็กใหม่รวมทั้งเด็กที่ครูสงสัยว่าทำไมจึงมีปัญหาในการเรียนตลอดปีการศึกษาที่ผ่านมา อีกทั้งทางโรงเรียนต้องเร่งทำการส่งรายชื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทแก่ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขต 8 ซึ่งโครงการนี้มีผู้รับผิดชอบคือ อาจารย์สายพิณ ธิวศ์ ผู้วิจัยทำการอบรมในเรื่องของการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทการเรียนรู้บกพร่องและสมาธิสั้นชนผิวดำปกติ ในวันที่ 18 พค. 2550 ในเวลา 13.00 – 16.30 น. แก่คณะครูในโรงเรียน จำนวน 24 คน จากการประเมินก่อนให้การอบรม โดยเป็นลักษณะการให้ครูถามตอบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้ง 2 ประเภท และจากแบบวัดความรู้เห็นได้ชัดเจนว่าครูขาดความรู้ในเรื่องของเด็กทั้งสองประเภทเป็นอย่างมาก ทั้งในเรื่องลักษณะของปัญหาและการให้การช่วยเหลือ

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 1 จากการประเมินผลพบว่า สามารถดำเนินกิจกรรมได้ตามแผนหรือโครงการที่กำหนดไว้ และไม่มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการที่เกิดขึ้น โดยหลังจากเสร็จสิ้นการอบรมแล้ว คณะครูมีความเข้าใจในลักษณะปัญหาที่บ่งชี้ว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้ง 2 ประเภทดีขึ้น เห็นได้จากการสนทนากลุ่มในกลุ่มครูหลังจากเสร็จสิ้นการอบรม ซึ่งครูที่เข้าอบรมกล่าวว่า

“ในส่วนของ LD สมาธิสั้นเนี่ยเริ่มเข้าใจหลังจากที่ฟังบรรยายในครั้งแรกวันนี้”

แต่เนื่องจากระบบของโรงเรียนนั้น เมื่อมีเด็กที่ต้องถูกประเมินจะส่งไปที่อาจารย์สายพิณ ให้เป็นคนประเมินภาวะที่บ่งชี้ความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ไม่ใช่ครูทุกคนเป็นคนประเมิน แต่ก็ส่งผลให้ครูที่สงสัยว่าเด็กคนใดในห้องของตนอาจเป็นเด็กที่เรียนไม่ดีจากปัญหานี้ก็จะทำการส่งมาให้ประเมิน เพื่อทราบปัญหาได้ชัดเจนถูกต้อง ซึ่งจะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างถูกต้องตรงกับปัญหาของเด็กแต่ละคนมากขึ้น

การประเมินผลระหว่างดำเนินการตั้งแต่ครั้งที่ 2-3 จากการประเมินผลในครั้งที่ 2 และ 3 นั้น โดยมีระยะห่างกัน 1 สัปดาห์ จากความรู้ที่ได้รับนั้นคณะครูสามารถคัดกรองพบเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนรวมในปีการศึกษา 2550 ได้จำนวนทั้งหมด 23 คน ซึ่งเป็นเด็กที่ไม่ได้ถูกคัดกรองในปีการศึกษาที่ผ่านมา ส่งผลให้เด็กกลุ่มดังกล่าวได้รับการจัดการเรียนการสอนอย่างตรงตามศักยภาพที่มีอยู่ โดยมีรายชื่อดังตาราง 2 (ชื่อนักเรียนทุกคนเป็นชื่อสมมุติ)

ตาราง 2 ผลการคัดกรองปัญหาเด็กที่มีความต้องการพิเศษแยกตามชั้นเรียน

ชั้นเรียน	ชื่อนักเรียน	ประเภทของความบกพร่อง
อนุบาล 2	ด.ญ. ปานไพลิน	Down's Syndrome
ป.1/1	ด.ญ. วิชชุดา	สมาธิสั้นชนผิดปกติ
ป.1/2	ด.ญ. แสงทอง	การได้ยินบกพร่อง
ป.3/1	ด.ช. อภิสัทธ์	สมาธิสั้นชนผิดปกติ
	ด.ช. ธนากร	
	ด.ช. ภูมรธา	
	ด.ญ. นันทนา	
ป.4/1	ด.ญ. ขอดี	บกพร่องทางการเรียนรู้
ป.4/2	ด.ญ. อนุธิดา	บกพร่องทางการเรียนรู้
ป.5/2	ด.ช. สันติ	บกพร่องทางการเรียนรู้
	ด.ช. วัชระ	
ป.6/1	ด.ช. ธนพล	บกพร่องทางการเรียนรู้
	ด.ญ. วรางคณา	
	ด.ญ. กัลยา	
ป.6/2	ด.ช. มงคล	บกพร่องทางการเรียนรู้
	ด.ช. กิตติศักดิ์	
	ด.ช. ภาณุวัฒน์	
ม.1	ด.ช. นครินทร์	บกพร่องทางการเรียนรู้
	ด.ญ. จิรนนท์	
	ด.ญ. กัญญา	
ม. 2	ด.ช. เฉลิมพล	บกพร่องทางการเรียนรู้ร่วมกับสมาธิสั้น
ม. 3	ด.ช. ศักดา	บกพร่องทางการเรียนรู้
	ด.ช. เอกสิทธิ์	

4.3.2 โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท เป็นโครงการที่คณะครูต้องการเป็นอันดับต้น ๆ เช่นกัน เนื่องจากครูยังขาดความรู้ในเรื่องเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ ลักษณะของโครงการจึงเป็นการให้ความรู้ในรูปแบบของ

การจัดการอบรมเพียง 1 ครั้ง โครงการนี้มีครูผู้รับผิดชอบโครงการคือ อาจารย์อรพิน ละอองอินทร์ ผู้วิจัยจึงทำการประสานกับวิทยากรภายนอก ซึ่งเป็นนักการศึกษาพิเศษของศูนย์กระตุ้นพัฒนาการเด็กสเปเชียลซายด์เซ็นเตอร์ คือ อาจารย์สุเมธี อินทกัณฑ์ และประสานงานกับทางโรงเรียนจัดการอบรมได้ในวันที่ 16 ก.ค. 2550 เวลา 9.00 – 12.00 น. มีครูเข้ารับการอบรมทั้งสิ้น 34 คน เป็นครูของโรงเรียน 28 คน และเป็นครูจากกลุ่มโรงเรียนท้องผาย 6 คน ซึ่งผู้อำนวยการกลุ่มโรงเรียนคือ อาจารย์ประจวบ บุญเกียรติเดชากุล ติดต่อขอส่งครูเข้ารับการอบรมด้วย เนื่องจากทางกลุ่มโรงเรียนก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกัน

การประเมินผลระหว่างดำเนินการตั้งแต่ครั้งที่ 1-3 จากการประเมินผลพบว่า ต้องทำการเลื่อนการจัดอบรมหลายครั้ง เนื่องจากครูติดภาระงานเร่งด่วนเข้ามาตลอดเวลา ซึ่งผู้วิจัยปรึกษากับผู้อำนวยการโรงเรียนในเรื่องการจัดการอบรม ผู้อำนวยการอยากให้ครูทุกคนเข้ารับการอบรมพร้อมกัน เพราะถึงแม้ว่าในปีการศึกษานี้จะไม่ได้ทำการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในห้องของตน แต่ก็อาจจะได้สอนในปีการศึกษาต่อไป จึงอยากขอให้เลื่อนการอบรมออกไปจนเพื่อให้ครูทุกคนสามารถเข้ารับการอบรมได้ จนในที่สุดสามารถอบรมได้ในวันเวลาดังกล่าว จากที่ครูท่านหนึ่งกล่าวก่อนที่จะรับการอบรมว่า

“บางคนเค้าก็อาจจะเข้าใจไม่ลึกซึ้ง ถ้าเค้าไม่ ๆ ลงมือทำกิจกรรมหรือทำอะไรกับเด็กเค้าจะไม่เข้าใจเด็กโดยตรง คือเค้ามองเห็นเด็กคนนี้มีปัญหา หรือพฤติกรรมด้านนี้มีปัญหาแบบนี้ แต่เค้าไม่สามารถแก้ไขได้คะ ในภาพรวมแล้ว มองดูแล้วเค้าจะจัดกิจกรรมไม่ค่อยได้”

และจากครูอีกท่านที่กล่าวภายหลังจากที่รับการอบรมแล้ว

“ในส่วนของ LD สมมติสั้นเนี่ยเริ่มเข้าใจหลังจากที่ฟังบรรยายในครั้งแรกวันนี้”

โดยหลังจากที่คณะครูได้รับการอบรมไปแล้ว ผู้วิจัยทำการสังเกตการเรียนการสอนในห้องเรียนขณะที่เข้าไปทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมนั้น พบว่า ครูสามารถปรับการเรียนการสอนให้เอื้อต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มากขึ้น เช่น ครูสามารถจัดที่นั่งในชั้นเรียนเพื่อเอื้อต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ถูกต้อง เช่น จัดให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน นั่งหน้าชั้น ใกล้ครูผู้สอน พูดด้วยประโยคสั้น ๆ กระตุ้นให้เด็กมองปากก่อน และเตือนให้ใส่เครื่องช่วยฟังทุกครั้ง เป็นต้น หรือในรายชื่อของ ด.ญ. ชนานันท์ ซึ่งมีพฤติกรรมไม่ยอมอยู่ในชั้นเรียนเลย ครูประจำชั้นรวมทั้งอาจารย์ประจำวิชาต่าง ๆ สามารถช่วยงานการเรียนการสอนสำหรับ ด.ญ. ชนานันท์ ให้สามารถนั่งเรียนในห้องเรียนได้มากขึ้น

4.3.3 โครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ เป็นโครงการเพื่อให้นักเรียนปกติในโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทที่เรียนรวมในโรงเรียนอย่างถูกต้องทั้งด้านปัญหา ความสามารถที่พัฒนาได้ตามศักยภาพและ

การช่วยเหลือของเพื่อน มีครูผู้รับผิดชอบโครงการคือ อาจารย์กิ่งจันทร์ อุตอินแก้ว และอาจารย์อรพิน ละอองอินทร์ ลักษณะของโครงการเป็นโครงการที่ให้ความรู้แก่นักเรียนปกติทุกคนทุกช่วงชั้น โดยในชั้นของการดำเนินการนั้น ครูผู้รับผิดชอบโครงการและผู้วิจัย ร่วมกันจัดทำแผนการสอน แล้วให้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาหรือวิชาสุขศึกษาสอนสัปดาห์ละ 1 ครั้งตามแผนนั้น

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 1 ในการประเมินโครงการครั้งที่ 1 นั้น จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบของโครงการจากการที่จะให้ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาหรือวิชาสุขศึกษา สอนสัปดาห์ละ 1 ครั้งตามแผน ต้องเปลี่ยนเป็นทำการสอนแยกนักเรียนแต่ละช่วงชั้น คือ ป.4 – 6 (ช่วงชั้นที่ 2) ทำการอบรมในวันที่ 4 ก.ค. 2550 เวลา 14.00 – 16.00 น. มีนักเรียนเข้ารับการอบรม จำนวน 204 คน และ ม.1 – 3 (ช่วงชั้นที่ 3) ทำการอบรมในวันที่ 11 ก.ค. 2550 เวลา 14.00 – 16.00 น. มีนักเรียนเข้ารับการอบรม จำนวน 100 คน โดยใช้เวลาของวิชาหลัก 1 ชั่วโมง และชั่วโมงของวิชาชุมนุม 1 ชั่วโมง เนื่องจากทั้งผู้อำนวยการโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการเกรงว่าจะทำให้เด็กนักเรียนขาดเรียนในเนื้อหาของวิชาหลักมากเกินไป ประกอบกับเด็กทั้ง 2 ช่วงชั้นเป็นเด็กโตพอที่จะสามารถรับการอบรมในครั้งเดียว 2 ชั่วโมงได้ จึงมีความเห็นร่วมกันทุกฝ่ายให้ดำเนินการปรับรูปแบบการอบรมเป็น 1 ครั้งแทน ในการอบรมใช้สถานที่ คือ โถงใหญ่ใต้ตึก สปช. 105/29/4 ซึ่งเป็นสถานที่ที่โรงเรียนมักใช้ในการประชุมนักเรียนหรือจัดกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ ผู้วิจัยได้เข้าเป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้แก่นักเรียนในโครงการนี้ เนื่องจากมีความเชี่ยวชาญโดยตรงในเรื่องดังกล่าว อีกทั้งครูผู้รับผิดชอบโครงการได้ทำการประสานให้อาจารย์ประจำชั้นและอาจารย์ประจำวิชาของนักเรียนทุกห้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วย เพื่อให้เกิดความรู้และทักษะในการจัดการอบรมเองในปีการศึกษาต่อไป ลักษณะของการอบรมจะมีการถามคำถาม เพื่อดูถึงความรู้ความเข้าใจของนักเรียนปกติที่มีต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งมีการให้ทำแบบสอบถาม การให้ความรู้ของวิทยากรเป็นลักษณะเนื้อหาวิชาการสอดแทรกกับตัวอย่าง และให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย เสนอความคิดเห็น ซึ่งนักเรียนให้ความสนใจและร่วมมือกันเป็นอย่างดี รายละเอียดของเนื้อหาที่ใช้ในการอบรมทั้ง 2 ช่วงชั้นนั้นเหมือนกัน ยกเว้นการใช้ถ้อยคำที่เรียกเด็กที่มีความต้องการพิเศษในช่วงชั้นที่ 3 นั้น จะปรับเปลี่ยนเป็นเพื่อนที่มีปัญหาการเรียน เพราะเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังไม่ยอมรับความบกพร่องของตัวเองและกลัวโดนเพื่อนล้อ สำหรับนักเรียนชั้นป.1 – 3 (ช่วงชั้นที่ 1) ซึ่งเป็นเด็กที่ยังเล็ก การให้การอบรมจึงเป็นลักษณะที่ผู้วิจัยเข้าไปทำการสอนในชั้นเรียนร่วมกับครูประจำชั้นแต่ละห้อง ซึ่งจะให้ความรู้วิชาการที่เน้นลักษณะของเพื่อนนักเรียนที่เรียนอยู่ในห้องนั้นมากกว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทอื่น ๆ เข้าทำการสอนในวันที่ 5 ก.ค. 2550 เวลา 9.00 -12.00 น. รวมจำนวนทั้งสิ้น 142 คน

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 2 สำหรับการติดตามประเมินผลนั้น ในช่วงชั้นที่ 1 นั้นหลังการสอนผู้วิจัยเชิญชวนให้ส่งภาพวาดระบายสี ในหัวข้อ “ความตั้งใจของฉันใน

การช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหาด้านการเรียน” ส่วนเด็กช่วงชั้นที่ 2 และ 3 นั้น เป็นการเขียนเรียงความในหัวข้อเดียวกัน โดยสามารถส่งได้ที่ครูประจำชั้นและครูสอนภาษาไทยภายในวันที่ 30 ก.ค. 2550 โดยผู้อำนวยการโรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนทราบอย่างทั่วถึงในการเข้าแถวตอนเช้า ซึ่งได้รับความสนใจจากนักเรียนอย่างกว้างขวาง ในการจัดการประกวดนั้นผู้อำนวยการโรงเรียนมีการแต่งตั้งคณะกรรมการตัดสิน ซึ่งประกอบด้วยคณะครูของโรงเรียนทั้งหมด และผู้วิจัยทำการประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชน คือ คุณอากาศ วิงตระกูล ซึ่งเป็นผู้บริหารของศูนย์กระตุ้นพัฒนาการ ทำการมอบเงินรางวัลให้แก่นักเรียนที่ชนะการประกวด โดยรางวัลที่ 1 ได้รับรางวัล 300 บาท รางวัลที่ 2 ได้รับรางวัล 200 บาท และรางวัลที่ 3 ได้รับรางวัล 100 บาท ผลการประกวดมีดังนี้คือ

ช่วงชั้นที่ 1	รางวัลที่ 1	ด.ญ. สุชมา เมืองแสน	ชั้น ป.3
	รางวัลที่ 2	ด.ญ. นกัสนร ศรีวิชัย	ชั้น ป.3
	รางวัลที่ 3	ด.ญ. เบญจมาศ ลินปิว	ชั้น ป.3
ช่วงชั้นที่ 2	รางวัลที่ 1	ด.ญ. กันต์ฤทัย คันธโน	ชั้น ป.6
	รางวัลที่ 2	ด.ญ. ชิตกมล มานา	ชั้นป. 5
	รางวัลที่ 3	ด.ญ. ปริญา แสนฝัน	ชั้นป. 5
ช่วงชั้นที่ 3	รางวัลที่ 1	ด.ช. ยุทธพงษ์ ป้อมเขียว	ชั้น ม.3
	รางวัลที่ 2	ด.ญ. มณีนรัตน์ โลมี	ชั้น ม. 2
	รางวัลที่ 3	ด.ญ. จิราภรณ์ เชาลี	ชั้น ม. 3

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 3 ในการประเมินผล พบว่าเมื่อการจัดประกวดการวาดภาพระบายสีสิ้นสุดแล้ว คณะครูได้นำภาพและเรียงความที่ได้รางวัลทั้งหมด มาทำการจัดบอร์ด เพื่อเผยแพร่ให้นักเรียนคนอื่น ๆ ที่สนใจชมอีกด้วย โดยจัดตั้งบอร์ดไว้ที่บริเวณหน้าห้องธุรการของโรงเรียนตลอดภาคการศึกษา

4.3.4 โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นโครงการเพื่อให้เด็กนักเรียนปกติมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรวมได้อย่างเต็มศักยภาพและประสบความสำเร็จในการเรียนรวม อีกทั้งเกิดมีระบบเพื่อนช่วยเพื่อนอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนเกิดขึ้นในโรงเรียน ซึ่งเป็นโครงการที่ทำต่อเนื่องมาจากโครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งมีผู้รับผิดชอบโครงการคือ อาจารย์กิ่งจันทร์ อุตอินแก้ว และอาจารย์อรพิน ละอองอินทร์ โดยหลังจากที่เสร็จสิ้นการอบรมในสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติทุกช่วงชั้นแล้ว ครูจะประกาศทำการขอรับสมัครอาสาสมัคร เพื่อเข้าสู่โครงการเพื่อนช่วยเพื่อนหลังจากที่ชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการเสร็จแล้ว ให้เด็กนักเรียนที่ต้องการสมัครเป็นผู้ช่วยเหลือ

(buddy) มาลงชื่อที่ด้านหน้าห้อง ทำการปล่อยเด็กนักเรียนที่ไม่ได้ลงชื่อกลับบ้านก่อนเหลือไว้เฉพาะนักเรียนที่สมัครเป็นผู้ช่วยเหลือเพื่อน ครูที่รับผิดชอบโครงการร่วมกับครูประจำชั้นและผู้วิจัยทำการอบรมเทคนิควิธีการช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทให้แก่อาสาสมัคร และให้รายละเอียดเป็นพิเศษในประเภทของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในแต่ละห้อง บรรยากาศของการอบรมเด็กที่สมัครเป็นผู้ช่วยเหลือเพื่อนมีความกระตือรือร้น ชักถามปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ของการช่วยเหลือ จากนั้นผู้วิจัยทำการประสานกับครูผู้รับผิดชอบโครงการ และอาจารย์สายพิณ ธิวงษ์ รวมทั้งครูประจำชั้น ในการจัดตารางการช่วยเหลือแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ภาคผนวก ข) ตัดประกาศไว้ที่หน้าห้องเรียนแต่ละห้องว่าอาสาสมัครคนใดจะมีเวรช่วยเหลือเพื่อนในวันไหน อาสาสมัครแต่ละคนมีเวรในการช่วยเหลือเพื่อนโดยเฉลี่ยคนละประมาณ 1 สัปดาห์ หมุนเวียนไปจนตลอดภาคการศึกษา

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 1 ในการประเมินผลครั้งนี้จัดทำหลังจากที่ได้เริ่มโครงการไปแล้ว 2 สัปดาห์ พบปัญหาในเรื่องของการจัดเวลาในการช่วยเหลือ อาจารย์สายพิณ จึงทำการปรับตารางเวลาใหม่ จากนั้นทำกรณินัดหมายอาสาสมัครมาทำการพูดคุยเป็นกลุ่มแยกแต่ละช่วงชั้นกับผู้วิจัยและครูผู้รับผิดชอบโครงการถึงปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ในการช่วยเหลือเพื่อน ซึ่งมีกรให้คำแนะนำแก้ไขปัญหาในประเด็นต่าง ๆ ทุกวันพุธ เวลา 15.45 น. ส่วนปัญหาที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ครูประจำชั้นของทุกห้องจะเป็นผู้แนะนำในการแก้ปัญหา

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 2 ผลการประเมินซึ่งผู้วิจัยทำการสนทนากลุ่มกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลังจากเริ่มโครงการแล้วประมาณ 1 เดือน ถึงการช่วยเหลือที่ได้รับจากเพื่อน พบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเพื่อนให้การช่วยเหลือ ส่วนใหญ่บอกว่า ได้รับการช่วยเหลือที่ดีมาก ดังคำกล่าวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษคนหนึ่งกล่าวว่า

“ดีค่ะ เขาช่วยอธิบายสิ่งที่หนูไม่เข้าใจ จนหนูเข้าใจมากขึ้น”

ยกเว้น เด็กบางคนที่เป็นอาสาสมัครยังไม่ค่อยมาสนใจให้ความช่วยเหลือทั้งที่เป็นเวรของตนเอง เด็กที่มีความต้องการพิเศษบอกว่า

“เพื่อนไม่ค่อยช่วยเลย”

ผู้วิจัยจึงได้ทำการสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่เป็นอาสาสมัคร ในวันพุธประจำสัปดาห์ที่นัดหมายกัน ถึงประเด็นดังกล่าว เพื่อนอาสาสมัครให้เหตุผลว่า นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษไม่เชื่อฟัง จึงไม่อยากเตือน โดยกล่าวว่า

“ก็เตือนแล้วเขาไม่เชื่อ เลยไม่อยากเตือน”

ซึ่งผู้วิจัยขอให้อดทน และต้องพูดหรืออธิบายซ้ำ เพราะในบางครั้งเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่เข้าใจจริง ๆ จากการที่มีปัญหาพัฒนาการล่าช้า แต่ผู้วิจัยก็ถามอาสาสมัคร

คนที่มีปัญหาว่ายั่งยืนดีให้ความช่วยเหลือเพื่อนอยู่หรือไม่ ซึ่งอาสาสมัครทุกคนยังยินดีที่จะให้ความช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษต่อไป

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 3 การประเมินในครั้งนี้ทำในอีก 1 เดือนถัดมาจากการประเมินครั้งที่ 2 ผลพบว่า เด็กที่เป็นอาสาสมัครทุกคนสามารถให้การช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างราบรื่นมากขึ้น เนื่องจากสามารถปรับตัวให้เข้ากันได้ ต่างฝ่ายต่างเข้าใจซึ่งกันและกันและร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ในทุกเรื่องมากขึ้น ดังที่อาจารย์สายพิณกล่าวว่า

“คิดว่าโครงการเพื่อนช่วยเพื่อนนี้ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก เพราะว่าจะทำให้เด็กปกติที่เป็นเพื่อนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นจะได้มีโอกาสดูแลกันแล้วก็จะทำให้เด็กมีลักษณะที่พึงประสงค์ข้อหนึ่ง คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักช่วยเหลือเพื่อน รู้จักช่วยเหลือคนที่เค้าด้อยกว่าเรา” และ

“ในส่วนของเด็กพิเศษก็มีการพัฒนาขึ้น คือเค้ารู้สึกที่เค้ามีความอบอุ่น เค้าจะมีเพื่อนอยู่ในชั้นเรียนอยู่หลายคนซึ่งไม่ทอดทิ้งเค้า หลายคนให้ความสนใจและพร้อมที่จะช่วยเหลือเค้าทำให้เค้ารู้สึกไม่โดดเดี่ยว”

สำหรับโครงการนี้ได้ผลที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในการช่วยให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรวมในกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนดีขึ้น ดังเห็นได้จากกรณีตัวอย่างของ ด.ญ. ชนานันท์ ซึ่งได้รับการคัดกรองพัฒนาการถูกจัดอยู่ในกลุ่มที่มีความพิการซ้ำซ้อน คือ มีปัญหาความบกพร่องทางพฤติกรรมสมาธิสั้นและการเรียนรู้บกพร่อง โดยก่อนที่จะเริ่มโครงการ ด.ญ. ชนานันท์ จะเดินไปรอบ ๆ โรงเรียน ไม่ยอมเข้าชั้นเรียนเลย ไม่ว่าวิชาใด ๆ ทั้งที่พูดได้ ฟังเข้าใจคำสั่งส่วนใหญ่จะมาอยู่ที่ห้องของผู้อำนวยการโรงเรียนหรือระเบียบทางเดินของอาคาร หลังจากที่ มีเพื่อนอาสาสมัครคอยช่วยเหลือ เตือนให้เข้าชั้นเรียน ทำงานที่อาจารย์มอบหมายก็สามารถใช้เวลาอยู่ในห้องเรียน ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อนได้มากขึ้น โดยพบปัญหาอุปสรรคในช่วงแรก คือ เมื่อเพื่อนตักเตือน ด.ญ. ชนานันท์จะไม่ฟัง ไม่ปฏิบัติตาม ผู้วิจัย ร่วมกับอาจารย์สายพิณและอาจารย์กิ่งจันทร์ ซึ่งเป็นครูประจำชั้น ได้จัดประชุมกลุ่มเพื่อนอาสาสมัครของ ด.ญ. ชนานันท์ ให้คำแนะนำถึงวิธีการพูดและช่วยเตือนให้ทำงาน เช่น การวาดภาพระบายสี เขียนพยัญชนะ เขียนตัวเลข ซึ่งเป็นใบงานที่ได้รับจากครูประจำแต่ละวิชา โดยครูประจำชั้นจะเป็นผู้จัดเตรียมสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ครูในวิชาต่าง ๆ มอบหมายให้เพื่อนอาสาสมัครนำไปให้ ด.ญ. ชนานันท์ทำในช่วงเวลาที่เพื่อน ๆ เรียนเนื้อหาวิชาตามหลักสูตร ด.ญ. ชนานันท์จึงสามารถนั่งอยู่ในห้องเรียนร่วมกับเพื่อนได้ เมื่อถึงเวลาที่จะเรียนตามแผนการศึกษารายบุคคลกับอาจารย์จู่ไรลักษณะก็จะไปเรียนตามชั่วโมงนั้น

4.3.5 โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้ความรู้สึก การใช้กล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว เป็นโครงการที่ดำเนินการกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยตรง เพื่อให้มีพัฒนาการ

ด้านต่าง ๆ ที่ขึ้น ซึ่งมีผู้รับผิดชอบโครงการคือ อาจารย์สายพิณ ธิวษ์ และอาจารย์จุไรลักษณ์ คำภีระ-
วงษา ซึ่งเป็นครูสอนเสริมวิชาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนตามแผนการศึกษารายบุคคล
เป็นโครงการที่ดำเนินตลอดภาคการศึกษาและมีการประเมินผลระหว่างดำเนินการสัปดาห์ที่ 2, 5 และ
7 เนื่องจากต้องมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการฝึกทุกครั้งตามระดับความสามารถของเด็กที่เพิ่มขึ้น โดย
ครูทั้ง 2 ท่านจะนัดหมายเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนมาพบกับผู้วิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยทำการประเมิน
พัฒนาการด้านการรับรู้ความรู้สึก การใช้กล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว ว่ามีเด็กคนใดมีระบบดังกล่าวไม่
พัฒนาไปตามวัย ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเรียนรวมทั้งพฤติกรรมที่แสดงออก หลังจาก
ประเมินครบทุกคนแล้ว นำเด็กที่มีความบกพร่องของพัฒนาการด้านดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น 11 คน ดัง
ตาราง 3 (ชื่อนักเรียนทุกคนเป็นชื่อสมมติ) มาให้โปรแกรมกระตุ้นพัฒนาการแบบกลุ่ม โดยเริ่ม
โปรแกรมตั้งแต่วันที่ 14 สิงหาคม 2550 จนถึงวันที่ 27 กันยายน 2550 ทำการกระตุ้นสัปดาห์ละ 2 ครั้ง
ในวันอังคารและพฤหัสบดี เวลา 9.00 -10.00 น. รวมทั้งสิ้น 14 ครั้ง โดยผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยและอาจารย์
ผู้รับผิดชอบโครงการร่วมกันทำการกระตุ้นพัฒนาการ สำหรับวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการกระตุ้น
พัฒนาการครั้งนี้ ผู้วิจัยประสานงานขอความอนุเคราะห์จากบริษัท บราวไว คิสส์ จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่
จำหน่ายของเล่นต่าง ๆ ที่ใช้ในการกระตุ้นพัฒนาการ อันได้แก่ แทรมโพลีน การदानโยก กระดานทรง
ตัว ลูกบอลขนาดใหญ่ ของเล่นเสริมทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็กและการรับรู้เรียนรู้ ซึ่งบริษัทได้ยินดีที่จะ
มอบให้กับโรงเรียน เพื่อไว้ใช้ในการกระตุ้นพัฒนาการต่อไปโดยไม่คิดมูลค่า และทางโรงเรียนได้จัดมุม
ในห้องสอนเสริมเป็นห้องสำหรับการกระตุ้นพัฒนาการแก่เด็กที่พบว่ามีความบกพร่องทางการรับรู้
ความรู้สึกการใช้กล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว ซึ่งได้จากการคัดกรองพัฒนาการที่ได้รับการอบรมไป

ตาราง 3 รายชื่อเด็กนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เข้ารับการกระตุ้นพัฒนาการ

ชื่อนักเรียน	ประเภทของความบกพร่อง	ระดับชั้นเรียน
1. ด.ญ. วิชชุดา	สมาธิสั้นชนผิดปกติ	ประถมศึกษาปีที่ 1
2. ด.ช. อภิสัทธี	สมาธิสั้นชนผิดปกติ	ประถมศึกษาปีที่ 3
3. ด.ญ. นันทนา	สมาธิสั้นชนผิดปกติ	ประถมศึกษาปีที่ 3
4. ด.ญ. ตราตรีง	สติปัญญาบกพร่อง	ประถมศึกษาปีที่ 4
5. ด.ญ. อันทิกา	สติปัญญาบกพร่อง	ประถมศึกษาปีที่ 4
6. ด.ญ. ชนายนท์	สมาธิสั้นและบกพร่องทางการเรียนรู้	ประถมศึกษาปีที่ 5
7. ด.ญ. วรางคณา	บกพร่องทางการเรียนรู้	ประถมศึกษาปีที่ 6

ตาราง 3 (ต่อ)

ชื่อนักเรียน	ประเภทของความบกพร่อง	ระดับชั้นเรียน
8. ด.ช. กิตติศักดิ์	บกพร่องทางการเรียนรู้	ประถมศึกษาปีที่ 6
9. ด.ญ. กัลยา	สติปัญญาบกพร่อง	มัธยมศึกษาปีที่ 1
10. ด.ช. เฉลิมพล	บกพร่องทางการเรียนรู้	มัธยมศึกษาปีที่ 2
11. ด.ญ. พัชราภรณ์	สติปัญญาบกพร่อง	มัธยมศึกษาปีที่ 2

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 1 ทำการประเมินโดยการทดสอบซ้ำ ภายหลังจากเข้าร่วมโปรแกรมการกระตุ้นพัฒนาการแล้ว 2 สัปดาห์ ผลการประเมินพบว่าเด็กทุกคนมีความก้าวหน้าทางด้านพัฒนาการ โดยเฉพาะด.ญ. ชนานันท์ ซึ่งมีพัฒนาการทางด้านการทรงตัวไม่ดี ก่อนเข้ารับการกระตุ้นพัฒนาการไม่สามารถกระโดด 2 เท้าพ้นจากพื้นได้ แต่ภายหลังจากที่รับการกระตุ้นพัฒนาการสามารถกระโดด 2 เท้าได้ติดกัน 4-5 ก้าว แต่เด็กคนอื่น ๆ ยังไม่เห็นการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการที่ชัดเจน ด้านอาจารย์จุไรลักษณ์ ซึ่งเป็นครูที่รับผิดชอบโครงการเริ่มมีทักษะในการจัดกิจกรรมกระตุ้นพัฒนาการมากขึ้น

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 2-3 ทำการประเมินผลในสัปดาห์ที่ 5 และ 7 ซึ่งในการกระตุ้นพัฒนาการแต่ละครั้งนั้น จะมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมการฝึกให้มีความยากซับซ้อนขึ้นตามระดับพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงไปของเด็กด้วย แต่การประเมินซ้ำในครั้งที่ 2 และ 3 เป็นการประเมินโดยใช้แบบประเมินซ้ำ เมื่อสิ้นสุดโปรแกรมผลพบว่า เด็กทุกคนมีพัฒนาการในด้านการรับรู้ความรู้สึก การใช้กล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหวที่ดีขึ้น สามารถจำหน่ายออกจากโปรแกรมได้ จำนวน 7 คน แต่มีเด็กที่เหลืออีก 4 คน ที่ผลการประเมินซ้ำยังคงเหลือพัฒนาการที่ไม่สมวัยบางด้านอยู่ ยังคงมารับการกระตุ้นพัฒนาการจากอาจารย์จุไรลักษณ์ต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่แก่ครูของโรงเรียนให้สามารถดำเนินกิจกรรมไปได้อย่างต่อเนื่อง ดังที่อาจารย์สายพิณกล่าวว่า

“ในส่วนของโครงการนี้ก็โครงการที่ดีมากเลย โดยเฉพาะโครงการกระตุ้นพัฒนาการเด็กซึ่งเราไม่มีความรู้ในด้านนี้เลย ไม่มีเลยนะคะ พออาจารย์เข้ามาช่วยสอน ในการกระตุ้นเด็กเนี่ยทำให้ นักเรียนที่มีปัญหาได้รับการพัฒนา ได้รับการกระตุ้น เพื่อมีความพร้อมที่จะเรียนในชั้นเรียนร่วม”

หรือคำกล่าวของอาจารย์จุไรลักษณ์ คือ “ประโยชน์ คิดว่ามีมากกว่าเพราะได้ทั้งตัวครู ได้ทั้งเด็กด้วย แล้วผู้ปกครองด้วยนะคะถ้าได้รับความร่วมมือทุกด้านหมดคิดว่าจะดี ดีที่สุดเลย ถ้าทำกิจกรรมตรงนี้แล้วก็ต่อ ต้องต่อยอดอย่างเป็นระบบ แล้วก็ต่อไปอีก”

ซึ่งจากการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองภายหลังสิ้นสุดโครงการ ผู้ปกครองของเด็กชายหนึ่งกล่าวว่า

“ที่อยากได้ก็คือรักษาแบบนี้ละคะ อย่างโรงเรียนมีโครงการนี้ แม่ก็ตั้งใจละ แบบเมื่อก่อนคือ มาเรียนก็มาเฉย ๆ เพื่อน ๆ เรียนกัน น้องอ๊วกก็เรียนไม่ได้ เพื่อนเขียนกันอ๊วกก็เขียนไม่ได้ ก็ร้องไห้เพราะอยากเขียน แม่เคยให้ครูที่โรงเรียนดารา มาสอนที่บ้าน ชั่วโมงละ 150 ตอนหลังมาเราไม่ไหว ไม่มีตังค์ เคยเอาไปฝึกพัฒนาการที่ในเมืองครั้งละ 300 350 ก็ไม่ไหว”

จึงเห็นได้ว่าโครงการนี้นั้นเป็นโครงการที่ทำให้ครูของโรงเรียนสามารถให้การกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้นแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนเองได้ โดยมีผู้เชี่ยวชาญคือผู้วิจัยคอยให้คำแนะนำเป็นระยะ เนื่องจากโรงเรียนอยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาลที่มีแผนกกระตุ้นพัฒนาการ ผู้ปกครองมีข้อจำกัดทั้งเรื่องค่าใช้จ่ายและการเดินทาง จึงทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนา แต่เมื่อเกิดโครงการดังกล่าวขึ้นจึง ทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถพัฒนาศักยภาพได้ดีขึ้น นอกจากนี้ผู้วิจัยจะได้เข้าไปร่วมแนะนำโปรแกรมการกระตุ้นพัฒนาการแก่ครูทุกภาคการศึกษาใหม่ ภายหลังจากที่เด็กนักเรียนใหม่ทุกคนได้รับการคัดกรองแล้วพบว่า เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งถือเป็นการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐฯ คือ ภาควิชากิจกรรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ นั่นเอง

4.3.6 โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง เป็นโครงการที่สอนเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเองในชั้นเรียนและขณะที่อยู่ในโรงเรียนให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีอาจารย์ผู้รับผิดชอบโครงการคือ อาจารย์สายพิน ธิววงศ์ และอาจารย์จุไรลักษณ์ คำภีระวงษา แบ่งการสอนเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) เด็กกลุ่มที่มารับการกระตุ้นพัฒนาการ จำนวน 11 คน ซึ่งมีความบกพร่องทางด้านความเข้าใจมากกว่านั้น โดยก่อนที่จะเริ่มโปรแกรมกระตุ้นพัฒนาการในแต่ละครั้งนั้น จะใช้เวลาประมาณ 15 นาทีพูดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้นขณะที่อยู่ในโรงเรียนและห้องเรียน และวิธีการที่แต่ละคนแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น เมื่อใครใช้วิธีการไม่เหมาะสมก็จะให้กลุ่มช่วยกันอภิปรายถึงข้อดี ข้อเสีย และวิธีการที่เหมาะสมที่ควรใช้ 2) เด็กกลุ่มที่ไม่มีความบกพร่องทางด้านระบบการรับรู้สัมผัส การใช้กล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว ได้ทำการนัดหมายในวันที่ 6 กรกฎาคม 2550 เวลา 9.00-12.00 น. โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม แยกแต่ละช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 – 3 ใช้เวลาช่วงชั้นละ 50 นาที สำหรับช่วงชั้นที่ 1 มีเด็กจำนวน 4 คน ช่วงชั้นที่ 2 มีเด็กจำนวน 9 คน และช่วงชั้นที่ 3 มีเด็กจำนวน 6 คน สถานที่ที่ทำการอบรมพูดคุยกัน คือ บริเวณห้องโถงใต้ตึก

มัธยมฯ ซึ่งเจียบสงบ โปร่ง เย็นสบาย เด็กในช่วงชั้นที่ 1 ส่วนใหญ่มีปัญหาสมาธิสั้น ถึงแม้จะพูดคุยเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ก็ต้องคอยกระตุ้นให้สนใจฟังเพื่อนที่กำลังแสดงความคิดเห็น เพราะมักหันไปคุยกันเองหรือเล่นกัน ในเด็กชั้นที่โตกว่าจะมีการให้รายละเอียดในการพูดคุยดีกว่า กล่าวแสดงความคิดเห็นมากกว่า

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 1 การดำเนินงานในโครงการนี้นั้นสามารถดำเนินงานได้ตามเป้าหมาย โดยไม่มีปัญหาใด ๆ จากการใช้รูปแบบของการอภิปรายกลุ่มทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถที่จะนำเอาวิธีที่ได้รับคำแนะนำไปลองประยุกต์ใช้ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการตามที่เพื่อนร่วมกลุ่มแนะนำ ดังคำกล่าวของ ด.ญ. วรางคณา ที่กล่าวว่า

“บอกให้เค้าช่วยสอนหน้านี้หน่อย แต่มันไม่สอนมันกลับมาพูดล้อว่า ทำไม่เรียนไม่รู้เรื่อง หนูเลยด่ามันกลับไป”

แต่เพื่อนในกลุ่มโดยเฉพาะ ด.ญ. นันทนา แนะนำว่าเราก็ไม่ต้องสนใจที่เพื่อนว่าแต่ใช้การพูดขอร้องอีกครั้ง ดังที่พูดว่า

“ก็ไม่ต้องไปสนใจเค้าหรอก เราก็พูดดี ๆ กับเค้าใหม่อีกครั้ง เดี่ยวเค้าก็สอนเอง”

จากนั้นครูจะสรุปวิธีการที่ถูกต้องอีกครั้ง จึงเริ่มการกระตุ้นพัฒนาการในวันนั้น ฉะนั้นเด็กจะได้รับคำแนะนำในการปฏิบัติตัวต่อเพื่อนเมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอตลอดภาคการศึกษา แต่ประเด็นหนึ่งที่พบคือ เด็กในชั้นมัธยมจะอายุที่ตนเองต้องขอความช่วยเหลือ กล่าวเพื่อนล้อว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จึงไม่ขอความช่วยเหลือจากใครและใช้การด่ากลับเมื่อโดนล้อเลียน และเพื่อนที่เป็นเด็กปกติยังมีการแบ่งแยก ดังที่ ด.ช. เฉลิมพล กล่าววว่า

“เพื่อนชอบล้อ เวลาถามมัน เลยไม่อยากให้สอน ผมทนไม่ไหวก็ด่ามันไป บางทีก็ชกกัน มีเรื่องกัน ไม่ถามดีกว่า”

หรือ ด.ช. ชัชวาล ที่กล่าวว่า

“บางคนก็ช่วย แต่ดู เลยไม่อยากให้สอน”

ผู้วิจัยร่วมกับครูผู้รับผิดชอบนำให้กลุ่มร่วมกันอภิปรายถึงการแก้ปัญหาในประเด็น ดังกล่าว ซึ่งกลุ่มช่วยกันสรุปว่า ถามเพื่อนใหม่อีกครั้ง โดยพูดดี ๆ ด้วย หรือไม่ต้องสนใจเค้าแล้วไปถามคุณครูผู้สอนให้อธิบายซ้ำอีกครั้ง ดังที่ ด.ช. เอกสิทธิ์ กล่าววว่า

“คำไหนที่ไม่เข้าใจก็ถามครู ไม่ต้องไปสนใจเค้า ถ้าครูไม่อยู่ก็ต้องพูดกับเค้าดี ๆ ใหม่ เดี่ยวเค้าก็ช่วยเราแหละ”

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 2-3 เมื่อผู้วิจัยทำการประเมินผลระหว่างดำเนินโครงการในแต่ละเดือนถัดมานั้น พบว่า เด็กทุกคนได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนในห้องทั้งที่เป็นอาสาสมัครและเพื่อนร่วมห้องเป็นอย่างดีมากขึ้นกว่าเดิม จากการสนทนากับครูประจำชั้นแต่

ละห้องที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมนั้น พบว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีพฤติกรรมการควบคุมตัวเองมากขึ้น สามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชั้นเรียนได้ราบรื่นมากขึ้น

4.3.7 โครงการผู้ปกครองสอนลูก ซึ่งเป็นโครงการที่ให้ผู้ปกครองมีส่วนในการส่งเสริมพัฒนาการของลูกที่บ้านอย่างเต็มที่ อันส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรวมได้ดีขึ้น โดยมีอาจารย์จุไรลักษณ์ คำภีระวงษา เป็นผู้รับผิดชอบโครงการร่วมกับผู้วิจัย เป็นโครงการที่ทำตลอดจนจบภาคการศึกษา โดยหลังจากที่จบโปรแกรมกระตุ้นพัฒนาการในแต่ละครั้ง ผู้วิจัยและอาจารย์จุไรลักษณ์ ได้ให้ใบงานแก่เด็กทุกคนนำกลับไปบ้าน (ภาคผนวก ข) เพื่อให้เป็นการบ้านที่ผู้ปกครองต้องดูแลให้บุตรหลานของตนเองฝึกปฏิบัติตามใบงาน แล้วเขียนรายงานผลการฝึกพัฒนาการที่บ้าน และลงชื่อกำกับด้วย ให้เด็กนำกลับมาส่งให้แก่ผู้บำบัดในครั้งถัดไปที่ต้องมาทำกิจกรรมการกระตุ้นพัฒนาการ

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 1 เมื่อประเมินโครงการในต้นสัปดาห์ใหม่ พบปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ในช่วง 1 สัปดาห์แรกนั้นเด็ก ๆ บอกว่าไม่ได้เอาใบงานให้ผู้ปกครองหรือนำให้แล้วแต่ผู้ปกครองไม่ได้ให้ทำกิจกรรมตามใบงาน จึงได้ทำการปรับปรุงเพิ่มเติมโดยอาจารย์จุไรลักษณ์ โทรไปพูดคุยกับผู้ปกครองถึงโครงการดังกล่าวจะส่งผลอย่างไรต่อการพัฒนาศักยภาพของบุตรหลาน ขอให้ให้ความร่วมมือในการสนใจใบงานและให้กิจกรรมการกระตุ้นพัฒนาการที่บ้านตามใบงานที่มอบหมายไป

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 2 ในสัปดาห์ต่อมาผู้ปกครองให้ความสนใจให้บุตรหลานทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามใบงานที่กำหนดแต่ยังไม่ครบทุกคน จึงได้มีการกำชับว่าเด็ก ๆ ต้องเป็นคนเตือนผู้ปกครองให้ฝึกและเซ็นชื่อเอามาส่งทุกครั้ง ไม่เช่นนั้นจะไม่ได้ร่วมกิจกรรมกระตุ้นพัฒนาการในครั้งต่อไป

การประเมินผลระหว่างดำเนินการครั้งที่ 3 ในสัปดาห์ที่ 3 จนถึงสัปดาห์สุดท้าย ผู้ปกครองเด็กที่เข้ารับการกระตุ้นพัฒนาการ ให้ความสนใจให้บุตรหลานทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามใบงานที่กำหนด เด็กนำใบงานที่มีรายเซ็นต์ของผู้ปกครองกลับมาให้ทุกคน รวมทั้งมีการเขียนพฤติกรรมต่าง ๆ คุณภาพของการฝึกปฏิบัติที่บ้าน ดังเช่น ผู้ปกครองของ ด.ญ. ชนายนันท์ ที่เขียนรายงานกลับมาว่า

“น้องมินทำตามแต่ต้องใช้สมาธิ พฤติกรรมของน้องมินบางครั้งก็ตั้งใจ แต่บางครั้งก็เกร็ง กลัวจะหกล้มคือกลัวจะเจ็บตัว”

หรือ ผู้ปกครองของ ด.ญ. ตราติง ที่เขียนว่า

“น้องก็พยายามทำตามที่แม่สอน คงจะอ้วนและสมาธิสั้น น้องทำได้ไม่ครบตามรอบที่กำหนด แต่แม่จะพยายามให้น้องฝึก”

ผลจากการที่ผู้ปกครองให้การดูแลเอาใจใส่ให้ลูกทำกรบ้านที่เกี่ยวกับการกระตุ้นพัฒนาการทุกวันนี่เอง จึงพบว่า เมื่อประเมินพัฒนาการของเด็กที่เข้ารับการกระตุ้นพัฒนาการนั้น ทุกคนมีพัฒนาการด้านการรับรู้รู้สึก การใช้กล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหวดีขึ้นอย่างชัดเจน

4.4 ขั้นการประเมินผล

ในการประเมินผลเป็นการประเมินผลภายหลังสิ้นสุดโครงการ ซึ่งเป็นการประเมินผลรวบยอด (Summative evaluation) โดยผู้วิจัยได้เข้าปรึกษาหารือกับผู้อำนวยการโรงเรียนถึงการจัดสรุปผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในแต่ละโครงการรวมทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมที่ใช้ ผู้อำนวยการเห็นว่าคงไม่สะดวกที่จะจัดประชุมเป็นกลุ่ม เนื่องจากในช่วงเดือนตุลาคมเป็นเดือนที่เด็กนักเรียนทุกคนต้องสอบปลายภาค และอาจารย์หลายท่านมีภาระด้านการสรุปผลงานเพื่อยื่นประเมินอาจารย์ 3 รวมทั้งยังมีคณะของหน่วยงานภายนอกที่ติดต่อดูงานเข้ามาอย่างต่อเนื่อง จึงเห็นร่วมกันว่าควรรวบรวมข้อมูลที่ได้รับผิดชอบหลักในแต่ละโครงการเป็นรายบุคคล ซึ่งจะทำการนัดหมายได้ง่ายกว่า โดยผลที่ได้จากการดำเนินงานและผลกระทบที่ได้จากการดำเนินงาน ซึ่งสามารถสรุปผลได้ดังนี้

4.4.1. ได้โครงการต่าง ๆ ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมอย่างเป็นรูปธรรมทั้งสิ้น 7 โครงการ

4.4.2. เกิดการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดกระบวนการตั้งแต่ร่วมกันมองปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต แนวทางการแก้ปัญหา รวมทั้งโครงการที่จะทำเพื่อให้บรรลุถึงการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ขณะประชุมระดมแนวคิด ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการและการประเมินสรุปผล

4.4.3. ได้พัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน เนื่องจากการรวมกลุ่มอย่างมีส่วนร่วมจากฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทั้งนี้เพื่อเป็นตัวแทนในการดำเนินการด้านต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านระบบต่าง ๆ ในโรงเรียนในการจัดการเรียนรวม ทำให้เกิดพลังและพลังกลุ่ม โดยเฉพาะการแบ่งปันความรู้ประสบการณ์และการกระทำร่วมกันอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน อันเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาและมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง

4.4.4. บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการ พิจารณาได้จากผลที่เกิดขึ้นในการเรียนรวมที่ประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรวมได้อย่างมีความสุข เป็นไปตามศักยภาพที่มีอยู่ และนักเรียนปกติมีเจตคติ มีความรู้ความเข้าใจช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษมากขึ้น ครูมีความรู้ทั้งในด้านการคัดกรอง เทคนิคการสอนและการกระตุ้นพัฒนาการให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งมีเจตคติต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้า

เรียนรวมในโรงเรียนดีขึ้น (ตาราง 4 และ 5) และผู้ปกครองมีความรู้เข้าใจวิธีการช่วยเหลือกระตุ้นพัฒนาการแก่บุตรหลานที่บ้าน

ตาราง 4 เปรียบเทียบเจตคติของครูต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน ความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน (จำนวน 22 คน) ก่อนและหลังการดำเนินโครงการวิจัย ด้วยการทดสอบ t-test

ตัวแปร	การทดสอบก่อน-หลัง		ส่วนเบี่ยงเบน		ค่าสถิติ	
	การดำเนินโครงการวิจัย	ค่าเฉลี่ย	มาตรฐาน	t-test	df	p-value
เจตคติ	ก่อน	47.36	10.04	3.51	32	.001*
	หลัง	53.42	9.37			
ความรู้	ก่อน	11.55	1.77	11.09	32	.000*
	หลัง	17.85	2.27			

*P<.01

จากตารางที่ 4 ผลที่ได้พบว่า หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการวิจัยแล้วนั้น ครูมีเจตคติต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน และความรู้ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ดีขึ้นมากกว่าก่อนเริ่มโครงการวิจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 5 เปรียบเทียบเจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ (จำนวน 60 คน) ก่อนและหลังการดำเนินโครงการวิจัย ด้วยการทดสอบ t-test

ตัวแปร	การทดสอบก่อน-หลัง		ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสถิติ		
	การดำเนินโครงการวิจัย	ค่าเฉลี่ย		t-test	df	p-value
เจตคติ	ก่อน	27.98	7.48	11.29	59	.000*
	หลัง	47.05	11.97			
ความรู้	ก่อน	14.47	3.49	11.77	59	.000*
	หลัง	17.58	2.70			

*P<.01

จากตารางที่ 5 ผลที่ได้พบว่า หลังจากเสร็จสิ้นการดำเนินโครงการวิจัยแล้วนั้น นักเรียนมีเจตคติต่อเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษและความรู้ในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษดีขึ้นมากกว่าก่อนเริ่มโครงการวิจัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

ผลกระทบที่ได้รับจากโครงการ

จากการดำเนินงานของทุกโครงการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนวัดกุฎีคำ (เมธาวิสัยคณาทร) อันได้แก่ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ นักเรียนปกติ ครู ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องรวมทั้งผู้วิจัยนั้น ทุกฝ่ายได้ร่วมกันดำเนินงานเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเริ่มตั้งแต่ 1) กำหนดปัญหา 2) กำหนดแนวทางและแผนในการแก้ปัญหาในรูปแบบของโครงการต่าง ๆ 3) การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดขึ้น และ 4) การสะท้อนหรือประเมินผลที่ได้ ซึ่งทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการทำงานแบบเป็นหุ้นส่วน เรียนรู้การทำงานซึ่งกันและกัน และมองผลภาพรวมที่กลุ่มได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมจากกระบวนการทำงานร่วมกัน ดังนี้

กลุ่มนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

- ได้รับการตรวจวัดพัฒนาการ เพื่อทราบถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถทางการเรียน
- ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการ เพื่อส่งเสริมหรือแก้ไขพัฒนาการที่ยังบกพร่อง อันเป็นการเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้

- ทราบวิธีการปฏิบัติตัวหรือการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เมื่อต้องการขอความช่วยเหลือจากเพื่อน

- สามารถเรียนรวมอย่างมีความสุขทั้งด้านวิชาการและด้านสังคม เนื่องจากได้รับความเข้าใจมากขึ้นทั้งจากครูและเพื่อน

กลุ่มนักเรียนปกติ

- มีความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดีขึ้นในเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

- ได้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในการช่วยเหลือผู้อื่นตามที่ตนเองสามารถช่วยเหลือ

- เกิดความภาคภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

- ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นในการเสนอความคิดเห็นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

กลุ่มครูและผู้บริหาร

- ได้พัฒนาศักยภาพในด้านความรู้ความเข้าใจลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท ส่งผลต่อการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถของเด็ก

- สามารถคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการช่วยเหลือโดยเร็ว

- ได้พัฒนาเทคนิคการสอนและเข้าใจการกระตุ้นพัฒนาการ การปรับพฤติกรรมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

- ได้แนวทางวิธีการที่จะนำไปปรับประยุกต์ในกระบวนการจัดการเรียนการสอน โดยโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจะดำเนินต่อเนื่องตลอดไปอย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาการเป็นโรงเรียนแกนนำในการเรียนรวมที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง

- ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

กลุ่มผู้ปกครอง

- ได้ตระหนักทราบถึงปัญหาของบุตรหลานในด้านการศึกษา ส่งผลให้ให้การดูแลบุตรหลานได้ถูกต้องตรงกับปัญหาของบุตรหลานมากขึ้น

- ได้แนวทางในการดูแลและกระตุ้นพัฒนาการของบุตรหลานที่บ้าน เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการด้านที่เป็นปัญหาให้ดีขึ้น

- ได้เรียนรู้กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

- มีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนในการที่จะพัฒนาบุคลากรให้สามารถเรียนรวมได้อย่างเต็มศักยภาพ

เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

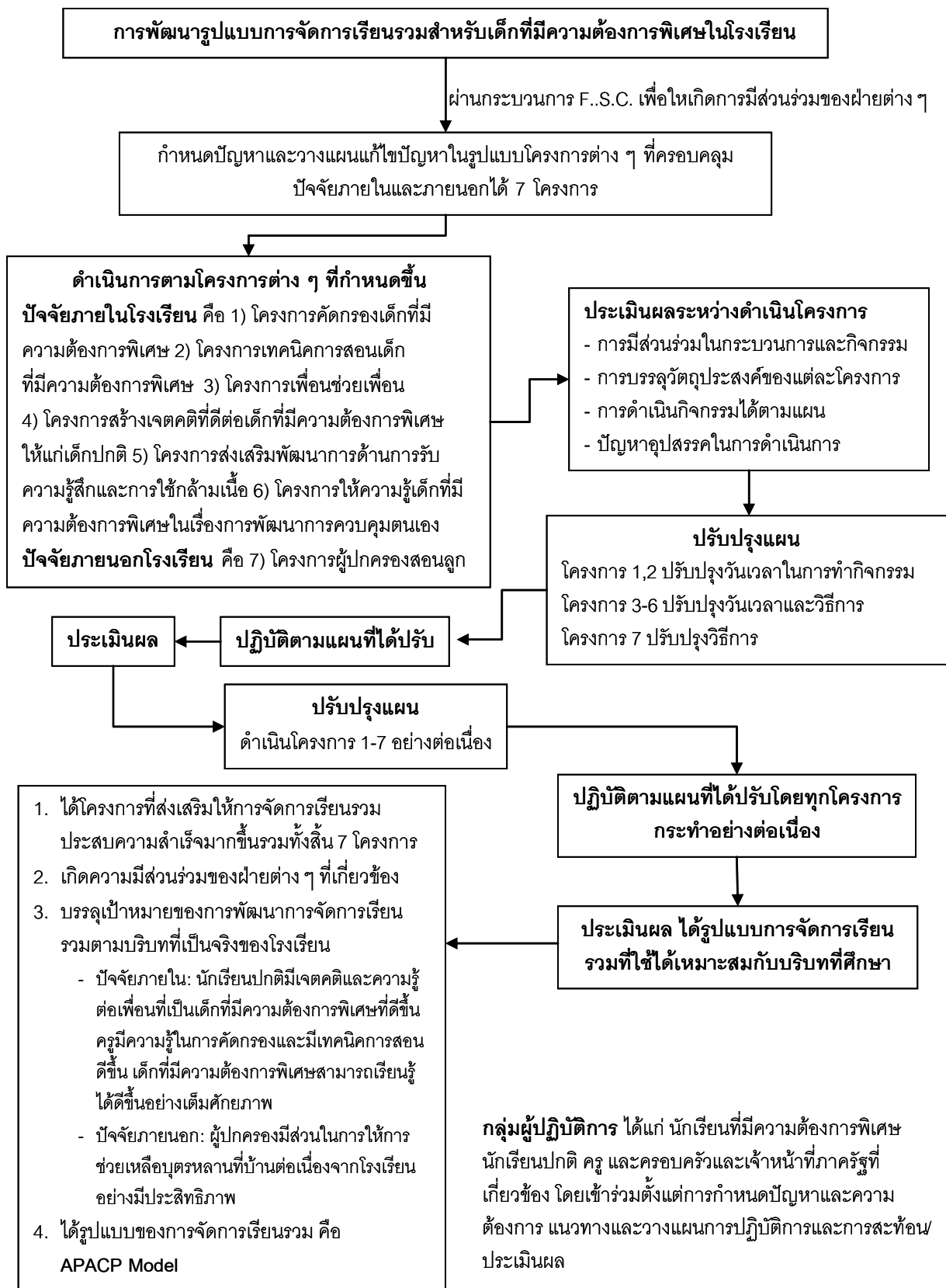
- ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวม จากกระบวนการทำงานของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีส่วนในการสนับสนุน ส่งเสริม ด้านความรู้
- สามารถเข้าถึงและมีส่วนร่วมในการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน

ผู้วิจัย

- ได้กระตุ้น ประสานงาน สนับสนุน และส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ นักเรียนปกติ ครู ผู้ปกครอง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้เกี่ยวข้องให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมของโรงเรียน โดยสามารถร่วมกันกำหนดปัญหาความต้องการ แนวทางที่เหมาะสมในการจัดการเรียนรวมตามสภาพการณ์ที่เป็นจริงของโรงเรียน

- ได้เรียนรู้กระบวนการในการพัฒนา การทำงานแบบเป็นหุ้นส่วนร่วมกับผู้อื่น ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรมนั้น ผู้วิจัยได้ประสานงาน สนับสนุนให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้โครงการต่าง ๆ ทั้งสิ้น จำนวน 7 โครงการ ที่เป็นการพัฒนาปัจจัยภายในและภายนอกของโรงเรียน คือ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนากายควบคุมตนเอง โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้สัมผัสและการใช้กล้ามเนื้อ และโครงการผู้ปกครองสอนลูก เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวม ผู้วิจัยขอเสนอสรุปเป็นภาพประกอบ 11

ภาพประกอบ 11 การพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรวม

จากภาพประกอบที่ 11 ซึ่งสรุปให้เห็นถึงกระบวนการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการใช่วิธีการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการจัดการเรียนรวมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน ได้แก่ ตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษเอง เด็กนักเรียนปกติ ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่รัฐผู้เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาของตนเอง ร่วมกันหาแนวทางและวิธีในการแก้ไข ภายใต้ศักยภาพและสถานการณ์ที่เป็นอยู่จริง เมื่อได้กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ช่วยกันคิดขึ้นมาแล้วก็ช่วยกันนำไปปฏิบัติ ติดตามผลและสะท้อนผลที่เกิดขึ้น ซึ่งจะมีการปรับปรุงวิธีการดำเนินการต่าง ๆ ให้สามารถดำเนินไปได้สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง จนเกิดการเปลี่ยนแปลงบรรลุผลตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและนำเทคนิค F.S.C. มาใช้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ โดยมีกระบวนการตั้งแต่ร่วมกันกำหนดปัญหาและวางแผนการแก้ปัญหาในในรูปแบบของการทำโครงการต่าง ๆ ที่ครอบคลุมปัญหาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนทั้งหมด 7 โครงการ ได้แก่ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้สัมผัสและการใช้กล้ามเนื้อ โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง และโครงการผู้ปกครองสอนลูก เมื่อนำโครงการต่าง ๆ ไปปฏิบัติ ได้มีการติดตามผลระหว่างดำเนินโครงการ 3 ครั้ง โดยที่แต่ละโครงการมีระยะเวลาในการประเมินแตกต่างกันตามลักษณะของการดำเนินงาน เมื่อได้ผลการประเมินก็จะมีนำไปปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีตัวชี้วัดคือ โครงการต่าง ๆ สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้ เกิดความมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาการจัดการเรียนรวมตามบริบทที่เป็นจริงของโรงเรียน อันได้แก่ นักเรียนปกติมีเจตคติและความรู้ต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ดีขึ้น ครูมีความรู้ในการคัดกรองและมีเทคนิคการสอนดีขึ้น เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเรียนรู้ได้ดีขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ ผู้ปกครองมีส่วนในการให้การช่วยเหลือบุตรหลานที่บ้านต่อเนื่องจากโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตนเอง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สรุปรูปแบบการจัดการเรียนรวมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เพื่อส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นรูปแบบเฉพาะ คือ **APACP Model** ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยส่งเสริมให้เกิดการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชน (Needs Assessment) พร้อมกันไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านทรัพยากร (Resource Assessment)

ที่มีอยู่ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยนำเทคนิค F.S.C. มาใช้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวม ให้เกิดการวิเคราะห์ปัญหาาร่วมกัน จัดลำดับวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน มิใช่การนำเอาวิธีการหรือนโยบายจากภายนอกโรงเรียนเข้ามายึดเยียดให้โรงเรียนดำเนินการตามโดยไม่คำนึงถึงสภาพการณ์ที่เป็นจริง ซึ่งถือเป็นขั้นตอนของการประเมิน (Assessment:A)

2. จากการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้รูปแบบของการทำโครงการต่าง ๆ ที่ครอบคลุมปัญหาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนตามสภาพการณ์ที่เป็นจริง โดยผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้กระตุ้น (Facilitator) และประสานงาน (Coordinator) ให้เกิดความสำเร็จของแต่ละโครงการ ร่วมกับมีบทบาทเป็นผู้เชี่ยวชาญในการให้ความรู้ด้วย เป็นขั้นตอนของการแก้ปัญหาด้วยวิธีการดำเนินโครงการต่าง ๆ (Projects:P) ได้แก่

2.1 โครงการที่เป็นการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ (Development of Special Needs Children) อันได้แก่ โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้สัมผัสและการใช้กล้ามเนื้อ โครงการให้ความรู้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการพัฒนาการควบคุมตนเอง

2.2 โครงการที่เกี่ยวข้องกับเจตคติของเด็กปกติ (Attitude of Peers) อันได้แก่ โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ

2.3 โครงการที่เกี่ยวข้องกับความรู้ของครูผู้สอน (Knowledge of teachers) อันได้แก่ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.4 โครงการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือของผู้ปกครอง (Cooperative of Parents) อันได้แก่ โครงการผู้ปกครองสอนลูก

3. ในระหว่างที่มีการดำเนินงานของโครงการต่าง ๆ ผู้วิจัยประสานงานให้เกิดการประเมินผลสะท้อนคิด ลงมือปฏิบัติ และประเมินผลสะท้อนคิดกลับไปมา (Reflection-Action-Reflection..Action) จนโครงการแต่ละโครงการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่มีการลงมือปฏิบัติและประเมินผลสะท้อนคิด (Action&Reflection: A)

4. ผู้วิจัยดึงเอาองค์กรเอกชนภายนอกที่ไม่ได้มีส่วนในการจัดการเรียนรวมของโรงเรียน แต่มีศักยภาพในการที่จะสามารถส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของโครงการให้เข้ามามีส่วนในการช่วยเหลือ ซึ่งถือเป็นการนำชุมชนภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ (Community: C)

5. การส่งเสริมให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เข้ามาเป็นกระบวนการในการพัฒนาการ

จัดการเรียนรวม ทำให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดการเรียนรู้การแก้ปัญหาด้วยตนเอง นำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชนได้อย่างยั่งยืน (PAR: P)

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

งานวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ : กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหาของโรงเรียนในการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 2) เพื่อส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และ 3) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ประสบความสำเร็จ ได้ตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่ในโรงเรียนและชุมชน กลุ่มเป้าหมายคือ เด็กนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียน ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 27 คน ในโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณคือ การให้ครูและนักเรียนตอบแบบวัดความรู้และเจตคติ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ สามารถสรุปและอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

การสรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้ ผู้วิจัยทำการสรุปและอภิปรายผลการวิจัยในประเด็นต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรวม คือ สภาพการณ์ปัจจุบันในการจัดการเรียนรวมทั้งด้านความสำเร็จและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่มี รวมทั้งการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ดังนี้

สภาพการณ์ปัจจุบันในการจัดการเรียนรวม

1. ด้านความสำเร็จ

โรงเรียนมีนโยบายเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าเรียนรวมได้กับเด็กปกติทุกช่วงชั้น ซึ่งได้กำหนดไว้เป็นเป้าหมายที่ 3 ในพันธกิจที่ 1 ของโรงเรียน และเป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นการให้สิทธิและโอกาสที่เท่าเทียมกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานของผู้เรียนทุกกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งเปิดโอกาสให้ครอบครัว และชุมชนมีสิทธิเสรีภาพ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุตรหลาน ดังเห็นได้จากสาระที่กำหนดไว้ในธรรมนูญของโรงเรียนปี พ.ศ. 2548 – 2550 (ธรรมนูญโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาทร) ฉบับที่ 3 ปีการศึกษา 2548 - 2550) ที่มีการจัดตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาที่ประกอบไปด้วยคณะครู ผู้ปกครองและผู้นำ

ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นางลักษณ วิรัชชัย (2544) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการซึ่งครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม ให้ได้รูปแบบที่สอดคล้องกับสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โรงเรียนถือเป็นชุมชนลักษณะหนึ่งโดยเป็นชุมชนที่เน้นการเรียนรู้ การที่องค์กรชุมชนจะมีความเข้มแข็งพอที่จะต่อสู้กับปัญหาในชุมชนของตนเองนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่าองค์กรชุมชนนั้นจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่องและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้สามารถเผชิญกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนของตนเองการพัฒนาองค์กรไปสู่ความเข้มแข็งนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายร่วมกันให้ชัดเจน ผู้นำต้องมีความรู้ในเรื่องการบริหาร การจัดการ มีความตั้งใจจริง องค์กรชุมชนจำเป็นต้องคิดค้นและพัฒนาให้เกิดทางเลือกในการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมหนุนเนื่องซึ่งกันและกันในองค์กร และได้รับการพัฒนาทั้งระบบองค์กรอย่างไม่แยกส่วน รวมทั้งเปิดโอกาสรับการฝึกฝนและอบรม ซึ่งจะเป็นอีกประเด็นหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุชาติ ทวีสิทธิ์ (อ้างใน วันทนีย์ จันทรเอี่ยม. 2543, หน้า 41) ลักษณะความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในแง่มุมต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้น ผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนวัดกุฎีคำ (เมธาวิสัยคณาธร) มีความเข้มแข็งในระดับที่ดีมาก เป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จระดับหนึ่ง จึงเป็นแหล่งของการศึกษาดูงานของโรงเรียนทั่วประเทศที่อยากจัดการเรียนรวม ซึ่งถือว่าเป็น Best Practice

โดยเฉพาะในส่วนของโครงการเรียนรวมนั้น โรงเรียนมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรวมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) (เบญญา ชลธาร์นนท์. 2546) มาเป็นแนวทางในการบริหารโครงการเรียนรวม มีการให้ความสำคัญกับตัวนักเรียนทั้งที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอนและเครื่องมือ นอกจากนี้โรงเรียนยังให้ความสำคัญในการจัดทำแผนจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) และแผนการสอนรายบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) ทุกรายที่สามารถคัดกรองหรือได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์แล้วว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใด ประกอบกับผู้บริหารคือ ผู้อำนวยการเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ในเรื่องการจัดการศึกษา จึงมีการส่งครูเข้ารับการอบรมการสอน การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล IEP (Individualized Education Program) ซึ่งเป็นไปตามหลักการของการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542, เบญญา ชลธาร์นนท์. 2546, จรีทองคำ. 2548: ออนไลน์) รวมทั้งยังใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลสำหรับใช้ในการกำหนดความก้าวหน้าของเด็กว่าเป็นไปตามโปรแกรมที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. 2549) นอกจากนี้ยังมีการสำรวจเด็กในชุมชนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เริ่มทำแผนการสอนทดลองใช้พร้อมทั้งประเมินผล บันทึกข้อเสนอแนะ และดำเนินการตามแผนที่ได้

ปรับปรุง ประเมินผล และจัดนำเสนองาน ซึ่งเป็นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องโดยตลอด จากการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวมทั้งด้านบุคคลากรและสถานศึกษามาโดยตลอด จากการดำเนินการตามที่กล่าวข้างต้นทำให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนรวมได้ดีเป็นตัวอย่างสถานที่ศึกษาดูงานของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ต้องการจัดการเรียนรวม สอดคล้องกับการศึกษาของ เสน่ห์ เหล่าเสนาและคณะ (2549) ซึ่งได้พัฒนาการจัดการเรียนรวมในโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ระดับสพท.ชย. โดยได้รับรางวัลนวัตกรรมดีเยี่ยมด้านการบริหารโรงเรียนในโรงเรียนบ้านโนนสาทร อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งเป็นการใช้รูปแบบการบริหารโดยโครงสร้างที่เหมือนกัน

2. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการจัดการเรียนรวม

แม้จะเป็นโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนรวมแต่การจัดการเรียนรวมของโรงเรียนก็ยังมีปัญหาหลายด้าน ผู้วิจัยขอทำการสรุปปัญหาแยกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างที่ โรงเรียนใช้เป็นหลักในการบริหารการจัดการเรียนรวม ดังนี้คือ

นักเรียน (Student: S)

นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ โรงเรียนรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทเรียนรวม โดยเริ่มเข้าโครงการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 ลักษณะเด็กที่ทางโรงเรียนเคยได้รับก่อนหน้านี้ ผู้วิจัยจะเข้าไปดำเนินการวิจัยนั้นเป็นเด็กประเภทที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น การได้ยินสติปัญญาและการเรียนรู้ ซึ่งได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์มาเรียบร้อยแล้ว ครูส่วนใหญ่จะสอนเด็กแบบประคับประคอง เพื่อให้สามารถเรียนรวมได้จนจบตามแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของแต่ละคน โดยมีจำนวนไม่มากนักในแต่ละปี แต่เมื่อผู้วิจัยได้เข้าไปเริ่มสำรวจข้อมูลนั้น ผู้บริหารและอาจารย์ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรวมนั้นมีความเห็นว่ายังมีนักเรียนอยู่จำนวนมากที่ไม่สามารถเรียนได้เหมือนเด็กนักเรียนปกติทั่วไป ก่อปัญหาในการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ แต่ไม่ทราบว่าจะจัดการอย่างไร ซึ่งเป็นปัญหาสะสมมาตลอด สาเหตุที่โรงเรียนไม่สามารถทราบถึงสาเหตุได้นั้น เนื่องมาจากครูไม่มีความรู้ในการคัดกรองปัญหาทางด้านพัฒนาการของเด็กโดยเฉพาะด้านสมรรถนะขั้นต้นผิดปกติ การเรียนรู้บกพร่อง ซึ่งในปัจจุบันมีเด็กกลุ่มนี้แฝงตัวในโรงเรียนโดยที่ไม่ได้ถูกวินิจฉัยเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากโรคสมาธิสั้นเป็นโรคที่พบได้บ่อย ในทุกประเทศทั่วโลก ผลจากการทำวิจัยในประเทศไทย ประมาณการณว่าพบได้ร้อยละ 5 ในเด็กวัยเรียน ซึ่งมีตัวเลขทางระบาดวิทยาใกล้เคียงกับประเทศทางตะวันตก ที่พบได้ร้อยละ 5-10 ในเด็กวัยเรียน นั้นหมายความว่า ถ้าในห้องเรียนหนึ่งมีเด็กนักเรียน 50 คน จะสามารถพบเด็กที่เป็นโรคสมาธิสั้นได้ถึง 2-3 คน ขณะนี้เด็กนักเรียนที่อยู่ในระบบการศึกษา ประมาณ 15 ล้านคน คาดว่ามีเด็ก ๆ ที่เป็นโรคสมาธิสั้นกระจายอยู่ทั่วประเทศประมาณ 7 แสนห้าหมื่นคน และส่วนใหญ่ไม่ได้รับการวินิจฉัยหรือได้รับความช่วยเหลือ (วินัดดา ปิยะศิลป์. 2540)

นอกจากนี้ยังมีอุบัติการณ์และแนวโน้มการเข้ารับการรักษาเพิ่มสูงขึ้น ดังเช่นสถิติของผู้ใช้บริการสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ ปีงบประมาณ 2548 (ข้อมูลบริการผู้ป่วยนอก. 2548) จากปัญหาดังกล่าวนี้เองจึงทำให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนในโรงเรียนยังไม่ได้รับการเรียนการสอนที่จะส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเต็มที่ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เป็นที่ล้อเลียนของเพื่อน ๆ จนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อคำว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งเห็นได้จากเมื่อผู้วิจัยเข้าไปทำการวิจัยในโรงเรียน มีเด็กที่ถูกตรวจวัดพัฒนาการแล้วพบว่า เรียนไม่ได้เนื่องจากเด็กมีความบกพร่องจัดอยู่ในกลุ่มเด็กสมาธิสั้น บางคนเป็นปัญหาในเรื่องการเรียนรู้อาจจะได้รับการเรียนเสริมวิชาการ แต่เด็กไม่ต้องการที่จะมาเรียนเสริม เนื่องจากเพื่อน ๆ ล้อว่าเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ดังที่เด็กพูดว่า

“ส่วนใหญ่เขาชอบล้อ เลยไม่อยากให้สอน”

จากปัญหาดังกล่าว เมื่อตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษเองยังไม่ยอมรับในความล่าช้าทางพัฒนาการของตนเอง จึงส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันได้รับความช่วยเหลือที่ถูกต้องทั้งจากครูและเพื่อน ก่อนส่งเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ ครูควรให้ความรู้แก่เด็กเหล่านี้เสียก่อน เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในชั้นเรียนรวม สิ่งที่เขาหวังว่าจะได้รับจากเพื่อน และครูปกติในชั้นเรียนรวม ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดหวังหรือความไม่เข้าใจกันที่อาจเกิดขึ้นในชั้นเรียนรวม เด็กที่จะเข้าเรียนรวมในชั้นปกติควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรวม (ผดุง อารยะวิญญู. 2533)

นักเรียนปกติ จากการที่ผู้วิจัยเข้าไปดำเนินการวิจัยนั้นพบว่า มีเด็กนักเรียนปกติจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวม เห็นว่าเป็นตัวตลก คอยแกล้ง ไม่อยากให้ร่วมทำกิจกรรมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษกล่าวว่า

“ผมไม่ใช่เด็กพิเศษ ผมไม่อยากมาหาครูจู่ไรหรือก พวกมันชอบล้อกัน”

แต่เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนมีเจตคติที่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ต้องการช่วยเหลือเพื่อนรู้สึกสงสารเห็นใจ เห็นว่าเพื่อนก็เป็นคนเหมือนกัน ดังเช่นข้อมูลที่ได้จากการตอบคำถามปลายเปิด จากแบบสอบถามที่ใช้วัดเรื่องเจตคติของเด็กปกติที่มีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

“เขาก็เป็นคนเหมือนกัน ก็อยากช่วยให้เรียนได้”

จากการที่ยังหลงเหลือเด็กปกติในโรงเรียนที่ยังมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษนี้เอง จึงเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเฉพาะในเด็กที่มีการเรียนรู้อาจจะและเด็กสมาธิสั้นที่มีการรับรู้สิ่งแวดลอมดีนั้นไม่ยอมรับการช่วยเหลือใด ๆ เพราะอายนั่นเอง จึงส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเรียน การเรียนโดยอาศัยเพื่อน ๆ (Peer-Mediated

Learning) การที่เพื่อนนักเรียนด้วยกันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในการเรียนอาจจะเป็นการสอนเพื่อน หรือให้คำแนะนำแก่เพื่อนโดยตรง หรืออาจเป็นการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันระหว่างสมาชิกในกลุ่มนี้ได้ ดังนั้นในการจัดโครงการเรียนรวมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความเชื่อในสิ่งเดียวกัน เชื่อในปรัชญาของการอยู่ร่วมกันและเท่าเทียมกันของผู้คนในสังคม หากทุกคนเข้าใจไปในคนละทิศละทางแล้ว การจัดการเรียนรวม ไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ผดุง อารยะวิญญู. 2537) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของหฤทยา อารีวงศ์และคณะ (2545) ทำการศึกษาวิจัยปฏิบัติการชั้นเรียน เรื่อง กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนปกติและนักเรียนออทิสติก ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนปกติไม่ยอมรับนักเรียนออทิสติกให้เข้ากลุ่มทำงานด้วย ไม่อยากนั่งใกล้และไม่ให้ความช่วยเหลือ

ดังนั้นก่อนเริ่มโครงการเรียนรวม ควรมีการประชุมนักเรียน เพื่อชี้แจงให้เข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน สิ่งใดควรทำสิ่งใดไม่ควรทำ ตลอดจนมีมาตรการในการให้รางวัล และการลงโทษนักเรียนที่ปฏิบัติไม่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษด้วย เด็กที่เรียนห้องเดียวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ควรได้รับการเน้นเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มาก ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อเด็กเรียนรวม จะช่วยให้เด็กปกติปรับทัศนคติที่เหมาะสมต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การพัฒนาให้เกิดระบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการช่วยเหลือในการเรียนจากเด็กนักเรียนปกติ ซึ่งส่งผลต่อการเรียนที่ดีขึ้นของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (นงลักษณ์ วิรัชชัย.2544, วิไล พิพัฒน์มงคลพร. 2535, Anne and Kroeger. 2004: 18, Maheady, Harper & Mallette. 2001: 4-14)

สภาพแวดล้อม (E : Environment)

เนื่องจากช่วงเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปดำเนินการวิจัยนั้นทางโรงเรียนไม่มีเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย ฉะนั้นลักษณะทางสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพของโรงเรียน ณ ปัจจุบันนี้นั้นไม่มีผลกระทบต่อการจัดการเรียนรวมแต่อย่างใด ผู้วิจัยจึงขอสรุปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เกี่ยวข้องในสิ่งแวดล้อมของเด็กที่มีความต้องการพิเศษคือ

ครูผู้สอน โรงเรียนยังไม่มีบุคลากรที่จบการศึกษาเฉพาะทางในการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ อันได้แก่ นักการศึกษาพิเศษ เนื่องจากงบประมาณที่จำกัดของโรงเรียนในการจัดหาจัดจ้าง โดยอาจารย์ที่ทำการสอนเสริมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้นมีอยู่เพียงคนเดียว คือ อาจารย์จุไรลักษณ์ คำภีระวงษา ซึ่งเป็นครูอัตราจ้างของโรงเรียน มีบ้านใกล้โรงเรียนและมีลูกสาวเรียนที่โรงเรียนนี้ เป็นผู้ที่มีใจรักและเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และทางโรงเรียนส่งไปอบรมระยะสั้นในเรื่องการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและเทคนิคการสอน จะมีตารางเวลาว่าจะทำการสอนเสริมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษคนใดในเวลาใด ซึ่งโดยเฉลี่ยได้คนละ

2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ที่ห้องเรียนเสริมวิชาการ โดยวิชาที่สอนคือ ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ แต่เนื่องจากเป็นครูเพียงผู้เดียวที่ทำการสอนเสริมวิชาการแก่เด็กตามแผนที่จัดทำขึ้น จึงทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้เต็มที่ ทั้ง ๆ ที่การสอนเด็กเรียนรมนั้นไม่จำเป็นต้องดึงเด็กออกจากห้องเรียนปกติไปเรียนในห้องเสริมวิชาการในบางเวลา แต่จัดให้ครูเสริมวิชาการหรือครูการศึกษาพิเศษที่สอนห้องพิเศษในโรงเรียนปกติ มาสอนในห้องปกติ โดยร่วมกันสอนกับครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชา ในบางชั่วโมง ครูคนหนึ่งอาจสอนเด็กทั้งชั้น ในขณะที่ครูอีก 1 คน อธิบายให้เด็ก 2-3 คน เข้าใจในเนื้อหาเดียวกัน หรือครูอาจสอนเด็กเป็นรายบุคคลในห้องเดียวกันก็ได้ หรือครูคนหนึ่งอาจเป็นผู้สอน ครูอีกคนหนึ่งอาจตรวจดูว่าเด็กตั้งใจฟังและเข้าใจหรือไม่ เป็นต้น (ผดุง อารยะวิญญู, 2537) ดังนั้นเมื่อต้องดึงเด็กออกไปสอนจึงเป็นการเพิ่มภาระงานให้ส่วนหนึ่งด้วย ในบางคาบเมื่อครูห้องอื่น ๆ มีภาระกิจที่ต้องไปอบรมหรือ นำเด็กปกติของโรงเรียนไปทำกิจกรรมนอกสถานที่ อาจารย์ผู้รับผิดชอบก็ต้องไปคุมเด็กนักเรียนห้องนั้นแทนครูผู้สอนในคาบนั้นทำให้ไม่สามารถจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้อย่างเต็มที่ จึงเป็นปัญหาการขาดแคลนบุคคลากร ประกอบกับครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องของการคัดกรองและการจัดการเรียนการสอนแก่เด็กในกลุ่มที่มีปัญหาการเรียนรู้อ่อนและกลุ่มสมาธิสั้นชนิดปกติ ดังที่อาจารย์ท่านหนึ่งกล่าวว่า

“ส่วนมากภาพรวมที่ไม่เข้าใจเนี่ยคือ ไม่รู้ว่าจะสอนอย่างไร ถ้ามีเด็กอยู่ในห้องเนี่ยเค้าไม่รู้วิธีสอน” รวมทั้ง

“เกือบทุกประเภทเลย ตั้งแต่สติปัญญา มา เด็กแอลดี เด็กสมาธิสั้น เพราะว่าส่วนมากที่อบรมมาก็จะเป็นความรู้ว่า เด็กพิเศษมี 9 ประเภท แต่ไม่ได้อบรมในด้านเทคนิคการสอนนอกจากครูที่รับผิดชอบเป็นทางการเท่านั้นที่ไปอบรม”

เมื่อครูที่มีความรู้ในการสอนมีน้อยจึงส่งผลให้เด็กกลุ่มนี้เมื่ออยู่ในห้องเรียนรมนักก็ไม่สามารถได้รับการเรียนการสอนอย่างเต็มที่ ดังที่กล่าวว่า

“เกิดปัญหาคือไม่รู้ ไม่รู้ว่าจะสอนเค้าด้วยวิธีใด ในเมื่อเด็กมานั่งอยู่ในห้อง อย่างเราไปอบรมมาบางที่เราก็คูยกันนอกรอบ มันไม่ได้ประชุมกันจริง ๆ จัง ๆ บางทีคุยกันเค้าก็ลืมไปแล้ว”

ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ กุลยา ก่อสุวรรณ (2550) ซึ่งพบว่า โรงเรียนทั่วประเทศไม่มีความรู้เรื่องการบริหารจัดการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งปัจจุบันมีประมาณ 2 ล้านคนทั่วประเทศกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่อยู่ในวัยเรียนมีประมาณ 1 ล้านคน ซึ่งขณะนี้แม้มีกฎหมายที่เอื้อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษมีสิทธิเข้าเรียนในโรงเรียนปกติได้ แต่อีก 80-90% ไม่เข้าใจ และไม่เปิดรับเด็กกลุ่มนี้ ส่งผลให้เด็กขาดโอกาสการเรียนรู้และทำความเข้าใจสังคมปกติ ซึ่งจะทำให้เด็กเข้าสังคม และใช้ชีวิตร่วมกับคนปกติได้ยาก และเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาของไชนา ทงอยู่ (2543) ดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาของ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้รับการประเมินผลการดำเนินงานดังกล่าว และสรุปปัญหา อุปสรรค ดังนี้ บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับยังขาดประสบการณ์และทักษะความชำนาญในการจัดการศึกษาพิเศษเท่าที่ควร ไม่มีบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะทางการศึกษาพิเศษ ครูที่ผ่านการอบรมมีจำนวนน้อยมากและยังไม่ทั่วถึง คือ อบรมเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ในโครงการ พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาพิเศษ โรงเรียนละ 1 คนเท่านั้น ในชั้นเรียนปกติมีนักเรียนจำนวนมาก ไม่สามารถดูแลเอาใจใส่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เพียงพอ ไม่สามารถคัดแยกเด็กได้แน่นอน เครื่องมือการคัดแยกเด็กมีจำนวนจำกัด หน่วยงานและบุคลากรที่สามารถตรวจวัดและวินิจฉัยเด็กมีจำนวนน้อยมาก โดยเฉพาะในต่างจังหวัด เช่น การวัด IQ การวัดและประเมินผลการตัดสินผลการเรียนเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สอดคล้องกับระเบียบวิธีการประเมินผลที่ใช้ในปัจจุบัน ครู ผู้บริหาร และผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนยังให้ความสนใจกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษค่อนข้างน้อย จึงไม่ได้รับการสนับสนุนเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร ครูผู้สอนยังขาดความมั่นใจในการปรับจุดประสงค์และการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และการนิเทศติดตามผลยังทำได้ไม่ทั่วถึงและขาดความต่อเนื่อง และยังคงคล้อยกับการศึกษาของ ผดุง อารยะวิญญู (2544) พบว่า มีการผลิตครูการศึกษาพิเศษ ในสาขาเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กปัญญาเลิศ และการศึกษาพิเศษทั่วไป (การเรียนร่วม) แต่ยังไม่มีการผลิตในสาขาเด็กออทิสติก เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา เด็กสมาธิสั้น เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม และเด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน ทั้ง ๆ ที่ครูเป็นบุคลากรหลักในการจัดการเรียนการสอน

ผู้ปกครอง จากข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ร้อยละ 66.66 อยู่ร่วมกับบิดามารดา แต่ร้อยละ 25.93 เป็นเด็กกำพร้าที่อยู่ภายใต้การดูแลของมูลนิธิหวังไย เด็กกำพร้าและอีกร้อยละ 7.41 อยู่กับญาติซึ่งส่วนใหญ่ คือ ปู่ย่าตายายที่มีอายุสูงวัย เนื่องจากบิดามารดาเสียชีวิต อายาร้างหรือไปทำงานต่างจังหวัด และจากข้อมูลด้านการประกอบอาชีพที่ได้ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้น พบว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างรายวัน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่สะดวกในการมาเข้าสรุปผลการประเมินโครงการต่าง ๆ ในครั้งสุดท้ายที่เป็นการประเมินรวบยอด เนื่องจากกลางงานไม่ได้หรือเมื่อหยุดงานจะต้องสูญเสียรายได้ไป ผู้วิจัยจึงใช้การสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลแทนในการประเมินเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน ซึ่งจากการที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่มีอาชีพในลักษณะรับจ้างเป็นรายวัน อาจต้องไปทำงานในที่ที่ไกล ๆ ให้ลูกอยู่กับญาติผู้ใหญ่นี้เอง ทำให้ไม่มีเวลาที่จะสอนการบ้านลูกเท่าที่ควร ดังที่ ด.ช. อภิสัทธ์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กล่าววา

“ทุกวันนี้แม่ไม่ค่อยมีเวลา มัวทำงาน ทำของจดหมายที่รับมา พ่อก็ไม่ค่อยอยู่บ้าน เป็นช่างไฟฟ้า”

และจากข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุม F.S.C. นั้นพบว่าผู้ปกครองส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 รองลงมาคือ ระดับประถมศึกษา หรือในรายที่ถูกเรียนระดับมัธยมศึกษาซึ่งเนื้อหาวิชาแตกต่างไปจากเดิมที่ผู้ปกครองเคยเรียน ผู้ปกครองก็ไม่สามารถทำการสอนได้ ดังที่ผู้ปกครองท่านหนึ่งกล่าวว่า

“ผมจบ ป. 4 ก็จะไม่ค่อยเข้าใจเรื่องที่เขาเรียน เลยไม่ค่อยได้สอน เพราะบางเรื่องเราก็ไม่เคยเรียนเลย หรือวิธีการสอนก็ต่างจากที่เราเคยรู้ ก็ต้องหวังพึ่งทางโรงเรียนให้ช่วยลูกด้านการเรียนอย่างเดียว”

หรือจากคำพูดที่ ด.ช.เอกสิทธิ์ กล่าวถึงผู้ปกครองในขณะที่ถูกสัมภาษณ์ว่า

“ไม่อยากจะให้เขามาช่วยหรอก เราเรียนสูงกว่าระดับความรู้ของแม่ และทุกคนก็ต้องทำงานไม่มีเวลามาสอน”

นอกจากนี้โรงเรียนยังมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษส่วนหนึ่งอยู่ในความดูแลของมูลนิธิห่วงใยเด็กกำพร้า ซึ่งต้องดูแลเด็กเป็นจำนวนมากทำให้การดูแลเด็กเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร ส่วนใหญ่เรื่องสอนวิชาการเพิ่มหรือสอนทำการบ้านจะเป็นการจัดห้องไว้ให้แต่เด็กก็ไม่เข้าไปใช้เลย ซึ่งก็ไม่ได้ผลเท่าที่ควร ถ้าเด็กคนใดมีปัญหาในการทำการบ้านก็จะใช้การถามจากรุ่นพี่มากกว่า ดังคำกล่าวของเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิที่มาร่วมประชุม F.S.C. กล่าวว่า

“ถ้าเป็นเด็กเล็ก ป.4 ป.5 ลงมาเราจะให้ทำการบ้าน แต่เด็กโตบางครั้งเขาก็กลับไป เขาก็ช่วยงานนิดหน่อย ไม่ใช่งานหนักนะ แค่ว่ากับข้าว กวาดอะไรนิดหน่อย จะกำหนดให้เขา สองทุ่มถึงสามทุ่ม ทำการบ้านแต่เท่าที่สัมผัสเด็กกลุ่มนี้จะต้องจี้มาก ๆ ถ้าเราไปจี้เขามาก ๆ ปัญหาเขาคิดว่า แม่ไม่ต้องจี้แล้ว ฉันโตแล้ว ฉันมีความคิดของตัวเองแล้ว”

หรือ

“ที่จริงแล้วที่ศูนย์ก็มีห้องหนังสือนะคะ และก็เจ้าหน้าที่ก็ออกความคิดกันว่า จัดห้องที่ศูนย์ให้เด็ก แต่เด็กมันไม่ยอมเข้าไป นอกจากเราบังคับให้เขาไป”

หรือจากคำกล่าวของ ด.ช. ธนพล ซึ่งเป็นเด็กของมูลนิธิ ที่กล่าวว่า

“ตอนเย็นเลิกเรียนไปมันเหงา ต้องหาเพื่อนเล่น ส่วนการบ้านทำตอนกลางคืน ถามพี่ที่โตโตกว่า”

อีกประเด็นหนึ่งที่เป็นที่น่าสังเกตคือ ด้านการสอนเสริมวิชาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้น เนื่องจากปัญหาการขาดแคลนบุคลากรที่ประกอบอยู่ทำให้ทางโรงเรียนไม่สามารถจัดสอนเสริมให้กับเด็กได้อย่างเต็มที่ ซึ่งในการประชุม F.S.C. ที่ประชุมได้ร่วมกันอภิปรายถึงประเด็นดังกล่าว มีการเสนอให้รับอาสาสมัครโดยมาจากผู้ปกครองเอง ซึ่งสามารถใช้เวลาว่างตอนเย็นวันละประมาณ 1 ชั่วโมงผลัดเปลี่ยนกันมาสอนเสริมแก่เด็กในวันที่ตนเองสะดวก แต่ไม่มีผู้ปกครองคนใดรับ

เป็นอาสาสมัครเลยทั้ง ๆ ที่เป็นการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เป็นบุตรหลานของตนเอง ผู้ปกครองมองว่าเรื่องของการเรียนนั้นควรเป็นเรื่องของทางโรงเรียนเท่านั้น ดังที่ท่านหนึ่งกล่าวว่า

“เรื่องการเรียนนะค่ะ ขอคุณครูทุกคนช่วยเน้นทุกอย่างค่ะ อยู่ชั้นใดก็ขอคุณครูนั้นช่วยเน้นให้ตลอดค่ะ”

จากการที่ผู้ปกครองมีความคิดท้อถอยให้กับทางโรงเรียนทั้ง ๆ ที่ปัจจุบันจำเป็นต้องเปลี่ยนผู้ปกครองให้กลายเป็นผู้ร่วมฝึกสอนและรักษาเด็ก พ่อแม่ที่เข้าใจโรคและยอมรับในข้อจำกัดในตัวเด็กจะเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็ก (วินัดดา ปิยะศิลป์, 2546) จึงเป็นสาเหตุหนึ่งให้การเรียนของเด็กกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ทั้ง ๆ ที่ผู้ปกครองเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของบุตรหลาน การเรียนรวมจะประสบผลสำเร็จได้ดี ควรได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง และผู้ปกครองควรมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรวม (ศรียา นิยมธรรม, 2531: 38 -39, เรโนลด์ และเบิร์ช, 1977 อ้างถึงใน ผดุง อารยะวิญญู, 2533: 201 – 202, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี, 2543)

เจ้าหน้าที่รัฐหรือผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานภายนอก จากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับคณะครู ทางโรงเรียนได้รับการนิเทศน์จากศึกษานิเทศน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เชียงใหม่ เขต 4 ภาคเรียนละ 2 ครั้ง ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับศึกษานิเทศน์นั้น พบว่าการให้การดูแลตรงจุดนี้นั้นยังไม่สามารถทำได้เต็มที่ เนื่องจากภาระงานที่มาก ดังที่กล่าวว่า

“เป็นศึกษานิเทศก์อำเภอละ 1 คน ที่จะรับผิดชอบเกี่ยวกับโรงเรียนเรียนรวมในแต่ละอำเภอ ก็ ๆ ยังไม่เต็มที่ ที่บอกไม่เต็มที่ก็เพราะภาระงานของแต่ละคนก็มีมาก มีมากแล้วก็หลายคนเค้าไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้เท่าไหร่นะครับ ก็ให้ความสำคัญในลักษณะงานอื่น ๆ มากกว่าการเรียนรวม”

จากการที่หน่วยงานส่วนหนึ่งที่มีหน้าที่หลักในการเข้ามาดูแลช่วยเหลือให้คำแนะนำโดยตรงยังไม่สามารถให้การสนับสนุนได้อย่างเต็มที่นี้เอง จึงยังไม่สามารถทำให้โรงเรียนจัดการเรียนรวมได้อย่างครอบคลุมแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทได้อย่างถูกต้อง ในเรื่องของบุคคลากรทางการแพทย์ที่มีหน้าที่ในการให้การช่วยเหลือด้านกระตุ้นพัฒนาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนนั้นยังไม่มีเลย เด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนจึงไม่ได้รับการบริการในส่วนนี้ เนื่องจากการผลิตบุคคลากรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพิเศษ ยังผลิตได้ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ต้องให้บริการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาจิตเวชศาสตร์ พิการกรรมบำบัด กายภาพบำบัด การแก้ไขการพูด โสตสัมผัสวิทยา ล่ามภาษามือ และยังไม่มีการผลิตบุคคลากรในด้านดนตรีบำบัด พฤติกรรมบำบัด หากไม่สามารถผลิตบุคคลากรดังกล่าวได้ทันความต้องการในอนาคต

หน่วยงานบางแห่งได้เสนอแนะให้อบรมครูประจำการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในการสอนและช่วยเหลือเด็ก (ผดุง อารยะวิญญู. 2544) เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการช่วยเหลือเบื้องต้นได้มากขึ้น

กิจกรรมการเรียนการสอน (A: Activities)

กิจกรรมการเรียนการสอน คือ กิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียน เป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้รับการพัฒนา ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม จากข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มกับคณะครูและจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนั้น พบว่า ทางโรงเรียนมีการจัดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ แต่มีเพียงคณะครูและผู้บริหารเข้ามาจัดทำแผนเท่านั้น และแผนดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมทุกทักษะ เน้นเฉพาะการจัดการในเรื่องของทักษะวิชาการเพียง 2 สาระเท่านั้น คือ สาระคณิตศาสตร์และภาษาไทย ส่วนทักษะอื่นทางด้านพัฒนาการ เช่น การใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ กล้ามเนื้อมัดเล็ก นั้นทางโรงเรียนไม่ได้มีแผนการจัดการศึกษาในด้านเหล่านี้ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก โรงเรียนยังขาดความรู้ในเรื่องของการคัดกรองและลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จึงทำให้ครูไม่สามารถที่จะให้บริการสอนเสริมในด้านพัฒนาการด้านอื่น ๆ ได้ ซึ่งในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาควรได้รับความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษาและบุคลากรทางการแพทย์ เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ตามความสามารถของเด็ก และช่วยให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตามสภาพความแตกต่างของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความก้าวหน้าทางการเรียนและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนให้เป็นไปอย่างมีระเบียบแบบแผน และเป็นการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ มีข้อมูลในการจัดเด็กเข้ารับบริการการศึกษา และบริการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ (ผดุง อารยะวิญญู. 2542, เบญจมา ชลธารนนท์. 2546, จรี ทองคำ. 2548: ออนไลน์)

นอกจากนี้ในองค์ประกอบด้านเทคนิคการสอน โรงเรียนมีบริการสอนเสริมวิชาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีอาจารย์ผู้ใดลักษณะเป็นครูสอนวิชาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเพียงคนเดียวเท่านั้น ซึ่งเป็นการสอนเฉพาะวิชาคณิตศาสตร์และภาษาไทยตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเท่านั้น โดยให้เด็กมาเรียนเป็นรายบุคคลที่ห้องเสริมวิชาการ ไม่มีการเรียนสองวิชาในห้องเรียนรวมกับเพื่อน ทั้ง ๆ ที่แนวโน้มของการเรียนรวมนั้น ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมามีการพัฒนารูปแบบการเรียนรวมไปในหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อหาวิธีการในการสอนนักเรียนที่เรียนรวมให้ได้รับประโยชน์สูงสุด โดยเป็นไปในลักษณะลดบทบาทของห้องเสริมวิชาการ (Resource room) ให้น้อยลง เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง มีปัญหาในการบริหาร ดังนั้นการจัดการเรียนรวมจึงเปลี่ยนจากการดึงเด็กออกมาสอนในห้องเสริมวิชาการมาเป็นให้เด็กเรียนในห้องปกติและนำทรัพยากรมาให้บริการในห้องปกติแทน (ผดุง อารยะวิญญู. 2537) แต่เนื่องจากทางโรงเรียนยังขาดความรู้ในเรื่องของเทคนิคการสอน การจัดการพฤติกรรมเด็กในชั้นเรียน จึงส่งผลให้ครูไม่ทราบวิธีการที่จะส่งเสริมวิชาการแก่เด็กที่มีความต้องการ

พิเศษในห้องเรียนรวมได้ นอกจากนี้โรงเรียนอาจจัดการเรียนให้ครอบคลุมถึงการประสานงานกับหน่วยงานทางการแพทย์ จัดโปรแกรมการให้การช่วยเหลือเบื้องต้น (Early intervention) เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพความพิการแต่แรกเริ่มและเตรียมเด็กในการเข้าเรียน (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2544)

เครื่องมือ (T : Tools)

สิ่งที่นำมาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนรวมช่วยให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเกิดการเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เป็นการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ โรงเรียนมี นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจที่ดี แต่โรงเรียนยังขาดในเรื่องของเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อทางการศึกษา บริการต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาของคนพิการแต่ละประเภท ความช่วยเหลืออื่น ๆ ทางการศึกษา เช่น กิจกรรมบำบัดและกายภาพบำบัดสำหรับเด็กที่มีความต้องการบกพร่องทางด้านสติปัญญา เด็กออทิสติก การแก้ไขการพูดสำหรับเด็กออทิสติก ซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนที่มีการจัดการเรียนรวมควรจัดให้มีในโรงเรียน (ภารกิจโครงการและประสานงานวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2549: 63-64)

โดยสรุปโรงเรียนสามารถจัดการเรียนรวมได้ประสบความสำเร็จระดับหนึ่งแต่ก็ยังคงมีปัญหาต่าง ๆ ในหลายด้าน ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนรวมในโรงเรียนนั้นยังไม่ได้ได้รับการจัดการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นหากมีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งครอบคลุมทั้งปัจจัยภายในและภายนอกของโรงเรียนแล้ว ย่อมส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการส่งเสริมอย่างเต็มศักยภาพอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ผลกระทบที่ได้คือ โรงเรียนยังเป็นตัวอย่างที่ดีในการศึกษาสูงของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ต้องการจัดการเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพมีแนวทางในการดำเนินการอย่างเป็นรูปธรรมอีกด้วย

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมในครั้งนี้สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ได้วิธีการพัฒนาการจัดการเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1.1 การให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนในการเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรวม อันได้แก่ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กนักเรียนปกติ ครู ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนในกระบวนการดำเนินงาน ตั้งแต่ขั้นตอนของการกำหนดปัญหาที่เกิดขึ้น ร่วมกันค้นหาแนวทางและวางแผนในการแก้ปัญหา การลงมือปฏิบัติและการติดตามประเมินผลสะท้อนผลที่เกิดขึ้น เนื่องจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเป็นบุคคลที่คลุกคลีอยู่ในพื้นที่ของชุมชน มีความเข้าใจและการเผชิญกับปัญหาในการจัดการเรียนรวมที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ดังนั้นหากบุคคลกลุ่มดังกล่าวได้รับการส่งเสริมด้วยวิธีการที่เหมาะสม ก็จะทำให้สามารถร่วมกันแก้ปัญหาของการจัดการเรียนรวมของชุมชน คือ โรงเรียนได้อย่าง

มีประสิทธิภาพ เกิดการพึ่งพาตนเองของชุมชนและพัฒนาเป็นชุมชนที่เข้มแข็งยั่งยืนต่อไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าองค์กรชุมชนนั้นจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่องและสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อให้สามารถเผชิญกับภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนของตนเองการพัฒนาองค์กรไปสู่ความเข้มแข็งนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริงในการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายร่วมกันให้ชัดเจน ผู้นำต้องมีความรู้ในเรื่องการบริหาร การจัดการ มีความตั้งใจจริง องค์กรชุมชนจำเป็นต้องคิดค้นและพัฒนาให้เกิดทางเลือกในการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์ที่ส่งเสริมหนุนเนื่องซึ่งกันและกันในองค์กร และได้รับการพัฒนาทั้งระบบองค์กรอย่างไม่แยกส่วน รวมทั้งเปิดโอกาสรับการฝึกฝนและอบรม ซึ่งจะเป็นอีกประเด็นหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชุมชน สอดคล้องกับประเวศ วะสี (2534) ที่กล่าวว่า ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนนั้นอยู่ที่ความมีลักษณะร่วมกันภายในชุมชน คือ มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการกระทำร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำนั้น ๆ รวมถึงความมีจิตวิญญาณในชุมชน มีผู้นำตามธรรมชาติเกิดขึ้นในชุมชน และมีการจัดการในองค์กรชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยความสำเร็จของชุมชนอยู่ที่กระบวนการในการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อสนองตอบต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ การวัดความเข้มแข็งของชุมชนจึงควรพิจารณากระบวนการที่ชุมชนจะดำรงรักษาความเป็นกลุ่ม และพลังในการแก้ปัญหาเอาไว้ (สีลาภรณ์ นาครทรรพ. 2539 : 116) ดังที่ สุรินทร์ กิจนิตชีวิ (2540) กล่าวว่า การปรับตัวของกลุ่มต่าง ๆ ยังต้องการการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก เช่น ความรู้ทางวิชาการ การปรับบทบาทของหน่วยงาน ดังนั้นหน่วยงานภายนอกจะมีแนวทางอย่างไรในการเข้าไปเสริมกระบวนการปรับตัวของกลุ่มต่าง ๆ รวมทั้งหาแนวทางในการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มให้อยู่อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับการศึกษาของ จาโรจน์ วงศ์กระจ่าง (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยลักษณะนี้ส่งผลให้ครูส่วนใหญ่ได้รับสาระความรู้ มีความตระหนักและสามารถจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้ดีขึ้นในระดับหนึ่ง ส่วนในการนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ ทำให้คณะครูได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

1.2 การใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่มีลักษณะการทำงานแบบเป็นหุ้นส่วนกันระหว่างผู้วิจัยกับบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในปัญหาการวิจัยนั้น อันเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มต่าง ๆ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในปัญหาตามสถานการณ์จริงที่ตนเองเผชิญอยู่ แนวทางการแก้ไขตามบทบาทของตนเองซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น การได้ร่วมกันอภิปรายถึงประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบัน กิจกรรมที่จะนำมาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา การลงมือปฏิบัติ ข้อขัดแย้งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติตามแผนที่ร่วมกันกำหนด จึงทำให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมนั้นมีความเข้าใจ

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน เกิดความคิดที่หลากหลาย เข้าใจว่ามีวิธีการหลายทางที่จะแก้ปัญหาได้ และวิธีใดเป็นวิธีที่ดีที่สุด ในบริบทของชุมชนตนเองที่จะปฏิบัติให้เกิดการเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพได้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการวางแผน เป็นความพยายามอย่างจริงจัง ละเอียดอ่อนและร่วมมือร่วมใจกันของกลุ่มคนที่ปรับปรุงความเป็นอยู่ของตน ไม่ว่าจะเป็นระบบของตนเอง ของสังคม หรือวัฒนธรรมก็ตาม โดยผ่านการระดมพลังสมองและความรู้ของกลุ่มคนดังกล่าว (Bennis และคณะ. 1976 อ้างถึงใน อนุรักษ์ ปัญญาอนุวัฒน์. 2548) การที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ควรอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมคิดริเริ่ม วางแผน ร่วมดำเนินการ แบ่งปันผลประโยชน์ที่ปรากฏในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งนามธรรมและรูปธรรม ระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย และให้โอกาสพวกเขาได้ติดตามประเมินผล การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้วยกลยุทธ์นี้มักมีความยั่งยืน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะเกิดความรู้สึกรับผิดชอบในการจัดการกิจการที่เกิดขึ้นด้วยความเต็มใจ และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างมีเหตุผล (อนุรักษ์ ปัญญาอนุวัฒน์. 2548) นอกจากนี้วงจรการวิจัยเป็นการประเมินผลสะท้อนคิด ลงมือปฏิบัติ และประเมินผลสะท้อนคิดกลับไปมา (Reflection-Action-Reflection..Action) อันเป็นการทบทวนความคิดของตนเองไปมา ตลอดเวลาขณะที่ปฏิบัติ (พันธุทิพย์ รามสูตร. 2540) จึงเกิดประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาอย่างแท้จริง ดังตัวอย่างโครงการ เพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งมีทั้งกลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กนักเรียนปกติ และครูเป็นผู้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินโครงการนั้น เมื่อเริ่มดำเนินการตามกิจกรรมที่ร่วมกันกำหนดขึ้นแล้ว มีการประเมินผลการดำเนินงานร่วมกันว่าเกิดปัญหาอุปสรรคอย่างไร ผลการประเมินครั้งที่ 1 พบว่า ควรปรับเรื่องของการจัดเวลาในการช่วยเหลือ จากนั้นนำไปปฏิบัติ นำผลที่ได้มาประเมินครั้งที่ 2 เห็นร่วมกันว่าควรปรับวิธีการในการให้คำแนะนำเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จนในการประเมินครั้งที่ 3 ผลการดำเนินกิจกรรมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ เป็นต้น จากการที่ให้ผู้ที่อยู่กับปัญหามีบทบาทในการวิเคราะห์ปัญหา หาสาเหตุของปัญหาอย่างเป็นระบบ ค้นหาทางแก้ที่ปฏิบัติได้และแก้ปัญหาได้จริง ให้เขาได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาแบบทำไปเรียนรู้ไป (Kemmis and McTaggart. 1990: 5) โดยที่นักวิชาการและนักพัฒนาเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้ที่ช่วยสร้างกระบวนการนี้ให้เกิดขึ้น ซึ่งกระบวนการวิจัยนี้ได้มีผู้นำมาประยุกต์ใช้อย่างแพร่หลายมากขึ้นในหลายวงการรวมทั้งในวงการด้านการศึกษา (สุภางค์ จันทวานิช. 2531) ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงเป็นวิธีการวิจัยที่ใช้ในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยการมองเห็นศักยภาพของคนในชุมชนนั้น และเป็นวิธีในการส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันในระหว่างดำเนินการดำเนินงานตามกระบวนการวิจัย อาจมีการปรับยืดหยุ่นได้บ้าง เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชาวบ้าน และวัฒนธรรมชุมชนได้อย่างเป็นธรรมชาติกลมกลืนกัน บางครั้งอาจต้องเริ่มขั้นหนึ่งก่อน แล้วจึงจะเริ่มขั้นต่อไปได้ และบางครั้งอาจต้องย้อนกลับไปทำขั้นตอนต้น ๆ ใหม่ ทั้งนี้เพราะในกระบวนการทำงานวิจัยและพัฒนาร่วมกับชาวบ้าน

โดยเฉพาะในรูปแบบที่เป็นการสร้างเสริมและสนับสนุนประชาชนและหรือองค์กรชาวบ้านให้เข้มแข็งนั้น ไม่สามารถที่จะทำให้สำเร็จเป็นขั้นเป็นตอน ภายในระยะเวลาอันรวดเร็วได้ เนื่องจากมีเงื่อนไขหลายประการที่จะต้องคำนึงถึง โดยเฉพาะในด้านความพร้อม ความเข้าใจปัญหาพื้นฐานของประชาชนและปัญหาสภาพพื้นที่ของแต่ละท้องถิ่น (สิทธิณัฐ ประพุทธนิติศาสตร์. 2546: หน้า 17-37)

สอดคล้องกับการศึกษาของวิไล พิพัฒน์มงคลพร (2535) ทำการศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนโดยวิธี "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน" กับการสอนปกติ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2534 จำนวน 48 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียน ที่สอนโดยวิธี "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน" สูงกว่าการสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยวิธี "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน" พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนเป็นกลุ่ม รู้สึกชอบตื่นเต้นและสนุกในการเรียน นักเรียนร่วมมือทำกิจกรรมกลุ่มเพราะอยากช่วยเหลือเพื่อนให้เข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ส่วนนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีสอนปกติ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนเป็นกลุ่ม รู้สึกเฉย ๆ ต่อวิธีสอนที่ได้รับ นักเรียนร่วมทำกิจกรรมกลุ่มเพราะเกรงคะแนนกลุ่มของตนไม่ดี หรือการศึกษาของจินตนา แยกแก้ว (2545) ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองด้านการสนับสนุนการศึกษาโดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพของผู้ปกครองด้านการสนับสนุนการศึกษามีการพัฒนาขึ้นในระดับหนึ่ง โดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสนับสนุนการศึกษาที่ถูกต้องชัดเจนกว่าเดิม มีทัศนคติที่ดีต่อการสนับสนุนการศึกษา และมีแนวโน้มของพฤติกรรมในการสนับสนุนการศึกษาที่พึงประสงค์ กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองด้านการสนับสนุนการศึกษามีประสิทธิภาพจริง โดยสามารถระดมการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดท่าต้นจิว ได้แก่ คณะครู คณะกรรมการโรงเรียน เจ้าหน้าที่อนามัย ผู้ใหญ่บ้านและกำนันของหมู่ที่ 2, 3 และ 4 สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลปากป่อง กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน และผู้ปกครองของนักเรียนวัดท่าต้นจิวทุกคน โดยมีการยอมรับผลที่เกิดจากกระบวนการฯ ไปปฏิบัติและเห็นประโยชน์ของการนำกระบวนการฯ ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่น และยังคงสอดคล้องกับผลการศึกษาของจาโรจน์ วงศ์กระจ่าง (2545) ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า การวิจัยลักษณะนี้ส่งผลให้ครูส่วนใหญ่ได้รับสาระความรู้ มีความตระหนักและสามารถจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญได้ดีขึ้นในระดับหนึ่ง ส่วนในการนำรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้ ทำให้คณะครูได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้

ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการวิจัยอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ดารณี อุทัยรัตนกิจและคณะ (2546) ศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนและการพัฒนาของครูเพื่อการเรียนรู้สูงสุดของนักเรียน ในส่วนโครงการย่อยที่ 2 เพื่อศึกษากลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนและการจัดการในชั้นเรียนรวม และเพื่อสร้างเสริมศักยภาพของอาจารย์ในการพัฒนาการเรียนการสอนในชั้นเรียนรวมด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนของอาจารย์ นักวิจัยร่วมจำนวน 25 คน ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติในชั้นเรียนในลักษณะร่วมคิดร่วมทำกับกลุ่มเพื่อนอาจารย์ไปพร้อม ๆ กับการเข้ารับการฝึกอบรมวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนรวมอย่างต่อเนื่อง โดยมีวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัย และมีนักจิตวิทยาโรงเรียนที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ในการทำงานกับนักเรียนออทิสติกมาเป็นเวลามากกว่า 10 ปี และคณะผู้วิจัยหลักเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ทำให้อาจารย์นักวิจัยดำเนินการวิจัยได้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ทำให้อาจารย์ส่วนใหญ่กระตือรือร้นในการที่จะปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนรวม อาจารย์มีการพัฒนาทั้งด้านการจัดการเรียนการสอนและการจัดการในชั้นเรียนรวม และทักษะการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน จึงนับได้ว่า เมื่ออาจารย์ได้ทำการวิจัยในชั้นเรียนรวมควบคู่ไปกับการปฏิบัติการสอนอย่างเหมาะสมแล้ว ได้ก่อให้เกิดผลดีต่อวงการศึกษาในเรื่องการจัดการเรียนรวมและวิชาชีพครู คือนักเรียนมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อค้นพบเกี่ยวกับกลยุทธ์การจัดการเรียนการสอนและการจัดการในชั้นเรียนรวมจะเป็นประโยชน์ต่อเพื่อครูที่ทำการสอนนักเรียนออทิสติกในชั้นเรียนรวม และอาจารย์นักวิจัยร่วมมีการพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นครูมืออาชีพมากยิ่งขึ้น นั่นคือ อาจารย์นักวิจัยมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ด้วยกระบวนการวิจัย ดังเห็นได้จากอาจารย์ประจำชั้นของ ด.ญ. ชนานันท์ มีความสนใจที่จะนำกรณีของ ด.ญ. ชนานันท์ มาทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีชีวิตชีวา จนในที่สุดก็จะเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจที่กว้างขวางและลึกซึ้งเกี่ยวกับการสอนนักเรียนออทิสติกในชั้นเรียนรวมและในศาสตร์การสอนอื่น ๆ ผลการศึกษาครั้งนี้ยืนยันอย่างชัดเจนถึงความสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาของครูไปสู่ความเป็นมืออาชีพในแวดวงวิชาการของวิชาชีพครู (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม. 2540)

1.3 กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ปฏิบัติได้จริงในสถานการณ์จริง แก้ไขตามสาเหตุที่เกิด ไม่ยากซับซ้อน ซึ่งเห็นได้จากรูปแบบการดำเนินโครงการทั้ง 7 โครงการนั้น เป็นโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาทั้งจากภายในและภายนอกโรงเรียน มีขั้นตอนต่าง ๆ ที่ดำเนินงานไปตามความคิดที่กลุ่มร่วมกันดำเนินงาน เมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินงานตามสถานการณ์จริงก็ช่วยกันปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง จนบรรลุตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ มีรูปแบบในลักษณะการอบรมซึ่งมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ เจตคติของกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ดังโครงการสร้างเจตคติที่ดีต่อเด็กที่มีความ

ต้องการพิเศษให้แก่เด็กปกติ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และโครงการเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท ซึ่งเป็นรูปแบบของการอบรมให้ความรู้แก่ครูและเด็กนักเรียนปกติ มีการใช้สื่ออุปกรณ์ที่หลากหลาย เช่น กรณศึกษา การจัดแสดงป้ายนิเทศ บทบาทสมมติ การอภิปรายในชั้นเรียน การระดมความคิด เป็นต้น รูปแบบดังกล่าวเป็นการสอนโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ของทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางใช้กลุ่มเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญ เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วย มีความเป็นพลวัตร (Dynamic) ตลอดเวลา ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกับผู้อื่น วิธีการเรียนลักษณะนี้เป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะผู้เรียนได้คิดค้น และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีการนำความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินกิจกรรมของตนเอง (มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2551 : ออนไลน์) ลักษณะการฝึกอบรมเป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้และเปลี่ยนแปลงเจตคติที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างสมาชิกในกลุ่มหรือองค์กร (วรรณชนก จันทชุม. 2549 อ้างใน Millis, 1973: 13) สอดคล้องกับการศึกษาของ กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ทำการศึกษาเรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา เพื่อที่จะได้เห็นข้อสรุปที่ชัดเจนและเพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นพื้นฐานในการจัดทำเอกสารแนวการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืนตลอดชีวิตของเด็กไทยต่อไป ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่ยึดหลักทฤษฎีกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ที่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจในมโนคติ มีทักษะทางคณิตศาสตร์ รู้จักแก้ปัญหาและนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์ และเห็นความสำคัญและความจำเป็นของการคิดคำนวณ

2. ส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

2.1 ผู้วิจัยนำเทคนิคการประชุมระดมแนวคิดเพื่อสร้างอนาคตร่วมกัน (F.S.C.) เป็นเทคนิคการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนา เป็นกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้แทนกลุ่มหลายประเภท หลายระดับซึ่งต่างก็มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ มาร่วมกันทำงานโดยนำประสบการณ์ของแต่ละคนมาสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันในเรื่องนั้นและได้แผนหรือแนวทางในการปฏิบัติให้ไปถึงวิสัยทัศน์ของกลุ่ม เป็นกระบวนการที่ใช้อนาคตเป็นจุดประสงค์ในการทำงานแทนการใช้ปัญหาและการแก้ปัญหาเป็นตัวตั้งในการทำงานซึ่งมักทำให้เกิดการขัดแย้ง F.S.C. ช่วยทำให้เป้าหมายและแนวทางของกลุ่มมีความชัดเจนมากขึ้น (ธีระพงษ์ แก้วหาพงษ์. 2546) ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจ ปัจจัย

องค์ประกอบ เหตุการณ์ในอดีตที่มีผลต่อสภาพปัจจุบันและแนวโน้มที่มีผลต่ออนาคต ทุกคนเห็นภาพรวมเป็นภาพเดียวกันหมด เกิดวิสัยทัศน์ในอนาคตร่วมกัน เป็นการขยายเครือข่ายมีสัมพันธภาพที่ดี เข้าใจและเห็นคุณค่าซึ่งกันและกัน ความคิดทุกอย่างอยู่ในสมองของทุกคนและตระหนักว่าทุกคนลงเรือลำเดียวกัน มีจุดมุ่งหมายปลายทางร่วมกัน มีแผนงานที่ชัดเจนร่วมกัน (Weisbord and Janoff. 2000) จากผลการดำเนินการวิจัย พบว่า ผู้เข้าร่วมประชุมทุกฝ่ายให้ความร่วมมือดีมาก มีการเสนอความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง สนุกสนาน มีความคิดร่วมกันในเชิงบวกที่จะร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของบรรจง ปัทมาลัย (2550) ที่จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ โครงการพันธะสัญญาร่วมสร้างอนาคต พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนเชียงกลมวิทยา ใช้รูปแบบบูรณาการจากการทำ Future Search Conference เป็นแนวทางในการดำเนินการในโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า หลังจากสะท้อนสิ่งที่โรงเรียนควรเร่งรัดในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาแล้วมีการนำเสนอผลงานของแต่ละกลุ่มเพื่อโรงเรียนจะได้ถือเป็นพันธะสัญญาที่จะพัฒนาให้เห็นผลต่อไป บรรยายภาคเป็นไปด้วยดี ทุกคนได้แสดงออก ปลดปล่อยสิ่งที่ต้องการเห็นโรงเรียนมีการเปลี่ยนแปลง ได้ข้อมูลที่จะนำมาปรับเป็นโครงการ งาน และกิจกรรมได้อีกหลายเรื่อง ที่สำคัญเป็นการสะท้อนความเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง ขึ้นต่อไป นักพัฒนา คือ ครูในฝ่ายแผนงานและคณะจะได้นำไปทำโครงการรองรับแล้วติดตามผล ประมวลผล และรายงานต่อผู้มีส่วนได้เสียและเผยแพร่งานวิจัยต่อไป

2.2 จัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม หลังจากที่ได้ร่วมกันระดมแนวคิดมองถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไขแล้วนั้น ทุกคนยังมีส่วนร่วมในการคัดเลือกโครงการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งมีหลายปัญหา หลายแนวทาง จะต้องพิจารณาร่วมกันว่าปัญหาใดเป็นปัญหาเร่งด่วนทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรมและบริบทของสังคมชุมชนนั้นด้วย ตามที่ทั่วไปเรียกว่า “ถอดประสบการณ์” (สิทธิณัฐ ประพุทธนิติสาร, 2546 หน้า 41) ซึ่งในตัวของมันเองก็เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญคือต้องการสร้างศักยภาพให้กับคนที่อยู่กับปัญหาจัดการกับปัญหาของตนให้ได้ (Wilkinson. 2002) นอกจากนั้นให้คนในองค์กร/ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนแล้วยังต้องสามารถดำเนินงานต่อเองได้หลังสิ้นสุดการวิจัยหรือเมื่อนักวิจัยออกจากพื้นที่แล้ว

3. การส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ มีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

นอกจากนั้นให้คนในองค์กร/ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนแล้วยังต้องสามารถดำเนินงานต่อเองได้หลังสิ้นสุดการวิจัยหรือเมื่อนักวิจัยออกจากพื้นที่แล้ว จากผลการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เกิดโครงการที่ต่อเนื่องซึ่งจะดำเนินการในปีการศึกษาต่อ ๆ ไป อันได้แก่ โครงการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โครงการส่งเสริมพัฒนาการด้านการรับรู้รู้สึก การใช้กล้ามเนื้อและการเคลื่อนไหว โครงการผู้ปกครองสอนลูก เนื่องจากการส่งเสริม

ให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมศึกษาปัญหาโดยกระทำร่วมกับนักวิจัย ผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นการเสนอผลและการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการเริ่มต้นของคนที่อยู่กับปัญหาค้นหาปัญหาที่ตนเองมีอยู่ร่วมกับนักวิชาการ จึงเป็นกระบวนการที่คนในองค์กร/ชุมชนมีใช้ผู้ถูกกระทำแต่มีอำนาจร่วมกันในการวิจัย เน้นการทำงานเป็นทีมโดยความช่วยเหลือของผู้นำและอาศัยทฤษฎีทางพฤติกรรมศาสตร์ (French & Bell. 1973 อ้างใน สุรวุฒิ บัดโรตง. 2547) จึงเป็นทางเลือกหนึ่งของการวิจัยที่เชื่อมช่องว่างระหว่างทฤษฎี การวิจัย และการปฏิบัติ ตลอดจนกระบวนการวิจัยตั้งแต่การกำหนดปัญหาการวิจัย การประสานงานความร่วมมือกัน พัฒนารูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนการนำลงไปปฏิบัติในพื้นที่ ความรู้ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นความรู้ที่เป็นรากฐานในสถานการณ์ปฏิบัติจริงทำให้สามารถนำไปปรับปรุงและดัดแปลงความรู้พื้นฐานที่มีอยู่เดิมได้ และยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับขอบเขตของการใช้ความรู้ในการปฏิบัติด้วย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นวิธีการที่มีคุณค่าในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ที่จะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง (พันธุทิพย์ รามสูตร. 2540: 13) และเกิดความยั่งยืน ซึ่งทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้แก่ ครูที่เป็นผู้รับผิดชอบในโครงการต่าง ๆ ยืนยันที่จะดำเนินโครงการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปีการศึกษาต่อ ๆ ไป และในส่วนของหน่วยงานภายนอก คือ ตัวผู้วิจัย ซึ่งเป็นบุคลากรของคณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการคัดกรองและการกระตุ้นพัฒนาการแก่เด็กก็จะได้เข้าไปในบทบาทของผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำแก่ทางโรงเรียนทุกต้นปีการศึกษาใหม่ อันเป็นการส่งเสริมให้ครูมีความชำนาญในด้านดังกล่าวมากขึ้น จนสามารถที่จะมีทักษะการคัดกรองพัฒนาการและการกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้นได้ต่อไป ซึ่งถ้าผู้วิจัยไม่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวแล้ว ในส่วนของการคัดกรองและการกระตุ้นพัฒนาการแก่เด็กนี้มีความจำเป็นต้องประสานงานต่อกับหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป

4. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินงานนั้นได้ผลเป็นที่น่าพอใจ แต่เนื่องจากภาระของโรงเรียนมีภาระกิจมากที่จะต้องพานักเรียนไปประกวดในงานต่าง ๆ ร่วมกับสถานศึกษาอื่นหรือเป็นตัวแทนในการแสดงกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของโรงเรียน รวมทั้งมีผู้มาศึกษาดูงานของโรงเรียนหลายคณะมาก ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการบางโครงการได้ตามกำหนดเวลา ได้แก่เรื่องการให้ความรู้กับครูเพื่อให้ครูสามารถทำการสอน จัดการพฤติกรรมของเด็กในชั้นเรียนได้ตั้งแต่ช่วงต้นภาคการศึกษาต้องล่าช้าออกไปจนถึงกลางภาคการศึกษา อีกทั้งยังพบปัญหาในด้านการนัดประชุมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานมาประชุมพร้อมกัน เพื่อทำการประเมินผลรวบยอด เนื่องจากทั้งฝ่ายผู้ปกครองและครูต่างติดภาระกิจ ไม่สะดวกที่จะมาประชุมได้ ซึ่งผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ

เจาะลึกเป็นรายคน เพื่อรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ทำให้การสะท้อนผลในขั้นตอนนี้อาจยังมีบางส่วนที่ไม่สมบูรณ์

5. ผลที่ได้รับจากการดำเนินงาน

จากการที่ได้ให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดปัญหา หาแนวทางแก้ไข ลงมือปฏิบัติ และสะท้อนผลที่ได้จากการปฏิบัติ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น ทำให้ทุกคนที่มีส่วนร่วมเกิดการพัฒนาในความคิด ภาคภูมิใจ เห็นความมีคุณค่าของตนเอง ก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง (Stringer. 1999) ดังที่ครูกล่าวว่า “โครงการกระตุ้นพัฒนาการเด็กซึ่งเราไม่มีความรู้ในด้านนี้เลย ไม่มีเลยนะคะ พออาจารย์เข้ามาช่วยสอน ในการกระตุ้นเด็กเนี่ยทำให้ นักเรียนที่มีปัญหาได้รับการพัฒนา ได้รับการกระตุ้น เพื่อมีความพร้อมที่จะเรียนในชั้นเรียนร่วม ตอนนี้อามีความรู้อีกขึ้น ซึ่งเราจะดำเนินการต่อไป” หรือที่นักเรียนปกติกล่าวว่า “ดีใจที่ได้ช่วย คำก็เป็นเพื่อนของเรา เหมือนกับเราได้ทำบุญ” และที่ผู้ปกครองกล่าวว่า “อยากให้โครงการแบบนี้ เพราะเราไม่รู้วิธีจะสอนที่บ้าน แต่ตอนนี้ได้ทำตามการบ้านที่ทางนี้ให้ เหมือนได้ดูแลเค้าได้เต็มที่มากขึ้น”

6. ปัจจัยเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดผลสำเร็จในการดำเนินงาน

ในการดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ นั้น โครงการวิจัยสามารถประสบความสำเร็จได้ผลเป็นที่น่าพอใจนั้น เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของผู้ที่มีส่วนร่วมทุกฝ่าย อาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ คือ

6.1 โครงสร้างบริบทของชุมชน คือ โรงเรียนและชุมชนโดยรอบนั้นมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้ปกครอง รวมทั้งผู้นำชุมชนมีส่วนในการบริหารจัดการเรียนตามนโยบายของโรงเรียนอยู่แล้ว เห็นได้จากเมื่อโรงเรียนมีการจัดงานต่าง ๆ ของโรงเรียนนั้น ผู้ปกครองจะเข้าร่วมอย่างพร้อมเพรียงกัน เอกสารต่าง ๆ ที่เป็นการดำเนินงานของโรงเรียนจะมีผู้นำชุมชนร่วมลงนามด้วยเป็นส่วนใหญ่ และโรงเรียนมีการติดตั้งเครื่องขยายเสียง ทำให้เป็นเหมือนการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบว่าขณะนี้ทางโรงเรียนมีกิจกรรมต่าง ๆ อะไรบ้างทุกเช้า จึงทำให้ชุมชนรับทราบงานต่าง ๆ ความก้าวหน้า หรือการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ และจากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมนั้น พบว่าชุมชนและโรงเรียนมีความใกล้ชิดกันมาก บุคคลากรของทางโรงเรียนเข้าร่วมงานต่าง ๆ ที่ชาวบ้านจัดอย่างสม่ำเสมอ แม้กระทั่งงานศพของคนในชุมชน ผู้บริหารและคณะครูก็เข้าไปร่วม เมื่อผู้วิจัยเข้าดำเนินโครงการวิจัยในโรงเรียนผู้ปกครองก็รับทราบด้วยเช่นกันและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ดังนั้น ถ้ามองในมุมมองของจิตวิทยาในด้านของความรู้สึกของคนที่มีต่อกัน เช่น ความเอื้ออาทร ความรัก ความผูกพัน ได้สร้างความสัมพันธ์กันโดยมีหลักการ เงื่อนไข กติกา ซึ่งเป็นระเบียบบรรทัดฐานของการอยู่ร่วมกัน ชุมชนจึงมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่สามารถตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวันของสมาชิก ช่วยให้สมาชิกสามารถจัดการปัญหาต่างๆ ได้เกิดเป็นลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็ง

(กาญจนา แก้วเทพ. 2538, ประเวศ วะสี.2534) การจัดการเรียนรวมให้ประสบความสำเร็จนั้นถ้ามีภาระตมทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในครอบครัวและชุมชนเข้ามาช่วยจัดการศึกษา โดยที่ทั้งนักเรียนปกติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษมีโอกาสได้รับบริการทั่วกัน (Dettmer, Dyck and Thurston. 1996) ก็จะสามารถทำให้การจัดการเรียนรวมดำเนินไปอย่างประสบความสำเร็จได้มากขึ้น (นงลักษณ์ วิรัชชัย. 2544)

6.2 ความเข้มแข็งของผู้บริหารโรงเรียน จากการดำเนินการวิจัย พบว่า ผู้บริหารของโรงเรียนเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกลในเรื่องการจัดการเรียนรวม เห็นได้จากการที่โรงเรียนประสบความสำเร็จในการเป็นโรงเรียนแกนนำการจัดการเรียนรวมทั้ง ๆ ที่เพิ่งเข้าร่วมโครงการในปี พ.ศ. 2546 เท่านั้น ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้ได้รับการอบรมทางด้านการศึกษาพิเศษ เห็นได้จากมีคณะครูของโรงเรียนที่รับผิดชอบโครงการเรียนรวมโดยตรง และเมื่อผู้วิจัยเข้าไปติดต่อประสานงานในด้านต่าง ๆ ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ปิดเรียนเพื่อให้บุคลากรทุกคนของโรงเรียนสามารถเข้ารับการอบรมได้อย่างทั่วถึง ซึ่งหากผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนเต็มที่ โครงการเรียนรวมอาจประสบความสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง แต่หากผู้บริหารโรงเรียนไม่สนับสนุนและไม่เห็นด้วยกับโครงการเรียนรวมก็ไม่ควรจัดโครงการเรียนรวมในโรงเรียนนั้น (ศรียา นียมธรรม.2531 : 38-39, เจริญ และเบิร์ช .1977 อ้างถึงใน ผดุง อารยะวิญญู. 2533: 201–202, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2543) ผู้บริหารควรมีความยืดหยุ่นเพื่อให้สามารถปรับการใช้ทรัพยากรสำหรับการสอน การสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับครอบครัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและชุมชน เพื่อการทำงานเป็นทีมรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษแทนที่จะเป็นความรับผิดชอบของครูเพียงคนใดคนหนึ่งเท่านั้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี. 2543)

6.3 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง จากการดำเนินการที่ผ่านมา นั้น ศึกษานิเทศน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 เมื่อทราบและเข้าร่วมการประชุมระดมความคิดเห็นก็ให้ความร่วมมือเต็มที่ในการเสนอความคิดเห็น และแนะนำโรงเรียนเสนอโครงการกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้เป็นนวัตกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียนด้วย ซึ่งได้นำเสนอในการจัดประชุมของเขตการศึกษา 4 ณ โรงแรมโลตัส ปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ ตัวผู้วิจัยเองซึ่งเป็นบุคลากร ภาคศึกษากิจกรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการตรวจประเมินคัดกรองและกระตุ้นพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการพิเศษก็สามารถลงพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี (2543) กล่าวถึง บุคลากรที่ทรงความรู้ในสถาบันและองค์กรท้องถิ่น เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด นักแก้ไขการพูด สมาคมตัวแทนต่าง ๆ เช่น กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น สามารถให้การช่วยเหลือเพื่อให้โรงเรียนสามารถเข้าถึงการบริการได้ เช่น การให้การอบรมความรู้ใน

ด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการจัดการศึกษา เครื่องมือ การคัดกรองพัฒนาการของเด็ก การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการที่เป็นปัญหาในการเรียน จัดเป็นปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งที่ส่งผลการจัดการเรียนรวมประสบความสำเร็จได้ (ผดุง อารยะวิญญู. 2533, 2542)

6.4 การได้รับการสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การดำเนินการครั้งนี้ประสบความสำเร็จ เนื่องจากเมื่อผู้วิจัยทำการติดต่อประสานงานกับบริษัท บราโว คิว จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่จัดจำหน่ายของเล่นในการกระตุ้นพัฒนาการ ในเรื่องวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการบริจาคของเล่นเพื่อกระตุ้นพัฒนาการแก่โรงเรียน นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนรางวัลการประกวดวาดภาพระบายสี การแต่งเรียงความ จากคุณอาภาวี วังตระกูล ผู้จัดการบริษัท สเปเชียล ซายด์ เซ็นเตอร์ (ไทยแลนด์) จำกัด ซึ่งเป็นศูนย์กระตุ้นพัฒนาการ รวมทั้งสนับสนุนในส่วนของวิทยากรในการให้ความรู้เรื่องเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการ เมื่อโรงเรียนได้รับความสนับสนุนจากสังคม ได้รับความช่วยเหลือด้านข้อมูลข่าวสาร วัสดุสิ่งของ การสนับสนุนด้านจิตใจ จากผู้ให้การสนับสนุนภายนอกซึ่งอาจเป็นบุคคลหรือกลุ่มคน และยังมีผลให้โรงเรียนได้ปฏิบัติในทิศทางที่โรงเรียนต้องการ (House and Kahn.1985: 201) จึงมีส่วนทำให้การดำเนินการจัดการเรียนรวมประสบความสำเร็จได้

6.5 ปัจจัยด้านนโยบายการศึกษา เนื่องจากกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายในการส่งเสริมการจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ. 2545) ทำให้โรงเรียนและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรวมมากขึ้น มีความต้องการที่จะพัฒนาการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนให้มีความเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ขอบเขตของการนำผลการวิจัยไปใช้ (Transferability)

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวม อันเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ร่วมกับผู้วิจัย ในการร่วมกันกำหนดปัญหาและแนวทางในการแก้ไขตามบริบทสภาพการณ์ของโรงเรียนที่เป็นกรณีตัวอย่าง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในงานวิจัยนี้จึงเกิดเฉพาะในโรงเรียนกรณีศึกษาเท่านั้น การจะประยุกต์ผลการวิจัยนี้ไปใช้นั้นจะกระทำได้ที่บริบทหรือสภาพการณ์ที่ใกล้เคียงกันกับการวิจัยครั้งนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัยที่ได้ค้นพบว่า การที่จะส่งเสริมพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการส่งเสริมให้ฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งตัวเด็กที่มีความต้องการพิเศษเอง เพื่อนักเรียนที่เป็นเด็กปกติ ครูทุกคนในโรงเรียน ผู้ปกครอง และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด นักการศึกษาพิเศษ เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมกันคิดถึงปัญหาในการดำเนินงานในโรงเรียนตามสภาพการณ์จริงของโรงเรียนและชุมชน ร่วมกันคิดวางแผนทางการแก้ปัญหา ลงมือปฏิบัติตามที่ได้ร่วมกันวางแผนไว้ รวมทั้งมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถปฏิบัติได้จริงตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่จริง ดังนี้

1.1 หน่วยงานภาครัฐที่ได้กำหนดนโยบายของหลักการในการจัดการเรียนรวมแล้ว ควรมีการจัดการอบรมให้แก่ผู้บริหารของทุกโรงเรียน เพื่อให้ผู้บริหารมีความรู้ในการจัดการเรียนรวมอย่างทั่วถึง มีกลยุทธ์ที่จะใช้ปรับเจตคติของผู้บริหารให้เปิดใจที่จะรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรวมในโรงเรียนได้อย่างแท้จริง

1.2 ภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบายควรมีการส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาศึกษาบริบทของโรงเรียนในแต่ละเขตถึงปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริง ที่ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนนั้นไม่สามารถจัดการเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และให้การช่วยเหลือถึงรากหญ้าของปัญหาอย่างแท้จริง เช่น ครูของโรงเรียนเองยังไม่มีความรู้ในเรื่องลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ วิธีการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น ไม่เช่นนั้นนโยบายที่กำหนดจะไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรมจริงได้

1.3 ภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบายควรมีการพัฒนาการประเมินการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นมาตรฐาน เชื่อถือได้แท้จริง เพื่อเป็นการสะท้อนถึงภาพที่แท้จริงในการจัดการเรียนการสอนว่าโรงเรียนสามารถจัดการเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพจริงหรือไม่ และจะเป็นเครื่องมือที่ทำให้ทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือโรงเรียนต่อไป อันจะเป็นการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรวมให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.4 ศักยภาพพิเศษตามแต่ละเขตการศึกษาควรมีการประสานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขในด้านของการขอผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาการเข้ามาช่วยในเรื่องการกระตุ้นพัฒนาการแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียน อาจเป็นเรื่องของการจัดการอบรมให้ความรู้แก่ครูทุกคน เป็นต้น

1.5 กระทรวงศึกษาธิการควรมีนโยบายกำหนดให้ศึกษานิเทศน์ทุกคนต้องเข้ารับการอบรมเรื่อง การจัดการเรียนรวม ลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นต้น เพื่อสามารถเป็นผู้ให้คำแนะนำในด้านการจัดการเรียนรวมแก่โรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ในการที่จะก่อให้เกิดการจัดการเรียนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพจริงและยั่งยืน ควรมีการบรรจุหลักสูตรที่เกี่ยวกับลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภท หลักการคัดกรอง การส่งเสริมการกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้น เทคนิคการสอน ไว้ในหลักสูตรครูทั่วไปด้วย เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรวมได้อย่างแท้จริง

3. ครูซึ่งเป็นบุคลากรหลักในการจัดการเรียนการสอนควรมีการทำวิจัยในชั้นเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถพัฒนาการจัดการเรียนรวมได้ด้วยตนเอง

4. หน่วยงานภาครัฐที่เป็นผู้กำหนดนโยบายการจัดการเรียนรวมควรส่งเสริมทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับหน่วยงานศึกษานิเทศน์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเป็นศึกษานิเทศน์ที่มีประสิทธิภาพ

5. ในการพัฒนางานด้านการจัดการเรียนรวมในชุมชนให้ได้ประสิทธิภาพนั้น ควรใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ของการวิจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ปัญหา การแก้ไขจากการปฏิบัติจริง ภายใต้บริบทสถานการณ์จริงที่เป็นอยู่ เป็นการมุ่งเน้นความรู้สำหรับการปฏิบัติที่อาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการค้นหาและจัดการกับปัญหาของตนเอง ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ โดยมีได้เน้น “ผลงานวิจัย” เป็นหลัก แต่มองการวิจัยเป็น “กระบวนการ” ในฐานะ “เครื่องมือ” ที่จะเพิ่มพลังแก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนได้ร่วมกันจัดการกับปัญหาของตนเอง (วรรณชนก จันทชุม. 2549 อ่างใน ปิยะวัติน บุญหลง; และคนอื่น ๆ. 2543: 2, 4)

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อใช้พัฒนาการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนกรณีศึกษา ซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ จึงควรมีการนำรูปแบบการวิจัยแบบนี้ไปใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนอื่นที่มีบริบทที่แตกต่างกัน เพื่อเป็นการยืนยันความเหมาะสมของกระบวนการ อันจะเป็นการนำไปสู่รูปแบบที่ดีที่สุด สามารถนำไปเผยแพร่แลกเปลี่ยนและปรับใช้ในโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศ

2. ควรมีการติดตามผลระยะยาว ภายหลังจากการนำรูปแบบการวิจัยนี้ผ่านไป 2-3 ปี เพื่อดูว่ามีปัจจัยอะไรที่มีผลต่อการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง หรือมีปัจจัยอะไรที่ส่งผลให้ต้องเลิกดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การศึกษานอกโรงเรียน. (2545). *นวัตกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลและการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล*. เอกสารอัดสำเนา.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน.โดยถือมนุษย์เป็นศูนย์กลาง.สภาแคทอลิกเพื่อการพัฒนา*.
- กิตติพร ปัญญาภิญโญผล. (2540). *รูปแบบของวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน: กรณีศึกษาสำหรับครูประถมศึกษา*. (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: ภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- (2549). *วิจัยเชิงปฏิบัติการ: แนวทางสำหรับครู*. เชียงใหม่: นันทพันธ์พรินติ้ง.
- กองทุนรัฐวิวัฒน์ต้นมณีเพื่อสิทธิคนออทิสติก. (2548). *การเคลื่อนไหวผลักดันรัฐ/สังคมทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.autisticthailand.com/aucontent/mainmenu2007.htm>. วันที่สืบค้น 21 กุมภาพันธ์ 2550.
- กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.(2548). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://www.thaiedresearch.org/result/result.php?id=6082>. วันที่สืบค้น 3 มีนาคม 2551.
- กุลยา ก่อสุวรรณ. (2550). *การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 1 เรื่อง การเรียนรวม*. มติชน. ฉบับวันที่ 5 กันยายน 2550.
- ชนิษฐา กาญจนรังสี. (2544). *แนวคิดพื้นฐานและวัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://social.ricv.ac.th/infor/sys/cnews/news/libpar.pdf>. วันที่สืบค้น 18 พฤศจิกายน 2550.
- คงศักดิ์ ธาตุทอง. (2549). *การประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://secondary.kku.ac.th/sec4/actionreseach.htm>. วันที่สืบค้น 18 พฤศจิกายน 2549.
- จินตนา แยกแก้ว. (2545). *การพัฒนาศักยภาพของผู้ปกครองด้านการสนับสนุนการศึกษาโดยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร
- จิตติวัฒน์ พุกจินดาและคณะ (2545). *กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อพัฒนาการทักษะทางสังคมของนักเรียนออทิสติกในระดับประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2*. กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- จิรัชย์ บุรณะฤทธิ์ทวี. (2546). *กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความสามารถในการวิจัยของครูอาสาสมัครการศึกษาออกโรงเรียน โรงเรียนตำบลแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย*. ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร จรี ทองคำ. (2548). *แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.phatthalung1.org/km/modules.php?name=News&file=article&sid=132>. วันที่สืบค้น 26 เมษายน 2550.
- จาโรจน์ วงศ์กระจ่าง. (2545). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญของครูโรงเรียนแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่*. ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสถิติการศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร
- ดารณี ศักดิ์ศิริผล. (2546). *เด็กที่มีความต้องการพิเศษ*. ใน การศึกษาพิเศษ. สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ฉบับรวมเล่มเฉพาะเรื่อง อันดับที่ 4. บุญศรี ไพรัตน์. หน้า 53-58. กรุงเทพฯ. ธนัชการพิมพ์.
- ดารณี อุทัยรัตนกิจและคณะ. (2545). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติก*. ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการวิทยากรก้าวหน้าในกุมารเวชศาสตร์ ครั้งที่ 2. วันที่ 11-13 กันยายน. กรุงเทพฯ. แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย.
- (2546). *รายงานการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรวมในโรงเรียนและการพัฒนาของครูเพื่อการเรียนรู้สูงสุดของนักเรียน*. กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ทัศนีย์ สิทธิวงศ์. (2544). *การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจังหวัดนครราชสีมา*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.thaiedresearch.org/result/result/.php?id=4202>. วันที่สืบค้น 18 พฤศจิกายน 2549.
- ธีระพงษ์ แก้วหาวงษ์. (2546). *กระบวนการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็ง*. ขอนแก่น. โรงพิมพ์คลังนานาวิทยา.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2544). *สรุปรายงานการวิจัย เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบรวมพลัง: การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ. : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- (2547). *คู่มือครู รูปแบบการจัดการเรียนรวมแบบรวมพลัง (Collaborative Inclusion Model : CIM) งานของครูในยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

- บังอร ต้นปาน. (2539). *การศึกษาความต้องการทางการศึกษาระดับปฐมวัยของเด็กพิเศษ ปีการศึกษา 2539 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. สำนักวิจัย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.thaiedresearch.org/result/result.php?id=4894> วันที่สืบค้น 28 มีนาคม 2550.*
- บรรจง ปัทมาลัย. (2550). *วิจัย KM ในโรงเรียน. (ออนไลน์). แหล่งที่มา <http://researchers.in.th/blog/schoolkm/409>. วันที่สืบค้น 27 มีนาคม 2550.*
- บุบผา อนันต์สุชาติกุล. (2549). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ : วิจัยเพื่อเรียนรู้วิถีวิจัยหรือเพื่อสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้. ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การพัฒนากระบวนการคิด ชุมชนแห่งการเรียนรู้. บุบผา อนันต์สุชาติกุล.(บรรณาธิการ). เชียงใหม่: เชียงใหม่โรงพิมพ์แสงศิลป์.*
- เบญจมา ชลธารินทร์. (2546). *คู่มือการจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.*
- . (2548). *ระบบการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนกลุ่มออทิสติกในโรงเรียนทั่วไป. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.autisticthailand.com>. วันที่สืบค้น 28 มีนาคม 2550.*
- ประวิต เอราวรรณ. (2545). *การวิจัยปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ : ดอกหญ้าวิชาการ.*
- ประเวศ วะสี. (2534). *ภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.*
- ผดุง อารยะวิญญู. (2533). *การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ : บรรณกิจเทร็ดดิ้ง.*
- . (2537). *การเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ: จำไทยเพรส.*
- . (2542). *การเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ: จำไทยเพรส.*
- . (2544). *การศึกษาความต้องการกำลังคนในการพัฒนาการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.thaiedresearch.org/result/result.php?id=6079>. วันที่สืบค้น 5 เมษายน 2550.*
- พวงทอง ศรีวิไลย์. (2544). *ความพร้อมของการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.*
- พัทยา สายหนู. (2540). *กลไกของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. (2540). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.*

- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2550). *รูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของมนุษย์*. (ออนไลน์).
แหล่งที่มา: <http://std.kku.ac.th/4830503531> วันที่สืบค้น 5 เมษายน 2550.
- ระริน สุรวุฒนานันท์. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติกระดับก่อนประถมศึกษา: กรณีศึกษาโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต. สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โรงเรียนวัดคู่อำ (เมธาวิสัยคณาทร). (2550). *ธรรมเนียมโรงเรียนวัดคู่อำ (เมธาวิสัยคณาทร) ฉบับที่ 3 ปีการศึกษา 2548 – 2550*. กลุ่มโรงเรียนยุหว่า-ทุ่งต้อม อำเภอสันป่าตอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 จังหวัดเชียงใหม่.
- ล้วน สายยศ, อังคณา สายยศ. (2543). *การวัดด้านจิตพิสัย*. กรุงเทพฯ : สุริยสาสน์.
- ศรียา นิยมธรรม. (2531). *เอกสารการประชุมสัมมนาเพื่อหาแนวทางในการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการร่วมกับเด็กปกติ*. กรุงเทพฯ : โครงการพัฒนารูปแบบการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กพิการกับเด็กปกติ. ถ่ายเอกสาร.
- วรรณชนก จันทชุม. (2549). *การพัฒนาทวิวิธีในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม: กรณีศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส ในจังหวัดกาฬสินธุ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ..
- วิเชียร แดงสาย. (2545). *การศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์*. คุรุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏบุรีรัมย์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.thaiedresearch.org/result/result.php?id=5978>. วันที่สืบค้น 2 เมษายน 2550.
- วิไล พิพัฒน์มงคลพร. (2535). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างการสอนโดยวิธี "กลุ่มเพื่อนช่วยเพื่อน" กับการสอนปกติ*. ขอนแก่น. ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วินัดดา ปิยะศิลป์. (2540). *คู่มือสำหรับพ่อแม่ ตอน โรคสมาธิสั้น*. สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี. กรุงเทพฯ: บริษัท ไฮลิสติก พับลิชชิง จำกัด.
- วันทนีย์ จันทรเยี่ยม. (2543). *ความเข้มแข็งขององค์กรชุมชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดของชาวม้ง ในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ส. วาสนา ประวาฬพฤกษ์. (2538). *นักวางแผนวิจัยปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ. กระทรวงศึกษาธิการ.
- .(2549). *การวิจัยปฏิบัติการ*. วารสารรายสะดวก. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : www.watpon.com/journal/act_res/pdf. วันที่สืบค้น 18 ธันวาคม 2549.

- สมศักดิ์ ชัยะพิพัฒน์และคณะ. (2546). การส่งเสริมสุขภาพชุมชนและอนามัยสิ่งแวดล้อมโดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนในโรงเรียน. วารสารการส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 ม.ค. – มี.ค. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://advisor.anamai.moph.go.th/261/26109.html>. วันที่สืบค้น 1 มกราคม. 2551.
- สุดา สุวงศ์คำ. (2538). ประสิทธิภาพของการพัฒนาโครงการโภชนาการ แบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านพระบาท อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://hpc6.anamai.moph.go.th/research%5Csch10.doc>. วันที่สืบค้น 1 มกราคม. 2551.
- สิทธิรัฐ ประพุกธนิตสาร. 2546. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. หน้า 41.
- สีลาภรณ์ นาคทรพร. 2539. การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน การศึกษากังการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรินทร์ กิจนิตชีวี. (2540). กระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวของชุมชนสากล ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- สุรียา วีรวงศ์. (ม.ป.ป.). แนวคิดการวิจัยและพัฒนา : วิธีการและเทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. (เอกสารอัดสำเนา).
- สุชาดา ทวีสิทธิ์. (2535). การสร้างความเข้าใจให้กับองค์กรประชาชนด้วยกลยุทธ์การวิจัยแบบมีส่วนร่วม. ใน วารสารสาธารณสุขมูลฐานและการพัฒนา. ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม-มิถุนายน : 23-34.
- สุวิมล อุดมพิริยะศักดิ์. (2549). เอกสารประกอบการสอนวิชา การบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษและครอบครัว. โปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สุพัตรา สุภาพ.(2541). สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- สุพัฒน์ มีสกุล. (2546). กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพครูในการทำวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนคลองลานวิทยา จังหวัดกำแพงเพชร. เชียงใหม่ : ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิจัยและสถิติการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุพรรณิ คงกะนันท์ (2545). กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อส่งเสริมพฤติกรรม การตั้งใจเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนรวม ระดับประถมศึกษาปีที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- สุภาวศ์ จันทวานิช.2531. *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- .(2545). *วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.หน้า 129.
- สุภาพร ชินชัย. (2548). *การศึกษาแนวทางการดูแลบุตรของผู้ปกครองเด็กกลุ่มออกทิสติก*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- .(2550). *ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของครูในการสอนเด็กออทิสติกเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เสน่ห์ เหล่าเสนาและคณะ. (2549). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ร่วม.แบบรายงานผลการพัฒนานวัตกรรมโครงการหนึ่งโรงเรียนหนึ่งนวัตกรรม* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.edinno.net/view_inno_fulltext.php?inno_id=1420. วันที่สืบค้น 14 กุมภาพันธ์ 2551.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2545). *รายงานการวิจัยการทดลองนำร่อง: การศึกษามลการดำเนินงานพัฒนาโรงเรียนเรียนร่วมสู่มาตรฐานการศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2549). *การพัฒนาศักยภาพบุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ สมาธิสั้น และออทิสซึม*. กรุงเทพฯ : ภารกิจโครงการและประสานงานวิจัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543).*กรอบการดำเนินงานการจัดการศึกษาสำหรับผู้มีความต้องการพิเศษ*. กรุงเทพฯ. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- .(2547). *คู่มือครู รูปแบบการจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง งานของครูในยุคการปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2549). *เครื่องมือวิจัยท้องถิ่น*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: www.vijai.org/Tool_vijai/12/05.asp. วันที่สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2549.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: http://www.onec.go.th/Act/law2542/index_law2542.htm. วันที่สืบค้น 9 เมษายน 2551.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.(2549). *สรุปการจัดประชุมสัมมนา เรื่อง การขับเคลื่อนการคิดสู่ห้องเรียน*.(ออนไลน์).แหล่งที่มา: http://teacher.obec.go.th/web/download_media/think%202.doc. วันที่สืบค้น 31 ธันวาคม. 2550.

- สาวิตรี รุญเจริญ, เบญจมาภรณ์ ช้อยเครือ. (2549). *การเรียนรู้ร่วม: แนวทางใหม่ในการจัดการศึกษา สำหรับออทิสติก?* (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://ednet.kku.ac.th/~autistic/article/03.doc>. วันที่สืบค้น 3 เมษายน. 2550.
- หฤทยา อาริวงศ์และคณะ (2545). *กลยุทธ์ที่ใช้เพื่อพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนปกติและนักเรียน ออทิสติก ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3*. กรุงเทพฯ. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อดิศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. (2547). *โครงการการจัดการความรู้จากชุดโครงการวิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็กศูนย์นโยบายสาธารณสุข*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.csip.org/csip/autopage/file/KMreport.doc>. วันที่สืบค้น 31 ธันวาคม. 2550.
- อาพร ศรีนุเดช , พรหมณี หาญหัก , ปรีศนา สันคำ. (2551). *กลไกสู่การเรียนรู้ที่ยั่งยืน*. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://ednet.kku.ac.th/~autistic/article/01.doc>. วันที่สืบค้น 9 เมษายน. 2551.
- อุทัย ดุลยเกษม. 2536. *การปฏิรูปการศึกษา : ความหมาย ขอบเขต และความเป็นไปได้*. วารสารข้าราชการครู ปีที่ 16 ฉบับที่ 5 มิถุนายน - กรกฎาคม.
- อนุรักษ์ ปัญญาณวัฒน์. (2548). *การศึกษาชุมชนเชิงพหุลักษณะ : บทเรียนจากการวิจัยภาคสนาม*. กรุงเทพฯ.โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- อุบล เล่นวารี. (2542). *การบริหารและการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม*. กรุงเทพฯ : จำไทย เพรส.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2546. *องค์กรสาธารณประโยชน์ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุไรวรรณ เจริญถาวรพานิช. (2545). *การบริหารจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กออทิสติกในโรงเรียน ปกติ*. กรุงเทพฯ. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://ednet.kku.ac.th/~autistic/article/03.doc>. วันที่สืบค้น 2 เมษายน 2550.
- Anne, M.B.; Kroeger, S. (2004). *Inclusive Classrooms. Teaching Special Students in General Education Classrooms*. 6th ed. New Jersey: Pearson Merrill Prentice Hall.
- Baker, E.T., Wang, M.C. & Walberg, M.J. (1994). *The effects of inclusion on learning*. Educational Leadership. 52(4): 33-35.
- Bennis, W.G. Benne, K.D., Chin,R., and Corey, K.B. (Eds). (1976). *The Planning of Change*. 3rd ed. Sydney : Holt, Rinehart and Winston.
- Boyle, P.G. (1981). *Planning Better Program*. Sydney : McGraw Hill Book Company.
- Cameron, J.M. (1983). *A Researching Profession. The Growth of Classroom Action Research*. Edinburgh, Scotland: Moray House College of Education.

- Dettmer, P.A., Dyck, N.T., & Thurston, L.P. (1996). *Consultation, Collaboration, and Teamwork for Students with Special Needs*. 2nd ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Grundy, S. and Kemmis, S. (1981). *Educational Action Research in Australia: The state of the Art*. Paper presented at the Annual Meeting of the Australian Association for Research in Education, Adelaide as cited in Grundy, S.1988. Three Modes Of Action Research in Kemmis,S. and McTaggart,R. (Ed).1988. The Action Research Reader. 3rd ed. Geelong: Deakin University Press.
- House, J.H. and Kahn, R.L. (1985). *Measures and Concepts of Social Support*. In Social Support and Health. Edited by C., Sheldon and S.S., Leonard. New York. Academic Press, Inc : 201.
- Kemmis, S. and McTaggart, R. (1990). *The Action Research Planner* Geelong: Deakin University Press.
- Kemmis,S. and McTaggart,R. (Ed). (1988). *The Action Research Reader*. 3rd ed. Geelong: Deakin University Press: 5.
- Kemmis , S., Wilkinson, M. (1998). *Participatory action research and the study of practice*. in Atweh, B., Kemmis, S., Weeks, P. (Eds),*Action Research in Practice*, Routledge, New York, NY, pp.21-36.
- Lippitt, G.L.(1973). *Visualizing change : Model Building and the Change Process*. La Jolla : California University Associates, Inc.
- Maheady, L., Harper, G.F. & Mallette, B. (2001). *Peer-mediated instruction and interventions and students with mild disabilities*. Remedial and Special Education, 22: 4-14.
- McKernan,J. (1991). *Curriculum Action Research. A Handbook of Methods and Resources for the Reflective Practitioner*. London: Kogan Page: 4.
- McCutcheon,G., and Jurg, B., (1990). *Alternative Perspectives on Action Research*. Theory into Practice. Volume 24, Number 3. Summer: 148.
- Rutter, M., et al. (1994). *Autism and known medical conditions: Myth and substance*. Journal and Child Psychology and Psychiatry, 35: 311-322.
- Stainback, S.,& Stainback, W. (1992). *Curriculum consideration in inclusive classroom: Facilitating learning for all students*. Baltimore: Paul H. Brooks.: 45-47.

- Stainback, S., & Stainback, W. (1996). *Inclusion: A guide for educators*. Baltimore: Paul H. Brooks.: 87-96.
- Staub, D., & Peck, C.A. (1994). *What are the outcomes for nondisabled students?* Educational Leadership, 52(4): 36-40.
- Strain, P.S., Wolery, M., & Izeman, S. (1998). Considerations for administrators in the decision of service options for young children with autism and their families. *Young Exceptional children*, 1(2): 8-16.
- Stringer, E.T. (1999). *Action Research Second Edition*. California: Sage.
- Thomas, J.E. and Harries Jenkins, G. (1975). *Adult Education and Social Change*. Studio Adult Education. London : National Institute of Adult Education (England and Wales), April, (2) :1.
- Weisbord, M., & Janoff, S. (2000). *Future Search. An Action Guide to Finding Common Ground in Organizations and Communities*. 2nd ed. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.
- White, J. A., & Wehlage, G. (1995, Spring). *Community collaboration: If it is such a good idea, why is it so hard to do?* Educational Evaluation and Policy Analysis, 17(1): 23-38.
- Wilkinson, D. (2002). *The Research's Toolkit*. London: Routledge Falmer.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือวัดที่ใช้ในการวิจัย
แบบบันทึกที่ใช้ในการวิจัย

ฉบับผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลจะเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้พิจารณาหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้ผลเต็มที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้คุณครูทุกท่านของโรงเรียนวัดกู่คำ (เมธาวิสัยคณาธร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากคุณครูทุกท่าน ในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อ ตามความคิดเห็นของท่านตามที่เป็นอยู่จริงซึ่งจะไม่เกิดผลกระทบในทางลบต่อหน่วยงานและตัวท่านแต่อย่างใด เนื่องจากการรายงานผลจะรายงานสรุปเป็นภาพรวม และคำตอบแบบสอบถามในแต่ละฉบับจะเก็บไว้เป็นความลับ ซึ่งหากตอบแบบสอบถามอย่างไม่สมบูรณ์จะทำให้ไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ผลได้ และขอขอบคุณคุณครูทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สุภาพร ชินชัย

นิสิตปริญญาเอก

สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ (เน้นวิจัย)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มิถุนายน 2550

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวม ในจังหวัดเชียงใหม่

แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน คือ

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. เจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน
3. ความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะของข้อคำถาม ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปิด โดยเป็นคำถามให้เลือกตอบ และเป็นคำถามแบบเปิด โดยให้เติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ให้

แนวทางในการสร้างคำถาม จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลจากการทำวิจัยในเรื่องที่ 2 ของผู้วิจัยที่ทำการศึกษาในเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของครูในการสอนเด็กออทิสติกเข้าเรียนรวมกับเด็กปกติ ระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรวมในโรงเรียน ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประสบการณ์การได้รับการอบรมการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ (สุภาพร ชินชัย. 2549) ; (ดารณี อุทัยรัตนกิจ. 2545, 2546) ; (ทัศนีย์ สิทธิวงศ์. 2544) ; (วิเชียร แดงสาย. 2545) ; (พวงทอง ศรีวิลัย. 2544) ; (สุภาพร ชินชัย. 2550) ; (Anne; Kroeger. 2004) ; (Baker Wang & Walberg. 1994: 33-35) ; (Dettmer; Dyck & Thurston. 1996) ; (Maheady; Harper & Mallette. 2001: 4-14)

ตอนที่ 1

สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถาม แล้วทำเครื่องหมาย / ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - () ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเดียว
 - () ครูที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษรวมทั้งสอนเด็กปกติด้วย
2. เพศ
 - () ชาย
 - () หญิง
3. อายุ
 - () ต่ำกว่า 21 ปี
 - () 21 – 30 ปี
 - () 31 – 40 ปี
 - () 41 – 50 ปี
 - () 51 – 60 ปี
4. วุฒิการศึกษา
 - () ต่ำกว่าปริญญาตรี วิชาเอก.....
 - () ปริญญาตรี วิชาเอก.....
 - () สูงกว่าปริญญาตรี (โปรดระบุ).....
5. ประสบการณ์การได้รับการอบรมการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - () เคยได้รับการอบรมการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
เป็นระยะเวลา.....วัน.....เดือน.....ปี
 - () ศึกษาทางด้านการศึกษาพิเศษในระดับ
..... ประกาศนียบัตร ปริญญาตรี ปริญญาโท
 - () ไม่เคยได้รับอบรมการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
6. ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมหรือการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
 - () 1 – 5 ปี
 - () 6 – 10 ปี
 - () 11 - 15 ปี
 - () มากกว่า 15 ปี
 - () ไม่มีประสบการณ์

7. ขณะนี้ท่านรับผิดชอบสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน คน
- () ชาย..... คน () หญิง..... คน
8. ขณะนี้ท่านรับผิดชอบสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใดร่วมด้วย โปรดระบุ
-
- () ชาย..... คน () หญิง..... คน
9. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมของท่านในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ
-
-
-
-

ตอนที่ 2

เจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน

นิยามตัวแปร

เจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน หมายถึง การรับรู้หรือความเชื่อของครูในการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน กริยาท่าทีของครูที่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบ พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ตลอดจนความโน้มเอียงของครูที่จะปฏิบัติต่อการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าคำตอบเป็นข้อความเชิงบวก การให้คะแนน 0 ถึง 4 คะแนน จากมาตรวัดไม่เห็นด้วยอย่างมาก – เห็นด้วยอย่างมาก แต่ถ้าคำตอบเป็นข้อความเชิงลบ การให้คะแนน 0 ถึง 4 คะแนน จากมาตรวัดเห็นด้วยอย่างมาก – ไม่เห็นด้วยอย่างมาก

องค์ประกอบของเจตคติที่ต้องการวัด ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ความรู้หรือความเชื่อ (Cognitive or belief component) หมายถึงการรับรู้ หรือความเชื่อต่อการที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ได้แก่ข้อ 1 – 6
2. ความรู้สึกหรือการประเมิน (Feeling or evaluation component) หมายถึงกริยาท่าทีหรือความรู้สึกของครูที่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบ พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจต่อการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ได้แก่ข้อ 7 – 11
3. พฤติกรรม (Behavioral component) หมายถึง ความพร้อมของครูที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการสอน หรือไม่ช่วยเหลือ ไม่พร้อมต่อการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ได้แก่ข้อ 12 – 18

ข้อความที่เป็นเจตคติในทางบวก ได้แก่ข้อ 2, 3, 5, 6, 10, 11, 12, 14, 16, 17, 18

ข้อความที่เป็นเจตคติในทางลบ ได้แก่ข้อ 1, 4, 7, 8, 9, 13, 15

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่แสดงเจตคติ ซึ่งตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านจากข้อความในแต่ละข้อ ตามความเป็นจริงในปัจจุบัน

องค์ประกอบ ของเจตคติ			ข้อความ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			
				เนื้อหา		ภาษา	
C	F	B		ใช้ได้	แก้ไข	ใช้ได้	แก้ไข
✓			1. ฉันเชื่อว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรเรียนในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทางเท่านั้น จึงจะประสบความสำเร็จในการเรียนได้				
✓			2. ฉันคิดว่าปริมาณเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนรรมนั้นไม่ควรเกิน 2-3 คนต่อห้อง จึงจะทำให้เด็กทุกคนสามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ				
✓			3. การจัดการเรียนรวมที่เป็นระบบสามารถช่วยพัฒนาความสามารถทางด้าน การเรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้				
✓			4. ฉันคิดว่ากรณีที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนทำให้การควบคุมชั้นเรียนทำได้ยาก				
✓			5. ฉันคิดว่ากรณีที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียนเป็นการเปิดโอกาสให้ใช้ชีวิตกับเด็กทั่วไป และช่วยให้มีพัฒนาการด้านสังคม และการช่วยเหลือตัวเองที่ดีขึ้น				
✓			6. ฉันคิดว่าการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องมีสื่อหรือสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความพร้อมของแต่ละคน				
	✓		7. ฉันรู้สึกว่าการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนรวมเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับฉัน				
		✓	8. ฉันรู้สึกว่าการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนรวมก็เหมือนจับปลาสองมือ ผลออกมาคือทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กทั่วไปก็ไม่ได้ความรู้เพิ่มเท่าที่ควร				
		✓	9. ฉันรู้สึกท้อใจที่มีภาระเพิ่มในการจัดเตรียมสื่อการสอนให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				

องค์ประกอบ ของเจตคติ			ข้อความ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			
				เนื้อหา		ภาษา	
C	F	B		ใช้ได้	แก้ไข	ใช้ได้	แก้ไข
	✓		10. ฉันรู้สึกสงสารอยากช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				
	✓		11. ฉันยินดีที่จะอุทิศเวลาอันนอกเหนือจากงานประจำ ช่วยสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				
		✓	12. ฉันสอนนักเรียนในห้องทุกคนให้ช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				
		✓	13. ฉันไม่พร้อมที่จะดูแลเอาใจใส่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				
		✓	14. ฉันพยายามที่จะเตรียมสื่อการสอนเพิ่มขึ้นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				
		✓	15. ฉันไม่มีความสามารถในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ				
		✓	16. ฉันพยายามที่จะหาความรู้ในเรื่องการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพิ่มเติมทุกครั้งที่มีโอกาส				
		✓	17. แม้โรงเรียนจะขาดแคลนบุคลากรก็ก็ตามฉันพยายามที่จะจัดการเรียนการสอนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ				
		✓	18. ฉันสามารถคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทได้เป็นอย่างดี				

- หมายเหตุ**
- C ย่อมาจาก Cognitive หมายถึง ส่วนที่เป็นความรู้หรือความเชื่อ (Cognitive or belief component)
 - F ย่อมาจาก Feeling หมายถึง ส่วนที่เป็นความรู้สึกหรือการประเมิน (Feeling or evaluation component)
 - B ย่อมาจาก Behavior หมายถึง ส่วนที่เป็นพฤติกรรม (Behavioral component)

ตอนที่ 3

ความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน

นิยามตัวแปร

ความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของครูที่มีต่อการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเด็กประเภทที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นหรือการได้ยินหรือมีความบกพร่องทางการเรียนรู้หรือสติปัญญา หรือเป็นเด็กสมาธิสั้นชนิดปกติ ซึ่งเป็นเด็กที่เรียนรวมในโรงเรียน ณ ปัจจุบัน

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบให้เลือกทำเครื่องหมายถูกในช่องที่ตนเองคิดว่าถูกต้องหรือไม่ใช่ หรือในช่องที่ตนเองคิดว่าไม่ถูกต้องหรือไม่ใช่

เกณฑ์การให้คะแนน คำตอบที่ตอบถูกต้องให้ 1 คะแนน และคำตอบที่ตอบผิดให้ 0 คะแนน

เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับความรู้ที่ต้องการวัด ประกอบด้วยเนื้อหาในด้านลักษณะของเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ เทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยเนือดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการอบรมให้ความรู้แก่คณะครูในโครงการอบรมเรื่องเทคนิควิธีการสอน และโครงการอบรมเรื่องการกระตุ้นพัฒนาการและการปรับพฤติกรรม ซึ่งโครงการทั้งหมดเกิดจากความต้องการของคณะครูในโรงเรียน ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และอยู่ในหนังสือ การศึกษาพิเศษ สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ของ สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของท่านจากข้อความในแต่ละข้อ

ข้อความ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			
	เนื้อหา		ภาษา	
	ใช้ได้	แก้ไข	ใช้ได้	แก้ไข
1. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ควรจะต้องประเมินความสามารถของเด็กก่อน (ถูก)				
2. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ควรเรียนเป็นกลุ่มจะได้ผลดีกว่าเรียนเป็นรายบุคคล (ผิด)				
3. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้การสอนที่เน้นการใช้ประสบการณ์รอบตัวจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองได้ (ถูก)				
4. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ควรได้รับการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมกับปัญหาของเด็กแต่ละคน (ถูก)				
5. การสอนซ่อมเสริมเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ควรเน้นเรื่องการอ่าน การเขียน การสะกดคำ และคณิตศาสตร์ (ถูก)				
6. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินต้องใช้ภาษามือเท่านั้นเด็กจึงจะเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ (ผิด)				
7. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่จะเรียนรวมในโรงเรียนจะต้องสูญเสียการได้ยินในระดับน้อย (ถูก)				
8. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรเน้นเกี่ยวกับเรื่องการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวันก่อน (ถูก)				
9. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ถ้าเด็กมีเครื่องช่วยฟังใส่จะทำให้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ถูก)				
10. เด็กที่มีภาวะสมาธิสั้นจะวอกแวกและหันเหความสนใจง่าย ควรจัดที่นั่งในห้องเรียนโดยให้เด็กนั่งอยู่ด้านหลังสุดเพื่อลดสิ่งรบกวนสมาธิ (ผิด)				
11. การสอนเด็กที่มีสมาธิสั้นในบางครั้งต้องให้แบบฝึกหัดที่ง่าย ๆ ก่อนเพื่อเป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน (ถูก)				
12. กิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้นต้องง่ายมีหลายขั้นตอนที่ค่อนข้างซับซ้อนเพื่อให้เด็กรู้สึกท้าทายและอยากค้นหา (ผิด)				

ข้อความ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			
	เนื้อหา		ภาษา	
	ใช้ได้	แก้ไข	ใช้ได้	แก้ไข
13. การสอนเด็กที่มีปัญหาด้านการเขียนที่ไม่สามารถเขียนให้อยู่ในบรรทัดได้ ควรทำเส้นบรรทัดให้หนาและเว้นระยะห่างระหว่างบรรทัดให้มากกว่าปกติ (ถูก)				
14. การสอนเด็กที่มีปัญหาด้านการอ่านควรเริ่มจากการสอนสะกดคำก่อนมีผลดีกว่าการสอนแบบจำคำ (ผิด)				
15. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่ชัดเจนและดึงดูดความสนใจมากกว่าเด็กทั่วไป (ถูก)				
16. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีปัญหาการเรียนแบบได้น้ำดื่มหลัง ดังนั้นการสอนแบบบูรณาการจะไม่ได้ผลต้องเน้นสอนเฉพาะวิชาและใช้วิธีสอนแบบซ้ำหลายครั้ง เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น (ผิด)				
17. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรสอนตามขั้นตอนของงานที่แยกย่อยเนื้อหาตามลำดับจากง่ายไปหายากและไม่ซับซ้อน (ถูก)				
18. การเลือกสื่อการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรเลือกให้เหมาะสมกับอายุสมองไม่ใช่อายุตามปฏิทิน (ถูก)				
19. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องสอนด้วยหลักสูตรเดียวกับเด็กทั่วไปเพราะจะเกิดการแบ่งแยก (ผิด)				
20. การอธิบายให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรใช้คำพูดที่ชัดเจนและประโยคสั้น ๆ ไม่ซับซ้อนเพื่อให้เด็กเข้าใจได้ง่าย (ถูก)				

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำปฏิญาณพันธกิจ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลจะเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้พิจารณาหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้ผลเต็มที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการศึกษาคั้งนี้คุณครูทุกท่านของโรงเรียน ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากคุณครูทุกท่าน ในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกของท่าน เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ดังกล่าวแล้วข้างต้น

โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อ ตามความคิดเห็นของท่านตามที่เป็นอยู่จริงซึ่งจะไม่เกิดผลกระทบในทางลบต่อหน่วยงานและตัวท่านแต่อย่างใด เนื่องจากการรายงานผลจะรายงานสรุปเป็นภาพรวม และคำตอบแบบสอบถามในแต่ละฉบับจะเก็บไว้เป็นความลับ ซึ่งหากตอบแบบสอบถามอย่างไม่สมบูรณ์จะทำให้ไม่สามารถนำไปวิเคราะห์ผลได้ และขอขอบคุณคุณครูทุกท่านที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สุภาพร ชินชัย

นิสิตปริญญาเอก

สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ (เน้นวิจัย)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มิถุนายน 2550

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวม ในจังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน คือ
 - 1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 1.2 เจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน
 - 1.3 ความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน

ตอนที่ 1

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถาม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - () ครูผู้สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเดียว
 - () ครูที่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษรวมทั้งสอนเด็กปกติด้วย
2. เพศ
 - () ชาย
 - () หญิง
3. อายุ
 - () ต่ำกว่า 21 ปี
 - () 21 – 30 ปี
 - () 31 – 40 ปี
 - () 41 – 50 ปี
 - () 51 – 60 ปี

4. วุฒิการศึกษา
- () ต่ำกว่าปริญญาตรี วิชาเอก.....
- () ปริญญาตรี วิชาเอก.....
- () สูงกว่าปริญญาตรี (โปรดระบุ).....
5. ประสบการณ์การอบรมการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- () เคยอบรมการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
เป็นระยะเวลา.....วัน.....เดือน.....ปี
- () ศึกษาทางด้านการศึกษาพิเศษในระดับ
..... ประกาศนียบัตร ปริญญาตรี ปริญญาโท
- () ไม่เคยอบรมการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
6. ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวมหรือการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- () 1 - 5 ปี () 6 - 10 ปี () 11 - 15 ปี
- () มากกว่า 15 ปี () ไม่มีประสบการณ์
7. ขณะนี้ท่านรับผิดชอบสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จำนวน คน
- () ชาย..... คน () หญิง..... คน
8. ขณะนี้ท่านรับผิดชอบสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใดร่วมด้วย
- () บกพร่องทางการมองเห็น () บกพร่องทางการได้ยิน
- () บกพร่องทางการเรียนรู้
- () บกพร่องทางด้านสติปัญญา () สมาธิสั้น/ชุนผิดปกติ
- () ชาย..... คน () หญิง..... คน
9. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมที่ส่งผลต่อระดับความพร้อมของท่านในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมกับเด็กปกติ
-
-
-
-

ตอนที่ 2

เจตคติของครูผู้สอนต่อการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวมในโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่แสดงเจตคติ ซึ่งตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านจากข้อความในแต่ละข้อ ตามความเป็นจริงในปัจจุบัน

ข้อความ	ระดับเจตคติ				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. ฉันเชื่อว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรเรียนในโรงเรียนที่มีการจัดการศึกษาเฉพาะทางเท่านั้น จึงจะประสบความสำเร็จในการเรียนได้					
2. ฉันคิดว่าปริมาณเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนรวมนั้นไม่ควรเกิน 2-3 คนต่อห้อง จึงจะทำให้เด็กทุกคนสามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
3. การจัดการเรียนรวมที่เป็นระบบสามารถช่วยพัฒนาความสามารถทางด้านการเรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้					
4. ฉันคิดว่ากรณีที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษในชั้นเรียนทำให้การควบคุมชั้นเรียนทำได้ยาก					
5. ฉันคิดว่ากรณีที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียนเป็นการเปิดโอกาสให้ใช้ชีวิตกับเด็กทั่วไป และช่วยให้มีพัฒนาการด้านสังคมและการช่วยเหลือตัวเองที่ดีขึ้น					
6. ฉันคิดว่าการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องมีสื่อหรือสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความพร้อมของแต่ละคน					
7. ฉันรู้สึกว่าการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนรวมเป็นการเพิ่มภาระงานให้กับฉัน					

ข้อความ	ระดับเจตคติ				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
8. ฉันรู้สึกว่าการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนรวมก็เหมือนจับปลาสองมือ ผลออกมาคือทั้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กทั่วไปก็ไม่ได้ความรู้เพิ่มเท่าที่ควร					
9. ฉันรู้สึกท้อใจที่มีภาระเพิ่มในการจัดเตรียมสื่อการสอนให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
10. ฉันรู้สึกสงสารอยากช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
11. ฉันยินดีที่จะอุทิศเวลานอกเหนือจากงานประจำช่วยสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
12. ฉันสอนนักเรียนในห้องทุกคนให้ช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
13. ฉันไม่พร้อมที่จะดูแลเอาใจใส่สอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
14. ฉันพยายามที่จะเตรียมสื่อการสอนเพิ่มขึ้นสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
15. ฉันไม่มีความสามารถในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทต่าง ๆ					
16. ฉันพยายามที่จะหาความรู้ในเรื่องการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพิ่มเติมทุกครั้งที่มีโอกาส					
17. แม้โรงเรียนจะขาดแคลนบุคลากรก็ตามฉันพยายามที่จะจัดการเรียนการสอนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
18. ฉันสามารถคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทได้เป็นอย่างดี					

ตอนที่ 3

ความรู้ของครูในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของท่านจากข้อความในแต่ละข้อ

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	ใช่	ไม่ใช่
1. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ควรจะต้องประเมินความสามารถของเด็กก่อน		
2. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ควรเรียนเป็นกลุ่มจะได้ผลดีกว่าเรียนเป็นรายบุคคล		
3. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้อาจมีปัญหาเฉพาะบางด้านหรือหลาย ๆ ด้านรวมกัน ดังนั้นการสอนที่เน้นการใช้ประสบการณ์รอบตัวจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเองได้		
4. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ควรได้รับการจัดหลักสูตรที่เหมาะสมกับปัญหาของเด็กแต่ละคน		
5. การสอนซ่อมเสริมเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ควรเน้นเรื่องการอ่าน การเขียน การสะกดคำ และคณิตศาสตร์		
6. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินต้องใช้ภาษามือเท่านั้นเด็กจึงจะเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ		
7. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่จะเรียนรวมในโรงเรียนจะต้องสูญเสียการได้ยินในระดับน้อย		
8. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรเน้นเกี่ยวกับเรื่องการใช้ภาษาในการสื่อสารก่อน		
9. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ถ้าเด็กมีเครื่องช่งฟังใส่จะทำให้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น		
10. เด็กที่มีภาวะสมาธิสั้นจะวอกแวกและหันเหความสนใจง่าย ควรจัดที่นั่งในห้องเรียน โดยให้เด็กนั่งอยู่ด้านหลังสุดเพื่อลดสิ่งรบกวนสมาธิ		
11. การสอนเด็กที่มีสมาธิสั้นในบางครั้งต้องให้แบบฝึกหัดที่ง่าย ๆ ก่อนเพื่อเป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน		

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	ใช่	ไม่ใช่
12. กิจกรรมการเรียนการสอนที่จะใช้ในการสอนเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้นต้องง่ายมีหลายขั้นตอนค่อนข้างซับซ้อนเพื่อให้เด็กรู้สึกท้าทายและอยากค้นหา		
13. การสอนเด็กที่มีปัญหาด้านการเขียนที่ไม่สามารถเขียนให้อยู่ในบรรทัดได้ ควรทำเส้นบรรทัดให้หนาและเว้นระยะห่างระหว่างบรรทัดให้มากกว่าปกติ		
14. การสอนเด็กที่มีปัญหาด้านการอ่านควรเริ่มจากการสอนสะกดคำก่อนมีผลดีกว่าการสอนแบบจำคำ		
15. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่ชัดเจนและดึงดูดความสนใจมากกว่าเด็กทั่วไป		
16. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีปัญหาการเรียนแบบได้น้ำล้นหลัง ดังนั้น การสอนแบบบูรณาการจะไม่ได้ผลต้องเน้นสอนเฉพาะวิชาและใช้วิธีสอนแบบซ้ำหลายครั้ง เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีขึ้น		
17. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรสอนตามขั้นตอนของงานที่แยกย่อยเนื้อหาตามลำดับจากง่ายไปหายาก และไม่ซับซ้อน		
18. การเลือกสื่อการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรเลือกให้เหมาะสมกับอายุสมองไม่ใช่อายุตามปฏิทิน		
19. การสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาต้องสอนด้วยหลักสูตรเดียวกับเด็กทั่วไปเพราะจะเกิดการแบ่งแยก		
20. การอธิบายให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาควรใช้คำพูดที่ชัดเจนและประโยคสั้น ๆ ไม่ซับซ้อนเพื่อให้เด็กเข้าใจได้ง่าย		

ฉบับผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลจะเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้พิจารณาหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้ผลเต็มที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้ นักเรียนชายและหญิง ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 และระดับมัธยมศึกษาที่ 1-3 ของโรงเรียนวัดคูคำ (เมธาวิสัยคุณาธร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากนักเรียนทุกคน ในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนเอง เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

อนึ่ง ข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับ และนำเสนอรายละเอียดเป็นภาพรวม ไม่ได้ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตอบ ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อการศึกษาใด ๆ ของนักเรียนทั้งสิ้น และขอขอบใจนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สุภาพร ชินชัย

นิสิตปริญญาเอก

สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ (เน้นวิจัย)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

มิถุนายน 2550

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวม ในจังหวัดเชียงใหม่

แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน
2. เจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน
3. ความรู้ของนักเรียนต่อเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน

ขอให้นักเรียนโปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อ ซึ่งหากตอบแบบสอบถามอย่างไม่สมบูรณ์ เว้นตอบเพียงข้อใดข้อหนึ่ง แบบสอบถามชุดนี้จะไม่สามารถนำไปใช้ได้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

ลักษณะของข้อคำถาม ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปิด โดยเป็นคำถามให้เลือกตอบ และเป็นคำถามแบบเปิด โดยให้เติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้ให้

แนวทางในการสร้างคำถาม จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการพูดคุยสัมภาษณ์เด็กนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่ผู้วิจัยเคยเข้าไปปฏิบัติงาน พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้การเรียนรวมประสบความสำเร็จได้นั้น คือ เพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กปกติ มีความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องลักษณะของเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ รวมทั้งรู้วิธีการช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องอย่างถูกวิธีและเท่าที่จำเป็น การที่เด็กปกติมีโอกาสที่เคยพบหรือเรียนห้องเดียวกัน (ผดุง อารยะวิญญู. 2542: 197); (จิตติรัตน์ พุกจินดาและคณะ. 2545); (หฤทยา อารีวงศ์และคณะ. 2545); (Anne ; Kroeger. 2004); (Baker; Wang; & Walberg.1994 : 33-35)

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถาม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

1. ขณะนี้นักเรียนเรียนอยู่ระดับชั้นใด

() ประถมศึกษาปีที่ 4	() ประถมศึกษาปีที่ 5
() ประถมศึกษาปีที่ 6	() มัธยมศึกษาปีที่ 1
() มัธยมศึกษาปีที่ 2	() มัธยมศึกษาปีที่ 3

2. เพศ

() ชาย	() หญิง
---------	----------

3. ในห้องเรียนของนักเรียนมีเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือไม่

() มี	() ไม่มี
--------	-----------

4. นักเรียนมีโอกาสที่ได้นั่งใกล้หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือไม่

() มี	() ไม่มี
--------	-----------

5. นักเรียนเคยช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการเรียนหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือไม่

() เคย	() ไม่เคย
---------	------------

6. ถ้ามีโอกาสในการช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการเรียน หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนจะช่วยหรือไม่

() ช่วย	เพราะ.....
() ไม่ช่วย	เพราะ.....

7. นักเรียนเคยมีความรู้สึกที่ไม่อยากเป็นเพื่อนกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือไม่

() มี	เพราะ.....
() ไม่มี	เพราะ.....

ตอนที่ 2

เจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน

นิยามตัวแปร

เจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง ความคิดเห็นและความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในด้านความเชื่อความรู้สึกและการยอมรับหรือไม่ยอมรับ รวมทั้งความพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือหรือไม่ช่วยเหลือของตนเองที่มีต่อเพื่อนที่มีลักษณะบกพร่องทางการมองเห็นหรือการได้ยิน หรือมีการเรียนรู้บกพร่อง หรือมีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา หรือสมาธิสั้นจนผิดปกติที่เรียนรวมชั้นกัน

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ

เกณฑ์การให้คะแนน ถ้าคำตอบเป็นข้อความเชิงบวก การให้คะแนน 0 ถึง 4 คะแนน จากมาตราวัด ไม่เห็นด้วยอย่างมาก-เห็นด้วยอย่างมาก แต่ถ้าคำตอบเป็นข้อความเชิงลบ การให้คะแนน 0 ถึง 4 คะแนน จากมาตราวัด เห็นด้วยอย่างมาก-ไม่เห็นด้วยอย่างมาก

องค์ประกอบของเจตคติที่ต้องการวัด ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

1. ความรู้หรือความเชื่อ (Cognitive or belief component) หมายถึง หารเห็นคุณค่าหรือประโยชน์ของการที่มีเพื่อนนักเรียนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ได้แก่ข้อ 1 - 6
2. ความรู้สึกหรือการประเมิน (Feeling or evaluation component) หมายถึง ความรู้สึกกิริยาท่าทีของนักเรียนที่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจต่อการที่มีเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ได้แก่ข้อ 7 - 12
3. พฤติกรรม (Behavioral component) หมายถึง ความพร้อมที่จะให้การสนับสนุนช่วยเหลือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน หรือต่อต้านไม่ช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน ได้แก่ข้อ 13 - 18

ข้อความที่เป็นเจตคติในทางบวก ได้แก่ข้อ 2, 5, 6, 8, 12, 13, 16, 17

ข้อความที่เป็นเจตคติในทางลบ ได้แก่ข้อ 1, 3, 4, 7, 9, 10, 11, 14, 15, 18

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความข้างล่าง และพิจารณาว่าเห็นด้วยหรือไม่ มากน้อยเพียงใดแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของนักเรียน

องค์ประกอบ ของเจตคติ			ข้อความ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			
				เนื้อหา		ภาษา	
C	F	B		ใช้ได้	แก้ไข	ใช้ได้	แก้ไข
✓			1. ฉันเชื่อว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นคนที่ความสามารถ				
✓			2. ฉันเชื่อว่าทุกคนในห้องควรมีหน้าที่ในการช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				
✓			3. ฉันคิดว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรต้องเรียนในโรงเรียนเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยตรง จึงจะทำให้ประสบความสำเร็จทางการเรียน				
✓			4. ฉันเชื่อว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถเรียนรู้ได้เหมือนคนอื่น				
✓			5. ฉันเชื่อว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นบุคคลที่มีความสามารถ ถ้าเขามีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งที่ตรงกับความสามารถและความถนัดของเขา				
✓			6. ฉันคิดว่าการที่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าร่วมในกิจกรรมด้วยเพื่อเปิดโอกาสให้ฝึกทักษะทางสังคม				
	✓		7. ฉันรู้สึกไม่อยากให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษทำงานร่วมกับกลุ่มด้วยเพราะรู้สึกว่าเป็นภาระ				
	✓		8. ฉันยินดีที่จะรับเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่มเดียวกับฉัน				
	✓		9. ฉันอับอายที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษอยู่ในห้องเรียนด้วย				
	✓		10. ฉันคิดว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือตัวประหลาด หรือตัวตลก				
	✓		11. ฉันรู้สึกรังเกียจเมื่อมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั่งรับประทานอาหารร่วมโต๊ะด้วย				

องค์ประกอบ ของเจตคติ			ข้อความ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			
				เนื้อหา		ภาษา	
C	F	B		ใช้ได้	แก้ไข	ใช้ได้	แก้ไข
	✓		12. ฉันคิดว่าการที่เป็นเพื่อนกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่ใช่เรื่องน่าอาย				
		✓	13. ฉันพร้อมที่จะเป็นเพื่อนกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				
		✓	14. ฉันล้อเลียนหรือแกล้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างสนุกสนาน				
		✓	15. ฉันไม่เป็นเพื่อนกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพราะกลัวถูกคนอื่นมองว่ามีความพิการไปด้วย				
		✓	16. ฉันพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษทันทีที่เห็นเขาต้องการความช่วยเหลือ				
		✓	17. ฉันพยายามจะช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษเท่าที่จะทำได้				
		✓	18. ฉันเลี้ยงที่จะพูดคุยหรือสนทนากับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ				

- หมายเหตุ**
- C ย่อมาจาก Cognitive หมายถึง ส่วนที่เป็นความรู้หรือความเชื่อ (Cognitive or belief component)
 - F ย่อมาจาก Feeling หมายถึง ส่วนที่เป็นความรู้สึกหรือการประเมิน (Feeling or evaluation component)
 - B ย่อมาจาก Behavior หมายถึง ส่วนที่เป็นพฤติกรรม (Behavioral component)

ตอนที่ 3

ความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ

นิยามตัวแปร

ความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของนักเรียนปกติที่เกี่ยวกับลักษณะความพิการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีลักษณะบกพร่องทางด้านการมองเห็นหรือการได้ยิน หรือมีการเรียนรู้บกพร่อง หรือมีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา หรือสมาธิสั้นจนผิดปกติที่เรียนรวมในโรงเรียน ณ ปัจจุบัน รวมทั้งความสามารถที่ยังเหลืออยู่ และความสามารถทางด้านการเรียนที่นักเรียนสามารถช่วยเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้

ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบให้เด็กเลือกทำเครื่องหมายถูกในช่องที่ตนเองคิดว่าถูกต้องหรือใช่ หรือในช่องที่ตนเองคิดว่าไม่ถูกต้องหรือไม่ใช่

เกณฑ์การให้คะแนน คำตอบที่นักเรียนตอบถูกต้องให้ 1 คะแนน และคำตอบที่นักเรียนตอบผิดให้ 0 คะแนน

เนื้อหาความรู้เกี่ยวกับความรู้ที่ต้องการวัด ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ ลักษณะความพิการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภท ความสามารถที่ยังเหลืออยู่ และความสามารถทางด้านการเรียนที่นักเรียนปกติสามารถช่วยเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ โดยเนื้อมาตั้งกล่าวผู้วิจัยได้ทำการอบรมให้ความรู้แก่เด็กปกติทุกชั้นเรียน โดยเด็กช่วงชั้นที่ 1 (ป.1- ป.3) ผู้วิจัยและคุณครูประจำชั้นเข้าร่วมสอนในห้องเรียนในโครงการเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ได้จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และอยู่ในหนังสือ การศึกษาพิเศษ สารานุกรมศึกษาศาสตร์ ของ สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ข้อความ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			
	เนื้อหา		ภาษา	
	ใช้ได้	แก้ไข	ใช้ได้	แก้ไข
1. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการมองเห็นไม่สามารถเรียนหนังสือได้เหมือนเด็กทั่วไป (ถูก)				
2. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินสามารถเรียนรู้ได้เหมือนกับเด็กทั่วไป (ถูก)				
3. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินสื่อสารกับคนอื่นด้วยการใช้ภาษามือเท่านั้น (ผิด)				
4. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินไม่สามารถพูดหรือออกเสียงใด ๆ ได้เลย (ผิด)				

ข้อความ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			
	เนื้อหา		ภาษา	
	ใช้ได้	แก้ไข	ใช้ได้	แก้ไข
5. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินในระดับหูตึงสามารถพูดได้แต่จะออกเสียงไม่ชัด (ถูก)				
6. การพูดกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องตะโกนเพื่อให้เขาได้ยินอย่างชัดเจน (ผิด)				
7. เด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ สามารถเรียนรู้ได้แต่ต้องได้รับการสอนด้วยวิธีการเฉพาะของความบกพร่องในแต่ละประเภท (ถูก)				
8. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินสามารถสื่อสารกับคนอื่นด้วยการใช้ภาษามือ ภาษาท่าทาง และการเขียนบอกความต้องการ (ถูก)				
9. เด็กหูตึงคือเด็กที่สามารถได้ยินเสียงและสามารถพูดได้แต่พูดไม่ชัด (ถูก)				
10. เด็กหูหนวกคือเด็กที่ไม่สามารถได้ยินเสียงอะไรเลยและไม่สามารถพูดออกเสียงได้เลย (ถูก)				
11. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความจำไม่ดี จำสิ่งต่าง ๆ ได้ในระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น (ถูก)				
12. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนไปแล้วได้ช้ากว่าเด็กทั่วไป (ถูก)				
13. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาชอบงานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ (ผิด)				
14. การพูดหรือสนทนากับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาถ้าพูดเป็นประโยคสั้น ๆ จะช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น (ถูก)				
15. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามักจะควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้และจะแสดงออกอย่างรุนแรง (ถูก)				
16. เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นคือเด็กตาบอดที่มองไม่เห็นอะไรเลย (ผิด)				

ข้อความ	ความคิดเห็นผู้ทรงคุณวุฒิ			
	เนื้อหา		ภาษา	
	ใช้ได้	แก้ไข	ใช้ได้	แก้ไข
17. เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นที่มีสายตาเลือนรางสามารถอ่านหนังสือได้โดยไม่ต้องใช้อักษรเบรลล์ (ถูก)				
18. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีปัญหาในการเรียนวิชาภาษาไทยกับคณิตศาสตร์เท่ากัน (ผิด)				
19. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาส่วนใหญ่จะพูดไม่ค่อยชัดจะพูดซ้ำ ๆ เนิบ ๆ (ถูก)				
20. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามีความจำเท่ากับเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกัน (ผิด)				
21. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ก็คือเด็กปัญญาอ่อน (ผิด)				
22. เด็กที่เรียนไม่เก่งคือเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทั้งหมด (ผิด)				
23. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาบางคนจะมีปากแหวะริมฝีปากหนา และมักจะมีน้ำลายไหลออกมา (ถูก)				
24. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นพูด โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นนามธรรม (ถูก)				
25. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาชอบทำงานตัวคนเดียวไม่ค่อยขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น (ถูก)				
26. เด็กที่อยู่ไม่นิ่งชอบวิ่งไปมาจนไม่สามารถเรียนได้คือเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม (ถูก)				

คำชี้แจง

แบบสอบถามชุดนี้เป็นส่วนหนึ่งของการทำปฏิญานิพนธ์ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลจะเป็นแนวทางให้ผู้วิจัยได้พิจารณาหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้ผลเต็มที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนและชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้ นักเรียนชายและหญิง ระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 และระดับมัธยมศึกษาที่ 1-3 ของโรงเรียนวัดคูคำ (เมธาวิสัยคณาทร) อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนในการตอบแบบสอบถาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากนักเรียนทุกคน ในการตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ ตามความเป็นจริง ที่ตรงกับความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนเอง เพื่อจะได้นำไปใช้ประโยชน์ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น

อนึ่ง ข้อมูลที่ได้จะเก็บเป็นความลับ และนำเสนอรายละเอียดเป็นภาพรวม ไม่ได้ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตอบ ซึ่งไม่มีผลกระทบต่อกรเรียนใด ๆ ของนักเรียนทั้งสิ้น และขอขอบใจนักเรียนทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สุภาพร ชินชัย

นิสิตปริญญาเอก

สาขาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ (เน้นวิจัย)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กรกฎาคม 2550

แบบสอบถาม

เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรวมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ: กรณีศึกษาโรงเรียนเรียนรวม ในจังหวัดเชียงใหม่

1. แบบสอบถามชุดนี้มี 3 ตอน คือ
 - 1.1. ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน
 - 1.2. เจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน
 - 1.3. ความรู้ของนักเรียนต่อเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรวมในโรงเรียน
2. ขอให้นักเรียนโปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อ ซึ่งหากตอบแบบสอบถามอย่างไม่สมบูรณ์ เว้นตอบเพียงข้อใดข้อหนึ่ง แบบสอบถามชุดนี้จะไม่สามารถนำไปใช้ได้

ตอนที่ 1

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความในแบบสอบถาม แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ที่ตรงกับความเป็นจริงที่สุด

1. ขณะนี้นักเรียนเรียนอยู่ระดับชั้นใด

☐ ประถมศึกษาปีที่ 4	☐ ประถมศึกษาปีที่ 5
☐ ประถมศึกษาปีที่ 6	☐ มัธยมศึกษาปีที่ 1
☐ มัธยมศึกษาปีที่ 2	☐ มัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพศ

☐ ชาย	☐ หญิง
------------------------------	-------------------------------
3. ในห้องเรียนของนักเรียนมีเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือไม่

☐ มี	☐ ไม่มี
-----------------------------	--------------------------------
4. นักเรียนมีโอกาสที่ได้นั่งใกล้หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ กับเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือไม่

☐ มี	☐ ไม่มี
-----------------------------	--------------------------------

5. นักเรียนเคยช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการเรียนหรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือไม่
- () เคย () ไม่เคย
6. ถ้ามีโอกาสในการช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเรื่องการเรียน หรือการทำกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนจะช่วยหรือไม่
- () ช่วย เพราะ.....
- () ไม่ช่วย เพราะ.....
7. นักเรียนเคยมีความรู้สึกที่ไม่อยากเป็นเพื่อนกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือไม่
- () มี เพราะ.....
- () ไม่มี เพราะ.....

ตอนที่ 2

เจตคติของนักเรียนต่อเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความข้างล่าง และพิจารณาว่าเห็นด้วยหรือไม่ มากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย

✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของนักเรียน

ข้อความ	ระดับเจตคติ				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
1. ฉันเชื่อว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นใคร ความสามารถ					
2. ฉันเชื่อว่าทุกคนในห้องควรมีหน้าที่ในการ ช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
3. ฉันคิดว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรต้องเรียน ในโรงเรียนเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษโดยตรง จึงจะทำให้ประสบความสำเร็จ ทางการเรียน					
4. ฉันเชื่อว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่สามารถ เรียนรู้ได้เหมือนคนอื่น					
5. ฉันเชื่อว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นบุคคลที่ มีความสามารถ ถ้าเขามีโอกาสได้เรียนรู้สิ่งที่ตรง กับความสามารถและความถนัดของเขา					
6. ฉันคิดว่าการที่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้า ร่วมในกิจกรรมด้วยเพื่อเปิดโอกาสให้ฝึกทักษะ ทางสังคม					
7. ฉันรู้สึกไม่อยากให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำงานร่วมกับผู้อื่นเพราะรู้สึกว่าเป็นภาระ					
8. ฉันยินดีที่จะรับเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการ พิเศษเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่มเดียวกับฉัน					

ข้อความ	ระดับเจตคติ				
	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
9. ฉันอับอายที่มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษอยู่ในห้องเรียนด้วย					
10. ฉันคิดว่าเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือตัวประหลาดหรือตัวตลก					
11. ฉันรู้สึกรังเกียจเมื่อมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั่งรับประทานอาหารร่วมโต๊ะด้วย					
12. ฉันคิดว่าการที่เป็นเพื่อนกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษไม่ใช่เรื่องน่าอาย					
13. ฉันพร้อมที่จะเป็นเพื่อนกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					
14. ฉันล้อเลียนหรือแกล้งเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างสนุกสนาน					
15. ฉันไม่เป็นเพื่อนกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเพราะกลัวถูกคนอื่นมองว่ามีความพิการไปด้วย					
16. ฉันพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษทันทีที่เห็นเขาต้องการความช่วยเหลือ					
17. ฉันพยายามจะช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษเท่าที่จะทำได้					
18. ฉันเลียงที่จะพุดคุยหรือสนทนากับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ					

ตอนที่ 3

ความรู้ของนักเรียนในเรื่องเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนจากข้อความในแต่ละข้อ

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	ใช่	ไม่ใช่
1. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการมองเห็นไม่สามารถเรียนหนังสือได้เหมือนเด็กทั่วไป		
2. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินสามารถเรียนรู้ได้เหมือนกับเด็กทั่วไป		
3. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินสื่อสารกับคนอื่นด้วยการใช้ภาษามือเท่านั้น		
4. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินไม่สามารถพูดหรือออกเสียงใด ๆ ได้เลย		
5. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินในระดับหูตึงสามารถพูดได้แต่จะออกเสียงไม่ชัด		
6. การพูดกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องตะโกน เพื่อให้เขาได้ยินอย่างชัดเจน		
7. เด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ สามารถเรียนรู้ได้แต่ต้องได้รับการสอนด้วยวิธีการเฉพาะของความบกพร่องในแต่ละประเภท		
8. เด็กที่มีความบกพร่องด้านการได้ยินสามารถสื่อสารกับคนอื่นด้วยการใช้ภาษามือ ภาษาท่าทาง และการเขียนบอกความต้องการ		
9. เด็กหูตึงคือเด็กที่สามารถได้ยินเสียงและสามารถพูดได้แต่พูดไม่ชัด		
10. เด็กหูหนวกคือเด็กที่ไม่สามารถได้ยินเสียงอะไรเลยและไม่สามารถพูดออกเสียงได้เลย		
11. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความจำไม่ดี จำสิ่งต่าง ๆ ได้ในระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น		
12. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่มีความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนไปแล้วได้ช้ากว่าเด็กทั่วไป		
13. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาชอบงานที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์		
14. การพูดหรือสนทนากับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาถ้าพูดเป็นประโยคสั้น ๆ จะช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น		

ข้อความ	ความคิดเห็น	
	ใช่	ไม่ใช่
15. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มักจะควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้และจะแสดงออกอย่างรุนแรง		
16. เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นคือเด็กตาบอดที่มองไม่เห็นอะไรเลย		
17. เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นที่มีสายตาเลือนรางสามารถอ่านหนังสือได้โดยไม่ต้องใช้อักษรเบรลล์		
18. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้มีปัญหาในการเรียนวิชาภาษาไทยกับคณิตศาสตร์เท่านั้น		
19. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาส่วนใหญ่จะพูดไม่ค่อยชัดจะพูดซ้ำ ๆ เนิบ ๆ		
20. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีความจำเท่ากับเด็กที่อยู่ในวัยเดียวกัน		
21. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ก็คือเด็กปัญญาอ่อน		
22. เด็กที่เรียนไม่เก่งคือเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทั้งหมด		
23. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาบางคนจะมีปากแหวะ ริมฝีปากหนา และมักจะมึนน้ำลายไหลออกมา		
24. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะไม่ค่อยเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นพูด โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นนามธรรม		
25. เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาชอบทำงานตัวคนเดียวไม่ค่อยขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น		
26. เด็กที่อยู่ไม่นิ่งชอบวิ่งไปมาจนไม่สามารถเรียนได้คือ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม		

แบบบันทึกปัญหาของครู

ผู้บันทึก.....ว/ด/ป.....

1. ระบุปัญหาที่พบในชั้นเรียน (เรียงลำดับปัญหาที่สำคัญที่ต้องการแก้แบบเร่งด่วนมากที่สุด)

1.1)

1.2)

1.3)

1.4)

1.5)

1.6)

1.7)

1.8)

1.9)

1.10)

2. ระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาของข้อ 1.1 (เรียงลำดับความสำคัญของสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาโดยระบุสาเหตุที่แท้จริงและสามารถแก้ไขได้)

2.1)

2.2)

2.3)

2.4)

2.5)

2.6)

2.7)

2.8)

2.9)

2.10)

แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

การสนทนาครั้งที่.....ว/ด/ป.....เวลา.....

ผู้บันทึก.....

หัวข้อการสนทนา.....

สาระสำคัญของการสนทนา

.....

.....

.....

ความคิดเห็น/ข้อขัดแย้งจากการสนทนา

.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะ/อภิปราย

.....

.....

.....

ผลสรุปจากการสนทนา

.....

.....

.....

ผู้เข้าร่วมการสนทนา

.....

ภาคผนวก ข
โครงการ เพื่อนช่วยเพื่อน
ตัวอย่างกิจกรรมผู้ปกครองสอนลูก
ตัวอย่างแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

โครงการ "เพื่อนช่วยเพื่อน"

เพื่อนที่เรียนซ้ำ	เพื่อนบัดดี	เวรในการช่วยเหลือ
ป. 1/1		
ด.ญ. วิชชุดา	1. ด.ช. ศราวุฒิ	12 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
	2. ด.ญ. อภิญญา	11 ก.ค. - 31 ก.ค. 50
	3. ด.ญ. จันทร์จิรา	1 ส.ค. - 21 ส.ค. 50
	4. พรไพลิน	22 ส.ค. - 11 ก.ย. 50
ป. 1/2		
ด.ญ. แสงทอง	1. ด.ช. อศริยวัฒน์	11 ก.ค. – 17 ก.ค. 50
	2. ด.ช. เจตนิพัทธ์	18 ก.ค. – 24 ก.ค. 50
	3. ด.ช. เฉลียว	25 ก.ค. – 31 ก.ค. 50
	4. ด.ช. อานนท์	1 ส.ค. – 7 ส.ค. 50
	5. ด.ช. ไอ่พาร	8 ส.ค. – 14 ส.ค. 50
	6. ด.ช. สหภัธ	15 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	7. ด.ญ. ชุตติกานต์	22 ส.ค. – 28 ส.ค. 50
	8. ด.ญ. นิดา	29 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	9. ด.ญ. สุชัยญา	5 ก.ย. – 11 ก.ย. 50
	10. ด.ญ. ศรัณญา	12 ก.ย. - 18 ก.ย. 50
	11. ด.ญ. เสาวลักษณ์	19 ก.ย. – 21 ก.ย. 50

โครงการ "เพื่อนช่วยเพื่อน"

เพื่อนที่เรียนซ้ำ	เพื่อนบัดดี	เวรในการช่วยเหลือ
ป. 3/1		
ด.ญ. นันทนา	1. ด.ญ. ณัฐธิดา	11 ก.ค. – 31 ก.ค. 50
	2. ด.ญ. สุชานาถ	1 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	3. ด.ญ. จรรย์ภาภรณ์	22 ส.ค. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. อภิสัทธ์	1. ด.ช. กรวิชญ์	11 ก.ค. – 21 ส.ค. 50
	2. ด.ญ. เบลุทิพย์	22 ส.ค. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. ภูมรา	1. ด.ช. ณัฐวุฒิ	11 ก.ค. – 7 ส.ค. 50
	2. ด.ญ. อุดมพร	8 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	3. ด.ช. ชนานนท์	5 ก.ย. – 21 ก.ย. 50

โครงการ "เพื่อนช่วยเพื่อน"

เพื่อนที่เรียนซ้ำ	เพื่อนบัดดี	เวรในการช่วยเหลือ
ป. 4/1		
ด.ญ. อ้นธิกา	1. ด.ญ. จุฑามาศ	11 ก.ค. – 24 ก.ค. 50
	2. ด.ญ. ทัดติยา	25 ก.ค. – 7 ส.ค. 50
	3. ด.ช. ชัยวิษิต	8 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	4. ด.ช. วิชระวิษณุ	22 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	5. ด.ญ. พัชรินทร์	5 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ด.ญ. ขอดี	1. ด.ช. สิทธิชัย	11 ก.ค. – 24 ก.ค. 50
	2. ด.ช. กนต์ธร	25 ก.ค. – 7 ส.ค. 50
	3. ด.ช. ทักษิณ	8 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	4. ด.ญ. พรไพลิน	22 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	5. ด.ญ. จิตติยา	5 ก.ย. – 14 ก.ย. 50
	6. ด.ญ. ไศจรรย์	17 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ป. 4/2		
ด.ญ. ตราตรี	1. ด.ช. ศรัณย์	11 ก.ค. – 24 ก.ค. 50
	2. ด.ญ. กัญชิตา	25 ก.ค. – 7 ส.ค. 50
	3. ด.ช. วรณชนะ	8 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	4. ด.ญ. นฤมล	22 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	5. ด.ช. สิงห์หัทย์	5 ก.ย. – 14 ก.ย. 50
	6. ด.ญ. ปวีชญา	17 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ด.ญ. อนุธิดา ชาวพา	1. ด.ช. บุลากกร	11 ก.ค. – 17 ก.ค. 50
	2. ด.ญ. ประภัสสร	18 ก.ค. – 31 ก.ค. 50
	3. ด.ญ. สุพรรณษา	1 ส.ค. – 14 ส.ค. 50
	4. ด.ช. นัฐดนัย	15 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	5. ด.ญ. ปัทมวรรณ	22 ส.ค. – 31 ส.ค. 50
	6. ด.ช. เจนณรงค์	1 ก.ย. – 11 ก.ย. 50
	7. ด.ญ. สุพรรณษา	12 ก.ย. – 21 ก.ย. 50

โครงการ "เพื่อนช่วยเพื่อน"

เพื่อนที่เรียนซ้ำ	เพื่อนบัดดี	เวรในการช่วยเหลือ
ป. 5/1		
ด.ญ. ชนานันท์	1. ด.ญ. ดารารัตน์	11 ก.ค. – 24 ก.ค. 50
	2. ด.ช. ณัฐวุฒิ	25 ก.ค. – 7 ส.ค. 50
	3. ด.ญ. ณัฐธิดา	8 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	4. ด.ช. วิทยากร	22 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	5. ด.ช. สุธิตวิสต์	5 ก.ย. – 14 ก.ย. 50
	6. ด.ญ. ปทิตตา	17 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ด.ญ. พรธิมา	1. ด.ญ. สุชาดา	11 ก.ค. – 24 ก.ค. 50
	2. ด.ช. อัมภิวุฒิ	25 ก.ค. – 7 ส.ค. 50
	3. ด.ญ. ธัญญลักษณ์	8 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	4. ด.ช. ภาณุวัฒน์	22 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	5. ด.ญ. ศิริญาภรณ์	5 ก.ย. – 11 ก.ย. 50
	6. ด.ช. จิรภาส	12 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ป. 5/2		
ด.ญ. สายใจ	1. ด.ญ. วินิตา	11 ก.ค. – 21 ก.ย. 50
ด.ญ. กาญจนา	1. ด.ญ. อัญชนา	11 ก.ค. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. วัชร	1. ด.ญ. รวีวรรณ	11 ก.ค. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. มงคล	1. ด.ญ. นิชา	11 ก.ค. – 14 ส.ค. 50
	2. ด.ญ. วันวิสา	15 ส.ค. – 21 ก.ย. 50

โครงการ "เพื่อนช่วยเพื่อน"

เพื่อนที่เรียนซ้ำ	เพื่อนบัดดี	เวรในการช่วยเหลือ
ป. 6/1		
ด.ญ. วรวงคณา	1. ด.ญ. จุฑามาศ	11 ก.ค. – 24 ก.ค. 50
	2. ด.ญ. สุทธิดา	25 ก.ค. – 7 ส.ค. 50
	3. ด.ญ. น้ำฝน	8 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	4. ด.ญ. ทิพวรรณ	22 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	5. ด.ญ. เกียรติศักดิ์	5 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ด.ญ. กัลยา	1. ด.ญ. รัชนีวรรณ	11 ก.ค. – 24 ก.ค. 50
	2. ด.ญ. กาญจนา	25 ก.ค. – 7 ส.ค. 50
	3. ด.ญ. พวงผกา	8 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	4. ด.ญ. ธิดารัตน์	22 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	5. ด.ญ. กันต์ฤทัย	5 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. ธนพล	1. ด.ช. ตัน	11 ก.ค. – 24 ก.ค. 50
	2. ด.ญ. ปิยาภรณ์	25 ก.ค. – 7 ส.ค. 50
	3. ด.ช. จตุรพัฒน์	8 ส.ค. – 21 ส.ค. 50
	4. ด.ญ. กมลชนก	22 ส.ค. – 4 ก.ย. 50
	5. วิศรุต	5 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ป. 6/2		
ด.ช. กิตติศักดิ์	1. ด.ญ. หทัยชนก	11 ก.ค. – 14 ส.ค. 50
	2. ด.ช. บริพัฒน์	15 ส.ค. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. ภาณุวัฒน์	1. ด.ช. สุริยะ	11 ก.ค. – 14 ส.ค. 50
	2. ด.ญ. ชลิตา	15 ส.ค. – 21 ก.ย. 50

โครงการ "เพื่อนช่วยเพื่อน"

เพื่อนที่เรียนซ้ำ	เพื่อนบัดดี	เวรในการช่วยเหลือ
ม.1		
ด.ญ. พัชรีดา	1. ด.ญ. อัจฉราพร	16 ก.ค. – 3 ส.ค. 50
	2. ด.ญ. กาญจนา	6 ส.ค. – 31 ส.ค. 50
	3. ด.ช. สหพล	3 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ด.ญ. กัลยา	1. ด.ญ. สมศรี	16 ก.ค. – 24 ส.ค. 50
	2. ด.ช. สุริยา	27 ส.ค. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. ชัชวาลย์	1. ด.ช. จิระชาติ	16 ก.ค. – 3 ส.ค. 50
	2. ด.ช. สมศักดิ์	6 ส.ค. – 31 ส.ค. 50
	3. ด.ช. อดิเรก	3 ก.ย. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. นครินทร์	1. ด.ช. วิศิษฐ์	16 ก.ค. – 24 ส.ค. 50
	2. ด.ช. เจษฎา	27 ส.ค. – 21 ก.ย. 50

โครงการ "เพื่อนช่วยเพื่อน"

เพื่อนที่เรียนซ้ำ	เพื่อนบัดดี	เวรในการช่วยเหลือ
ม.2/1		
ด.ญ. พัชราภรณ์	1. ด.ญ. มณีรัตน์	16 ก.ค. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. เฉลิมพล	1. ด.ช. นิวัฒน์	16 ก.ค. – 24 ส.ค. 50
	2. ด.ช. อนุพงษ์	27 ส.ค. – 21 ก.ย. 50
ม.2/2		
ด.ช. ศรัทธา	1. ด.ญ. พลอยไพลิน	16 ก.ค. – 24 ส.ค. 50
	2. ด.ญ. บุษบา	27 ส.ค. – 21 ก.ย. 50

โครงการ "เพื่อนช่วยเพื่อน"

เพื่อนที่เรียนซ้ำ	เพื่อนบัดดี	เวรในการช่วยเหลือ
ม.3		
ด.ช. เอกสิทธิ์	1. ด.ญ. สุดาวรัตน์	16 ก.ค. – 24 ส.ค. 50
	2. ด.ญ. นิศรา	27 ส.ค. – 21 ก.ย. 50
ด.ช. ศักดา	1. ด.ญ. มะลิ	16 ก.ค. – 24 ส.ค. 50
	2. ด.ช. ยุทธพงษ์	27 ส.ค. – 21 ก.ย. 50

กิจกรรมที่ให้ผู้ปกครองช่วยฝึกพัฒนาการให้ลูกที่บ้าน ของ

-
1. กิจกรรมกระโดดกบ โดยให้น้องตั้งคานาย่อขาขึ้นพื้น จากนั้นกระโดดโดยใช้การถีบขึ้นพื้นไปข้างหน้า คล้ายการกระโดดของกบ เป็นระยะทางประมาณ 3 เมตร จำนวน 3 รอบต่อวัน
 2. กิจกรรมถือถังน้ำเดินตามเส้น ให้ผู้ปกครองขีดเส้นตรงตามพื้นดินหรือทรายเป็นระยะทางประมาณ 2-3 เมตร หรือถ้าไม่มีลานดินให้ใช้เชือกความยาวประมาณ 2 เมตรวางราบกับพื้น ให้น้องถือถังใส่ น้ำ 1 ถัง ขนาดพอเหมาะกับตัวของน้อง ใส่น้ำให้มีน้ำหนักพอประมาณ แล้วเดินตามเส้น อย่าให้ออกนอกเส้น จำนวน 3 รอบต่อวัน

กรุณาเขียนรายงานตามเส้นลงในบรรทัดด้านล่าง

ผลการกระตุ้นพัฒนาการ (พฤติกรรมของน้องขณะฝึก เช่น ให้ความร่วมมือตั้งใจดี หรือไม่อยากทำ บ่ายเบี่ยง วิธีการที่ผู้ปกครองแก้ปัญหาเมื่อน้องไม่ร่วมมือในการฝึก เป็นต้น) พร้อมทั้งรายงานว่าใครเป็นผู้ฝึกให้น้องที่บ้าน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ผู้ปกครอง

แผนการศึกษาเฉพาะบุคคล
(Individual Education Program : IEP)

- ก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชื่อสถานศึกษา โรงเรียนวัดกุฎ้ำ ระดับ ป.5 สังกัด ส.พ.ท. เชียงใหม่ เขต 4

เริ่มใช้แผนวันที่ 11 มิถุนายน 2550 สิ้นสุดแผนวันที่ 31 มีนาคม 2551

1. ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-ชื่อสกุล ด.ญ. ชนานันท์

เลขประจำตัวประชาชน 0-0000-00000-00-0

การจดทะเบียนคนพิการ ไม่จด ยังไม่จด จดแล้ว ทะเบียนเลขที่

วัน/เดือน/ปีเกิด 26 มกราคม พ.ศ. 2539 อายุ 11 ปี 5 เดือน ศาสนา พุทธ

ประเภทความพิการ สติปัญญา ลักษณะความพิการ บกพร่องทุกกลุ่มสาระ กล้ามเนื้อไม่แข็งแรง

ชื่อ-ชื่อสกุลบิดา นายสังเวียน

ชื่อ-ชื่อสกุลมารดา นางลัดดา

ชื่อ-ชื่อสกุลผู้ปกครอง นางลัดดา เกี่ยวข้องเป็น มารดา

ที่อยู่ผู้ปกครองที่ติดต่อได้ บ้านเลขที่ 000 หมู่ที่ 0 ชื่อหมู่บ้าน/ถนน บ้านกลาง

ตำบล/แขวง ยุหว่า อำเภอ สันป่าตอง จังหวัด เชียงใหม่

รหัสไปรษณีย์ 50120 โทรศัพท์ 053-000000 โทรศัพท์เคลื่อนที่ 080-00000 00

2. ข้อมูลด้านการศึกษา

- ไม่เคยได้รับการศึกษา/บริการทางการศึกษา
- เคยได้รับการศึกษา/บริการทางการศึกษา
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ระดับ พ.ศ.
- โรงเรียนเฉพาะความพิการ ระดับ พ.ศ.
- โรงเรียนเรียนร่วมร.วัดกุฎ้ำ..... ระดับ ...ป.1 – ป.4..... พ.ศ. ...2546-2550....
- การศึกษาด้านอาชีพ ระดับ พ.ศ.
- การศึกษานอกระบบ ..ศูนย์การศึกษานอกกร.ร. อ.หางดง. ระดับ ...อนุบาล... พ.ศ.2545.....
- การศึกษาตามอัธยาศัย ระดับ พ.ศ.

3. การวางแผนการจัดการศึกษา

ระดับความสามารถในปัจจุบัน	เป้าหมายระยะยาว 1 ปี	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)	การประเมินผล	ผู้รับผิดชอบ
ทักษะกล้ามเนื้อขนาดใหญ่				
<u>จุดเด่น</u> 1. พุ่มลูกบอลให้กระเด็นและรับไว้ด้วยมือทั้งสองข้าง				
<u>จุดด้อย</u> 1. ไม่สามารถกระโดดพร้อมกันทั้งสองขาได้ติดต่อกัน 3 – 6 ครั้ง 2. เดินทรงตัวบนไม้กระดานทรงตัวได้	ภายในวันที่ 19 กันยายน 2550 สามารถกระโดดพร้อมกันทั้งสองขาได้ติดต่อกัน 3 เมตร เดินบนไม้กระดานทรงตัวเป็นระยะทาง 3 เมตร	ขณะกระโดด ด.ญ.ชนานันท์ สามารถกระโดดพร้อมกันทั้งสองขาได้ ภายในเวลา 2 นาที เดินบนไม้กระดานทรงตัวเป็นระยะทาง 3 เมตร ภายในเวลา 1 เดือน	- จากการสังเกต และจดบันทึกพฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์กระโดดพร้อมกันทั้งสองขาได้ ภายในเวลา 2 นาที - จากการสังเกต และจดบันทึกพฤติกรรมโดยใช้เกณฑ์เดินบนไม้กระดานทรงตัวเป็นระยะทาง 3 เมตร ภายในเวลา 1 เดือน	- อ.จุไรลักษณ์/ ครูเสริมวิชาการ - สุภาพร / นักกิจกรรมบำบัด - อ.จุไรลักษณ์/ ครูเสริมวิชาการ - สุภาพร/ นักกิจกรรมบำบัด

ระดับความสามารถในปัจจุบัน	เป้าหมายระยะยาว 1 ปี	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)	การประเมินผล	ผู้รับผิดชอบ
ทักษะกล้ามเนื้อเล็ก				
<u>จุดเด่น</u> 1. ร้อยลูกบิดขนาดใหญ่ 1 นิ้ว 2. จัดรูปทรงเรขาคณิตที่มีขนาดต่างกัน 3 ชั้นลงในกรอบ 3. ระบายสีอยู่ในกรอบได้				
<u>จุดด้อย</u> 1. ไม่สามารถประกอบภาพตัดต่อ 4-5 ชั้นเข้าด้วยกันลงในกรอบ	ภายในวันที่ 19 กันยายน 2550 ด.ญ. ชนานันท์ สามารถประกอบภาพตัดต่อ 4 – 5 ชั้นเข้าด้วยกันลงในกรอบ	1. เมื่อต้องการประกอบภาพตัดต่อ 3 ชั้นเข้าด้วยกันลงในกรอบสามารถประกอบภาพตัดต่อ 3 ชั้นเข้าด้วยกันลงในกรอบได้เอง ทุกครั้งภายในเวลา 2 เดือน 2. เมื่อต้องการประกอบภาพตัดต่อ 4-5 ชั้นเข้าด้วยกันลงในกรอบสามารถประกอบภาพตัดต่อ 4-5 ชั้นเข้าด้วยกันลงในกรอบได้ด้วยตัวเองภายในเวลา 4 เดือน	- จากการสังเกต และจดบันทึกพฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์ประกอบภาพตัดต่อ 3 ชั้นเข้าด้วยกันลงในกรอบได้เอง ทุกครั้งภายในเวลา 2 เดือน - จากการสังเกต และจดบันทึกพฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์ประกอบภาพตัดต่อ 4-5 ชั้นเข้าด้วยกันลงในกรอบได้ด้วยตัวเองภายในเวลา 4 เดือน	- อ.จุไรลักษณ์/ ครูเสริมวิชาการ

ระดับความสามารถในปัจจุบัน	เป้าหมายระยะยาว 1 ปี	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)	การประเมินผล	ผู้รับผิดชอบ
2. ไม่สามารถวาดรูปเรขาคณิตได้ตรงตามเส้นปะ	สามารถวาดรูปเรขาคณิตได้ตรงตามเส้นปะ	<ol style="list-style-type: none"> เมื่อต้องวาดรูปเรขาคณิตตามเส้นปะ สามารถวาดรูปเรขาคณิตตามเส้นปะโดยไม่ตรงตามเส้นปะได้ ภายในเวลา 1 เดือน เมื่อต้องวาดรูปเรขาคณิตตามเส้นปะ สามารถวาดรูปเรขาคณิตได้ตรงตามเส้นปะได้ ภายในเวลา 4 เดือน 	<ul style="list-style-type: none"> - จากการสังเกต และจดบันทึกพฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์วาดรูปเรขาคณิตโดยไม่ตรงตามเส้นปะได้ตรงตามเส้นปะได้ ภายในเวลา 1 เดือน - จากการสังเกต และจดบันทึกพฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์วาดรูปเรขาคณิตได้ตรงตามเส้นปะได้ภายในเวลา 4เดือน 	- อ.จุไรลักษณ์/ ครูเสริมวิชาการ
ทักษะทางภาษา				
<u>จุดเด่น</u> <ol style="list-style-type: none"> บอกชื่อหรือคำจากบัตรภาพต่อไปนี – ถ้วย เว้า ดินสอ ปลา ไก่ กางเกง พูดโดยใช้ข้อความที่ประกอบด้วยคำสองคำ 				

ระดับความสามารถในปัจจุบัน	เป้าหมายระยะยาว 1 ปี	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)	การประเมินผล	ผู้รับผิดชอบ
<p><u>จุดด้อย</u></p> <p>ไม่สามารถตอบคำถามในการสนทนาได้</p>	<p>ภายในวันที่ 19 กันยายน 2550 สามารถสนทนากับบุคคลต่าง ๆ ได้</p>	<p>1. เมื่อต้องการตอบคำถามด้วยคำง่าย ๆ สามารถตอบคำถามง่าย ๆ เช่น กำลังทำอะไร ได้ถูกต้องตรงตามสถานการณ์โดยมีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือ ภายใน 2 เดือน</p> <p>2. สามารถสนทนา โดยเป็นฝ่ายเริ่มถามก่อนได้ และตอบเป็นประโยคยาว ๆ ได้ ภายใน 4 เดือน</p>	<p>- จากการสังเกต และจดบันทึกพฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์ตอบคำถามง่าย ๆ เช่น ใคร อะไร ได้ถูกต้องตรงตามสถานการณ์โดยมีผู้ใหญ่คอยช่วยเหลือ ภายใน 2 เดือน</p> <p>- จากการสังเกต และจดบันทึกพฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์สนทนา โดยเป็นฝ่ายเริ่มถามก่อนได้ และตอบเป็นประโยคยาว ๆ ได้ ภายใน 4 เดือน</p>	<p>- อ.จุไรลักษณ์/ ครู เสริมวิชาการ</p> <p>- สุภาพร/ นักแก้ไขการพูด</p> <p>- นางลัดดา / มารดา</p>
ทักษะทางสังคม				
<p><u>จุดเด่น</u></p> <p>เชื่อฟังง่าย ๆ และทำตามเป็นบางครั้ง</p>				

ระดับความสามารถในปัจจุบัน	เป้าหมายระยะยาว 1 ปี	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)	การประเมินผล	ผู้รับผิดชอบ
<u>จุดด้อย</u> ไม่สามารถนั่งเรียนร่วมกับเพื่อน ในชั้นเรียนได้จนจบชั่วโมง	ภายในวันที่ 19 สิงหาคม 2550 สามารถเข้านั่งเรียนร่วมกับเพื่อนใน ชั้นเรียนได้จนจบชั่วโมง	1. เมื่อถึงเวลาเข้าเรียนร่วมกับเพื่อน สามารถนั่งเรียนกับเพื่อนได้ ตลอด ชั่วโมง โดยมีเพื่อนและครูคอย ช่วยเหลือ ภายใน 4 เดือน 2. เมื่อถึงเวลาเข้าเรียนร่วมกับเพื่อน สามารถนั่งเรียนกับเพื่อนได้ ตลอดทุก ชั่วโมง โดยมีเพื่อนและครูคอย ช่วยเหลือ ภายใน 1 ปี	- จากการสังเกต และจดบันทึก พฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์เรียนรวมกลุ่ม ในห้องเรียนนาน 1 ชั่วโมงร่วมกับ เพื่อนได้ โดยมีครูคอยช่วยเหลือ ภายใน 4 เดือน - จากการสังเกต และจดบันทึก พฤติกรรม โดยใช้เกณฑ์สามารถนั่ง เรียนกับเพื่อนได้ ตลอดทุกชั่วโมง โดย มีเพื่อนและครูคอยช่วยเหลือ ภายใน 1 ปี	- นางกิ่งจันทร์ / ครู ประจำชั้น
ทักษะการช่วยเหลือตนเอง				
<u>จุดเด่น</u> สามารถช่วยเหลือตนเองใน กิจกรรมพื้นฐานต่าง ๆ ได้ดี เช่น แต่งกาย รับประทานอาหาร				

ระดับความสามารถในปัจจุบัน	เป้าหมายระยะยาว 1 ปี	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)	การประเมินผล	ผู้รับผิดชอบ
จุดด้อย ไม่มี				
ทักษะการใช้ปัญญาและเตรียมความพร้อมทางวิชา				
กลุ่มสาระคณิตศาสตร์ จุดเด่น 1. สามารถนับ 1 – 10 ได้ แต่ยังไม่รู้ความหมาย 2. เปรียบเทียบสิ่งของ สูง-ต่ำ ใหญ่-เล็ก ได้				
จุดด้อย 1. เขียนจำนวน 1 – 10 ไม่ได้ และไม่รู้ความหมาย 2. บอกค่าของจำนวนเลข 1 – 10 ไม่ได้	ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2551 เขียนจำนวน 1 – 10 ได้และรู้ความหมายของตัวเลข ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2551 สามารถบอกค่าของตัวเลขได้อย่างถูกต้องทั้งหมด 18 ครั้ง ใน 20 ครั้ง	เมื่อกำหนดให้เขียนเลข 1 – 10 ด้วยตัวเอง ด.ญ. ชนานันท์เขียนได้อย่างถูกต้อง เมื่อกำหนดให้นับจำนวนสิ่งของและบอกค่าของตัวเลข ด.ญ.ชนานันท์สามารถบอกค่าได้อย่างถูกต้อง 18 ครั้งใน 20 ครั้ง	- จากการสังเกต และจดบันทึกผลงานของเด็ก - ประเมินผลจากแบบทดสอบ - ประเมินผลจากการจดบันทึกการตอบคำถามของเด็กแต่ละครั้ง	- อ.ศรวิไล/ครูสอนวิชาคณิตศาสตร์

ระดับความสามารถในปัจจุบัน	เป้าหมายระยะยาว 1 ปี	จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (เป้าหมายระยะสั้น)	การประเมินผล	ผู้รับผิดชอบ
<p>กลุ่มสาระภาษาไทย</p> <p><u>จุดเด่น</u></p> <p>1. อ่านพยัญชนะ ก-ฮ ได้อย่างถูกต้อง</p> <p>2. เขียนชื่อของตนเองได้อย่างถูกต้อง</p>				
<p><u>จุดด้อย</u></p> <p>1. เขียนพยัญชนะไทยตัว ส ห ก บ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ยังไม่ได้</p>	<p>ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2551 สามารถเขียนพยัญชนะไทยทั้ง 44 ตัวได้เองอย่างถูกต้อง</p>	<p>เมื่อกำหนดให้เขียนตัวพยัญชนะไทยเอง ด.ญ. ชนานันท์ สามารถเขียนได้เองอย่างถูกต้องทั้งหมด</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินผลจากผลงานของเด็ก - ประเมินผลจากการทดสอบในแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - อ.จุไรลักษณ์ / ครูสอนเสริมวิชาการ
<p>2. เขียนนามสกุลด้วยตนเองยังไม่ได้</p>	<p>ภายในวันที่ 31 มีนาคม 2551 สามารถเขียนนามสกุลของตนเองอย่างถูกต้องทั้งหมด 18 ครั้ง ใน 20 ครั้ง</p>	<p>เมื่อกำหนดให้เขียนนามสกุลของตนเอง ด.ญ. ชนานันท์ สามารถเขียนได้เองอย่างถูกต้องทั้งหมด 18 ครั้ง ใน 20 ครั้ง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ประเมินผลจากผลงานของเด็ก - ประเมินผลจากการทดสอบในแบบทดสอบที่ครูสร้างขึ้น 	

5. คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ชื่อ	ตำแหน่ง	ลายมือชื่อ
5.1 นางสาวศรียิ่งวาลัย	ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้แทน	_____
5.2 นางลัดดา	บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง	_____
5.3 นางกิ่งจันทร์ อุดอินแก้ว	ครูประจำชั้นหรืออาจารย์ที่ปรึกษา	_____
5.4 นางสาวพิณ ชิววงศ์	ครูรับผิดชอบโครงการ	_____
5.5 นางจุไรลักษณ์ คำภีระวงษา	ครูสอนเสริมวิชาการ	_____
5.6 นางอุไร ชัยรังษี	คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	_____
5.7 นายทองอินทร์ สุขเกษม	ผู้ใหญ่บ้านดอนตัน	_____

ประชุมวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2550

6. ความเห็นของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง

การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ฉบับนี้

ข้าพเจ้า เห็นด้วย
 ไม่เห็นด้วย เพราะ.....

ลงชื่อ

(นางลัดดา)

มารดา

วันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2550

แผนการสอนเฉพาะบุคคล
(Individual Implementation Plan : IIP)

ชื่อนักเรียน ด.ญ. ชนานันท์

เนื้อหาหรือทักษะที่สอน ทักษะการใช้ปัญญาและเตรียมความพร้อมทางวิชาการ : การเขียนตัวเลข 1-5 และรู้ความหมายของตัวเลข

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม เมื่อครูกำหนดให้เขียนตัวเลข 1-5 ด.ญ. ชนานันท์ สามารถเขียนได้อย่างน้อย 3 ใน 5 ครั้ง และรู้ความหมายของตัวเลข

สื่อ/วิธีสอน

สื่อ

1. ของเล่นจำลอง 5 ชิ้น
2. ตัวเลขพลาสติก 1 – 5
3. ใบงานการเขียนตัวเลขตามรอยประ

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ครูนำของเล่นจำลองมาให้ดู ให้ด.ญ. ชนานันท์ บอกชื่อของเล่นและหยิบจับสัมผัส และให้ดูตัวเลขพลาสติกและพูดบอกชื่อตัวเลขตามครู

ขั้นสอน

1. ครูนำของเล่นจำนวน 1 ชิ้นจัดวางบนโต๊ะ ให้เด็กนับตามครู แล้วให้เด็กหยิบเลข 1 มาวางข้าง ๆ กัน
4. ครูหยิบของเล่นจำนวน 2 ชิ้นจัดวางบนโต๊ะ ให้เด็กนับตามครู แล้วให้เด็กหยิบเลข 2 มาวางข้าง ๆ กัน
5. ครูหยิบของเล่นจำนวน 3 ชิ้นจัดวางบนโต๊ะ ให้เด็กนับตามครู แล้วให้เด็กหยิบเลข 3 มาวางข้าง ๆ กัน
6. จากนั้นครูจัดวางตัวเลข 1-3 ครูจัดวางของเล่นสลับใหม่ แล้วให้เด็กตัวเลขมาวางใหม่ให้ถูกต้อง เมื่อเด็ก

ทำได้ถูกต้อง ครูกล่าวคำชมเชย

7. ทำเช่นเดียวกับตัวเลข 4-5 และปฏิบัติซ้ำในขั้นสอนที่ 4 โดยเพิ่มจำนวนชิ้นทีละ 1 จำนวน
8. จากนั้นให้เด็กเขียนตัวเลขตามรอยประในใบงานที่เตรียมให้
9. ให้เด็กลอกตัวเลขเอง เมื่อเด็กทำได้ให้เด็กเขียนเอง 1-5 โดยไม่มีแบบให้ดู

ขั้นสรุปและประเมินผล

ครูกำหนดให้ด.ญ. ชนานันท์เขียนตัวเลขบอกจำนวนเองตามสิ่งของที่ครูจัดวางไว้ โดยสามารถเขียนได้ถูกต้อง 3 ใน 5 ครั้ง

สิ่งเสริมแรงที่ใช้

1. ชมเชยเมื่อทำได้ถูกต้องในแต่ละครั้ง
2. ให้เล่นของเล่นที่ชอบเป็นเวลา 10 นาที เมื่อทำกิจกรรมเสร็จ

การประเมินผล

1. สังเกตและจดบันทึกพฤติกรรม
2. ดูความถี่ของความถูกต้องในการเขียนตัวเลข
3. ดูความถี่ในความถูกต้องของการรู้จักจำนวน

ภาคผนวก ค
ภาพกิจกรรมในการดำเนินการวิจัย

บริเวณด้านหน้าโรงเรียน

กิจกรรม F.S.C.

กิจกรรม F.S.C.

กิจกรรมโครงการที่ช่วยปรับเจตคติ

กิจกรรมการกระตุ้นพัฒนาการ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสุภาพร ชินชัย
วันเดือนปีเกิด	6 มีนาคม 2506
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	111/62 หมู่บ้านกุลพันธ์วิลล์ ถ.เชียงใหม่ทางดง ตำบลบ้านแหวน อำเภอทางดง จังหวัดเชียงใหม่ 50230
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ระดับ 8
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ภาควิชากิจกรรมบำบัด คณะเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50200
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2529	วท.บ. (กิจกรรมบำบัด) จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
พ.ศ. 2538	ศศ.ม (ความผิดปกติทางการสื่อความหมาย) จากมหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2551	วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ